

**PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR
DOKTORI ISKOLA**

**A PÉNZMOSÁS ELLENI KÜZDELEM
KÖZGAZDASÁGI ÉS BÜNTETŐJOGI
KÉRDÉSEI**

PhD értekezés

Konzulens:

Dr. Tóth Mihály
tanszékvezető egyetemi tanár

Készítette:

Dr. Gál István László
egyetemi tanársegéd

2005

TARTALOM

BEVEZETŐ GONDOLATOK..... 4

I. A PÉNZMOSÁSRÓL ÁLTALÁBAN..... 7

1. ALAPVETŐ KÖZGAZDASÁGI ÖSSZEFÜGGÉSEK.....	7
1. 1. <i>Kiindulópont: a pénzmosás gazdasági szolgáltatás</i>	7
1. 2. <i>A pénzmosás (illegális) piaca</i>	11
1. 3. <i>Valószínűsíthető hatásmechanizmusok</i>	13
2. A PÉNZMOSÁS KÖRNYEZETE.....	15
2. 1. <i>A pénzmosás tágabb gazdasági környezete – a pénzmosó paradicsomok („nem együttműködő országok és területek”)</i>	15
2. 2. <i>A pénzmosás közvetlen gazdasági környezete – a pénzügyi közvetítőrendszer szereplői</i>	21
2. 3. <i>Néhány gondolat a pénzmosás „kriminológiai környezetéről”</i>	25
3. A PÉNZMOSÁS FOGALMA.....	26
4. A PÉNZMOSÁS FÁZISAI.....	32
4. 1. <i>Elhelyezés</i>	33
4. 2. <i>Rétegzés</i>	35
4. 3. <i>Integrálás</i>	35
5. PÉNZMOSÁSI TECHNIKÁK.....	36
6. A PÉNZMOSÁS BECSÜLT VOLUMENE.....	49
7. A „PISZKOS PÉNZ” MEGJELENÉSI FORMÁI.....	54
7. 1. <i>A készpénz</i>	54
7. 2. <i>A számlapénz</i>	59
7. 3. <i>Az e-cash</i>	60
7. 4. <i>A büntetőjogi értelemben vett, ún. kiterjesztett pénzfogalom elemei</i>	61
7. 5. <i>A készpénz-helyettesítő fizetési eszközök, büntetőjogi és közgazdasági nézőpontból</i>	64
7. 6. <i>A származékos értékpapírok</i>	66
7. 7. <i>Részesedés gazdasági társaságokban</i>	67
7. 8. <i>Nemesfémek, drágakövek és műkincsek</i>	69
7. 9. <i>Az ingatlanok</i>	70
8. PÉNZMOSÁS ÉS A TERRORIZMUS FINANSzíROZÁSA.....	70

II. A PÉNZMOSÁSSAL FOGLALKOZÓ NEMZETKÖZI EGYEZMÉNYEK ÉS SZERVEZETEK..... 77

III. A BÜNTETŐJOGI SZABÁLYOZÁS..... 98

1. NÉHÁNY KÜLFÖLDI SZABÁLYOZÁSI PÉLDA.....	98
2. A HAZAI SZABÁLYOZÁS ELŐZMÉNYEI.....	111
3. A PÉNZMOSÁS-ELLENES HATÁLYOS SZABÁLYOZÁS RENDSZERE.....	116
4. PÉNZMOSÁS.....	117
4. 1. <i>A bűncselekmény jogi tárgya</i>	118
4. 2. <i>Az elkövetési tárgyak</i>	119
4.3. <i>A pénzmosás előcselekményének tekinthető bűncselekmények</i>	120
4. 4. <i>Az elkövetési magatartások rendszere</i>	121
4. 5. <i>A tárgyi oldal egyéb elemei</i>	125
4. 6. <i>A bűncselekmény alanya</i>	126
4. 7. <i>Az alanyi oldal elemei</i>	129
4. 8. <i>A szándékos változat minősített esetei</i>	130
4. 9. <i>A gondatlan változat</i>	133
4. 10. <i>Előkészület, büntethetőséget megszüntető ok</i>	134

4. 11. <i>Egység-többség, elhatárolási és gyakorlati kérdések</i>	135
5. A PÉNZMOSÁSSAL KAPCSOLATOS BEJELENTÉSI KÖTELEZETTSÉG ELMULASZTÁSA	138
5. 1. <i>A cselekmény általános jellemzése</i>	138
5. 2. <i>Bejelentés vagy feljelentés?</i>	142
5. 3. <i>Az alanyi kör, az alanyi oldal jellemzői</i>	143
5. 4. <i>A bűncselekmény tárgya, a tárgyi oldal elemei</i>	152
5. 5. <i>Gyakorlati tapasztalatok</i>	164
5. 6. <i>Felügyeleti szervek; büntetőjogon kívüli szankciók</i>	166
IV. A PÉNZMOSÁS ELLENI KÜZDELEM ESZKÖZTÁRA	170
1. BÜNTETŐJOGI ESZKÖZÖK	170
1. 1. <i>Anyagi büntetőjog</i>	170
1. 2. <i>Büntető eljárásjog</i>	175
2. BÜNTETŐJOGON KÍVÜLI ESZKÖZÖK	183
2. 1. <i>Nemzetközi szervezetek által kibocsátott ajánlások</i>	183
2. 2. <i>A pénzmosás gyanújára okot adó körülmények listája</i>	187
2. 3. <i>Speciális szoftvermegoldások a pénzmosás elleni küzdelemben</i>	196
2. 4. <i>A pénzmosás-ellenes szabályozás továbbfejlesztési lehetőségei</i>	198
V. ZÁRÓ GONDOLATOK.....	202
VII. FELHASZNÁLT IRODALOM	204

BEVEZETŐ GONDOLATOK

„Minden nagy szerencse háttérében egy bűncselekmény áll.”

(Honoré de Balzac)

A pénzmosás napjainkra az egyik legjövödelmezőbb és legnagyobb szabású üzletté vált a világon. Az IMF szerint a pénzmosás volumene a Föld összes országa egyesített GDP-jének 2-5%-át teszi ki. Ez konkrét pénzösszegre lefordítva legalább *590-1.500 milliárd amerikai dollárt jelent évente*¹. Ezt az összeget John Walker a Globális pénzmosási áramlatok modellezéséről szóló munkájában már évi 2850 milliárd dollárra becsüli.² A Pénzügyi Akciócsoport (FATF) becslései szerint az évente tisztára mosott „piszkos pénz” nagysága megegyezik Spanyolország gazdaságának teljes éves kibocsátásával, ami szintén aláhúzza a veszély nagyságát.³ Ez a szám nem is tűnik eltúlzottnak, ha figyelembe vesszük, hogy a világon elkövetett összes bűncselekmény egy jelentős hányada mögött rejlik anyagi haszonszerzési motívum. (A hírhedt amerikai bankrabló, Willie Sutton arra a kérdésre, hogy miért rabolt ki bankokat, azt a lakonikus választ adta, hogy: „Mert ott van a pénz.”⁴) Szinte logikusnak is tekinthetnénk, hogy a bűnelkövetők újabb és újabb, változatos módszerekkel próbálják elkerülni azt, hogy felkeltsék a nyomozó hatóság vagy az adóhatóságok figyelmét. A pénzmosás viszont felmérhetetlen veszélyeket rejt magában, hiszen napjainkban ez „a gazdaság egészségét leginkább szennyező tényező. Visszajuttatja a bűncselekménnyel szerzett javakat a legális gazdaság intézményrendszerébe, a szervezett bűnözéshez kapcsolódva alapvetően változtatja meg a piac működését, leértékeli a

---

¹ Patrick Moulette: Money laundering: staying ahead of the latest trends In: Observer No. 220. April 2000. 28. oldal

² Peter Lilley: Piszkos ügyletek. A pénzmosás világa Perfekt Gazdasági Tanácsadó, Oktató és Kiadó Rt., Budapest, 2001. 39. oldal

³ Jackie Johnson: In Pursuit of Dirty Money: Identifying Weaknesses in the Global Financial System (=Journal of Money Laundering Control Henry Stewart Publications London, Autumn 2001. 122. oldal)

⁴ Steven Mark Levy: Federal Money Laundering Regulation (Banking, Corporate, and Securities Compliance) New York, 2003. 1. fejezet 3. oldal

pénzügyi eljárások hatékonyságát és tisztességességét, gyengítve a gazdaság egészét.”⁵ Emellett a pénzmosás a szervezett bűnözés egyik szükségszerű megjelenési formájának is tekinthető⁶, amely tovább növeli a veszélyességét.

Az említett kedvezőtlen folyamat pedig megfelelő környezetben, egyre inkább gyorsuló ütemben fejlődik. Ez a környezet a *globalizáció*, amely a pénzmosás nemzetközivé válását és elterjedését vitathatatlanul elősegíti. A globalizáció az újkapitalizmus fejlődésének a háttere, amely a tőke világméretű expanziójával társul. Ez egy új szakaszt nyitott a világ fejlődésében. Ebben az új szakaszban a regionális piacok egyetlen nagy piaccá olvadnak össze, ahol minden (termék, szolgáltatás és pénz) korlátozás nélkül adható, vehető, és a munkaerő is szabadon áramlik a jobb munkalehetőségek irányába.⁷ „A globalizáció számos bűnelkövetési lehetőséget nyit meg, a bűnözés pedig gyorsan válik globálissá, egy lépéssel mindig az ellene folytatott nemzetközi együttműködés előtt járva... A pénzmosás becslések szerint 1500 milliárd dollárt hoz évente, amely által a multinacionális vállalatokkal rivalizáló fő gazdasági hatalommá válik.” – olvasható az ENSZ 1999-ben kiadott Humán Fejlesztési Jelentésében. A globalizáció a pénzmosás elleni küzdelem szempontjából azt is jelenti, hogy a megelőzési stratégia kialakításában és működtetésében minden országnak részt kell venni. Amikor a XII. század végén II. Henrik angol királyt megkérdezték, hogy meddig terjed a hatásköre, azt válaszolta, hogy: „addig, ameddig a nyilaim elérnek”. Manapság a bűnözés elleni küzdelemben a bűnüldözés már nem szorítkozhat a nemzeti határokon belülre. Ha nem így történik, akkor a piszkos pénz nagy rugalmassággal és gyorsasággal a nemzetközi rendszer leggyengébb pontjai felé áramlik. Szerencsére minden eddiginél szélesebb *nemzetközi összefogás* kezd kibontakozni a szervezett bűnözés, a nemzetközi terrorizmus és a pénzmosás ellen. Ebben az együttműködésben hazánk is részt vesz. Egymás után jelennek meg a témában nemzetközi egyezmények, és az egyes államok jogalkotása is mind gyakrabban foglalkozik a pénzmosással kapcsolatos szabályozás tökéletesítésével. Ezek az intézkedések azonban eddig nem sok eredményt hoztak, legalábbis a pénzmosás vélelmezhető méreteit is figyelembe véve elképesztően kevés az ismertté vált ügyek száma.

A felderítés alacsony hatékonysága eddig hazánkban is problémaként jelentkezett. 2003-ban azonban jelentős változtatások történtek a magyar pénzmosás-ellenes szabályozásban,

---

⁵ A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete elnökének 3/2002. számú ajánlása a terrorizmus és a pénzmosás megakadályozása és megelőzése érdekében. 1. oldal (www.pszaf.hu/ajanlasok/2002/3-2002.htm – 2003. június 15.)

⁶ Mayerhofer/Jehle: Organisierte Kriminalität Kriminalistik Verlag Heidelberg, 1996. 112. oldal

⁷ Ld bővebben: Barbara Parker: Globalization and Business Practise, Sage publications, USA, 1998.

ezeokról a módosításokról a nemzetközi szervezetek is elismerően nyilatkoztak, azonban itt nem állhatunk meg, hiszen 2004 végén elkészült az Európai Unió harmadik pénzmosási irányelve.

A jövő titka, hogy történik-e előrelépés a felderítési mutató javítása, illetve a pénzmosás visszaszorítása tekintetében. A már hatályba lépett új magyar szabályozás legfontosabb elemeit viszont már most megvizsgálhatjuk, összevethetjük a kapcsolódó nemzetközi egyezményekkel és a külföldi kodifikációs megoldásokkal, valamint áttekinthetjük a pénzmosás elleni küzdelem eszköztárát. Mindezek előtt azonban meg kell határoznunk a pénzmosás fogalmát.

I. A PÉNZMOSÁSRÓL ÁLTALÁBAN

„A pénzt még piszkos zsákokban is szívesen fogadják.”

(Lee Wallek)

1. Alapvető közgazdasági összefüggések

1. 1. Kiindulópont: a pénzmosás gazdasági szolgáltatás

Ez a munka jogi, azon belül is elsősorban büntetőjogi nézőpontból kívánja a pénzmosást vizsgálni. Ennek ellenére nem kerülhető el, hogy meghatározzuk a pénzmosás mint gazdasági szolgáltatás fogalmát, és röviden összefoglaljuk a kapcsolódó közgazdasági problémák lényegét. Az általunk választott megközelítési módot látszik alátámasztani az is, hogy napjainkra „számos ún. interdiszciplináris kutatási terület jött létre, amely segít áthidalni azt a hiátust, amely a tudományos világkép és a szűken értelmezett szaktudás között fennáll és gátolja meg a tudóst abban, hogy enciklopédikussá vagy szakbarbárrá váljon”.⁸ A közgazdasági ismeretek fontosságára hívja fel a figyelmet egy, a két világháború között született jogi szakkönyv is: „Ma a jog és a közgazdaság a legszorosabb kölcsönhatásban állnak egymással, a közgazdásznak egyúttal a jogfejlődést is figyelemmel kell kísérnie, és viszont, a legkisebb jogi részletkérdés szabályozásánál vagy egy konkrét jogeset elbírálásánál néha legalább annyi közgazdasági ismeret és áttekintés, mint amennyi jogi tudás lehet szükséges.”⁹

---

⁸ Hársing László: A tudományos érvelés logikája Akadémiai Kiadó, Budapest, 1981. 48. oldal

⁹ Nyeviczkey Zoltán: A mai devizajog Budapest, 1933. 13. oldal

A pénzmosás fogalmának meghatározásakor abból kell kiindulnunk, hogy ez az illegális gazdasági tevékenység¹⁰ egyfajta szolgáltatásnak is tekinthető. A szolgáltatást általános értelemben nem fizikai természetű problémamegoldásként¹¹, azaz olyan tevékenységként definiáljuk, amely nem ölt tárgyi formát, közvetlenül elégíti ki szükségleteket¹², és amelyre az elméleti közgazdaságtan által kimunkált keresleti és kínálati törvényszerűségek ugyanúgy érvényesek, mint a legális gazdasági szférában.

A szolgáltatások a fizikai termékektől a HIPI-elv¹³ alapján különböztethetők meg, ugyanis a következő tulajdonságokkal rendelkeznek: változékonyság (heterogenity), nem fizikai természet (intangibility), nem tárolható jelleg (perishability), a termelés elválaszthatatlansága (inseparability) a fogyasztástól. Ezek a jellemzők még további kettővel egészíthetők ki: specializáltság (specialization), azaz a szolgáltatás a vevő speciális, egyedi igényeire szabott, valamint a technológia (technology), ami arra utal, hogy a szolgáltatás mindig valamilyen technológiához kapcsolódik¹⁴. A szolgáltató szektor több egyedi vonással is rendelkezik a termelési szektorhoz viszonyítva. Annál inkább tisztán szolgáltatási jellegű egy rendszer, minél kevésbé választható szét időben a termék termelésének és fogyasztásának a folyamata¹⁵. A fentiek átgondolása alapján tehát *első megközelítésben a pénzmosást tisztán szolgáltatásnak, illegális gazdasági szolgáltatásnak tekinthetjük.*

A pénzmosás mint gazdasági szolgáltatás rendszerbeli helyét keresve a háromszereplős piaci modellből kell kiindulnunk¹⁶.

---

¹⁰ Természetesen itt a pénzmosást az idegen pénz mosására vonatkoztatva értelmezzük, a saját bűncselekményből származó pénz mosása – bár szintén bűncselekmény – nem értelmezhető szolgáltatásként.

¹¹ Veres Zoltán: Szolgáltatásmarketing Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 2001. 26. oldal

¹² Vágási Mária: Újtermék-marketing Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2001. 288. oldal

¹³ Zeithaml-Parasurman-Berry: Problems and Strategies in Services Marketing, Journal of Marketing, Vol. 49., No. 2., 1985., 33-46. oldal

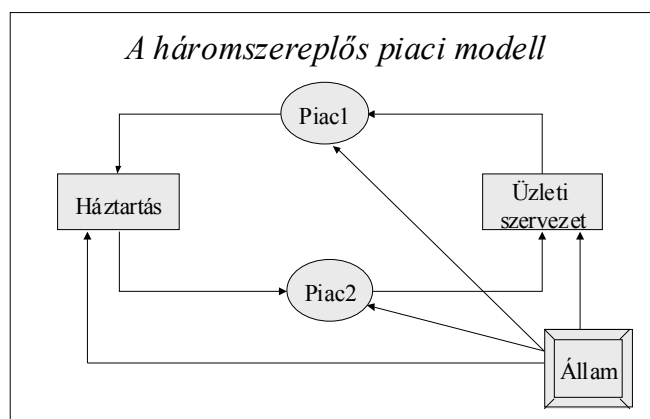
¹⁴ Jackson, R.W.- Cooper, Ph.D.: Unique Aspects of Marketing Industrial Services, Industrial Marketing Management, 1988/6.

¹⁵ Vörös József: Termelési-szolgáltatási rendszerek vezetése (Gazdálkodástani doktori program) Janus Pannonius Egyetemi Kiadó, Pécs, 1999. 62. oldal

¹⁶ A modellt *három korlátozó feltétel* mellett definiáljuk:

- csupán az üzleti szervezetek, a háztartások és az állam kapcsolatait írjuk le, a külföld itt nem kap szerepet.
- a rendszerben nincsen sem megtakarítás, sem beruházás.
- nincs időbeli súrlódás a fogyasztás és a termelés között, azaz amit megtermelnek, azonnal elfogyasztják.

A gazdasági tevékenységgel foglalkozó piaci szereplőket a modell alapján három csoportba soroljuk:

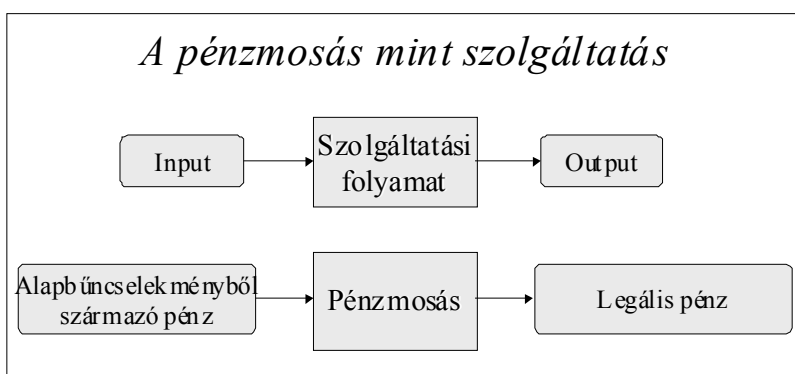
- 1) a *háztartások*, amelyek a munkapiacra (az ábrán: *Piac2*) a munkaerő-kínálatot testesítik meg, és a különböző forrásokból származó jövedelmeiket az áruk és szolgáltatások piacán (az ábrán: *Piac1*) mint fogyasztók áruk és szolgáltatások vásárlására költik el,
- 2) az *üzleti szervezetek*, amelyek a munkapiacra keresletet támasztanak a munkaerő iránt, a másik piacon pedig az áruik és szolgáltatásaik eladásával a kínálati oldalt testesítik meg,
- 3) az *állam* mint harmadik szereplő pedig kívülről beavatkozik ebbe a rendszerbe, egyrészt az erőforrások allokálásával, másrészt az újraelosztással (redistribúcióval) módosítja az elsődleges vagyoneosztást, gyakran kiterjeszkedve az esélyegyenlőség megvalósításának szándékára is. Egyedül az államnak van meg a lehetősége arra, hogy jogszabályok alkotásával befolyásolja a másik két szereplő viselkedését, valamint segítsen kiküszöbölni a két említett piac működésében bekövetkező zavarokat.

A *piac* az a közgazdasági tér, ahol a potenciális vevők a szükségleteikből és igényeikből származó keresletükkel megjelennek, és készek (valamint képesek) csereügyletbe bonyolódni a piacon szintén jelen lévő, a kínálatot megtestesítő eladókkal. A piacot tehát olyan mechanizmusként kell elképzelnünk, amely lehetővé teszi, hogy vásárlók és eladók meghatározzák az árat, a termékek és szolgáltatások pedig gazdát cseréljenek¹⁷. A javak és szolgáltatások piacán nemcsak pénz áramlik a kínálati oldal irányába, valamint áruk és szolgáltatások a másik irányba, hanem kommunikáció és kétoldalú információáramlás is megfigyelhető.

¹⁷ Paul A. Samuelson-William D. Nordhaus: Közgazdaságtan KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2000. 26. oldal

Témánk szempontjából az ábrán szereplő felső piac (*Piac1*), vagyis az áruk és szolgáltatások piaca érdemel figyelmet, mivel a pénzmosással kapcsolatos szolgáltatások itt valósulnak meg¹⁸, ezt az alsó sarokban „figyelő” állam próbálja a maga jogi szabályozórendszerével visszaszorítani, valamint a büntetőjog eszköztárával üldözni – több-kevesebb (ma még inkább kevesebb) sikerrel...

A pénzmosás mint szolgáltatás folyamata – az általános szolgáltatási folyamattal összevetve – a következő:

A pénzmosás tehát olyan illegális, rendszerint a gazdasági szférában megvalósuló szolgáltatás, amely valamilyen (egy korábbi bűncselekményből származó) „piszkos” pénzt látszólag legális forrásból származó pénzzé konvertál. A műveletek célja *nem profitrealizálás, hanem pusztán a pénz illegális eredetének felismerhetetlenné tétele*, ezért ez a tevékenység jellemzően kisebb-nagyobb veszteséget eredményez, mégpedig akár hosszabb távon is. (Ez az egyik tipikus ismertetőjegye.)

Mivel a „technológia” jórészt különböző pénzügyi műveletek felhasználásával valósul meg, közelebb jutunk a pénzmosás lényegének feltárásához, ha azt illegális pénzügyi szolgáltatásként definiáljuk. Fontos hangsúlyozni, hogy a pénzmosás részmozzanatait alkotó egyes műveletek önmagukban szinte mindig legálisak, a *műveletsorozat egésze* viszont az *eredetleplezési célzat* miatt illegális. A legálisan gyakorolható pénzügyi szolgáltatásokat a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény 3. § (1) bekezdése határozza meg. A legális pénzügyi szolgáltatások közül néhány kísértetiesen hasonlít a pénzmosás egyes változataira, vagy azok egy-egy mozzanatára; ezáltal ezek tekinthetők a pénzmosási tevékenység szempontjából a leginkább veszélyeztetett területeknek a pénzintézeti szférában. A hivatkozott törvény 2. számú melléklete ezeket a legális (veszélyeztetett) szolgáltatásokat a következőképpen nevesíti:

¹⁸ Sőt valószínűleg saját piaca is van a pénzmosásnak, amely átlépi a nemzeti kereteket, és – legalábbis nálunk – eddig még nem sikerült még a nyomaira sem bukkanni.

Letéti szolgáltatás (pénzletétkezelés): pénzüsszegek az ügyfél megbízásából, elkülönített letéti számlán kamatra vagy kamat nélkül történő elhelyezése és kezelése, külön jogszabályban rögzített feltételek szerint.

Pénzforgalmi szolgáltatás: külön jogszabály és jegybanki rendelkezés szerint a pénzforgalom körében nyújtott szolgáltatások összessége, ideértve elsősorban a pénzforgalmi számlavezetést, a fizetési megbízások teljesítését, továbbá a nemzetközi fizetési forgalom lebonyolítását.

Készpénzátutalás: pénz átutalása - bankszámla nyitása nélkül - természetes személy megbízása alapján természetes személy részére valuta vagy forint befizetésével külföldre vagy belföldre, azzal, hogy a pénz befizetése, illetőleg kifizetése a készpénz-átutalási rendszerben részt vevők erre engedélyezett helyiségében történik; az összeg kifizetése a kifizetést teljesítő, a rendszerben részt vevő általi megelőlegezésével, s a befizetést fogadó, a rendszerben részt vevővel, illetőleg a rendszerrel történő utólagos elszámolással bonyolódik le.

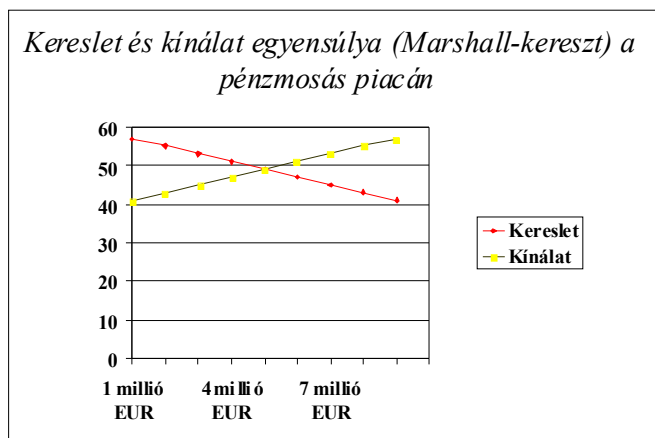
Összegezve a fentieket *a pénzmosást általános értelemben olyan illegális pénzügyi szolgáltatásnak tekinthetjük, amely arra irányul, hogy a bűncselekményből származó pénz valódi eredetét felismerhetetlenné tegye.*

1. 2. A pénzmosás (illegális) piaca

Bármilyen illegális tevékenység egy bizonyos fajta tranzakciós költséggel jár, hiszen a bűncselekményből származó jövedelem felhasználása megnöveli a bűncselekmény lelepleződésének a kockázatát. Ezek a tranzakciós költségek egy sikeres pénzmosási művelettel csökkenthetők. A tevékenység speciális gazdasági jelentősége, hogy a potenciális vagyont, amelyet pénzmosás nélkül veszélyes lenne elkölteni (így ebből a szempontból inaktív tőkének minősül), tényleges vásárlóerővé alakítja át. Ebben az értelemben a pénzmosás egy illegális monetáris kínálat szerepét tölti be, mely kielégíti a jövedelemtermelő bűncselekményeket elkövető egyének vagy csoportok általi pénzmosási szolgáltatásokra támasztott keresletet.

Eszerint tehát a pénzmosásnak ugyanúgy létezik saját piaca, mint a legális gazdasági szolgáltatásoknak. Ez olyan konspiratív, illegális piac, ahol a normális gazdasági kockázati

tényezők mellett egy további kockázati faktor is megjelenik: a büntetőjogi kockázat.¹⁹ A keresleti és kínálati oldalt egy hagyományos közgazdasági elemzési eszköz, a Marshall-kereszt segítségével vizsgálhatjuk:

Egyszerű példánkban a piacon az eladók által felkínált szolgáltatás a pénzmosás, a könnyebb áttekinthetőség kedvéért millió euróban megadott egységekben. Az ár a „tisztára mosott” pénz bizonyos százaléka, ami a példa szerint valahol 30-40% között mozog. „Az 1980-as évek közepén a bűnözők által a pénzüket átmosók számára fizetett általános jutalék 6 százalék volt, ami mostanra 20 százalékig emelkedhetett.” – olvashatjuk óvatos becslésekben.²⁰ Mivel az eladók nagyobb összeg tisztára mosása esetén többletkockázatot vállalnak, ezért ezt csak magasabb jutalék ellenében teszik meg (és minél nagyobb a büntetőjogi kockázat, ez tovább növeli az árat az eladók oldalán). A kínálati görbe ezért növekvő, tehát pozitív meredekségű. A vevők esetében, akik a keresletet jelentik a piacon, a tendencia éppen ellenkező: minél nagyobb összeget adnak át „legalizálás céljából”, egyre kisebb jutalékot hajlandók fizetni. A keresleti görbe tehát negatív meredekségű. A két görbe metszéspontjában az ábráról leolvashatjuk, mekkora összeget próbálnak majd meg tisztára mosni a példabeli piacon, és hogyan alakul a kifizetett jutalék. Szakszerűbben megfogalmazva: „a kereslet és a kínálat egyensúlya mellett az időegység alatt termelt árumennyiséget egyensúlyi mennyiségnek, a kialakult árat pedig egyensúlyi árnak nevezzük.”²¹ Példánkban 5 millió euró a pénzmosás céljából átadott összeg, azaz az egyensúlyi mennyiség, az egyensúlyi ár (a pénzmosás díja) pedig 49%, azaz 2.450.000 euró.

¹⁹ Szükséges és kívánatos lenne, hogy ez a kockázat olyan mértékű legyen, hogy blokkolja ennek az underground piacnak a működését.

²⁰ Peter Lilley: Piszkos ügyletek. A pénzmosás világa Perfekt Gazdasági Tanácsadó, Oktató és Kiadó Kft., Budapest, 2001. 43. oldal

A sok egyszerűsítés ellenére a modell alkalmas arra, hogy a pénzmosás piacának alapösszefüggéseit megértsük. Meg kell jegyezni azonban, hogy a valóságban a modellben figyelembe nem vett torzító tényezők is érvényesülnek, példaként elég az információs korlátra utalni, amely a tevékenység illegális jellegéből adódik, és megváltoztathatja a keresleti és kínálati viszonyokat.

1. 3. Valószínűsíthető hatásmechanizmusok

Előfordulhat, hogy az illegális forrásból származó jövedelmek tisztára mosása olyan méreteket kezd ölteni egy nemzetgazdaságban, amely már a legális üzleti szférában is érzékelhetővé válik. Ennek beláthatatlan következményei lehetnek, hiszen a pénzmosás – mint már említettük – nem profitorientált tevékenység, emiatt akár a legális szférában kialakult egyensúlyt is felboríthatja. A pénzmosodák, miközben látszólag legális gazdasági tevékenységet folytatnak, az általuk értékesített javakat és szolgáltatásokat alacsonyabb áron is hajlandók vételre felkínálni, ugyanakkor vevőként megéri nekik magasabb áron is vásárolni²². „A legálisan tevékenykedőkre nézve ez a folyamat vagy életszínvonaluk romlásához vezet, mivel minimális bevételre tesznek szert, vagy pedig büncselekmények elkövetésével (pl. adócsalás) próbálnak versenyben maradni.”²³

A piaci verseny velejárója a versenytársak egymás rovására történő piacszerzése, amelyben versenyvédelmi okokból tilalmi korlátokat a versenyjog is csak akkor állít, ha a versenytársak egymás elleni piaci magatartása tisztességtelen és/vagy a fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolására alkalmas²⁴. A versenyjog azonban nem tud mit kezdeni azokkal a piaci szereplőkkel, akik a rendszer logikájától eltérő célok érdekében vannak jelen a piacon, tehát idegen testként nem profitorientált tevékenységet folytatnak, látszólag nyereségszerzési céllal. Ráadásul az is előfordulhat, hogy a dömpingáron értékesített termékek segítségével új monopólium alakul ki a piacon, amely már a

---

²¹ Alfred Marshall: A közgazdaságtan alapelvei (=Alapművek, alapirányzatok AULA Kiadó, Budapest, 2000. 287. oldal)

²² Ha nyitott szemmel sétálunk a Balaton környékén, és az árakat nézegetve magunkban összehasonlítást végzünk, itt-ott arra a következtetésre juthatunk, hogy az adott környéken szokásos bérleti díjakat is figyelembe véve kicsi a valószínűsége, hogy például egy-egy adott vállalkozás nyereséges legyen. (Ebből persze nem kizárólag pénzmosásra következtethetünk, az is előfordulhat, hogy lopott a termék, vagy „lespórolták” róla a vámot...)

²³ Jacsó Judit: A pénzmosás elleni nemzetközi fellépés eszközei (=Magyar Jog, 2000. 9. szám 545. oldal)

pénzmosási tevékenység folytatása nélkül is jövedelmező, immár teljesen legálisan működtethető üzleti vállalkozássá válik. A pénzmosás tehát felhasználható a piacon ún. ragadozó árképzésre²⁵ is, amely keretében azért alkalmaznak költségszint alatti árakat, hogy a versenytársakat tönkretégyék. Nagyon érzékletesen jellemzi a tisztességtelen verseny gazdasági következményeit az első hazai versenytörvény, az 1923. évi V. törvény indokolása: „a tisztességtelen versenyben megvan az a beláthatatlan károkat okozó társadalomellenes elem is, hogy nemcsak a közvetlenül megtámadott versenytársak személyiségi jogait és vagyoni érdekeit sérti, hanem, hogy magát és tisztességes versenytársait is választani kényszeríti a közt, hogy vagy tönkremenjenek, vagy hasonlóan tisztességtelen eszközökkel igyekezzenek céljukat elérni. Hogy a létfenntartás mindennél hatalmasabb ösztöne a versenytársakat többnyire az utóbbi lehetőség felé hajlítja, ez az egész közgazdasági életet fenyegető olyan veszedelemnek nyitja meg a perspektíváit, amelytől a hazai kereskedelemnek megvédelmezése elsőrangú állami feladat”.

A pénzmosás lehetséges társadalmi és politikai költségei – főként ha felderítetlenül marad vagy nem foglalkoznak vele kellő komolysággal – nagyon súlyosak. A szervezett bűnözés beszivároghat a pénzügyi intézményekbe; a befektetéseken keresztül megszerezheti az ellenőrzést jelentős gazdasági szektorok felett, megvesztegetve vezető tisztségviselőket és politikusokat; a megszerzett politikai és gazdasági befolyása gyengítheti a szociális hálót, a kollektív etikai normákat, és végső soron a társadalom demokratikus intézményrendszerét is. Legalapvetőbb formájában a pénzmosás szétválaszthatatlanul kapcsolódik ahhoz az alaptevékenységhez, ami azt kiváltja, és végső soron „pozitív feedback” mechanizmusként serkenti a kriminális tevékenységek folytatását is.

Ha az alvilág beférközik az üzleti életbe, az erkölceit is elkezdi ráerőltetni a partnereire. A mosott pénzek mennyisége pedig adott esetben akkora lehet, amely már befolyásolhatja az egyes országok nemzetgazdaságát is. A „legnagyobb veszély a bűnelkövetők gazdasági, politikai hatalomba, vállalkozásokba, pénzügyi szolgáltató szervezetekbe való beépülése.”²⁶

Megállapíthatjuk tehát, hogy a pénzmosási tevékenység erősödése egy adott régió vagy ország legális üzleti szférájában is képes jelentős károkat okozni, a tisztességes piaci magatartás szabályainak semmibe vételével, a gazdasági verseny lehetetlenné tételével,

---

²⁴ 217/2000. VJ döntés

²⁵ Ld. bővebben: Henry Cheeseman: Contemporary Business Law Prentice Hall, Englewood Cliffs/NJ 1995.

²⁶ Vidékiné Farkas Anikó: A pénzmosásról (=Ügyészek Lapja 1995. 2. szám 21. oldal)

ezen kívül megzavarhatja a monetáris szférát, és – egészen szélsőséges esetben – hozzájárulhat a demokratikus intézményrendszer bomlásához is.

Mindezek ellenére talán mégsem célszerű a pénzmosási tevékenység teljes felszámolását célul kitűzni, hiszen gazdasági értelemben ennek is komoly költségei lennének. Ha a pénzmosást nullára is lehetne redukálni egy adott országban, akkor ennek az lenne az ára, hogy a pénzügyi műveletek teljesen átláthatóak lennének, szigorú szabályok tiltanának minden informális pénzügyi tranzakciót, ami hátrányosan befolyásolná a legális gazdasági szférát is. A cél tehát a pénzmosás teljes felszámolása helyett inkább annak olyan kis volumenre történő visszaszorítása kell legyen, amely mellett a pénzmosás-ellenes intézkedések határkölsége megegyezik a lazább pénzügyi szabályozásból eredő gazdasági határhaszonnal.

2. A pénzmosás környezete

A környezet fogalmába beleértünk minden olyan külső tényezőt, amelyek a vizsgált jelenségre valamilyen szempontból hatással vannak. A közgazdasági összefüggések bemutatása után, de még a pénzmosás büntetőjogi fogalmának a meghatározására tett kísérlet előtt érdemes vázlatosan áttekinteni a pénzmosás tágabb és szűkebb gazdasági környezetét, röviden érintve azt a hátteret is, amelybe szinte minden pénzmosási tevékenység beágyazódik, vagyis a szervezett bűnözés jelenségét.

2. 1. A pénzmosás tágabb gazdasági környezete – a pénzmosó paradicsomok („nem együttműködő országok és területek”)

A nemzetközi pénzügyi rendszerben az offshore központok (mint pénzügyi „fekete lyukak”) különösen veszélyesek, mert nemcsak a bűncselekményekből származó vagyoni javak tisztára mosását és a terrorizmus finanszírozását segítik elő, hanem erősítik a független nemzetek közötti tisztességtelen adóversenyt is.

Közgazdaságtanilag pontosan megfogalmazva „offshore pénzügyi központ”-oknak nevezzük az ügyfeleiknek tág értelemben vett szabályozási, felügyeleti, könyvelői és adózási szolgáltatásokat nyújtó különféle országokat és területeket. Ezeket az offshore pénzügyi központokat (a továbbiakban OPK-kat) már több évtizede használják: egyrészt a gazdálkodó szervezetek arra, hogy bonyolult adózási stratégiák segítségével csökkentsék az adóterheiket, másrészt a magánszemélyek is az adókifizetés elkerülésére vagy adócsalásra, de ezen OPK-k legtöbbször természetesen ugyanígy felhasználható pénzmosásra is.

Részben az OPK fogalmától elkülönítve, részben pedig abból eredeztetve bevezetjük a Laza Pénzügyi Szabályozású országok (a továbbiakban LPSz országok) fogalmát, hogy elemezhessük egyik oldalról a pénzmosás, a terrorizmus és a szervezett bűnözés, másrészt a pénzügyi szabályozás felépítésének kapcsolatát.

Azok a szakirodalmi munkák, melyek ezt a témát vizsgálják, adottnak veszik olyan országok létezését, melyek laza (kötetlen) pénzügyi szabályozás alkalmazásával pénzügyi segítséget nyújtanak a terroristáknak és a szervezett bűnözésnek.

Donato Masciandaro például abból a feltevésből indul ki²⁷, hogy a pénzügyi szabályozás egy stratégiai változó azon országok számára, akik maximalizálni szeretnék a pénzmosásból származó jövedelmüket. Jövedelmező lehet egy ország számára, ha olyan pénzügyi szabályozást léptet életbe, mely odacsábítja az illegális forrásból származó (vagy illegális célra szánt) tőkét. Felállítja azt a hipotézist, hogy az LPSz országoknak más a felépítése, mint a többinek, azaz:

- a pénzmosást támogató országok hasznossági függvénye pozitív korrelációt mutat a külföldi terrorizmus és szervezett bűnözés létezésével;
- az ilyen jellegű, illegális tevékenységekből származó negatív hatások nem befolyásolják ezen országok hasznossági függvényét, vagyis semmiféle terrorista akció és bűncselekmény negatív hatása nem érinti őket (azaz ezekben az országokban viszonylag jó a közbiztonság).

A skála két végpontja: elképzelhető az is, hogy az LPSz országban a politikai hatalmat birtokló döntéshozó olyan szabályokat léptet életbe, melyek akadályt emelnek a pénzmosás (és ezáltal a terrorizmus valamint a szervezett bűnözés) elé, de a másik véglet is lehetséges, vagyis hogy ellenkezőleg dönt, és kötetlen szabályozást vezet be, elősegítve ezzel a

---

²⁷ Az LPSz országokkal kapcsolatos elemzés alapja: Donato Masciandaro: Global Financial Crime Terrorism, Money Laundering and Offshore Centres Ashgate Publishing Company, USA, 2004. 125-145. oldal

pénzmosást. Hogy melyik mellett teszi le a voksot a törvényhozó, illetve *mennyire laza pénzügyi szabályozást vezet be*, az általában egy költség-haszon elemzés függvénye.

Pénzmosáskor a résztvevő felek számára költségek és előnyök egyaránt felmerülnek. A társadalom számára felmerülő költségekre utal az a tény, hogy a terrorista- és bűnszervezetek több bűncselekményt követnek el az adott országon belül, ha fennáll a pénzmosás lehetősége, valamint – mint erre már fentebb utaltunk – a pénzmosás rendkívül káros hatással lehet a gazdasági rendszerre is. A szabályozásban érintett szereplőket négy csoportra oszthatjuk:

- a) a politikai döntéshozók;
- b) terrorista és bűnszervezetek, melyek hasznot húznak a pénzmosásból;
- c) azok, akikre a pénzmosás költsége hárul (vagyis a lakosság);
- d) a pénzügyi szolgáltatók, valamint tágabb értelemben az állampolgárok, akiknek előnyös a beáramló illegális és félig illegális tőke.

A legutóbbi csoporttal kezdve, nehéz megjósolni, hogy a pénzügyi szolgáltató rendszer tagjai melyik oldalra fognak állni ebben a „játszmában”. Általában feltételezhető, hogy a pénzügyi közvetítők hasznossági függvényét nem befolyásolja, hogy a profit legális vagy illegális forrásból származik (a „pecunia non olet” elv gyakran érvényesül). Valószínűleg egyszerűen csak maximalizálják a várt bevételt, és az információs asszimetria miatt nem képesek (vagy nem is akarják) megkülönböztetni az ügyfeleiket.

A b) és c) csoport érdekei teljességgel összeegyeztethetlenné válnak, hiszen ami az egyiknek haszon, az a másiknak veszteség, az a) pontban említett politikai döntéshozónak pedig középen állva el kell döntenie, hogy melyik utat akarja követni. Erre egyébként matematikai modell is készült, Masciandaro és Portolano kiszámolta a pénzmosást lehetővé tevő, pénzügyi szabályozásbeli hiányosságok optimális mértékét. Bár a számításaik több olyan feltételezésre épülnek, amelyeket nem lehet bizonyítani, a matematikai levezetés pontos és korrekt, és újszerűnek tűnik egy büntetőjogi témájú elemzésben. Emiatt kivonatossan bemutatjuk számításaik általunk legérdekesebbnek tartott eredményeit²⁸:

A pénzmosók az adott LPSz országban W összegű pénzt szeretnének tisztára mosni. Az ország törvényhozói döntést hoznak arról, hogy ebből mekkora Y összegű készpénz vehet részt a pénzmosásban, ahol természetesen $0 < Y < W$. Masciandaro és Portolano egyszerű modelljében a felkínált *pénzmosási szolgáltatások optimális szintjéről* szóló döntés azonos a *pénzügyi hiányosságok optimális fokáról* való döntéssel.
 U -val jelölve a politika alakítóinak hasznossági függvényét nyilvánvaló, hogy a nem pénzmosásból származó profit várható hasznossága 0 , akármekkora is az összeg:

²⁸ Ld. Donato Masciandaro: *Global Financial Crime Terrorism, Money Laundering and Offshore Centres* Ashgate Publishing Company, USA, 2004. 145-150. oldal

$$U(W-Y)=0 \quad (1.1)$$

Másrészt, minden pénzmossaiban résztvevő dollár a törvényhozók számára pozitív várható értékkel bírhat, mivel az LPSz országnak haszna származik a pénzmossa elösegítő pénzügyi szolgáltatások felkínálásából.

Feltehetjük például, hogy minél alacsonyabb a nemzeti bevétel és ez minél nagyobb arányban függ a pénzügyi szektortól, annál nagyobb a hajlandóság arra, hogy pénzmossási szolgáltatásokat kínáljanak fel, ceteris paribus (minden mást változatlanak tekintve).

Ténylegesen a pénzmossaiban résztvevő pénz, amit Y -nal jelölünk, pozitív várható profitabilitással rendelkezik a politika alakítói számára. Ez úgy ragadható meg, hogy ennek a haszonnak a pénzbeli értéke (B) megfelel:

$$B=mY \quad (1.2)$$

ahol $m>0$ a felkínált pénzmossási szolgáltatásokból (azaz a szabályozási hiányosságok fokából) eredő, az LPSz ország által várható jövedelem nettó aránya. A bűncselekményekből és adócsalásból származó külföldi tőke beáramlása nemzeti bevételt jelent a vizsgált képzeletbeli ország számára, növekvő aktivitással a pénzügyi szektorban és a hagyományos makroökonómiai multiplikátor hatáson keresztül.

Ha a pénzmossásról szóló döntés költségmentes lenne, Y -nal jelölve az illegális források összegét, ami köré a politika alakítói a pénzmossási tevékenységet szervezik, egyszerű lenne belátni, hogy $Y=W$. A dolog azonban nem ilyen egyszerű.

1) Először is, az LPSz ország számára költségként jelentkezhetnek a *nemzetközi hírnév elvesztéséből származó költségek*. Ahhoz viszont, hogy egy ország vonzóbbá váljon a bűn- vagy terrorista szervezetek számára, változtatni kell a törvényhozásán és a szabályozásán, hogy növelje a hitelességét, mint LPSz ország. Ténylegesen kimutathatjuk annak a lehetőségét, hogy az alulszabályozottság ugyanannyira nem vonzó a befektetők számára, mint a túlszabályozottság.

2) Másodszor, az LPSz országnak meg kell fontolnia, hogy a pénzmossa egyben a *belső szervezett bűnözés és terrorizmus növekedését jelenti*, azaz felmerülhet a bűnözés és terrorizmus várható költsége. A törvényhozónak először át kell gondolni a belső társadalmi kár eshetőségét. Nyilvánvaló másrészt, hogy minél kevesebb bűn- és terrorista szervezet aktuális vagy potenciális jelenlétét veszik nyilvántartásba belföldön, annál alacsonyabb az általuk elkövetett bűncselekmények észlelt költsége. A pénzmossási lehetőség kínálatából eredő C költség ezért minden LPSz ország esetében két részből tevődik össze.

Először, tegyük fel, hogy a hírnév elvesztéséből eredő költség egyenes arányban áll azzal az összeggel, aminél a pénzmossási tevékenységet igénybe kívánják venni – a $c>0$ paraméternek megfelelően. Másodszor bűnözés vagy terrorizmus miatt is felmerülnek költségek, amelyek várható értéke nő, ha a pénzmossaiban résztvevő pénz mennyisége nő, a $\gamma>0$ paraméter többszörösével.

Máshogy kifejezve, tegyük fel, hogy a politika alakítója az LPSz országban politikai-választási okok miatt, ceteris paribus érzékenyebb a bűnözésből vagy terrorizmusból adódó költségek iránt, aminek hatását közvetlenül lehet mérni az állampolgárokon, mint a hírnév elvesztéséből adódó költségek iránt, aminek hatása a választópolgárokra valószínűleg kevésbé megfigyelhető és kevésbé közvetlen. Ezért:

$$C=cY+\gamma^2Y \quad (1.3)$$

Tegyük fel továbbá, hogy a pénzmossási lehetőségek nemzetközi szankciókat vonhatnak maguk után, amik monetáris értéke S , és p annak a valószínűsége, hogy ezt a viselkedést felfedezi és szankcionálja a nemzetközi közösség.

A p valószínűséget úgy definiálhatjuk, mint a nemzetközi szankciók gyakorlati végrehajtásának fokát. Nevezük ezt a kockázatot a nemzetközi szankciók várható költségének. Ezen a módon be tudjuk mutatni modellünkben a nemzetközi közösség által az LPSz ország ellen alkalmazott szankciók valószínűségét.

A pénzmossással szembeni szankciókból származó károk pénzbeli értékének, S -nek legalább akkorának kell lennie, mint a pénzmossaiban résztvevő pénz Y értékének. A valóságban a nem érzékelhető hatások értéke miatt a szankciókból származó kár bizonyosan a többszöröse Y -nak. Megállapíthatjuk tehát, hogy a lehetséges nemzetközi szankciók összege többszöröse a pénzmossaiban résztvevő összegnek, a számítás egyszerűsítése céljából legyen annak a négyzete.

Azt is meg kell fontolnunk, hogy ha egyszer a pénzmossási tevékenységet felderítették, a nemzetközi közösség a szankciókat változó súllyal fogja alkalmazni, a politikai költség-haszon elemzés alapján. A büntetés végrehajtásának gyorsasága és módja különböző lehet, ezt egy nemzeti vagy nemzetközi strukturális változó befolyásolja; a súlyosság (vagy a politikai végrehajtás foka), amit az alkalmazott szankciók változatait jelölő t paraméterrel tudunk kifejezni:

$$S=tY^2 \quad (1.4)$$

A választás dilemmája, amivel a törvényhozóknak szembe kell nézniük, így a következő: ha úgy alakítom a szabályozási hiányosságokat, hogy az a pénzmossásnak kedvez, és a nemzetközi közösség nem ró ki szankciókat, országom számára pozitív a várható hasznosság, a nettó várható költségek azonosíthatók a hírnév elveszéséből és a bűnözésből valamint a terrorizmusból adódó költségekkel. Másrészt, ha alkalmaznak az LPSz országgal szemben nemzetközi szankciókat, nemcsak ezeket a költségeket kell elviselnie, hanem a szankciók is károsítják.

Miután definiálta a probléma aspektusait, a törvényhozóknak még mindig szembe kell néznie azzal a döntéssel, hogy vajon támogassák-e és milyen mértékben a pénzmossást, azaz definiálni kell a hiányosság optimális szintjét. Az optimális politika nem egy társadalmi hasznossági függvényből származik, hanem a törvényhozó maximalizálási folyamatának eredménye, az ő politikai költség-haszon elemzésén alapul. A törvényhozó várható hasznossága E , amit így már jobban ki tudunk fejezni:

$$E(U)=u[(1-p)(B-C)-p(C+S)] \quad (1.5)$$

Mivel $B=mY$ és $C=cY+\gamma^2Y$

$$E(U)=u(1-p)(mY-cY-\gamma^2Y)-up(cY+\gamma^2Y+tY^2) \quad (1.6)$$

Előállíthatjuk az $E(U)$ függvény p , t és m szerinti parciális deriváltjait:

$$\begin{aligned} \partial E/\partial p &= u[-mY+cY+\gamma^2Y-(cY+tY^2+\gamma^2Y)] \\ &= uY(-tY-m) = -uY(tY+m) < 0 \end{aligned}$$

$$\partial E/\partial t = -upY^2 < 0$$

$$\partial E/\partial m = u(1-p)Y > 0$$

A parciális deriváltakat megvizsgálva azt vettük észre, hogy a törvényhozó és így a KPSz ország számára a hasznosság csökken a nemzetközi szankciók és ezek súlyosságának növekedésével, a hasznosság nő, ha a pénzmossási tevékenység várható nyeresége nő.

A törvényhozóknak meg kell állapítani a pénzmossásban résztvevő összeg optimális szintjét (Y^*), ezben tartva, hogy a számára elérhető erőforrások maximuma, ami a bűn- és terrorista szervezetek keresletéből ered, W . Megkülönböztetve azt a változót, ami a törvényhozó döntésétől függ, figyelembe véve a maximumhoz szükséges és elégséges feltételeket, azt találtuk, hogy:

$$\begin{aligned} \partial E/\partial Y &= u[(1-p)(m-c-\gamma^2)-pc-2tY-p\gamma^2] \\ &= u[(1-p)m-c-\gamma^2+cp-cp-2ptY] \\ &= -u(2ptY+c+\gamma^2-m(1-p)) \end{aligned}$$

$$\partial^2 E/\partial Y^2 = -2upt < 0$$

A függvény a maximumát a következő pontban éri el:

$$\partial E/\partial Y = 0$$

azaz

$$(2ptY+c+\gamma^2-m(1-p))=0$$

amiből

$$Y^* = [m(1-p) - c - \gamma^2] / (2pt)$$

ahol Y^* a felkínált pénzmossási lehetőségek optimális szintjét jelöli, ami megegyezik a pénzügyi hiányosságok optimális fokával. Vegyük észre, hogy $Y^* > 0$ –hoz $m(1-p) - c - \gamma^2 > 0$ feltétel teljesülése szükséges, azaz a pénzmossási tevékenység várható haszna, figyelembe véve a nemzetközi szankciók valószínűségét nagyobb, mint a hírnév elvesztéséből és a bűnözésből vagy terrorizmusból származó költségek összege. Ezt a feltételt a hiányosságok feltételeként definiáljuk.

A pénzmossási szempontból kockázatos országok listáját egyébként a FATF rendszeresen közzé is teszi²⁹. Ezek alapján felállítható egy nem hivatalos rangsor a feketelistákon szereplő államok között. Minden egyes megjelenést három ponttal súlyozva a következő sorrendet kapjuk:

Hely.	Ország	2000. június	2001. június	2001 szept.	2002. június	2002 október	2003. február	2004. július	Pont- szám
1.	Cook-szigetek	X	X	X	X	X	X	X	21
1.	Nauru	X	X	X	X	X	X	X	21
1.	Fülöp-szigetek	X	X	X	X	X	X	X	21
4.	St. Vincent és Gren.	X	X	X	X	X	X		18
4.	Indonézia		X	X	X	X	X	X	18
4.	Myanmar		X	X	X	X	X	X	18
4.	Nigéria		X	X	X	X	X	X	18
8.	Egyiptom		X	X	X	X	X		15
8.	Guatemala		X	X	X	X	X		15
9.	Dominika	X	X	X	X				12
9.	Marshall-szigetek	X	X	X	X				12
9.	Niue	X	X	X	X				12
9.	Oroszország	X	X	X	X				12
9.	Ukrajna			X	X	X	X		12
15.	Grenada			X	X	X			9
15.	Izrael	X	X	X					9
15.	Libanon	X	X	X					9
15.	St. Kitts és Nevis	X	X	X					9
19.	Magyarország		X	X					6
20.	Bahamák	X							3
20.	Kajmán-szigetek	X							3
20.	Liechtenstein	X							3
20.	Panama	X							3

Ezek mellett a „nem együttműködő országok és területek” mellett (amelyek között hazánk is megtalálható volt két alkalommal) oda kell figyelni még az offshore pénzügyi központokra és az OECD által adóparadicsomoknak nevezett országokra is. A FATF

²⁹ Ezek mindenki számára elérhetők a www.fatf-gafi.org oldalon.

feketelistáját az utóbbi két listával egyesítve 2004-ben a legmagasabb kockázattal rendelkező öt, tipikus LPSz ország a következő volt³⁰:

1. Nauru (48 pont)
2. Marshall-szigetek (42 pont)
3. Cook-szigetek (36 pont)
4. Saint Vincent és Grenadine-szigetek. (36 pont)
5. Liechtenstein (33 pont)

2. 2. A pénzmosás közvetlen gazdasági környezete – a pénzügyi közvetítőrendszer szereplői

A pénzmosás mint illegális gazdasági tevékenység megvalósulhat gazdasági tevékenység gyakorlása során, illetve pénzügyi vagy bankműveletek segítségével. Mindkét esetben ugyanaz a háttér: a bűncselekmény(ek) elkövetéséből származó „piszkos pénz”. Ez a pénz (pontosabban: vagyoni érték) csak a keletkezés körülményeiben különbözik a legális tőkétől. Mivel a pénzmosók bűnös tevékenységük során szinte kivétel nélkül felhasználják a pénzügyi közvetítőrendszer intézményeit, „ennek ürügyén” indokolt röviden foglalkozni néhány további gazdasági alapösszefüggéssel.

Kiindulópontunk az, hogy a pénzügyi közvetítők a pénzmosás szűkebb (közelebbi) gazdasági környezetét alkotják. Felbecsülhetetlen szerepük lehet a pénzmosodák leleplezésében is, a pénzmosás megelőzéséről szóló jogszabályok emiatt lehetőleg minél tágabban próbálják bevonni őket a bejelentési kötelezettséggel terhelt szolgáltatók körébe. A pénzügyi szolgáltató szervezetnek is nevezett intézményeknek egyébként sehol a világon – így Magyarországon sem – nincs olyan kötelezettségük, hogy vizsgálják, az ügyfelük folytat-e pénzmosási tevékenységet.³¹ Nálunk is csak az a kötelességük, hogy a saját szabályzatukban megjelölt esetekben a gyanúsnak minősülő tranzakciókat jelentsék az ORFK-nak. A hatályos magyar szabályozás által megnevezett közvetítőkkel később foglalkozunk majd, ebben a bevezető, általános kérdéseket tárgyaló fejezetben a pénzügyi közvetítés folyamatát és működéséi elveit vizsgáljuk meg.

---

³⁰ Donato Masciandaro: Global Financial Crime Terrorism, Money Laundering and Offshore Centres Ashgate Publishing Company, USA, 2004. 52. oldal

³¹ B. Varga Judit: Mosott pénzek alkonya? (=Cégvezetés 2003. május 133. oldal)

A közgazdászok alapvető összefüggésként gyakran hivatkoznak a keletkezett és újraelosztott jövedelmek felhasználásának egyenletére:

$$\text{GDP}=\text{C}+\text{S}+(\text{T}-\text{TR})+\text{R}_f$$

(Azaz: a bruttó hazai termék egy éves volumene megegyezik az adott évben a fogyasztás (C), a megtakarítás (S), az államháztartásnak kifizetett nettó adók (T-TR) és a hazai állampolgárok által külföldre utalt eszközök nettó értékének (R_f) összegével.) A gazdaságban azonban nemcsak legális, hanem illegális forrásból származó jövedelem is képződik. Ennek egy része pedig – mint már utaltunk rá – biztosan nem marad meg az illegális szférában, bekerül a legális gazdaság vérkeringésébe. Ez a pénzösszeg sem viselkedik másként, mint a legális forrásból származó anyagi javak: ez is elfogyasztható, megtakarítható, külföldre utalható, sőt néha adóznak is belőle! Az illegális forrásból származó tőke sokszor leküzdhetetlen konkurenciát jelent a legális gazdaságban tevékenykedők számára. Olyan „vállalkozók” jutnak versenyelőnyhöz az üzleti életben, akik a kezdőtőkét bűncselekmény(ek) elkövetéséből szerezték, ami mindenképpen kedvezőtlen tendencia. Ezzel ellentétesen Szikinger Istvánnak az a véleménye, hogy „mi a probléma abban, ha valaki munkahelyeket teremtő beruházásokba kezd a kábítószer-kereskedelemből származó milliókkal, esetleg milliárdokkal? Nem inkább az a baj, hogy lopták, illegálisan szerezték a pénzt? A hagyományos bűnüldözési filozófiában azért büntettek meg valakit, mert bűnt követett el, nem pedig azért, mert – akár a zsákmány felhasználásával – jó útra tért.”³² Véleményünk szerint a kábítószer-kereskedelemből származó millióknak illetve milliárdoknak elkobzás alá eső értéként az államkasszába kellene vándorolnia, nem lenne szabad hagyni, hogy ezekkel bárki is „jó útra térjen”. Büntetőjogi, kriminálpolitikai és – megkockáztatjuk kijelenteni – gazdasági szempontból is ez lenne a legjobb megoldás. Ennek ellenére ma még gyakori jelenségnek tekinthető, hogy „a súlyos gazdasági bűncselekmények gyanúsítottjai vagy elítélteik »kifelé« bőkezű és kedves mecénások, a köz számára adakoznak, ingyenkonyhákat működtetnek, autókat ajándékoznak, bevételeik (végkielégítésük) meghatározott hányadát jótékony célokra ajánlják fel stb.”³³

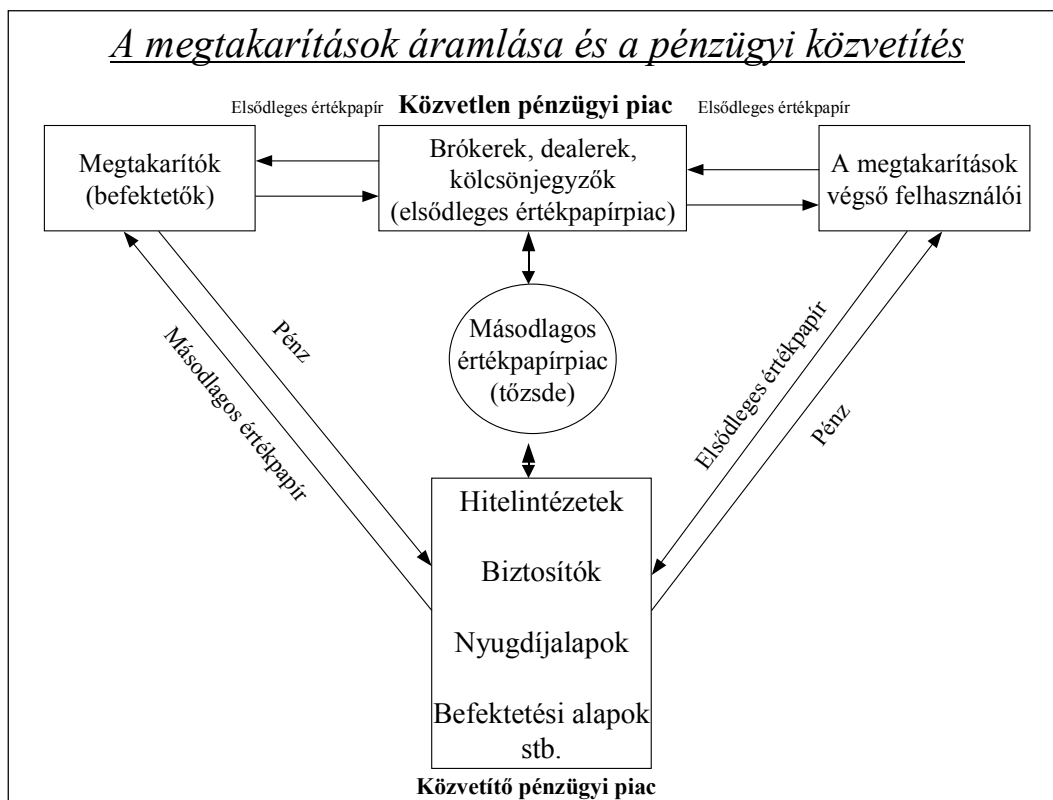
Visszatérve a pénzügyi közvetítés kérdésére, ha a bűnelkövető nem fekteti be azonnal a saját vállalkozásába az illegális tőkét, akkor közgazdasági értelemben ebből is megtakarítás képződik. „A megtakarítás ideiglenesen újra elosztható pénzt jelent, amelyet

---

³² Szikinger István: Mire és kire veszélyes a szervezett bűnözés (=Collega 1998. 4. szám 10. oldal)

³³ Tóth Mihály: A szervezett bűnözés néhány történeti és gyakorlati kérdése (=Collega 1999. 8. szám 49. oldal)

a megtakarítók a jelenben kínálnak, egyúttal pénzükkel keresletet támasztanak a jövőbeli pénzekre, a jelenbeli beruházók (a megtakarítások végső felhasználói) pedig a jövőbeli jövedelmek terhére jövőbeli pénzkínálatot biztosítanak jelenbeli pénzek ellenében. Maga a csere úgy zajlik le, hogy a jelenbeli pénzért közvetlenül nem jövőbeli pénzt, hanem fizetési ígéretet, pénzügyi követelést kap a »vásárló«, vagyis befektet. Ezek a követelések vagy valamely bankpasszíva formájában (pl. betét, letéti jegy) vagy valamilyen értékpapírban öltenek testet.”³⁴ Felfedezhető azonban egy lényeges különbség a legális forrásból származó megtakarítás és a pénzmosásra váró tőke között: míg az előbbi elkölthető lenne a jelenben is (tehát a megtakarítási motívum a remélt hozam), az utóbbi csak a mosás után költhető el biztonságosan (itt tehát egyfajta megtakarítási kényszer figyelhető meg). Ettől függetlenül mindkét megtakarítás beáramlik a pénzügyi közvetítés rendszerébe, amelyet a következő ábra³⁵ segítségével mutatunk be:

A közvetlen pénzügyi piac szereplői (a brókerek, befektetési bankok, dealerek stb.) csökkentik a felek információs költségeit, összehozzák a megtakarítókat a megtakarítások végső felhasználóival, néha a kockázat egy részét is átvállalják (például jegyzési garanciavállalás értékpapír-kibocsátáskor). Ezzel szemben a közvetett finanszírozási

³⁴ Madár-Schepp-Szabó-Szebellédi-Zeller: Pénzügyek alapjai UNIÓ Kiadó, Budapest, 2002. 28. oldal

³⁵ Az ábrát és a pénzügyi közvetítés folyamatának részletes leírását lásd: Madár-Schepp-Szabó-Szebellédi-Zeller: Pénzügyek alapjai UNIÓ Kiadó, Budapest, 2002. 32-35. oldal

csatornában található pénzügyi közvetítők (bankok, szakosított hitelintézetek, szövetkezeti hitelintézetek, biztosítók stb.) önálló, független partnerként kapcsolódnak a megtakarítókhoz és a felhasználókhoz. Összegyűjtik a megtakarítók pénzeit, és a koncentrált forrásokat továbbközvetítik a felhasználóknak (hitel vagy elsődleges értékpapír-befektetés formájában). A közvetett finanszírozási csatorna szereplőinek a tevékenysége az alábbi előnyökkel jár az érintett felek számára:

- transzformálják a lejáratokat (a rövid időre szóló megtakarításokból hosszú lejáratú forrásokat biztosítanak a felhasználóknak),
- csökkentik a tranzakciós költségeket,
- összegyűjtik a szétszórt, kisebb megtakarításokat is,
- terítik az egyes ügyletek kockázatait.

A pénzügyi közvetítő rendszer tehát „összhangba hozza a háztartások megtakarításait és a vállalkozások túlköltéseit, vagy –általánosabban szólva – harmonizálja a hitelfelvételt és a hitelnyújtást. Hasznos ezért a pénzügyi rendszert piacként, mégpedig a hitelek piacaként felfognunk. Ezt a piacot rendszerint a kölcsönözhető pénzek piacának (loanable funds market) nevezik. Az ár ezen a piacon: a kamatláb.”³⁶

A pénzügyi közvetítők körében azonban napjainkban új tendenciaként egyszerre megfigyelhető a fokozott ütemű diverzifikálódás és az univerzalizálódás is. „Egyre komplexebb intézmények jönnek létre az egyes intézmények termékeinek és szolgáltatásainak bővülésével, a szabályozás liberalizációjával, illetve a pénzügyi vállalatok összeolvadásával és felvásárlásaival. Emiatt nehéz pusztán kereskedelmi bankról vagy hitelintézetről, befektetési bankról, értékpapírcégről valamint biztosítóról, illetve vagyongazdálkodóról beszélni, hiszen e funkciók jelentős része a nagy pénzügyi csoportokon belül mind megtalálható. Emellett persze virágzanak a specialisták: lízingcégek, független pénzügyi szolgáltatók (bankok, befektetési bankok, brókercégek), ügynökök, privát bankárok, vagyongazdálkodók. A folyamat tehát egyszerre szól univerzalizálódásról, vagyis a különböző pénzügyi tevékenységek integrálásáról, illetve a specializáció erősödéséről.”³⁷ Mind az univerzalizálódás mind a specializáció változást jelent, a változás pedig mint a jelenlegi struktúra gyors átalakulása kedvez a pénzmosóknak. A pénzmosás ugyanis a később ismertetésre kerülő pénzmosási technikák egymással történő kombinálása, újabb és újabb „innovációk” kifejlesztése révén önmagában is nagyon nehezen felderíthető bűncselekmény. Ha ehhez még hozzáteszük azt is, hogy az a

---

³⁶ Meir Kohn: Bank- és pénzügyek, pénzügyi piacok Osiris Kiadó Budapest, 2003. 47. oldal

környezet, amelyben a pénzmosás zajlik, a dinamikus változás állapotában maga is gyorsuló ütemben alakul át, ez további nehézségeket okoz.

2. 3. Néhány gondolat a pénzmosás „kriminológiai környezetéről”

A pénzmosás „kriminológiai környezetének” elsősorban a szervezett bűnözést tekinthetjük. A szervezett bűnözés témakörének könyvtárnyi irodalma van, ennek vizsgálata túlmutat elemzésünk keretein. Ráadásul hazánkban a pénzmosás és a klasszikus szervezett bűnözés közötti kapcsolat a mértékadó szakértői vélemények szerint még viszonylag mérsékelt intenzitású³⁸, ez a körülmény szintén a téma bővebb kifejtése ellen szól.

A bűncselekmény elkövetőinek nagyobb száma és szervezettségi foka a cselekmény társadalomra veszélyességét jelentősen képes megnövelni. Kazciba Antal szerint „a szervezett bűnözés alapvetően abban különbözik a bűnözés más formáitól, hogy szervezettsége mellett nem egyszerűen haszonszerzésre, hanem gazdasági jelentőségű profit megszerzésére irányul.”³⁹ A klasszikus megfogalmazás szerint a szervezett bűnözés olyan sejtyszerűen kiépített, egymással szimbiózisban élő bűnszervezetek hálózatára épülő cselekvési forma, amelynek elsődleges célja a folytonosan növekvő profit realizálása. Kedvelt eszköze egyebek mellett az illegális úton szerzett pénz tisztára mosása, melyet a kellő mélységű és kiterjedt személyi kapcsolatok megteremtésével és felhasználásával történő gazdasági pozíció-szerzés egészít ki.⁴⁰

A hazai jogalkalmazó szervek szakmai megállapításival⁴¹ érdemben nem vitatkozva, röviden utalunk csak arra, hogy a pénzmosás elkövetésének az esetek döntő többségében értelemszerű feltétele bizonyos – kisebb-nagyobb mértékű – szervezettség. Valamennyi bűnöző csoport, amely a pénzmosás útjára lép, gyakorlatilag szervezett bűnözői tevékenységet folytat. „Ez egy olyan kényszerpálya, ahol a különböző csoportok a

---

³⁷ Jaksity György: A pénz természete Alinea Kiadó Budapest 2003. 251. oldal

³⁸ „Az elmúlt évben annak ellenére, hogy több büntetőeljárás indult pénzmosás elkövetésének alapos gyanúja miatt, a klasszikus szervezett bűnözés és a pénzmosás között nem volt kimutatható kapcsolat. A megállapítás igaz a külföldről érkező bűnös vagyonokra is, mivel az eddig felderített esetekben csak vagyon elleni bűncselekményekből származó pénz »mosása« miatt indult eljárás.” (Tájékoztató a magyarországi szervezett bűnözésről Szervezett bűnözés elleni Koordinációs Központ Budapest, 2003. november, 41. oldal)

³⁹ Idézi Szikinger István: Mire és kire veszélyes a szervezett bűnözés (=Collega 1998. 4. szám 10. oldal)

⁴⁰ A szervezett bűnözés jellemrajza (=NBH Évkönyv 2003. www.nbh.hu/bmenu6d.htm 2004. december 5.)

⁴¹ Tájékoztató a magyarországi szervezett bűnözésről (Szervezett bűnözés elleni Koordinációs Központ Budapest, 2003. november)

konkurenciaharcban vagy felőrlődnek – ez a leszámolásos bűncselekmények egyik alapvető motivációja – vagy új üzleti pozíciókat megszerezve megerősödnek.”⁴²

Gyakran előfordul az is, hogy a bűnelkövetők legális szervezeti struktúrákat (például egy szabályosan működő céget) használnak fel a bűnszervezet működtetéséhez. A lebukás elkerülése érdekében fontos követelmény, hogy a szervezett bűnözők a vállalkozásaikat a törvényesség látszatát keltve működtessék. Az ebben a szférában tevékenykedők jól felkészült szakértőket, jogászokat, pénzügyi szakembereket alkalmaznak.⁴³ Ilyenkor gondosan vizsgálni kell, hogy kit milyen felelősség terhel a pénzmosás elkövetéséért. (A kérdés persze elméleti jellegű, Magyarországon eddig még nem ítélték el senkit bűnszervezetben elkövetett pénzmosás miatt...)

3. A pénzmosás fogalma

A *pénzmosás* kifejezés a fáma szerint Al Caponétól ered, aki Chicago-szerte működtetett pénzbedobós, önkiszolgálós mosodákat, ezek segítségével álcázva a szerencsejátékokból, a prostitúcióból és a szesztilalmi törvények megsértéséből származó jövedelmét.⁴⁴ Ez a szellemes történet persze nem igaz, bár az 1920-as években gyakran előfordult, hogy a bűnözők nagy készpénzforgalmú vállalkozásokat vettek át (mint például a mosodák és az autómosók), majd összekeverték a bűncselekményből szerzett készpénzt a legális bevétellel – ezáltal logikus kereskedelmi okot szolgáltatottak a nagy összegű készpénz létezésére. Bár a „mosás”-t ma ennek a szónak a tisztítással való társítása miatt hangsúlyozzák, elképzelhető, hogy az eredeti bűnügyi kapcsolat a mosodák álcaként történő alkalmazása során alakult ki. Maga a „pénzmosás” (money laundering) kifejezés egyébként először egy amerikai újságban jelent meg a hetvenes évek elején, az ismert Watergate botrányal kapcsolatban. Az első bíróság, amely büntető ügyben a pénzmosás kifejezést használta, szintén egy amerikai bíróság volt 1976-ban (és ugyanebben az országban vált önálló bűncselekménnyé is, 1986-ban.⁴⁵) Összehasonlításképpen: az

---

⁴² A szervezett bűnözés jellemrajza (=NBH Évkönyv 2003. www.nbh.hu/bmenu6d.htm 2004. december 5.)

⁴³ A szervezett bűnözés jellemrajza (=NBH Évkönyv 2003. www.nbh.hu/bmenu6d.htm 2004. december 5.)

⁴⁴ Jeffrey Robinson: A pénzmosoda. A világ harmadik legnagyobb üzlete belülről Park Kiadó, Budapest, 1996. 9. oldal

⁴⁵ Anti-Drug Abuse Act of 1986.

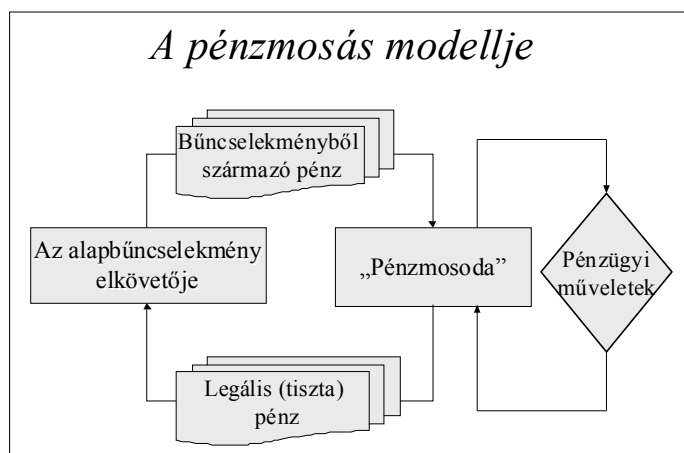
Amerikai Egyesült Államokban ugyanebben az évtizedben még további két bírósági döntésben olvasható a „pénzmosás” kifejezés, a nyolcvanas években 213, a kilencvenes években viszont már 3643 döntésben olvasható.⁴⁶

A bűncselekmény tehát az üzleti tudományokban (marketing, menedzsment, stratégiai tervezés stb.) kialakult teória, a **termékéletgörbe-elmélet** alapján jelenleg a növekedési szakaszban van. A termékéletgörbe-elméletnek röviden az a lényege, hogy az ötlet születésétől annak kihalásáig követi a termék életútját. „Az életgörbe fázisainak végigjárása nem törvényszerű, a termék pályafutása elvileg bármely szakaszban megszűnhet.”⁴⁷ A termékéletgörbe-elméletet egy analógia segítségével a pénzmosásra is lehet alkalmazni. Véleményünk szerint a vizsgált tényállás a négy fázis (embriónális szakasz, növekedés, érettség, hanyatlás) közül jelenleg a másodiknál tart, de időben már közel vagyunk ahhoz, hogy a harmadik szakaszba, az érettség fázisába történő átlépést „regisztrálhassuk”. Egyes klasszikus bűncselekmények egyébként már a büntetőjogi szabályozás kialakulásának kezdetei óta (kisebb módosításokkal) az érettség szakaszában vannak, és belátható időn belül nem is számíthatunk ennek megváltozására. Erre talán a legjobb példa az emberölés tényállása. Ezzel szemben a gazdasági bűncselekmények közé sorolható tényállások életciklusának hossza igen különböző lehet: általában néhány hónaptól maximum egy-két évtizedig szokott terjedni. Szilárd meggyőződésünk, hogy a pénzmosás mint bűncselekmény az érettség fázisába történő átlépés után belátható időn belül nem fog a „hanyatlás” szakaszába kerülni.

Visszatérve a fogalom meghatározására, napjainkban a „pénzmosás” kifejezéssel azt a folyamatot jelöljük, ami a piszkos, illegálisan szerzett pénzzel történik. A piszkos pénzt ügyletek egész során forgatják át, sorozatos átutalások és más műveletek segítségével elrejtik, hogy végül törvényes bevételként jeleníthessék meg újra. A pénzmosás tehát az a módszer, amely által valamennyi bűncselekményből származó nyereséget a világ bankrendszerén és üzleti szféráján keresztül mind fehérebbé és fehérebbé tesznek. Az így nyert pénz lesz a bűnös tevékenység „tisztá” nyeresége.

(Van egy olyan – szintén nem igazolható – elmélet is, hogy a pénzmosás kifejezés valójában nem is Al Capone mosodáiból, hanem a kábítószer-kereskedők által használt argóból ered, ők nevezték „mosás”-nak azt a tevékenységet, amikor a „piszkos pénzüket” legális forrásból származónak tüntették fel.)

A pénzmosás folyamatát egyszerű ábrán is áttekinthetjük:

⁴⁶ Steven Mark Levy: Federal Money Laundering Regulation (Banking, Corporate, and Securities Compliance) New York, 2003. 1. fejezet 3. oldal

A pénzmosás büntetőjogi fogalmának meghatározásához (pontosabban ahhoz, hogy a magyar büntetőjogban mit értünk e kifejezés alatt) először két klasszikus bűncselekményt kell megvizsgálni, a bűnpártolást és az orgazdaságot. Mindkettő ún. **jámulékos bűncselekmény**.

A **bűnpártolás** a bűnkapcsolat egyik sajátos formája. Lényege az, hogy megvalósítója a bűncselekmény elkövetése – vagy legalábbis a támogatott személy tevékenységének a befejezése – után nyújt segítséget, és ez a segítségnyújtás vagy a bűnelkövető személyéhez, vagy a bűncselekményből származó tárgyhoz kapcsolódik⁴⁸. Hatályos szabályozása a következő:

Btk. 244. § (1) Aki anélkül, hogy a bűncselekmény elkövetőjével az elkövetés előtt megegyezett volna

- a) segítséget nyújt ahhoz, hogy az elkövető a hatóság üldözése elől meneküljön,*
- b) a büntetőeljárás sikerét meghiúsítani törekszik,*
- c) közreműködik a bűncselekményből származó előny biztosításában, vétséget követ el és egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*

(2) Büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki a bűnpártolást haszonszerzés végett követi el.

(3) A büntetés büntett miatt öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűnpártolást

a) az alkotmányos rend erőszakos megváltoztatásával, az alkotmányos rend elleni szervezkedéssel, lázadással, rombolással, hazaárulással, hűtlenséggel, az ellenség támogatásával, kémkedéssel, emberöléssel [166. § (1)-(2) bek.], emberrablással, terrorcselekménnyel, légi jármű, vasúti, vízi, közúti tömegközlekedési vagy tömeges áruszállításra alkalmas jármű hatalomba kerítésével vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető katonai bűncselekménnyel kapcsolatban követik el,

b) hivatalos személy eljárása során követi el.

(4) A (2) bekezdést és a (3) bekezdés b) pontját kivéve nem büntethető, aki az (1) bekezdés a) pontjában meghatározott bűnpártolást hozzátartozója érdekében követi el.

A pénzmosás alapesete a bűnpártolásnak a bűncselekményből származó előny biztosításában történő közreműködéssel megvalósuló, haszonszerzés végett elkövetett minősített esetéhez áll a legközelebb. Ezen kívül a pénzmosás tekintetében is minősítő körülmény, ha hivatalos személy az elkövető.

---

⁴⁷ Barakonyi Károly: Stratégiai tervezés Budapest, 1999. 167. oldal

⁴⁸ Földvári József: Magyar büntetőjog Általános rész Osiris Kiadó, Budapest, 1997. 213. oldal

A pénzmosáshoz azonban talán közelebb áll egy olyan vagyon elleni bűncselekmény, amelyet szintén a bűnkapcsolat egyik fajtájának tekinthetünk: az **orgazdaság**. „Az orgazdaság önálló bűncselekménykénti felfogása és büntető rendszerbeli helye tekintetében csak a századforduló utáni jogelmélet fejlődése hozott elfogadható megoldást. A közép- és újkori irodalomban és törvényhozásban az olasz praktikusoknak az a téves nézete vált uralkodóvá, hogy az orgazdaság a bűnpártolás (fautoratus) egyik esete, és ezzel együtt nem egyéb, mint utólagos részesség. Ezt a felfogást csak a XIX. század büntetőjogi irodalmának sikerült megdöntenie, amely kimutatta, hogy az orgazdaság önálló és sajátos vagyon elleni bűncselekmény.”⁴⁹ Az orgazdaságot a hatályos büntető törvénykönyvünk is a vagyon elleni bűncselekmények között szabályozza, önálló tényállásban:

326. § (1) Aki lopásból, sikkasztásból, csalásból, hűtlen kezelésből, rablásból, kifosztásból, zsarolásból, jogtalan elsajátításból, vagy orgazdaságból származó dolgot vagyoni haszon végett megszerez, elrejt vagy elidegenítésében közreműködik, orgazdaságot követ el.

(2) A büntetés vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztés, közérdekű munka vagy pénzbüntetés, ha az orgazdaságot

a) kisebb értékre,

b) a szabálysértési értékre üzletszerűen követik el.

(3) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha az orgazdaságot nagyobb értékre vagy kulturális javak körébe tartozó tárgyra követik el.

(4) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az orgazdaságot

a) jelentős értékre,

b) nagyobb értékre üzletszerűen követik el.

(5) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az orgazdaságot

a) különösen nagy értékre,

b) jelentős értékre üzletszerűen követik el.

(6) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha az orgazdaságot

a) különösen jelentős értékre,

b) különösen nagy értékre üzletszerűen, követik el.

---

⁴⁹ Erdősy – Földvári – Tóth: Magyar büntetőjog Különös rész Rejtjel Kiadó, Budapest, 1998. 441. oldal

Az orgazdaság tehát csak kilenc meghatározott vagyon elleni bűncselekményhez kapcsolódhat, de ugyanakkor az elrejtés vagy az elidegenítésben közreműködés mint elkövetési magatartás már kísértetiesen hasonlít a pénzmosás egyes fázisaira.

Amennyiben a pénzmosást nem szabályozná önálló bűncselekményként a magyar büntetőjog, akkor is büntethetőek lennének a pénzmosók vagy orgazdaság, vagy bűnpártolás miatt. Ugyanakkor látnunk kell azt is, hogy a pénzmosás problémája nem oldódik meg automatikusan azzal, hogy önálló tényállásként beiktatjuk a Btk.-ba; ellene ugyanis csak nemzetközi összefogással, és elsősorban nem is büntetőjogi eszközökkel lehet felvenni a harcot.

Mindezek után meghatározhatjuk a pénzmosás **büntetőjogi fogalmát**. A ma általánosan elfogadott nemzetközi meghatározás szerint (a legtágabb értelemben) a következő tevékenységeket tekintjük pénzmosásnak:

- vagyoni értékek átalakítása, átadása vagy átutalása azzal a céllal, hogy azok törvénytelen eredetét palástolják, vagy eltitkolják (feltéve, hogy az átadó vagy átalakító tudta, hogy a vagyoni érték bűncselekmény eredményeként jött létre)
- vagyoni érték valódi természetének, forrásának, elhelyezésének, mozgásának eltitkolása, vagy ilyen vagyoni érték tulajdonlása (feltéve, hogy tudták, hogy a vagyoni érték bűncselekmény elkövetéséből származik)
- vagyoni érték megszerzése, birtoklása vagy használata (ha az adásvétel idején tudták, hogy a vagyoni érték bűncselekmény elkövetésénél való közreműködésből származik).⁵⁰

A *hatályos magyar szabályozás szerint* pénzmosás a szabadságvesztéssel büntetendő cselekmény elkövetéséből származó dolog eredetleplezési céllal történő felhasználása gazdasági tevékenység gyakorlása során, illetőleg azzal összefüggésben bármilyen pénzügyi vagy bankművelet végzése. A hatályos magyar pénzmosás fogalmat a korábbival összevetve négy fontos változást fedezhetünk fel:

- büntetendővé vált a saját korábbi bűncselekményből (előcselekményből) származó pénz mosása is;
- a bűncselekmény gondatlanságból is elkövethető;
- jelentősen kibővült az előcselekmények köre;

---

⁵⁰ Dr. Korona Lajos: A pénzmosás elleni harc eszközei a nemzetközi büntetőjogban Kriminológiai és Kriminálisztikai tanulmányok 36. kötet OKKRI, Budapest, 1999. 293. oldal

- egyszerűbbé, áttekinthetőbbé és rövidebbé vált a lehetséges elkövetési magatartások felsorolása.

A pénzmosás mindezek alapján *olyan illegális gazdasági szolgáltatásnak minősíthető, amely arra irányul, hogy a bűncselekménnyel szerzett vagyon eredete igazolhatóvá váljék, megszabadulva annak felismerhetően jogellenes mivoltától.* „A pénzmosás oka és eredete tehát mindig bűncselekmény, ami a tranzakciók során visszakövethetetlené válik, célja pedig, hogy az így szerzett vagyon felhasználható legyen a legális gazdaságban.”⁵¹

Érdekességképpen megjegyezzük, hogy a mai magyar fogalom szerint valószínűleg a XIX. századi regényhős, az ismert Jókai-mű címszereplője, az Aranyember volt az első „híres” pénzmosó. Tímár Mihály ugyanis a regény szerint megtalálja Ali Csorbadzsi kincseit, és azokat mint talált idegen dolgot eltulajdonítja. Ez a cselekménye a hatályos büntetőjogi szabályozás szerint Jogtalan elsajátítás vétsége, amely szabadságvesztéssel büntetendő cselekmény. Ezután a kincseket az eredetük leplezése céljából elkezdi felhasználni gazdasági tevékenység gyakorlása során, tehát a ma hatályos szabályozás szerint pénzmosást folytat. Jókai Mór méltán híres regényében tehát nemcsak a kapitalizálódás folyamatának árnyoldalait, valamint a polgári életlehetőségek kritikus ábrázolását találhatjuk meg, hanem egy, a mai fogalmaink szerinti pénzmosó karrierjének bemutatását is...

Hasonlóan régi, több mint egy évszázaddal ezelőtti, azonban már valós pénzmosó karrier elevenedik fel előttünk Herczeg Ferenc visszaemlékezéseiben, ahol arról az ügyvédi irodáról ír, melyben ügyvédbojtári éveit töltötte:

„Szavljevics régóta nem vezette már az irodáját, hanem minden dolgát Farkas Menyhétre bízta. Farkas mint ügyvédi írnok szerepelt, tulajdonképpen azonban bérben vitte az irodát, amelynek az volt a híre, hogy valóságos aranybánya. Annyi bizonyos, hogy Farkas bővében volt a pénznek, és bőségesen pénzelte Szavljevicsét is. Farkas Menyhért tekintélyes és megnyerő külsejű férfi volt, emberbaráti, de különösen hazafias célokra sokat költött.

Farkas egy nap kivált az irodából s [...] rövidesen azt a kínos tapasztalást szereztük, hogy az ügyvédi aranybánya egyáltalán nem jövedelmez.

---

⁵¹ Kósa Ferenc: A terrorizmus elleni és a pénzmosást megakadályozó törvényjavaslat kritikája www.jogiforum.hu/publikaciok/index.php?p=47&print=1 (2001. november 5.)

A dolog még rejtélyesebb lett mikor előkerestük a régi ügyiratokat, és azt a tapasztalást szereztük, hogy Farkas Menyhért az elmúlt pár esztendőben alig hajtott be valamit ügyvédi díjak címén.

Az idő meghozta a rejtély megoldását. Farkast később letartóztatták lottójövedék kárára elkövetett óriási csalásai miatt. Százezreket, talán milliókat szerzett [...], az ügyvédi irodára azért volt szüksége, hogy vagyona eredetét illetően tévútra vezesse a közvéleményt.”⁵²

Természetesen nem csak hazai példákat hozhatunk fel annak igazolására, hogy már évszázadokkal ezelőtt léteztek pénzmosók (csak nem így hívták őket). A számos külföldi példa közül egyet emelnénk ki: a massachusettsi kalóz, Israel Thorndike (1755-1832), aki a világon valaha élt száz leggazdagabb ember egyike, kalózhajóival egy kisebb vagyont harácsolts össze az amerikai függetlenségi háború alatt, gyanútlan britt kereskedőhajókra vadászva. A háború után megtartotta a kalózhajóit, és azokat használta fel saját kereskedelmi vállalkozásához, amelyet a sógorával, Moses Brown-nal közösen alapított. (Később aztán bekerült a massachusettsi kormányba, és több mint huszonöt éven keresztül részt vett a törvényhozás munkájában is.)⁵³

Végül utalunk rá, hogy a nemzetközi büntetőjogi együttműködésben már láthatók olyan tendenciák is, hogy a pénzmosás fogalma ki fog bővülni. A tágabb értelemben vett pénzmosás eszerint magába foglalja a terrorizmus finanszírozását is, amely megvalósulhat úgy is, hogy legális forrásból származó pénzeket illegális célok finanszírozására utalnak át. Ezt találón „fordított pénzmosásnak” is nevezhetjük. Mindezen nemzetközi fejlemények miatt a későbbiekben röviden foglalkozunk majd a terrorizmus finanszírozásának problémakörével is.

4. A pénzmosás fázisai

A pénzmosás fázisaival kapcsolatban több modellt dolgoztak ki a témával foglalkozó szakemberek. A *Zünd-féle körforgásmodell* Svájcban ered, ez a mosási folyamatot a

---

⁵² Herczeg Ferenc visszaemlékezései Szépirodalmi Kiadó Budapest, 1985. 219-220. oldal

⁵³ Michael Klepper – Robert Gunther: 100 gazdag ember Magyar Könyvklub, 1998. 191-192. oldal

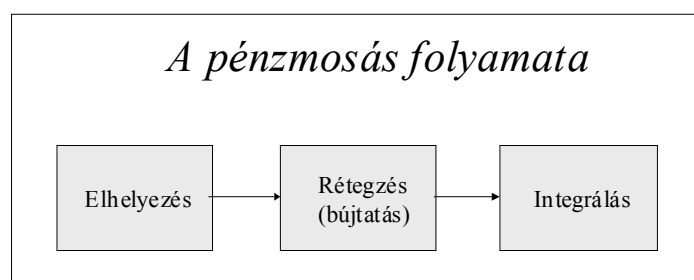

természetben megfigyelhető vízkörforgás analógiájára írja le. A modell kiindulópontja szerint a bűncselekmény elkövetési helyén csapadék (azaz bűncselekményből származó készpénz) keletkezik. Ez elszivárog, felszívódik a bűnszervezetben, majd úgy áramlik ide-oda, mint a talajvíz a föld alatt. A talajvíz ezután kijut a felszínre (azaz a pénz kikerül a legális gazdaságba, legális vállalkozásokhoz), majd tavakban összegyűlik (előkészítés a legalizálásra). A szivattyúzási fázisban (pénzügyi- és bankműveletek, értéktárgyak vásárlása) a pénz belép a legális pénzügyi szférába. Ezután a különböző befektetések, átcsoportosítások, számláról számlára történő mozgások segítségével egyre tisztább lesz. A sort az elpárologtatás zárja, ekkor a pénzt visszajuttatják az alaphűncselekmény elkövetésének országába. Majd újabb bűncselekményekből újból „csapadék” képződik...

A fentihez nagyon közel áll az Egyesült Államokban kidolgozott *ciklusmodell*, amelynek alap gondolata sok hasonlóságot mutat a körforgásmodellel, mivel azonban nem is mondja többet a témáról, nem érdemes részletesen foglalkozni vele.

Léteznek más modellek is, mint például az Ackermann-féle *célmodell*, amely a pénzmosás céljain alapul. Ez lehet a bűncselekményből származó pénz integrációja, a beruházás, az adócsalás és a bűnözés finanszírozása stb. Ezzel a modellel sem foglalkozunk részletesebben.

A legerterjedtebb koncepció az Egyesült Államokból származó *három fázis modell*, amelyet érdemes mélyrehatóbban megvizsgálni. A pénzmosást eszerint három szakaszra szokták felosztani; a folyamat azonban nem szükségszerűen járja be mindhárom fázist. A klasszikus folyamatábra az elhelyezés, a rétegzés és az integrálás stádiumait tartalmazza. Ezt a következő ábra szemlélteti:

4. 1. Elhelyezés

A készpénz elválik az alaphűncselekménytől, és pénzügyi szervezetekhez kerül. A bűncselekményből származó pénzt a bűnözők általában a bankokba viszik, onnan rövid

időn belül átutalják más bankba, átváltják más fizetőeszközzé. Az elkövetők gyakran alkalmaznak ismeretlen, büntetlen előéletű, gyanútlan személyeket arra, hogy azok kis tételekben fizessék be a bűncselekménnyel szerzett pénzt a bankokba, s ezért a közreműködőt (más néven strómant) jól megfizetik. A megbízók szigorúan ellenőrzik, hogy a közreműködők az ő javukra járnak-e el, és a pénz eljut-e a megbízásnak megfelelő helyre. Az ok nyilvánvaló: ha a stróman rájön, hogy bűncselekményből származó pénzről van szó, akkor azt kockázat nélkül (pontosabban: büntetőjogi kockázat nélkül) eltulajdoníthatja, feljelentést úgysem tesznek ellene.

Ennek a módszernek köszönhetően a bűnöző kiléte akkor is rejtve marad, ha a befizetést végrehajtó közreműködőt azonosítják.

E fázisra jellemző továbbá, hogy az elkövetők a készpénzt úgy megszerezzik, hogy az egy összegben elhelyezett betétek nagysága, vagy az egyszerre vásárolt értékpapírok, pénzügyi aktívák értéke az azonosítási kötelezettség alá eső határ alatt maradjon. Ezt nevezzük strukturálásnak.⁵⁴

Alkalmazott módszer a bűncselekménnyel külföldön szerzett pénzt úgy átjuttatni a határon (elektronikus átutalással vagy fizikailag), mintha az törvényes, szabályos üzleti tevékenység, rendes gazdálkodás körében keletkezett bevétel lenne. Az elhelyezés elősegítésére nagy készpénzforgalmú üzletek (például kaszinók, áruházak, éttermek, pénzváltóhelyek stb.) készpénzbevételeihez vegyítik a „piszkos”, „mosásra váró” jövedelmet. Fedő vállalkozások létrehozásával olyan névleges tulajdonosok (és ügyvezetők) mögé bújtatják a bűncselekményből származó tőkét, melyek teljes mértékben a jogszabályok betartásával működnek, s az itt keletkezett nyereséget már mint törvényes, adózott jövedelmet veszik ki. Hamis dokumentumok előállítására és felhasználására is gyakran előfordul ebben a fázisban. Sok esetben vesznek igénybe alacsony szabályozottsági fokon álló pénzváltó helyeket – akár az átváltani kívánt készpénz külföldre csempészése árán is.

Ez a szakasz a legrövidebb, mert a bűnözők igyekeznek minél hamarabb megszabadulni a bűncselekményből származó készpénztől. A cselekmény itt, az elhelyezési fázisban fedezhető fel ugyanis a legkönnyebben. „Olyan ez, mint amikor kavicsot hajítanak a tóba. Az ember látja, amint a kavics vizet ér, hiszen fröccsen. Amikor süllyedni kezd, a víz fodrozódik, és pár másodpercig még tudni lehet, hol esett be a kavics. Amint azonban

---

⁵⁴ Molnár Csaba: Néhány gondolat a pénzmosásról (=ORFK Tájékoztató 1999. 2. szám 6. oldal)

elkezd süllyedni, a fodrozódás megszűnik. Mire a kavics a víz fenekére ér, minden nyom rég eltűnt, és a kavicsot talán meg sem tudnánk találni.”⁵⁵

4. 2. Rétegzés

Ebben a szakaszban az illegális jövedelmet elválasztják a forrástól, a bevételeket elrejtik úgy, hogy a jövedelem megszerzője, valamint a bűncselekményből származó pénz közötti kapcsolatot ne lehessen felderíteni. A pénz eredete követhetlenné válik keresztező és fedő műveletek, vásárlások, elektronikus átutalások, többszöri átutalás, tehát komplex pénzügyi tranzakciók révén.

Jogcímetek teremteneik nemzetközi off-shore társaságok, pénzügyi szervezetek igénybevételeivel, hamis, fiktív számlák, szerződések, nemzetközi kereskedelmi okmányok felhasználásával. Előfordul papíron létező, fantom társaságok, személyek felhasználása valóságosnak feltüntetett kötelezettségek teljesítése érdekében. Tipikus rétegzési módszer az illegális bevétel kisebb összegekre bontása és továbbutalása több, rendszerint külföldi pénzintézetekhez, vagy a vásárolt anyagi javak továbbértékesítése, és a befolyt jövedelem befektetése.

4. 3. Integrálás

A legalizálás során az integráció az a részmozzanat, amellyel a pénzmosó törvényes magyarázatot tud adni a hirtelen felgyülemlett vagyonára. Itt a lebukás veszélye viszonylag kicsi, ebben a fázisban már legtöbbször csak informátor segítségével lehet az elkövetők nyomára akadni.⁵⁶

Ebben a fázisban a bűncselekményből származó vagyont visszajuttatják a gazdaságba, legális üzleti forrásból származónak feltüntetve azt, amely így elismert pénzügyi szervezetektől induló és odaérkező vagyonként tűnik fel. A bűncselekményből származó

---

⁵⁵ Jeffrey Robinson: A pénzmosoda. A világ harmadik legnagyobb üzlete belülről Park Kiadó, Budapest, 1996. 38. oldal

vagyont beillesztik egy legálisan alapított vállalkozásba, ott bevételként tüntetik fel, mind a bevételi, mind a kiadási adatokat meghamisítják, fiktív számlákkal fedezik a „mosott” pénzt. (Például: az üzlet, vendéglő nagyobb értékesítési forgalmat mutat ki, mint a tényleges, s a különbözetbe helyezik a mosásra váró összegeket.) Az integrálás során gyakran alkalmazott módszer anonim társaságok létrehozása olyan országokban, ahol a titokvédelmi szabályok garantálják a névtelenséget.⁵⁷

5. Pénzmosási technikák

Akinek bűncselekményből származó pénz van a birtokában, annak először azt kell eldöntenie, hogy *szüksége van-e pénzmosásra*. Bizonyos összeghatárig (ez egy átlagos magyar állampolgár esetében kb. 10 millió forint) ugyanis minden gond nélkül elkölthető vagy legális gazdasági tevékenységben felhasználható az összeg (ez utóbbi azonban már szintén pénzmosásnak minősül). Pénzügyi vagy bankműveletek esetében az összeg egyszerű feldarabolásával (például 10 millió forint feldarabolható öt darab 1.700.000 forintos és egy darab 1.500.000 forintos részletben) kikerülhető a kétféle limit.

Ha a kétes eredetű pénzösszeg *elér egy bizonyos nagyságot*, amely már kockázatosná teheti a „sima” felhasználást, akkor még mindig van lehetőség arra, hogy lebukás veszélye esetén az elkövető megindokolja a bűnös pénz eredetét: családi ajándék, öröklés, baráti kölcsön a forrás. Nincs szükség másra, csak egy hihető legendát (a titkosszolgálatoknál használt szakkifejezés) kitalálni a pénz eredetére vonatkozóan. A lényeg a megfelelően kidolgozott válságstratégia, és természetesen nem árt egy ügyvéddel is folyamatosan konzultálni.

Ha igazán *nagy összegekről* van szó (persze relatív, hogy mi tekinthető „nagy” összegnek), akkor már szükség lehet pénzmosásra. Ötven-, százmillió forint körüli összeg már feltétlenül „igényli” a tisztára mosást. Természetesen az összeghatár meglehetősen relatív: ha valakinek már több százmillió forintos vagyona van, és legális gazdasági tevékenységet (is) folytat, annak akár százötvenmillió forint illegális eredetű pénz elköltése sem jelent kockázatot. Tehát fogalmazhatunk úgy is, hogy „egy bizonyos szint felett”, megfelelő

---

⁵⁶ Bardócz Csaba: Pénzmosási technikák (=Belügyi szemle 1997. 3. szám 76. oldal)

⁵⁷ A fázisokkal kapcsolatban lásd: A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete elnökének 3/2002. számú ajánlása a terrorizmus és a pénzmosás megakadályozása és megelőzése érdekében. 1. oldal (www.pszaf.hu/ajanlasok/2002/3-2002.htm – 2003. június 15.)

gazdasági (és politikai) kapcsolatokkal felvértezve már nincs is szükség az illegális úton szerzett pénz tisztára mosására, azt „piszkosan” el lehet költeni...

Emellett ha a bűnelkövetőnek van legalább egy legalisan bejegyzett cége, akkor minden évben a cég forgalmának kb. 30%-a évente átmosható rajta, kellő szakértelmű (és „vállalkozó szellemű”) könyvelő segítségével. A megfelelő technika például a fiktív számlázás. Ebben az értelemben a pénzmosás nem más, mint az *adócsalás komplementer művelete*. Adócsalást általában úgy szoktak elkövetni, hogy a bevétel egy részét eltitkolják, vagy a költségeket a valósánál nagyobbak tüntetik fel. Alapvető közgazdasági összefüggésnek számít, hogy a jövedelem (profit) az összbevételnek az összköltséggel csökkentett része, amit a következő formulával szoktak jelölni:

$$JI=TR-TC$$

Mivel a pénzmosásnak a gazdasági tevékenység segítségével megvalósítható változatát az adócsalás komplementer műveleteként definiáljuk, e bűncselekmény elkövetésének logikája itt fordított, azaz vagy a költségeket kell a ténylegesnél kisebb mértékűnek, vagy (és ez a gyakoribb) a bevételeket kell a valóságosnál nagyobbak feltüntetni. Szinte köztudomású tény, hogy hazánkban senkinek nem jelent komoly problémát az, hogy fiktív költség számlákkal csökkentse az adózás előtti jövedelmét. (Azt már csak kellő rosszindulattal feltételezhetnénk, hogy az adójogszabályok megalkotásakor a jogalkotó eleve számol azzal, hogy nagyon sokan kevesebb jövedelmet vallanak be a ténylegesnél, és az adókulcsok is ehhez a de facto helyzethez igazodnak...) A fiktív számlázás elterjedtségét támasztja alá az is, hogy rendszeresen buknak le ún. „számlagyarak”, azaz olyan, valós gazdasági tevékenységet nem folytató vállalkozások, amelyek a számlaérték néhány százalékaért korlátlan mennyiségben tényleges gazdasági teljesítés nélkül állítanak ki számlákat, majd egy idő után a valódi tulajdonosok eltűnnek a pénzzel (a cég bejegyzett tulajdonosai pedig vagy nem létező személyek, vagy hajléktalanok, akiktől természetesen nem lehet behajtani a hátramaradt köztartozásokat). Ezek után könnyen beláthatjuk: ha fiktív költség számlát viszonylag könnyű szerezni, akkor fiktív bevételi számlát még inkább, ezért ráadásul még néhány százalék jutalékot is lehet kérni, és azt adóhatóság sem fog gyanakodni, ha valaki vállalja, hogy rendszeresen befizeti a fiktív bevételei után a közterheket. Belátható, hogy a pénzmosás költsége itt a legkisebb, hiszen a fiktív bevételi számla után fizetendő közterhek értéke csökkenthető a számlaérték kapott „jutalék” összegével. Ráadásul a közterheket a bevételnek a költségekkel csökkentett része után kell fizetni, a „jutalékot” pedig a teljes számlaérték alapján lehet kérni. Így előállhat olyan

szituáció is, hogy a pénzmosási művelet nem lesz veszteséges! (Gondoljuk csak végig: 50%-os átlagos költség szint, összesen 30%-os közteher-fizetési kötelezettség mellett, ha a vevő a számlaérték 15%-át kifizeti a fiktív számláért, akkor a műveletsorozat eredménye 0 lesz, azaz nem képződik sem veszteség, sem nyereség.) Az elkövetőknek azonban akkor is ezt a módszert éri meg a legjobban alkalmazni, ha keletkezik 10-20 százalékos veszteségük, ráadásul a lebukás veszélye talán itt a legkisebb.

Pénzmosásra annak is szüksége lehet, aki *rendszeresen realizál bűncselekményekből származó bevételt*, és nincs civil foglalkozása, tehát az életvitelszerűen bűnöző elkövetőnek. A legegyszerűbb technika itt is egy fedővállalkozás létrehozása.

A pénzmosás különböző módszereinek, technikáinak felsorolása lehetetlen, folyamatosan fejlődnek a különböző eljárások, az innovációk háttérben pedig pénzügytechnikai, számviteli és jogi szakismerettel rendelkező tanácsadók állnak. A következőkben néhány jellemzőnek vélt *pénzmosási technikát* mutatunk be.

1. Talán a legprimitívebb és legkezdetlegesebb módszer a **készpénzforgalomban történő pénzmosás**. A készpénzt bemutatóra szóló betét létesítése, illetve átutalás révén valamely bankba vagy más pénzügyintézetbe juttatják⁵⁸. Végrehajtható belföldi és külföldi viszonylatban is. Ez utóbbi esetben a készpénzt át kell szállítani egy vagy több határon, ez viszont jelentős kockázati tényező. Ha öt határállomáson megy át a pénz, és mindegyiken 90% a valószínűsége, hogy nem fedezik fel, akkor annak az együttes valószínűsége, hogy egyik határállomáson sem lesz lebukás: $0,9^5$, azaz már csak 59%! A készpénz egyébként úgyszólván átcsomósítható a határon, hogy kisebb összegekre bontva borítékokba teszik, és egyszerűen levélpostai küldeményként átküldik egy másik országba. Emellett a kereskedelmi szállítóhajókon rendszeresített nagyméretű konténerekben is el lehet helyezni készpénzt, a felfedezés valószínűsége csekély. A készpénzt végül légi úton is lehet csempészni, ahogy erre a 2000 július-augusztusban, az Egyesült Államokban vámhatósága által végrehajtott „Erőjáték” (Operation Powerplay) elnevezésű művelet is felhívta a figyelmet. Ennek keretében a Kennedy Nemzetközi Repülőtéren letartóztattak egy

---

⁵⁸ Előfordulnak olyan esetek is, hogy megvesztegetik a banktisztviselőket, akik így nem jelentik a gyanús tranzakciókat, illetve volt arra is példa, hogy a bankalkalmazottakat nem érdekelte, hogy honnan származik a pénz. 2002 novemberében egy kis manhattan-i bank bukott le. 660000 dollár értékben fogadtak el készpénzt bankbetét létesítése céljából, ráadásul ezt az összeget táskákban szállították a bankba. A New York Times szerint ez a bankot „azért választották a bűnszervezetek, mert itt nem tettek fel kérdéseket, és nem is akarták tudni, hogy honnan származik a készpénz.” (Robert F. Worth: Bank Failed to Question Huge Deposits New York Times 2002. november 28.)

kolumbiai utast, akinél 80 guriga készpénzt találtak, 34-et az alsónadrágjában, 46-ot pedig a gyomrában.⁵⁹

A készpénzforgalomban történő pénzmosást egyébként Magyarországon a betétek anonimitásának megszüntetése ellehetetlenítette. Ma már egyébként ezt a több évtizeddel ezelőtti, kezdetleges technikát nem is alkalmazzák az elkövetők, a készpénz csempészete viszont feltehetően még ma is folyik.

2. Kisebb összeg tisztára mosható akkor, ha megfelelő mértékű legális jövedelmet is realizál a pénzmosó. Ekkor ugyanis nincs más dolga, mint rendszeresen **túlfizetni az adóját**. Év végén az adóhivatal által visszautalt pénz már tiszta, erről akár igazolást is lehet kérni az adóhatóságtól.

3. Az **élet- és vagyombiztosítások** többsége is lehetőséget ad a pénzmosásra. *Életbiztosítás* esetén a biztosítási szerződést egy stróman köti meg, a pénzmosó a kedvezményezett. A biztosítási díjat a bűncselekményekből származó összegekkel fizetik, majd bizonyos idő eltelte után korai folyósítást kérnek, vagy (vagyombiztosítás esetén) előidézik a biztosítási esemény bekövetkezését.

Vagyombiztosítás is felhasználható pénzmosásra, és ha sikerül kijátszani a túlbiztosítási tilalmat, akkor az elkövetők jelentős profitra is szert tehetnek. A piszkos pénzből vásárolnak valamilyen árut, amit hajón szállítanak a célállomásra. A hajót és az árut az értékét messze meghaladó összegre biztosítják, majd a rakománnyal együtt a nyílt tengeren a hajó is elsüllyed. A biztosítási szerződésben megjelölt kedvezményezett – aki természetesen a tisztára mosandó pénz tulajdonosa – felveszi a már legálissá vált pénzt. Így biztosítási csalást is elkövettek, amit azonban nehéz (vagy sokkal inkább lehetetlen) lesz bizonyítani, mert a bizonyítékok a tenger mélyére süllyedve örökre elenyésztek...

4. Klasszikus pénzmosási módszer a **garantált kölcsön technikája**. A piszkos pénzt egy off-shore bankban letétként helyezik el, ez a pénzintézet kezességét vagy bankgaranciát vállal egy másik bank felé, amely egy nagy tekintélyű pénzügyi infrastruktúrával rendelkező országban székelő ismert pénzintézet, megkérdőjelezhetetlen üzleti tisztességgel, bonitással. Ezt követően ezt a bankot a bűnszervezet által megbízott ügyvéd (vagy üzletember) megkeresi egy kölcsönkérelemmel, majd a kölcsön összegét ingatlanok

---

⁵⁹ Steven Mark Levy: Federal Money Laundering Regulation (Banking, Corporate, and Securities Compliance) New York, 2003. 2. fejezet 7. oldal

vásárlására használják fel. Mivel a kölcsön visszafizetésére nem kerül sor, az off-shore banktól a lététbe helyezett piszkos pénzt a kölcsönt nyújtó bank lehívja. A piszkos pénz tehát a bankrendszeren keresztül bekerül a legális gazdaságba, a bűnszervezet tagjai pedig az ingatlanok értékesítésével szintén legális jövedelemhez jutnak⁶⁰.

A „*holland szendvics*”-nek is nevezett módszer másik változata az, hogy a pénzmosó a saját maga által egy adóparadicsomban alapított banktól vesz fel kölcsönt, azaz önmagát hitelezi. Ez a második változat gyanúsabb lehet, mint az, amikor egy jónevű hitelintézet is bevonnak az ügyletbe, ugyanakkor nagy előnye, hogy megmarad a kamat⁶¹.

5. **Fiktív külkereskedelmi ügylettel** is lehet pénz mosni. Egy klasszikusnak számító példa szerint egy Németországban élő török férfi papíron női kosztümöket importál Törökországból, és férfingeket exportál vissza. Forma szerint minden rendben van, a kiviteli engedély, a behozatali engedély, a vámpapírok, a feladó számlája és még egy fizetést sürgető fax is (a gyanú eloszlatása céljából). A papírok legalizálják az üzletet, innen már csak kétszer-háromszor kell átutalni az összeget például Rióba, onnan Hongkongba, és már nem is lesz pénzügyi szakember, aki képes lenne megfejteni a pénz eredetét⁶².

6. Bonyolultabbá, de biztonságosabbá is teszi az ügyletet, ha **akkreditívet**⁶³ is felhasználnak a fizetéshez. A Pénzmosó cég keres magának egy külföldi partnert (Vevő cég), aki a névleges külkereskedelmi ügyletben hajlandó részt venni, és ezért természetesen megfelelő ellentételezést kap. Megkötik a külkereskedelmi adásvételi szerződést, amely a szállítást okmányok kíséretében, a fizetést pedig akkreditív formájában írja elő. Ezután a Vevő utasítást ad a bankjának okmányos hitellel nyitására. A Vevő bankja megnyitja az akkreditívet, és erről értesíti az Exportőr bankját. Az Exportőr bankja értesíti ügyfelét, a Pénzmosó céget, hogy megnyitották az akkreditívet. Eddig minden törvényesen történt, most következik az ügylet egyetlen „kényes” pontja: a nem létező áruszállításról hamis átvételi okmányokat ad a Vevő a Pénzmosó cégnek, aki azokat bemutatja saját bankjának. A bank azonban nem fogja észlelni, hogy hamisak a papírok, mert a Vevő nem reklamál... Az Exportőr bankja jóváírja az összeget a Pénzmosó cég

---

⁶⁰ Molnár Csaba: Néhány gondolat a pénzmosásról (=ORFK Tájékoztató 1999. 2. szám 7. oldal)

⁶¹ Kemenes Csaba: A pénzmosás technikai és a jogalkalmazás hazai tapasztalatai (=Belügyi Szemle 2001. 4-5. szám 47. oldal)

⁶² Forrás: Der Spiegel, 1992. 9. szám

számláján, ami már tisztára mosott pénz, mert a törvényes eredete vitathatatlan (szabályos külkereskedelmi ügylet). Ezután ugyanez a bank elküldi a papírokat az Importőr bankjának, amely – mivel a Vevő most sem reklamál – megterheli a vevő számláját a vételár összegével. Az utolsó lépés már csak az, hogy az ügylet ellenértékét némi jutalékkal megtoldva átadja a Pénzmosó cég a Vevő cég képviselőjének, természetesen készpénzben!

A Vevő cégnek is hasznot hoz tehát az ügylet, ráadásul számára egyéb előnyök is rejlenek benne: a Pénzmosó cégtől kapott fiktív számlákkal növelte a kiadásait, ami által kevesebbet kell adóznia, és a könyvelésben nem szereplő készpénzt kapott, amit tetszés szerint használhat fel: a saját cégéből történő vagyon kimenekítésére, vagy esetleg egy részét félreteheti (az üzleti kapcsolatokban igen gyakran alkalmazott) kenőpénznek is.

Ez a pénzmosási módszer tehát nagyon biztonságosan alkalmazható, ha a Pénzmosó cégnek van egy (lehetőleg teljes mértékben legális tevékenységet végző) megbízható külföldi üzleti partnere, valamint mind ő, mind a külföldi partner jó kapcsolatokat ápol a bankjával (de legalábbis a bank külkereskedelmi üzletágban dolgozó munkatársaival). Természetesen a banki alkalmazottakat nem kell bevonni, ez feleslegesen megnövelné a kockázatot. A lényeg az, hogy ne fogjanak gyanút.

Ezt a technikát meglehetősen gyakran alkalmazzák, sőt bevonnak harmadik (közvetítő) társaságot is, közvetítő bankkal.⁶⁴ A bűncselekmény a pénzintézetnél nehezen ismerhető fel, a felderítésben a vámokmányok hiánya (illetve hamis vagy meghamisított volta) jelenthet eredményt.

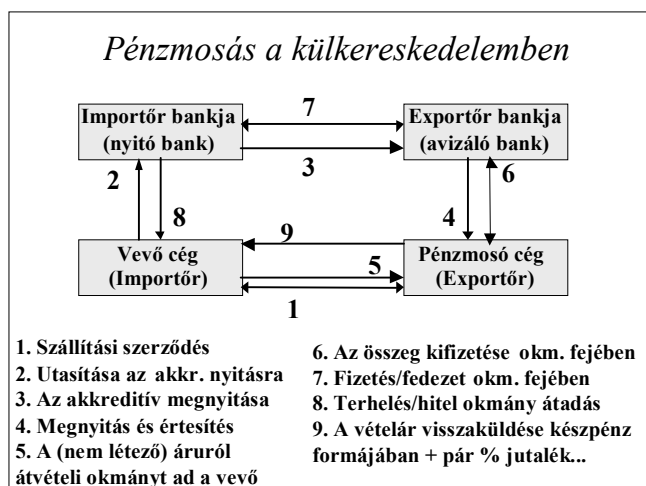
A módszer hátránya az elkövetők számára az, hogy meglehetősen költséges: az akkreditív díja és a tisztára mosott pénz után a Vevőnek adott jutalék együttes összege akár a piszkos pénz értékének 30%-át is elérheti, vagy még ennél is nagyobb lehet.

A jobb áttekintés kedvéért a fentieket egy ábrán is szemléltetjük, ahol az egyes lépésekre lebontott pénzmosási folyamat végig nyomon követhető:

---

⁶³ Az akkreditív (okmányos meghitelezés) a vevő bankjának kötelezettségvállalása az eladó felé, hogy az eladott áruk szállítását igazoló okmányok bemutatása esetén fizetni fog.

⁶⁴ Molnár Csaba: Néhány gondolat a pénzmosásról (=ORFK Tájékoztató 1999. 2. szám 7. oldal)

7. Egy másik, a külkereskedelemben alkalmazott módszer a **radikális túlszámlázás**. Ez már tényleges árumozgást igényel. Venezuelában például egy kereskedő darabonként 8.900 dollárért exportált tíz vagon mosogatókagylót Amerikába (világpiaci ár: 52,50 dollár). Egy panamai üzletember még rajta is túltett: ötvagonnyi borotvapengét adott el vámkezelt 300 dolláros darabáron. Ebben az esetben 9 cent volt az átlagos világpiaci ár. Természetesen ezek a fiktív ügyletek is a vevő tudtával történnek.⁶⁵

Gyakran alkalmaznak ehhez a technikához *off-shore* vállalkozásokat, azaz olyan cégeket, amelyek a bejegyzés helyének országában nem folytatnak üzleti tevékenységet. Ezeket egyébként általában nem is valódi üzleti célokra, hanem adókikerülésre⁶⁶ hozzák létre olyan országokban, ahol nem vagy csak csekély mértékben kell adót fizetniük. Az off-shore cég által értékesített áru bevétele visszafolyik az eredeti vállalkozás tulajdonosához, az irreálisan magas árrés miatt képződő társasági adó-alapot pedig a cégek közötti belső számlázással más off-shore cégekhez áramoltatják (például reklám, tanácsadás stb. jogcímen), ahol az alacsony adókulcs miatt az eredeti cég által fizetendő adó töredéke kerül csak kifizetésre. Az off-shore cégek másik nagy előnye a titoktartási szabályokban van: egyrésztől névtelenül, bemutatóra szóló részvényekkel is lehet off-shore céget alapítani olyan országokban, amelyek magas szintű titoktartási szabályokkal rendelkeznek, másrészt a cégalapítással ügyvédet szoktak megbízni, így – második védővonalként – ott az ügyvédi titoktartás is...

⁶⁵ Forrás: The Economist, 1992. május 9.

⁶⁶ Az adókikerülés az adóminimalizálás legális formája. A szakirodalomban szokásos belső és nemzetközi adókikerülésről beszélni. Ezzel szemben az adókijátszás (tax evasion) az adókötelezettség illegális eszközök igénybevételével történő megsértése. Ismeretes még egy harmadik kategória is: az adómenekülés, amely az

8. Az **árumozgással nem járó külkereskedelmi ügyletek** is alkalmasak lehetnek a pénzmosásra. Különösen jól felhasználhatók erre a célra a szolgáltatásokkal, tanulmányok készítésével, marketing tevékenységgel (főként piackutatással), szellemi tulajdonnal, ügynöki képviseleti jutalékkal, szállítmányozással, biztosítással és egyéb, áruval kapcsolatos mellékkötelezettségekkel kapcsolatos fizetések, ahol a teljesítmény nehezen mérhető⁶⁷. A piszkos pénzt például úgy legalizálják, hogy egy külföldi partner számára folytatott magyarországi piackutatás ellenértékéért a partner átutalja az összeget az elkövetőnek, és a pénz máris tiszta, legfeljebb egy kicsit „megfogyatkozik”, mivel egy ilyen ügyletnek adójogi vonzatai is vannak...

9. **Ékszerek vásárlása** is jellemző pénzmosási technika. A pénzmosó ékszereket vásárol, és azokat egy elhunyt hozzátartozó eddig meg nem talált hagyatékaként tünteti fel. Ezután ha készpénzre van szüksége, akkor – megfelelő számlákkal dokumentálva – eladja ezeket az ékszereket, és máris „legalizálta” a korábban piszkos forrásból eredő jövedelmét. Profik esetében az is előfordul, hogy árverésen értékesítik az ékszereket (vagy műtárgyakat), és azokat strómanok segítségével saját maguktól megvásárolva kezdik az egészet előről. Így az értéktárgyak is megmaradnak, és a bizonylathoz is hozzájutnak. Persze aki igazán profi, az egy idő után maga is ékszer- vagy műkincskereskedővé válik, és a szükséges engedélyek birtokában pénzmosási műveleteket (is) végezve még profitálhat is ebből a tevékenységből.⁶⁸

10. Különböző **szerencsejátékokban való részvétellel** is lehet pénzmosási tevékenységet folytatni. A pénzmosók gyakran *kaszinókon* keresztül legalizálják a jövedelmüket. Nagy összegben vásárolnak zsetont, majd azt nem használják fel, vagy a gyanú elterelése végett a kapott zseton egy kisebb részével beszállnak a játékba. Néhány óra elteltével a zsetonokat visszaváltják, és a kellemesen eltöltött este után akár a tiszta pénzt tartalmazó zsákon is álomra hajthatják a fejüket... Amennyiben ugyanis a hatóság a pénz eredete felől érdeklődne, azt a választ fogja kapni, hogy az szerencsejáték-nyereményből származik. Kifinomultabb módszernek számít az, ha két, látszólag független játékos összedolgozik, és az egyik bemegy mondjuk 1 zsetonnal, a másik 100.000 dollárnak megfelelő zsetonnal,

---

adókerülés sajátos, nemzetközi vetülete. (Földes Gábor: Adójog Osiris Kiadó, Budapest, 2001. 68-73. oldal)

⁶⁷ Vidékiné Farkas Anikó: A pénzmosásról (=Ügyészek Lapja 1995. 2. szám 30. oldal)

⁶⁸ Kemenes Csaba: A pénzmosás technikai és a jogalkalmazás hazai tapasztalatai (=Belügyi Szemle 2001. 4-5. szám 41. oldal)

néhány óra séta és nézelődés után a második játékos átadja a nála lévő zsetont annak, aki eredetileg csak egy zsetont váltott ki. Így az egyik játékos színleg elvesztett 100.000 dollárt, a másik pedig nyert ugyanennyit. Így ki lehet játszani a belépéskor történő regisztrációt is.

Szintén szerencsejátékokhoz kapcsolódó technika a *nyertes szelvények megvásárlása*. Így a pénzmosó legális jövedelemre is szert tehet, mert számos országban (például az Egyesült Államokban) a nagy nyereményeket több tíz évre elosztva, járandóságként fizetik ki.

A *játékgépek és pénznyerő automaták* többsége nincs ellátva hitelesített számláló berendezéssel, ezért a gépek üzemeltetéséből származó jövedelmet bevallás útján állapítják meg. Az ilyen gépek üzemeltetése is lehetőséget ad a pénzmosásra.⁶⁹

11. Fedővállalkozások és fantomcégek felhasználásával is lehet pénzmosó tevékenységet folytatni, mint ahogy erre a pénzmosásnak az adócsalás komplementer műveleteként történő bemutatásakor már utaltunk. Ez tekinthető egyébként ma Magyarországon a legelterjedtebb és talán legbiztonságosabb módszernek. A bűnszervezet tagjai emellett a legkényelmesebben és legbiztonságosabban úgy tarthatnak egymással kapcsolatot, ha ez látszólag egy legális gazdasági szervezet fedése alatt történik.⁷⁰ A bűncselekményből származó vagyont a cég vagyonával összekeverőkkel szemben komoly gondot okozhat a hatóságoknak a vagyonrészek megkülönböztetése és elkülönítése, ami jelentősen megnehezíti a felderítést.

A fedővállalkozás a legális gazdaságban ténylegesen működő cég, amelynek fő feladata nem a legális gazdaságban folytatott tevékenység, hanem a feketepénzek visszaforgatása a gazdaságba. A bankszámláin regisztrált pénzmozgás sokszor élénk üzleti tevékenységre utal, ezzel szemben több esetben kimutatható, hogy ezek a fedőcégek általában semmiféle produktív tevékenységet nem folytatnak.⁷¹ Ezzel szemben a fantomcég egy-egy tranzakció leplezésére alakul, utána eltűnik, és a mögötte álló személyek felkutathatatlanok maradnak. Azonos bűnszervezet érdekkörébe tartozó fedőcégek rendszere körszámlázás és túlszámlázott kereskedelmi tételek alkalmazása révén hatékony pénzmosási hálózatként működhet. A következő vállalkozások alkalmasak a leginkább a pénzmosásra:

- ✓ éttermek
- ✓ tanácsadó cégek

---

⁶⁹ Kemenes Csaba: A pénzmosás technikái és a jogalkalmazás hazai tapasztalatai (=Belügyi Szemle 2001. 4-5. szám 41-42. oldal)

⁷⁰ Dr. Katona Géza: Szervezett bűnözés Magyarországon BM Kiadó, Budapest, 2000. 82. oldal

⁷¹ A szervezett bűnözés jellemrajza (=NBH Évkönyv 2003. www.nbh.hu/bmenu6d.htm 2004. december 5.)

- ✓ kiskereskedelmi üzletek
- ✓ hotelek
- ✓ bárók
- ✓ éjszakai klubok, diszkók
- ✓ kaszinók
- ✓ nemzetközi pénzközvetítők
- ✓ vegytisztítók
- ✓ sportszercégek
- ✓ videókazetta-kölcsönzők
- ✓ árusító automaták üzemeltetői
- ✓ vidámparkok
- ✓ parkolók.

A lényeg természetesen a nagy mennyiségű készpénzforgalom, e közé keverve ugyanis az illegális jövedelem adózott, legális jövedelemként jelenhet meg. Az elkövető tehát úgy leplezi a pénz eredetét, hogy a készpénzbevételt realizáló üzlet tevékenységének legális bevételeként tünteti fel azt. (A klasszikus példa: az átlagosan napi kétszáz fős vevőkörrel rendelkező étterem papíron napi ötszáz főt mutat ki.) A korábbi években pénzmosásra Magyarországon tipikusan a vendéglátás és a kereskedelem jöhető szoba befektetési terepként, az 1990-es évektől viszont erre lehetőséget nyújt a privatizáció is. „A privatizációs folyamat kihasználásával a kétes egzisztenciájú személyek is nagy értékű vállalkozásokat szerezhetek meg, kihasználva, hogy a mai tőkeszegény környezetben potenciális előnyt jelent számukra a megfelelő induló tőkével való rendelkezés.”⁷²

12. Nemzetközi jelenség, hogy a gazdálkodó szervezetek mellett **pártok** és **egyházak** is felhasználhatók pénzmosásra. A pártok a választásokon a politikai hatalom megszerzéséért versengenek, ehhez pedig – főleg a választás évében – meglehetősen sok pénzre van szükségük. Ez az összeg megszerezhető az adott párttal szimpatizáló vállalkozók támogatásából (amely vállalkozók a támogatott párt győzelme esetén kompenzációra, például jól fizető állami megrendelésekre számíthatnak, és így megszabadulhatnak az adott esetben illegálisan szerzett pénzüktől is...). Hozzá lehet jutni a szükséges pénzhez emellett úgy is, hogy ameddig kormányon van az adott párt, a költségvetésből „kicsorgat” bizonyos összegeket (ez az előcselekmény, ami többnyire sikkasztás, hűtlen kezelés vagy jogosulatlan gazdasági előny megszerzése). Ez a pénz a párthoz közeli vállalkozásokban

„pihen” a következő választásokig. A vállalkozások különböző átutalásokkal, pénzügyi műveletekkel felismerhetetlenné teszik a pénz eredetét (pénzmosást végeznek), majd a megfelelő honorárium levonása után a kellő időben a kérdéses összeg a párt választási küzdelmében mint „non-profit támogatás” rendelkezésre áll majd...

Az egyházakban adakozási célra rendszeresített persely (a „bitang-kassza”), amelynek segítségével a hívek névtelenül adakozhatnak az egyháznak, rendkívül jó eszköz arra, hogy amennyiben az adott egyház illegális forrásból származó jövedelemmel rendelkezik, ezen a kasszán keresztül mossa tisztára. Nem kell a pénzt száz forintosokra váltva elhelyezni a templomi perselyekben, csak annyit tenni, hogy ha valaki az összeg eredete felől érdeklődik, akkor azt névtelen adománynak kell feltüntetni. Ha nagy összegről van szó (pl. több százmillió forintról), akkor egyszerűen arra kell utalni, hogy ez egy hosszabb időszak (például egy év) alatt összegyűlt pénz, és „Istennek hála, az elmúlt időszakban egyházunk hívei kivételesen bőkezűek voltak”...

Természetesen jóérzésű ember nem feltételezheti egyik egyházzal sem, hogy esetleg illegális jövedelmet mosna tisztára, még akkor sem, ha egyes kisebb egyházak meglepően nagy vagyont halmoztak fel az elmúlt néhány évben...

13. Társaságokon belül lehetőség van a tárgyi (vagy immateriális) **apport alul- illetve felülszámlázására**, illetve a pénzügyi apport áruvá alakításra és a határokon keresztül történő mozgatására is. A pénzmosásra szánt összeg kisebb hányadából például valamilyen nagy értékű, de már lepusztult állapotban lévő, olcsó, használt termelőeszközt vásárol az elkövető, majd apportként radikálisan felülértékelve gazdasági társaságot alapít a segítségével. Ezután vár néhány hónapot, ezt követően egy stróman segítségével önmagától a piszkos pénzen megvásárolja a céget. A stróman is vár néhány évet (pontosabban legalább három évet, ugyanis a Valótlan érték megjelölése elnevezésű apportbűncselekmény ennyi idő alatt évül el), aztán pedig hagyja, hogy felszámolják a céget. A pénzmosó kifizeti a költségeket és a jutalékot a strómanjának, és immár egy gazdasági társaság ellenértékéért kapott legális bevételként vissza tudja forgatni a pénzt a gazdaságba.

14. Rendhagyó módszer a **hamis választottbírászkodás**. A tisztára mosandó összeget elhelyezik egy off-shore országban bejegyzett cég számláján, majd egy másik fedőcég X millió dollárt követel peres úton az off-shore cégtől. Ez a cég vagy peren kívüli

---

⁷² Vidékiné Farkas Anikó: A pénzmosásról (=Ügyészek Lapja 1995. 2. szám 22. oldal)

megegyezéssel átutal X mínusz 20 százalékot (hogy ne legyen gyanús az ügylet), vagy elveszti a pert, elfogadja a nemzetközi választottbírószági eljárás határozatát, és kifizeti az összeget. Így lényegében maga az igazságügyi gépezet igazolta, „varázsolta tisztává” a szóban forgó összeget.⁷³ Ennek a technikának az a nagy előnye, hogy a nemzetközi választottbíráskodás gyors és relatíve olcsó is (általában a három választottbíró a pertárgy értékének 1-1 százalékát kapja jutalékként).

15. Vitatott kérdés a szakirodalomban⁷⁴, hogy az **ügyvédi honorárium**, amelyet a védőügyvéd a bűnelkövetőtől adott esetben a bűncselekmény elkövetésével összefüggésben szerzett pénzből kap, lehet-e pénzmosás tárgya. Véleményünk szerint, ha az ügyvéd tudja vagy kellő gondossággal tudhatta volna, hogy bűncselekményből származó pénzt vett át, az legfeljebb etikátlan lehet, de pénzmosást nem valósít meg. Ha ugyanis az összeget gazdasági tevékenység gyakorlása során fel is használja, illetve a saját nevében pénzügyi vagy bankműveleteket végez vele, akkor ő ezt az esetek döntő többségében nem az összeg eredetének a leplezése céljából teszi. Más kérdés persze, ha megállapítható az eredetleplezési célzat, illetve az ilyen összeggel kapcsolatban az ügyvéd nem a saját nevében végez pénzügyi műveleteket, vagy bizonyíthatóan visszajuttatja a pénz bizonyos hányadát az elkövetőnek (például a kiszabott szabadságvesztés letöltése után), ezekben az esetekben felelősségre vonható az ügyvéd is pénzmosás miatt.

16. **Részvénytranzakciók** felhasználásával is lehet pénzt mosni. A pénzmosási célzatú cselekmények jelentős hányada értékpapír-tranzakciókon keresztül valósul meg alul- vagy felülárzás formájában, valamint közbülső szereplők közbeiktatásán keresztül önkötéssel. A részvények ára ugyanis szabad megállapodás tárgya lehet, ezért ha valaki strómanok segítségével önmagától olcsón vesz értékpapírt, majd azt önmagának magasabb áron eladja, akkor árfolyamnyereséggé máris legális jövedelemre tett szert. A módszer persze nem ilyen egyszerű, de egy kis „csavarral” követhetlenné válhat a pénz útja.

17. A **deviza-tranzakciók** pénzmosás céljára történő felhasználása is egyre gyakoribbnak számít. Klasszikus példa az, amikor egy deviza-átutalás ellenértékeként elszámolt forint

---

⁷³ Kemenes Csaba: A pénzmosás technikai és a jogalkalmazás hazai tapasztalatai (=Belügyi Szemle 2001. 4-5. szám 48. oldal)

⁷⁴ Ld. Lars Hombrecht: Geldwäsche (§ 261 StGB) durch Strafverteidiger? Aachen, 2001. Valamint: Wolfgang Wohlers: Geldwäscherei durch die Annahme von Verteidigerhonoraren – Art. 305. StGB als Gefahr

összeg terhére betétet helyeznek el, illetve értékpapírt vásárolnak egyidejűleg, és ezeket fedezetül ajánlják fel egy folyószámlahitel-ügyletbe, amely folyószámlahitel összegéből – akár egy Interneten keresztül benyújtott megbízás alapján – újabb konverzió után devizaátutalás formájában távozik a pénzeszköz, miközben lejáratkor a folyószámla-hitel összege már nem kerül törlesztésre, de erre persze már csak utólag derül fény.⁷⁵

18. **Pénzintézetek megszerzése** révén kockázatmentessé válhat a különböző álkölcsönök nyújtása vagy látszat-pénzátutalások végzése is. A bűnözők emellett gyakran működtetnek párhuzamos vagy titkos bankrendszert is, amely családi vagy más jellegű bizalmi kapcsolatok révén lehetővé teszi, hogy az egyik országban átadott pénzösszeg tényleges pénzmozgás nélkül a célországban kifizetésre kerüljön.⁷⁶ Természetesen a levont jutalék nagyobb, mint a legális banki tranzakciók esetében, de a kockázat csökkentése révén a feladó számára is rentábilis az üzlet.

19. Végül röviden szólnunk kell az ún. **alternatív bankrendszerekről** is, ezen belül a hawala rendszerről és a kolumbiai peso „feketepiaci átváltási rendszer”-éről. Ezek felhasználása nem tekinthető önálló pénzmossási technikának, inkább a korábban ismertetett módszerek hatékonyabb működtetését segítik elő. A globális pénzmossásban játszott szerepük miatt azonban nem kerülhető el, hogy legalább érintőlegesen foglalkozzunk velük.

A „*Hawala*” szó arabul „átutalás”-t jelent. Maga a rendszer nem más, mint egy alternatív pénzátutalási rendszer, amely a pénzeszközök fizikai mozgása nélkül működtethető. A rendszer tagjai megtalálhatók a legtöbb országban, így a pénz feladója ezen keresztül nagy biztonsággal tud átjuttatni szinte akármekkora összegeket egyik országból a másikba, jutalék ellenében. A Hawala tagjai pedig minden hónap végén elszámolnak egymással. A pénzmossók számára ez a rendszer a gyors és biztonságos készpénzmozgatást segíti elő.

A „*peso feketepiaci átváltási rendszer*”-t (Black Market Peso Exchange – BMPE) a kolumbiai drokartellek önmaguk számára fejlesztették ki, hogy segítségével a kábítószer eladásból származó több milliárd dollárt mossanak tisztára évente. A rendszerhez tartozó brókerek nagy szakértelemmel használják fel a legális üzleti és pénzintézeti szférát a fentebb már ismertetett pénzmossási műveletekhez. Ez tehát tulajdonképpen egy olyan

---

für das Institut der Wahlverteidigung (=Schweizerische Zeitschrift für Strafrecht 2002. 2. szám 197-219. oldal)

⁷⁵ Seben A. Csaba – IBM Business Consulting Services (www.gazdasagihirek.hu/interju 2003. április 5.)

⁷⁶ Dr. Katona Géza: Szervezett bűnözés Magyarországon BM Kiadó, Budapest, 2000. 83. oldal

bűnszervezet, amely jutalék fejében pénzmosási tevékenységet végez. (A Hawalától az különbözteti meg, hogy annak keretében legális tevékenységet is folytatnak.)

Mindezek után érdemes röviden áttekinteni a pénzmosás feltételezett *hazai gyakorlatát* is. Tapasztalatok szerint a magyar bűnözők általában nem bízzák másra a bűncselekményből származó pénz legalizálását. Először magukra költik azt: autót és lakást vesznek, szórakoznak, átlagon felüli életszínvonalon élnek. Utána következhet – ha időközben le nem buknak – a pénz befektetése, rendkívül sokrétű formában. Egy gazdaságvédelmi szakember véleménye szerint⁷⁷ az olajügyleten meggazdagodott bűnözők szórakozóhelyeket, éjszakai lokálokat építettek, de volt olyan is, aki a borhamisítás területére tévedt. Feltételezések szerint éttermek, panziók és diszkók is nemegyszer csak fedőcégeként szolgálnak... Kevés azoknak a száma, akik kiszállva a „zűrös” ügyekből, tisztességes vállalkozásba kezdtek. (A rendszerváltást követő néhány évben feltételezhetően nagy volumenben mostak tisztára fekete pénzeket a privatizációs folyamatban is, hiszen a felhasznált tőke eredetét ekkor még csak ritkán ellenőrizték.)

A bemutatott pénzmosási technikák természetesen jórészt a pénzmosás „primitív”, tisztán felismerhető változatai, a valóságban ma már sokkal bonyolultabb, egymással is kombinált módszereket alkalmaznak az elkövetők, ezért ütközik sokszor megoldhatatlan problémákba az ellenük harcoló nyomozóhatóság. A tettesek emellett hamar kiismerik a pénzmosás leküzdésére irányuló törekvéseket és ellenőrzési mechanizmusokat, ezekre gyorsan reagálnak, és más módon biztosítják a pénzmosás lehetőségét. Az összetettebb technikák felismeréséhez azonban tisztában kell lennünk az „alaptípusok” működési elveivel.

6. A pénzmosás becsült volumene

A nemzetközi pénzmosásból származó összegek nagysága természetesen *közvetlenül nem mérhető*. Erre csak akkor lenne lehetőség, ha a világon valamennyi ilyen bűncselekmény a hatóság tudomására jutna, tehát nem kellene számolnunk a látencia kategóriájával. A valóságban viszont e tevékenység jelentős része a hatóságok előtt rejtve marad, ezért

---

⁷⁷ www.hetek.hu/index.php?cikk=777 (2003. május 5.)

különböző technikákat dolgoztak ki a pénzmosás volumenének valószínűsítésére. A „valószínűsítés” szót hangsúlyoznunk kell, hiszen igazából nem egzakt számításokról van szó, hanem pusztán sejtésekről, amelyek részben a meglévő ismereteinkre, részben pedig megérzésekre, intuíciókra és extrapolációkra támaszkodnak.⁷⁸ A bűncselekményekből származó, tisztára mosott pénz nagysága két lehetséges módon becsülhető. A két módszer⁷⁹:

1. A **közvetlen becslés**, amely csupán feltételezéseken alapul, a nemzetközi banki statisztikákból indul ki.
2. A **közvetett becslés** elsősorban a kábítószeres előállítás és eladási értékét becsüli fel, ezt veti össze a kábítószer-termelésből, -fogyasztásból és -lefoglalásból rendelkezésre álló adatokkal. Emellett természetesen ma már más, nagy készpénzbevétellel járó bűncselekményeket (pl. prostitúció, fegyverkereskedelem) is figyelembe vesznek.

Mindkét eljárás közös ismérve, hogy először – statisztikai szakkifejezéssel élve – pontbecslést végeznek, azaz az *ismert adatokból* kiszámítják a pénzmosás *ismert volumenét*. Ezután ezt egy, a látencia feltételezett mértékét tükröző, egynél nagyobb számmal megszorozzák. A kapott számot a mintavételi hibával korrigálva intervallumbecslést adnak az alapsokaság adott jellemezőjére. (Például: „95%-os valószínűséggel állíthatjuk, hogy a pénzmosás volumene világviszonylatban 1.000-3.000 milliárd dollár között volt 1999-ben” Ekkor 2,5% annak a valószínűsége, hogy 1.000 milliárd dollár alatt, és szintén 2,5%, hogy 3.000 milliárd dollár felett van a keresett érték. Belátható, minél kisebb intervallumot adunk meg, annál nagyobb lesz a tévedés valószínűsége, tehát annál kevésbé lesz megbízható a becslés. Ennek ellenére sok szerző megmarad a pontbecslésnél, tehát egy konkrét számot adnak a becslés eredményeként.)

A pénzmosás feltételezett volumenével kapcsolatban az ausztrál **Crime Trend Analysis** nevű szervezet **végzett számításokat 1999-ben**. „A csak becslésnek nevezhető végső adatok pontosságát jelzi, hogy a Dow Jones News szintén a világ GDP-jének 2-5%-ára, 1.000-3.000 milliárd dollár közötti összegre tette a bűnözésből keletkező összeget évente.”⁸⁰ A pénzmosás volumenével kapcsolatban ez a kutatás tekinthető ma a szakmai körökben leginkább elfogadottnak, ezért indokolt bővebben is foglalkozni vele.

---

⁷⁸ Steven Mark Levy: Federal Money Laundering Regulation (Banking, Corporate, and Securities Compliance) New York, 2003. 1. fejezet 8. oldal

⁷⁹ Dr. Fejes Eleonóra: A pénzmosás hazai és nemzetközi tapasztalatok alapján MNB Műhelytanulmányok 5. MNB Információs Főosztály, 1994. 13-14. oldal

⁸⁰ Milliárdok a mosodában (=Világgazdaság, 1999. június 16. 1. oldal)

Stanly Morris, a FATF Statisztikai és Módszertani Munkacsoportjának volt elnöke azt nyilatkozta még 1998-ban is, hogy jelenleg nincs lehetőség a pénzmosás mérésére világviszonylatban, sőt még arra sem, hogy ezt a legnagyobb országokra szűkítve végezzük el. Egyszerűen nincs alapja az ilyen becsléseknek – nyilatkozta Morris úr⁸¹. Ennek ellenére egy évvel később Ausztráliában olyan becsléseket készítettek, amelyeket szakmai körökben ma is mértékadónak tekintenek.

A modell alapja az volt, hogy a pénzmosás egyfajta jövedelemáramlásnak (flow of funds) tekinthető. A piszkos pénz mindig egy meghatározott országban képződik, ettől megkülönböztetjük a mosás helyszínét. A két terület egybe is eshet, és előfordulhat olyan szituáció is (sőt talán ez a tipikus), amikor a piszkos pénz több országon átáramlik a mosási folyamat során. A pénzmosás számszerűsítéséhez nincs szükségünk arra, hogy kövessük a pénz útját a kiindulópont után, hiszen az ezt követő tranzakciók teljesen legálisan zajlanak le. Nem szabad azt a hibát elkövetnünk, hogy a mosási folyamat egyes fázisain átesett pénzt többször is figyelembe vegyünk a számítások során, ezért a modell elsősorban a kiindulópontra koncentrál, azaz országokra lebontva megpróbálja megbecsülni a bűncselekményből eredő pénz volumenét. Ez persze nem teljesen megnyugtató, hiszen a bűnügyi statisztikákban az ismertté vált bűncselekmények kategóriáját veszi alapul, ami a látencia miatt pontatlanságokat eredményez, emellett utaltunk már arra, hogy nem minden bűncselekményből eredő pénzt mosnak tisztára. (Ha az összeg nem jelentős – nem feltűnő – akkor egyszerűen el lehet költeni, pénzmosásra nincs szükség.)

John Walker kutatócsoportja, a Crime Trend Analysis kidolgozott egy „vonzerő-indexet”, amely megmutatja, hogy az adott ország pénzügyi infrastruktúráját mennyire szívesen használják a pénzmosók a piszkos tőke legalizálásához. Ennek kialakításakor több faktort is figyelembe vettek. A konkrét formulát és a számítási módszert nem, a felhasznált faktorokat azonban célszerű röviden áttekintenünk:

- 1) *Az egy főre jutó GNP.* (Ez minél nagyobb, annál vonzóbb lehet az adott ország a pénzmosóknak. Ausztrália egy főre jutó GNP-jét vették 1,00-nek, az összes többi ország ehhez képest kap egy pontszámot, ha nagyobb az egy főre jutó GNP-je, akkor 1-nél nagyobbat, ha kisebb, akkor 0 és 1 közé eső számot. A vonzerő-index

---

⁸¹ A Crime Trend Analysis számításaival kapcsolatban a következő oldalakon „A globális pénzmosási áramlatok modellezése” (Modelling Global Money Laundering Flows) című anyagot vesszük alapul, amely megtalálható a <http://members.ozemail.com.au/~born1820/mlmethod.htm> (2003. szeptember 15.) című weboldalon.

kiszámításakor ezt a komponenst szorzó tényezőként vették figyelembe, lineáris kapcsolatot feltételezve a két jelenség között.⁸²⁾

- 2) *A banktitokkal kapcsolatos szabályok.* (Ezek a szabályok 0-5 közötti súllyal szerepelnek az indexben, erősségüktől függően. Nyilvánvaló ugyanis, hogy vonzóbb az az ország, ahol erősebb a banktitok, hiszen ez megnehezítheti a nyomozást.)
- 3) *A kormányzat hozzáállása.* (0-4 pontig terjedő értékkel szerepel; minél toleránsabb az ország vezetése a pénzmosással szemben, annál a nagyobb az érték.)
- 4) *SWIFT-tagság*⁸³ (Ha az adott ország nem tag: 0 pont, ha tag:1 pont)
- 5) *Különböző konfliktusok az országon belül.* (Ez fordított arányosságban áll az indexszel mért jelenséggel, mivel az országon belüli konfliktusok csökkentik a terület vonzerejét a pénzmosók számára. Értéke 0-tól 4-ig terjedhet.)
- 6) *A korrupció hatása.* (A Transparency International index alapján számítják ki, és 1-től 5-ig terjedő pontszámmal veszik figyelembe. Érdekességként megjegyezzük: minél nagyobb ez az érték, valószínűsíthetően az országban keletkezett piszkos pénz annál nagyobb hányadát *helyben* mossák tisztára.)
- 7) *Végül használnak még egy konstans 15-ös szorzót is.* (Ennek azonban a mi szempontunkból nincs jelentősége, pusztán a számításhoz kell.)

A pontrendszer szerint a pénzmosás szempontjából legvonzóbb Luxemburg, pontszáma: 686. A második helyet az USA foglalja el 634 ponttal, utána Svájc következik (617 pont), de a Kajmán-szigetek is magas, 600 pontos vonzalomindexszel bír. A négy- és ötszáz pont közötti középmezőnyben – sorrendben – Ausztria, Hollandia, Liechtenstein, a Vatikán, Anglia és Szingapúr foglal helyet. Magyarország, Csehország, Litvánia, Görögország, Oroszország és még 25 további állam a nem nagy vonzerejű, 99-50 pontszámú csoportba tartozik.⁸⁴

A mosott pénz közel fele az Amerikai Egyesült Államokból származik, sorrendben a második Olaszország, de ennek már csak 5,3 százalékos részesedése van (világviszonylatban), amivel éppen megelőzi Oroszországot. A piszkos pénz többségét az Amerikai Egyesült Államokban, a Kajmán-szigeteken és Oroszországban mossák tisztára. A Crime Trend Analysis a húsz legnagyobb pénzmosási útvonal bemutatásán keresztül

---

⁸² Walker utal arra, hogy nincs egyenes arányosság az egy főre jutó GNP és a pénzmosás volumene között, a kapcsolat tehát nem determinisztikus, sokkal inkább sztochasztikus, ugyanakkor megengedhető és szükséges egyszerűsítésnek tekinthető a lineáris kapcsolat feltételezése.

⁸³ System of Worldwide Interbank Financial Telecommunications, azaz a Nemzetközi Bankközi Telekommunikációs Rendszer. Ez a bankokat összekötő számítógépesített adatátviteli rendszer, központja Brüsszelben van. Előnyei a bankok számára: biztonságos, gyors, standardizált és tömeges üzenetáramlást tesz lehetővé. A pénzmosók számára pedig megkönnyíti a nemzetközi tranzakciók lefolytatását.

millió dolláros bontásban becsülte meg a pénzmosás volumenét világviszonylatban⁸⁵, melyet táblázatba foglalva jelentettek meg:

A húsz legnagyobb pénzmosási útvonal				
Rangsor	Származás	Cél	Összeg (millió dollár)	Százalékos arány
1.	USA	USA	528.091	18,5%
2.	USA	Kajmán-szigetek	129.755	4,6%
3.	Oroszország	Oroszország	118.927	4,2%
4.	Olaszország	Olaszország	94.834	3,3%
5.	Kína	Kína	94.579	3,3%
6.	Románia	Románia	87.845	3,1%
7.	USA	Kanada	63.087	2,2%
8.	USA	Bahama-szigetek	61.378	2,2%
9.	Franciaország	Franciaország	57.883	2,0%
10.	Olaszország	Vatikán	55.056	1,9%
11.	Németország	Németország	47.202	1,7%
12.	USA	Bermuda	46.745	1,6%
13.	Spanyolország	Spanyolország	28.819	1,0%
14.	Thaiföld	Thaiföld	24.953	0,9%
15.	Hongkong	Hongkong	23.634	0,8%
16.	Kanada	Kanada	21.747	0,8%
17.	Egyesült Királyság	Egyesült Királyság	20.897	0,7%
18.	USA	Luxemburg	19.514	0,7%
19.	Németország	Luxemburg	18.804	0,7%
20.	Hongkong	Tajvan	18.796	0,7%
Összesen:	minden ország	minden ország	2.850.470	100,0%

Forrás: Crime Trend Analysis

A pénzmosási útvonalak és a hozzájuk rendelt százalékos adatok még ma is közelítően pontosnak tekinthetők, a mosott pénz abszolút nagysága azonban valószínűleg nőtt 1999 óta, az összvolumen már *3.000 milliárd dollár fölött* lehet. Ebből a táblázatból is levonható az a következtetés, hogy Magyarország nem célországa a nemzetközi pénzmosásnak, és e tekintetben sincs alapunk feltételezni, hogy változás történt volna 1999-hez képest. A bűnözők ugyanis, ha lehet, szeretik „helyben” tisztára mosni a pénzüket (ezt a következtetést a táblázatból minden kétséget kizáróan levonhatjuk); amennyiben mégis külföldre viszik azt, akkor fejlett pénzügyi infrastruktúrával, vagy magas fokú titoktartási szabályokkal (üzleti titok, banktitok és ügyvédi titok) rendelkező országokat keresnek fel. Emellett igazán nagy összegeket csak a magyarnál fejlettebb gazdasággal rendelkező országokban lehet feltűnés nélkül mozgatni.

⁸⁴ Kertész Imre: A szervezett bűnözés terjedelmének becslése (kézirat, 7-8. oldal)

7. A „piszkos pénz” megjelenési formái

A bűncselekmények elkövetéséből származó vagyon tipikus megjelenési formáival indokolt itt, a pénzmosással kapcsolatos általános kérdéseket tárgyaló fejezetben foglalkozni. Ilyennek eszközöknek tekinthetők: a készpénz, a számlapénz, az e-cash, a különböző értékpapírok, ide értve a dematerializált és származékos értékpapírokat is, a készpénz-helyettesítő fizetési eszközök, egyes nemesfémek (tipikusan az arany) és ásványok (gyémántok), műkincsek valamint ingatlanok. Előre kell azonban bocsátanunk, hogy a felsorolás nem taxáció, pénzmosás elkövetési tárgya lehet bármilyen pénzügyi eszköz illetve vagyontárgy, amely átruházható és vagyoni értékkel rendelkezik.

7. 1. A készpénz

A magyar „pénz” elnevezés valószínűleg a bizánci „pensa” szóból ered⁸⁵, és a X. század idején a külkereskedelem során vehettük át. A pénz fogalmának meghatározása azonban ennél jóval bonyolultabb, a közgazdaságtan is több elméletet dolgozott ki a probléma megoldására, és a büntetőjog is saját pénzfogalmat használ.

A bűncselekményből származó jövedelem tipikusan készpénz formájában jelenik meg, a piszkos pénz nagy része pedig kábítószer-forgalmazásból származik. Ezt támasztja alá az Egyesült Államokban végzett kísérlet is, melyben véletlenszerűen kiválasztott bankjegyeket vizsgáltak meg törvényszéki laboratóriumokban, és kiderült, hogy minden forgalomban lévő bankjegyben mikroszkopikus kokainnyomok találhatók! Eszerint minden forgalomban lévő amerikai bankjegyet valamikor már felhasználták a kábítószer-kereskedelemben.⁸⁷ A kábítószer-kereskedelemmel kapcsolatosan köztudomású tényként említhető, hogy ez készpénz-intenzív bűnelkövetési forma. Az utcán az üzleteket lebonyolító dealer ugyanis nem engedheti meg magának azt a luxust, hogy visszaadjon a kapott nagyobb címletű pénzből. Ez túl nagy kockázatot jelentene, hiszen magára

---

⁸⁵ Milliárdok a mosodában (=Világ gazdaság, 1999. június 16. 6. oldal)

⁸⁶ Bácskai Tamás – Huszti Ernő – Simon Péterné: A pénz. A kaori kagylótól az Euróig Yuki Stúdió Budapest, 2003. 67. oldal

⁸⁷ Jeffrey Robinson: A pénzmosoda. A világ harmadik legnagyobb üzlete belülről Park Kiadó, Budapest, 1996. 195. oldal

irányíthatná az arra járók figyelmét. Ezért gyorsan történik az ügyletkötés, a dealer átadja az anyagot, a vevő pedig a pénzt (mégpedig pontosan annyit, amennyibe a megállapodás szerint a kábítószer kerül). A kábítószer-kereskedők tehát nagy mennyiségben halmoznak fel kis címletű bankjegyeket, ami nekik – és lebukásuk esetén a hatóságnak is – komoly problémákat okoz.

Levy számpéldával is alátámasztja a felvetett probléma lényegét.⁸⁸ Képzeljünk el egy drogkereskedő vállalkozást, amely ötmillió dollár értékben ad el heroint. Ilyen értékű heroin tömege mindösszesen 50 kg⁸⁹, ezt viszonylag könnyű szállítani, és könnyű „dolgozni” vele. Az esetek többségében a kábítószer az utcán adják el, és a vevők kis címletű bankjegyekkel fizetnek. Egy amerikai 10 dolláros bankjegy kb. 1 grammot nyom, azaz ha az egyszerűség kedvéért feltételezzük, hogy 10 dollárosokban folyik be a bevétel, akkor a teljes összeg, az 5 millió dollár tömege eléri az 500 kg-ot. Ez pedig pontosan a tízszerese a heroin eredeti tömegének. (Ráadásul a valóságban könnyen előfordulhat, hogy a vevők nemcsak 10 dolláros, hanem kisebb címletű bankjegyekkel is fizetnek, ez pedig akár az 500 kg többszörösére is növelheti a készpénz tömegét...) Egymilliárd dollár értékű heroin utcai értékesítése pedig több mint 100 tonna „piszkos pénz”-t eredményez. Ezt nehéz elkölteni a gyanú felkeltése nélkül...

Érdekességképpen jegyezzük meg, hogy az 1990-es évek elején az egykori kolumbiai kokainkartell-főnök, Pablo Escobar kénytelen volt 40 millió dollár készpénzt leírni veszteséggént, mert az elrothadt egy kaliforniai alagsorban. Nem tudta ugyanis elég gyorsan beforgatni a mosási körfolyamatba.⁹⁰ (Pablo Escobart egyébként a Forbes magazin 1988-ban a Föld leggazdagabb emberei közé sorolta, vagyontát több milliárd dollárra becsülték.) Egyes esetekben a lefoglalt pénz megszámlálása már önmagában komoly feladat. „A készpénz mennyiségét, illetve tömegét hangsúlyozandó, megjegyezzük, hogy a rendőrség által leplezett ügyekben a lefoglalt készpénzt nem számolják, hanem mérik. Létezik egy, a mérés során használt, előzetes tapasztalatokon alapuló számítás arra, hogy 1 kg 10, 20 vagy éppen 100 dolláros címletű bankjegyeket milyen összegnek felel meg (US dollárban).”⁹¹

---

⁸⁸ Steven Mark Levy: *Federal Money Laundering Regulation (Banking, Corporate, and Securities Compliance)* New York, 2003. 1. fejezet 7. oldal

⁸⁹ Az eredeti példában természetesen fontban adta meg az amerikai szerző a súlyokat, mi viszont a jobb áttekinthetőség érdekében SI mértékegységre átszámolva dolgoztunk.

⁹⁰ Jeffrey Robinson: A pénzmosoda. A világ harmadik legnagyobb üzlete belülről Park Kiadó, Budapest, 1996. 191. oldal valamint: Henry B. Gonzalez: *New and Continuing Challenges in the Fight Against Money Laundering*, 20 *Fordham Int'l L.J.* 1997. 1543 és 1545. oldal

⁹¹ Dr. Fejes Eleonóra: A pénzmosás hazai és nemzetközi tapasztalatok alapján MNB Műhelytanulmányok 5. MNB Információs Főosztály, 1994. 10. oldal

A pénz tehát a leggyakoribb elkövetési tárgynak tekinthető a pénzmosás vonatkozásában, emiatt érdemes röviden foglalkozni a fogalmával. A modern pénzelmélet a pénzfogalom megközelítésének két útját ismeri: a történeti megközelítést („konvenció-elmélet”), amely a pénz kialakulásán és fejlődésén keresztül próbálja megragadni a fogalmat, és a funkcionális irányzatot, amely a priori pénzfunkciókat határoz meg.

1) A *konvenció-elmélet* szerint a pénz fejlődése nagy vonalakban a következő szakaszokon ment át: közvetlen termékcsere, árupénz⁹², nemesfém pénz, papírpénz⁹³, elektronikus pénz.⁹⁴ A közvetlen termékcsere nehézkes és bonyolult, ezért már több mint két és fél évezreddel ezelőtt létrejöttek a főként nemesfém anyagú érmpénzek. „Ha a szakosodás révén az emberek a feladatokra összpontosíthatnak, a pénz segítségével a szakosodott termékeiket mások által előállított számtalan más termékre és szolgáltatásra cserélhetik.”⁹⁵

A papírpénz kialakulását két, egymástól tartalmilag eltérő, formailag azonban nagyjából azonos pénzügyi technika tette lehetővé a konvencióelmélet szerint. „Az elsőt – mivel a világon elsőként a kínai császárok alkalmazták – kínai modellnek, a másikat, amelyik a kereskedelmi váltók leszámítolásán alapult, lombard modellnek nevezzük. A marxista politikai gazdaságtan a kínai modell pénzhelyettesét papírpénznek, a lombard modellben teremtett papír anyagú pénzt pedig bankjegynek nevezi.”⁹⁶ A kínai modell a régebbi, 650-ben a Tang-dinasztia idején pao-csao néven bocsátottak ki a világon először papírpénzt.⁹⁷ A nemesfémeket fokozatosan váltották fel a forgalomban a pénzhelyettesek, ennek oka a gazdaságban jelentkező relatív pénzhiány volt, amelynek kiküszöbölésére kerültek forgalomba a hitelezési tevékenységen alapuló papírpénzek (pénzhelyettesek). Ezek aránya természetesen eleinte csekély volt, és az összesített pénzmennyiséget növelték, így a már meglévő arany helyett kerültek forgalomba. Ennek kapcsán jelentős elméleti és ezzel

---

⁹² „R. A. Radford, a második világháború idején hadifogságba került brit közgazdász, szabadulását követően a *The Economic Organization of P.O.W. Camp* című írásában számolt be a tapasztalatairól. Ebben bemutatja, hogy a folyók a táborbeli fejadagjaikra, a Vöröskereszt segélyszállítmányaira, valamint az általuk kapott csomagokra vonatkozó értékítéleteik különbözőségére alapozva miként építettek fel egy működőképes cseregazdaságot. Bár a fogolytáborban a német márka is forgalomban volt, azt csak a szerencsejátékokban felhalmozódott adósságok törlesztésére használták, mivel a fogolytábor kávéházában csupán néhány árucikket lehetett érte vásárolni. Az elsődleges pénz vagy csereeszköz a cigaretta volt.” (Paul Heyne – Peter Boettke – David Prychitko: *A közgazdasági gondolkodás alapjai* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2004. 367. oldal)

⁹³ „Az arany- és ezüstpénz helyébe lépő papír egy nagyon költséges forgalmi eszköz helyettesítését jelenti egy jóval olcsóbb, gyakran ugyanolyan kényelmes eszközzel.” (Adam Smith: *A nemzetek gazdagsága* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1959. 333. o.)

⁹⁴ Ld. Dr. Madár Péter: *Bevezetés a pénzelméletbe* Janus Pannonius Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar, Pécs, 1997. 1-13. o.

⁹⁵ Paul A. Samuelson – William D. Nordhaus: *Közgazdaságtan* KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Budapest, 2000. 32. oldal

⁹⁶ Madár-Schepp-Szabó-Szebellédi-Zeller: *Pénzügyek alapjai* UNIÓ Kiadó, Budapest, 2002. 48. oldal

⁹⁷ Bácskai Tamás – Huszti Ernő – Simon Péterné: *A pénz. A kaori kagylótól az Euróig* Yuki Stúdió Budapest, 2003. 59. oldal

együtt gyakorlati vita alakult ki arról, hogy milyen kapcsolat legyen a nemesfémek és a pénzhelyettesek mennyisége között. A *currency-iskola* hívei szerint az összesített pénzmennyiség nem lehet nagyobb, mint a nemesfémek mennyisége, ha ennél több lenne, az inflációt idézne elő. A pénztömeg szabályozása tehát úgy történik, hogy az nem haladhatja meg az arany mennyiségét. Ezzel szemben a *banking* elmélet követői szerint nem baj, ha az arany mennyiséget meghaladóan bocsátanak ki pénzhelyetteseket, bár ők is felismerték, hogy az aranyfedezet nélküli pénzkibocsátás túlzott mértéke inflációt gerjeszthet. Ez a kritikus pont nem az aranyfedezetnél van⁹⁸, hanem akkor következik be, ha a kibocsátott pénz mögött nincs áru fedezet. Véggkövetkeztetésük szerint az aranyfedezetet az áru fedezetnek kell felváltania, ez a gondolat pedig már a modern pénzhez vezet.

2) A *funkcionális irányzat* szerint pénz az, ami betölti a következő apriorisztikus pénzfunkciókat: alapvető funkciók (értékmérő/elszámolási egység funkció, forgalmi eszköz funkció), másodlagos funkciók (felhalmozási- és fizetési eszköz funkció, regionális és világpénz szerep).⁹⁹

A pénzfunkciókat az egyszerűbb osztályozás szerint négy csoportba sorolhatjuk, amelyek a következők¹⁰⁰:

1. A pénz a mindenki által előnyben részesített fizetési eszköz (means of payment), vagyis a pénz azon értéktárgy, amelyet a legnagyobb készséggel fogadnak el a kereskedelmi forgalomban.
2. A pénz elszámolási egység (unit of account), mivel az árakat pénzben fejezik ki.
3. A pénz értékőrző (store of value), mert értéke és tartóssága révén általában jól használható a vagyon megőrzésében.
4. A pénz a halasztott fizetések eszköze (standard of deferred payment). Az adós és a hitelező számára egyaránt kényelmesebb helyzetet teremt a halasztott fizetéseket pénzben meghatározni, mint az ügyletben szereplő árut (árakat) használni elszámolási egységként.

A marxista közgazdaságtan egyébként hangsúlyozottan a funkcionális megközelítés mellett tört lándzsát, Marx szerint a pénz lényege annak funkcióiban fejeződik ki. „Az az áru, amely értékmérőként, és ezért, testileg vagy helyettes révén, forgalmi eszközként is

---

⁹⁸ Véleményük szerint egyenesen káros a gazdaságra nézve, ha a pénzmennyiség szabályozását az arany mennyiségéhez próbálják igazítani.

⁹⁹ Madaras Attila – Dr. Varga József: Pénzügyi ismeretek I. Nebuló 2001 Kiadó, Budapest, 2001. 11. o.

¹⁰⁰ Andor László: Nemzetek és pénzügyek Nemzeti Tankönyvkiadó Budapest, 2003. 16. oldal alapján.

funkcionál, pénz.”¹⁰¹ Marx egyébként a klasszikus angol közgazdaságtan emlőin nevelkedett, és a pragmatikus angolszász szakirodalom a pénz lényegét szintén annak funkcióiból vezeti le, azaz „money is what money does” (a pénz az, amit csinál, végrehajt).¹⁰² A funkcionális irányzat tehát szakmai körökben ma is mértékadónak tekintendő.

Az a kérdés is nehezen válaszolható meg, hogy milyen tágon kellene meghatároznunk a pénznek tekinthető aktívák körét. Minél tágabb a pénzdefiníció, nyilvánvalóan annál nagyobb a pénzmennyiség volumene. Egyértelmű pénzdefiníció híján tehát a pénzmennyiség volumene csak a monetáris aggregátumok segítségével határozható meg. Ezek közül a legfontosabbak a következők:

M_1 = a forgalomban lévő készpénz + a látraszóló letétek összessége

M_2 = M_1 + a határidős letétek összessége

M_3 = M_2 + a takarékbetét-állomány egy része

M_4 = M_3 + az állampapír állomány.

Mindezek mellett a szakirodalomban találkozhatunk még a *jegybankpénz* kifejezéssel is. Ez a forgalomban lévő készpénz valamint a pénzintézetek által a jegybanknál kötelezően és szabad elhatározásból elhelyezett betétek összege. Érdekességképpen jegyezzük meg, hogy a jegybankba visszaszállított készpénz közgazdasági értelemben – ameddig „épületen belül van” – nem minősül pénznek, erre azonban egy esetleges rablás elkövetői nem hivatkozhatnak (alkalmatlan tárgyon elkövetett kísérlet?...).

Utolsó kérdéskörként szólnunk kell még a *likviditásról*, amely a pénz (főként a készpénz) egyik lényeges tulajdonsága. A „pénzforma a leglikvidebb, ezért a vagyon pénzformában történő tartásáért járó likviditási prémium (l) kiemelkedően magas a többi vagyontartási formához képest. Ezzel szemben viszont a pénznek gyakorlatilag nincs hozama (q), ami a vagyon tőkejavakban történő tartási formáinál megjelenik. Természetesen minden vagyontartási formánál fellépnek bizonyos »tartási« költségek (c). Ezek a pénz esetében eléggé elenyészők, más formáknál viszont érdemi súllyal jelennek meg.”¹⁰³

Ahhoz, hogy a vagyontartási formák között választani tudjunk, az említett három tényezőt a következő módon kell figyelembe vennünk:

---

¹⁰¹ Marx Károly: A tőke. A politikai gazdaságtan bírálata. Első kötet Kossuth Könyvkiadó Budapest, 1973. 125. oldal

¹⁰² Bácskai Tamás – Huszti Ernő – Simon Péterné: A pénz. A kaori kagylótól az Euróig Yuki Stúdió Budapest, 2003. 20. oldal

$$q_i - c_i + I_i$$

Eszerint tehát akkor választunk (preferálunk) egy vagyontartási formát, ha annak a költségekkel csökkentett hozama a likviditási prémiummal megnövelve nagyobb, mint a többi lehetséges alternatív vagyontartási formáé. Témánk szempontjából a pénz érdemel kiemelt figyelmet. A bűncselekmény elkövetéséből származó pénznek azonban az átlagosnál magasabbak a tartási költségei, likviditása pedig lényegesen kisebb, és az ilyen pénz mennyiségének növekedésével a likviditás egy idő után a nullához konvergál (a nagy mennyiségű, bűncselekményből származó pénz ugyanis nem költhető el a gyanú felkeltése nélkül). Ráadásul a hosszú tartási periódus alatt a papírpénz sérülhet, nem is beszélve az infláció értékcsökkentő hatásáról. Megállapíthatjuk tehát, hogy a „piszkos pénz” nem igazán szerencsés vagyontartási forma, más eszközökre kell átkonvertálni, vagy tisztára kell mosni...

7. 2. A számlapénz

A készpénz mellett a pénz másik tipikus megjelenési formája a *számlapénz*. (Ez a később tárgyalásra kerülő büntetőjogi pénzfogalomban nem is szerepel, hiszen azt a pénzhamisításra koncentrálva alakította ki a jogalkotó.) A számlapénz az üzleti bankok által látraszóló letétek formájában teremtett pénz., vagy másként megfogalmazva: „a látra szóló folyószámla-követelések összessége”.¹⁰⁴ Ez a pénzügyintézet ügyfélkörén belül tökéletesen képes kielégíteni az alapvető pénzfunkciókat, és kérésre bármikor készpénzre váltható. Előnyös tulajdonságai miatt minden pénzmosó törekszik arra, hogy a birtokában lévő készpénzt számlapénzzé konvertálja. (A pénzmosás első fázisa, az elhelyezés is legtöbbször készpénz-számlapénz konverziót jelent.) Mindezek mellett a különböző pénzmosási technikákban szinte kizárólag ezzel a pénzformával kapcsolatos műveleteket alkalmaznak.

---

¹⁰³ Oroszi Sándor: a makroökonómia alapvető elméletei Janus Pannonius Egyetemi Kiadó Pécs, 1992. 32. oldal

¹⁰⁴ Simanovszky Zoltán: Introductory Economics (bevezetés a közgazdaságtanba) TRI-MESTER Bt. Tatabánya, 2000. 113. oldal

7. 3. Az e-cash¹⁰⁵

Informatikai tudással is felvértezett titkosítók az elmúlt évtizedben kidolgoztak olyan módszereket, amellyel készíthetünk és kibocsáthatunk olyan számítógépes jeleket, amelyek értéket hordoznak – ezek a digitális megfelelői a kézpénznek és a csekknek –, olyan hálózatokban, mint az Internet. Ez a „digitális pénz” vagy „elektronikus pénz” (e-money) arra is felhasználható, hogy árukat és szolgáltatásokat vásároljunk és eladjunk az Interneten. A digitális pénz egyébként sokkal nagyobb anonimitást tehet lehetővé, mint a papírpénz, ami sokak szerint pénzmosáshoz vezethet, és a bűnözőknek is kedvez. Ez a fajta pénz ráadásul több különböző helyen tárolható: egy pénzügyi intézmény számítógépén, az eladó vagy a vevő számítógépén illetve egy smart kártyán.

Az alap digitális érme modell nagyon egyszerű: a bank kibocsát egy nagyon sok számjegyből álló véletlen számot (az érme „sorozatszám”), megjelölve a bank privát kulcsával. Mikor az egyik felhasználó el akarja költeni az érmét, ő elküldi a kereskedőnek, aki visszaküldi azt a banknak vagy azonnal on-line, vagy off-line. A bank ellenőrzi a sorozatszámot, hogy szerepel-e az ő „elkölthött érme” listáján. Ha a szám nem szerepel a listán, akkor jóváírja ezt a kereskedő számláján, vagy kibocsát neki egy új sorozatszámú érmét.

Az alap érme modell nem engedi, hogy az érmék szabadon áramoljanak: mindig, amikor a vevő elkölt egy érmét a kereskedő boltjában, a kereskedőnek be kell váltania azt a kibocsátó bankban hagyományos fizetőeszközre vagy új érmére, mielőtt elköltené.

Ennek a modellnek van két hibája. Az első az, hogy ha a tranzakció valós időben (on-line) történik, az ellenőrzés viszont off-line, a kereskedő tehát nem lehet biztos abban, hogy az érme, amit a vevő felajánlott neki, nem lett-e elkölthetve addig, amíg már túl késő ez ellen bármit is tenni. A kereskedő ellenőrizni tudja az érme digitális aláírását a nyilvános kulccsal. Ez a teszt fogja megkülönböztetni a hamis érméket az igaziaktól, de on-line ellenőrzés nélkül a kereskedő nem tudja megmondani egy érméről, hogy elkölthették-e már valahol, amikor a vevő vásárolni akar nála. Az on-line ellenőrzés biztosítja, hogy az érme érvényes, de ez növelni fogja a késleltetést és a költségeket. A második az, hogy amíg a sorozat szám egyedi és a bank által ismert, akkor a kereskedő érméjének beváltásakor, a bank össze tudja kötni a tranzakciót a vevővel, és információkat gyűjthet a vevőről: ez

---

¹⁰⁵ Sinkó András: Az elektronikus pénzek fajtái (kézirat) 3-7. oldal alapján.

pénzmosás megelőzési szempontból ugyan hasznos lehet, de adatvédelmi aspektusból legalábbis aggályos.

Lehetséges azonban olyan megoldás is, hogy megtartjuk az „*alap érme*”-modell (basic digital coin) jellemzőit, úgy hogy lehetetlenné vagy nagyon kockázatosná tegyük a digitális pénz másolását és a kétszeri elköltést, anélkül azonban, hogy lehetőséget adnánk a banknak arra, hogy egy óriási adatbázist készítsen arról, hogy ki, hol, mire költött. Ezt „*borítékolt (vak) érme*”-modellnek (blindfolded coins model) Ebben a modellben a fizető anonim maradhat.

Mint az alap digitális érme, a borítékolt érme kreálásához is egy nagy véletlen számra van szükség, de ezt a sorszámot az ügyfél generálja. Az ügyfél megszorozza ezt a számot egy másik véletlen számmal (a borítékoló számmal), és elküldi a terméket (a borítékolt számot) a banknak. Ezt a bank megjelöli a saját titkos kulcsával. Itt a bank már nem tudja a kibocsátott borítékolt érme igazi számát, hiszen ő a borítékolt számot hitelesítette. A bank csak azt tudja, hogy a felhasználó egy adott névértékű érmét nyújtott be hitelesítésre.

Ahol nincsenek anonim bankszámlák, ott a bank mindig azonosítja a felhasználót, és tudja, hogy milyen névértékű pénzt vett fel. Így nem sérülnek a pénzmosás megelőzésével és megakadályozásával kapcsolatos jogszabályok sem. Van azonban egy másik mód, hogy elrejtjük a felhasználó személyazonosságát. Ebben a variációban a bank nem tudja, hogy ki költötte el a pénzt, de ez az információ elérhető egy kijelölt szervezetnél (ami független a banktól). A feltalálók javaslata az, hogy ez a megbízható harmadik fél, amely a nevesített digitális pénzt tarja, legyen egy a felhasználók jogait védő szervezet. Ezt a megoldást választva ki kellene terjesztenünk a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásának megelőzésével és megakadályozásával foglalkozó jogszabályok hatályát a digitális pénzt kezelő szervezetre is.

7. 4. A büntetőjogi értelemben vett, ún. kiterjesztett pénzfogalom elemei

Ezek után rátérhetünk a büntetőjogi pénzfogalomra. Ez ugyanis jól megragadja azon pénzügyi aktívák körét, amelyek a pénzmosás tipikus elkövetési tárgyainak tekinthetők. Ezeket a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel és az arannyal kiegészítve szinte teljesen lefedhető az elkövetési tárgyak köre. A pénz büntetőjogi fogalmának

meghatározásához a Btké.¹⁰⁶ rendelkezéseiből kell kiindulni, amely szerint a következő eszközök minősülnek pénznek (a Btk. szempontjából):

a) a törvényes fizetőeszköznek minősülő, illetve a pénzkibocsátásra jogosult intézmény hivatalos közleménye alapján a jövőben, meghatározott időponttól törvényes fizetőeszköznek minősülő fém- vagy papírpénz és bankjegy.

A pénz megjelenési formája (fém pénz vagy bankjegy) büntetőjogi szempontból irreleváns, a papírpénz és a bankjegy közötti megkülönböztetés azonban napjainkra már felesleges tautológiává vált. A közgazdasági pénzfogalom kapcsán utaltam már arra, hogy a kínai és a lombard modell alapján történő különbségtételt a marxista politikai gazdaságtan alakította ki. A klasszikus bankjegy és az állami papírpénz közötti megkülönböztetésnek „egy korábbi időszakban volt valós alapja, de mára minden létalapját elvesztette, így nemhogy segítené, de kifejezetten zavarja a pénz természetének és hatásának megértését. Jobb volna teljesen megszabadulni tőle.”¹⁰⁷ Jobb lenne tehát a „papírpénz” fogalmát kivenni a Btké.-ből, hiszen egyrészt a lombard modell a nem fém alapú pénzhelyettesek kialakulása tekintetében közelebb áll hozzánk, mint a kínai, másrészt a jövőt tekintve előfordulhat, hogy egyes „papírpénzek” esetleg nem papírból, hanem egyéb anyagokból (például egyes szintetikus műanyagokból) készülnek majd. További érvként hozható fel, hogy a bankjegy és a papírpénz ma már szinonim fogalmaknak tekinthetők.

A Btké. tovább bővíti a büntetőjogi pénzfogalmat, és meghatározza azon pénzügyi eszközök körét, amelyek a papírpénzzel azonos megítélés alá esnek:

b) az állam által kibocsátott értékpapír¹⁰⁸,

c) a kötvény¹⁰⁹,

d) a letéti jegy¹¹⁰,

---

¹⁰⁶ 1979. évi 5. törvényerejű rendelet a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról

¹⁰⁷ Pete Péter: Bevezetés a monetáris makroökonómiába Osiris Kiadó, Budapest, 1996. 35-36. oldal

¹⁰⁸ „Állampapírok azok az értékpapírok, amelyeket az állam (kincstár, állami költségvetés) az állam adósságának a fedezésére bocsát ki, és az adósság tényét azt megtestesítő értékpapírba foglalja. Kibocsátásakor az állam arra vállal kötelezettséget, hogy az állampapírt megvásárló félnek – a kölcsönadónak – adósságot törleszt, kamatot és járadékot fizet az értékpapírban részletezett tartalommal.” (Madár-Scheppe-Szabó-Szebellédi-Zeller: Pénzügyek alapjai UNIÓ Kiadó, Budapest, 2002. 152. oldal) Az állam által kibocsátott értékpapírok lehetnek államkötvények, diszkont kincstárjegyek, kamatozó kincstárjegyek, kincstári takarékpapírok, kincstári takarékkötvények stb.

¹⁰⁹ A kötvény névre szóló, hitelviszonyt megtestesítő értékpapír. A kötvényben a kibocsátó (az adós) arra kötelezi magát, hogy az megjelölt pénzüsszegnek az előre meghatározott kamatát vagy egyéb jutalékait, valamint az általa vállalt esetleges egyéb szolgáltatásokat (a továbbiakban együtt: kamat), továbbá a pénzüsszeget a kötvény mindenkorai tulajdonosának, illetve jogosultjának (a hitelezőnek) a megjelölt időben és módon megfizeti, illetőleg teljesíti. 2002. január 1. előtt lehetőség volt bemutatóra szóló kötvények kibocsátására is, ezek egy része ma még forgalomban van. (A kötvényre vonatkozó részletes szabályokat a 285/2001. (XII. 26.) számú Kormányrendelet tartalmazza.)

e) a befektetési jegy¹¹¹,

f) a részvény¹¹²,

g) a vagyonejegy¹¹³,

h) a közraktári jegy¹¹⁴,

feltéve, hogy a névre szóló értékpapír átruházását jogszabály, vagy az értékpapíron feltüntetett nyilatkozat nem zárja ki, vagy nem korlátozza.

A Btké. ezek után rögzíti, hogy a külföldi pénz, illetve értékpapír a belföldiével azonos védelemben részesül. Külön kiemeli továbbá, hogy *külföldi pénz alatt az eurót is érteni kell* (ami talán felesleges túlbuzgóság volt a törvényalkotó részéről).

Összefoglalva tehát büntetőjogi értelemben pénznek tekinthető bármely állam törvényes fizetőeszköze, valamint a felsorolt pénzügyi eszközök – függetlenül a kibocsátás helyétől, és attól hogy esetleg még nem kerültek forgalomba, vagy a forgalomból már kivonták őket. (A pénz büntetőjogi fogalma ezek szerint sokkal tágabb a közgazdasági értelemben vett pénzfogalomnál.) Megjegyezzük, hogy elméletileg pénzmosás céljára is felhasználható forgalomból már kivont pénz, hiszen az euró-övezetben a korábbi bűncselekményekből származó, régi nemzeti valuták (amelyek például egy rejtekhelyen várják, hogy az elkövető letöltse szabadságvesztés-büntetését) még évtizedekig átválthatók euróra. Természetesen roppant nehéz dolga lesz annak, aki ilyen, forgalomból kivont pénzt akar majd (nagyobb mennyiségben) tisztára mosni...

---

¹¹⁰ A letéti jegy névre szóló, hitelviszonyt megtestesítő értékpapír. A letéti jegy kibocsátója (az adós) arra kötelezi magát, hogy az ott megjelölt - részére befizetett - pénzösszeg előre meghatározott kamatát, valamint a pénzösszeget a letéti jegy mindenkor tulajdonosának (a hitelezőnek) a megjelölt időben és módon megfizeti. A letéti jegy futamideje a kibocsátástól számított három évig terjedhet. (Ld. a letéti jegyről szóló 287/2001. (XII. 26.) Korm. rendeletet!)

¹¹¹ A befektetési jegy a befektetési alap nevében (javára és terhére) - meghatározott módon és alakszerűséggel - sorozatban kibocsátott, vagyoni és egyéb jogokat biztosító, átruházható értékpapír. (2001. évi CXX. tv. a tőkepiacról)

¹¹² „A részvény vállalatok (részvénytársaságok) alapításakor vagy alaptőkéjük emelésekor kibocsátott értékpapír, amely a vállalat alaptőkéjének meghatározott – a névértéknek megfelelő hányadát testesíti meg.” (Madár-Schepp-Szabó-Szebellédi-Zeller: Pénzügyek alapjai UNIÓ Kiadó, Budapest, 2002. 170-171. oldal) A részvényre vonatkozó legfontosabb szabályokat a Gt. (1997. évi CXLIV. tv.), a tőkepiaci törvény (2001. évi CXX. tv.), valamint a dematerializált értékpapír előállításának és továbbításának módjáról és biztonsági szabályairól, valamint az értékpapírszámla, központi értékpapírszámla, és az ügyfélszámla megnyitásának és vezetésének szabályairól szóló 284/2001. (XII. 26.) számú Kormányrendelet tartalmazza.)

¹¹³ Az egyes jogi személyek vállalata vagy leányvállalata, valamint a gazdasági társaság a gazdálkodáshoz szükséges saját pénzeszközeinek bővítése, a hosszútávú vagyoni érdekeltég megteremtése érdekében - ellenérték fejében - vagyonejegy bocsáthatott ki 1993. május 15. napjáig. A kibocsátó a vele munkaviszonyban álló dolgozója számára ingyenesen megszerezhető vagyonejegy is kibocsáthatott. A vagyonejegy bemutatóra vagy névre szóló értékpapír. Napjainkra a jelentősége minimálisra csökkent, bár a vagyonejegyrol szóló jogszabály még hatályban van. (94/1988. (XII. 22.) MT rendelet a vagyonejegyrol)

¹¹⁴ A közraktári jegy a közraktár által időrend és sorszám szerint vezetett letéti könyv részvényrészét képezi, és a letéti könyvben maradó tőlappal azonos adatokat tartalmazó, összefüggő, de egymástól elválasztható két részből, árujegyből és zálogjegyből áll. (A közraktári jeggyel kapcsolatos hatályos szabályokat a közraktározásról szóló 1996. évi XLVIII. törvény tartalmazza.)

7. 5. A készpénz-helyettesítő fizetési eszközök, büntetőjogi és közgazdasági nézőpontból

A pénzügyi piacokon – különösen azok rövid lejáratú szegmenseiben – több olyan aktívát is találunk, amely magas fokú likviditással rendelkezik, ezáltal a pénz csereeszköz funkcióját majdnem olyan jól, értékmegőrző funkcióját pedig lényegesen jobb hatásfokkal képes betölteni, mint a konvenció alapján pénznek tekintett nemzeti valuták. Emellett a modern monetáris piacok számos olyan pénzügyi innovációt hívtak életre, amelyek a pénzfunkciókat szinte maradéktalanul képesek betölteni, közel állnak a konvencionális módon meghatározott pénzfogalomhoz, mégsem részei azonban a szűken értelmezett pénzmennyiségnek¹¹⁵. Mi azonban a pénzhelyettesítők bemutatásakor nem a közgazdasági, hanem itt is a büntetőjogi fogalmat járjuk körbe.

A Btk.-ban fellelhető értelmező rendelkezés szerint készpénz-helyettesítő fizetési eszközök a következők lehetnek:

„313/E. § A 313/B-313/D. § alkalmazásában készpénz-helyettesítő fizetési eszközön a külön jogszabályban meghatározott készpénz-helyettesítő fizetési eszközt, továbbá az utazási csekket és a váltót kell érteni, feltéve, hogy az a másolással, hamisítással vagy jogosulatlan felhasználással szemben védett. A külföldön kibocsátott készpénz-helyettesítő fizetési eszköz a belföldön kibocsátott készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel azonos védelemben részesül.”

Ezek szerint – a külön jogszabályok rendelkezéseit is figyelembe véve – készpénz-helyettesítő fizetési eszköznek a Btk. szerint a kiállítás helyétől függetlenül a következő pénzügyi eszközök minősülnek (amennyiben a megfelelő biztonsági intézkedéseket megtették a hamisítással és a másolással szembeni védelem érdekében):

I. Készpénz-helyettesítő fizetési eszköz¹¹⁶

- 1) elektronikus fizetési eszköz¹¹⁷, amely lehet:

¹¹⁵ Dr. Madár Péter: Bevezetés a pénzelméletbe Janus Pannonius Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar, Pécs, 1997. 17. oldal

¹¹⁶ A készpénz-helyettesítő fizetési eszköz fogalmát a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. tv. 2. számú melléklete határozza meg: „elektronikus fizetési eszköz, csekk vagy egyéb dolog, amely birtokosa számára lehetővé teszi, hogy pénzügyi intézménnyel szemben fennálló valamely pénzkövetelésével rendelkezzen, annak terhére készpénzt vegyen fel, vagy áruk, illetőleg szolgáltatások ellenértékét kiegyenlítsse. E törvény alkalmazásában nem minősül készpénz-helyettesítő fizetési eszköznek az olyan jegy, kártya vagy egyéb tanúsítvány kibocsátása, amely legfeljebb egy jogi személy, jogi személyiség nélküli gazdasági társaság vagy egyéni vállalkozó áruja vagy szolgáltatása ellenértékének kiegyenlítésére alkalmas és készpénz felvételére nem ad lehetőséget”.

¹¹⁷ Az elektronikus fizetési eszköz a távolról hozzáférést biztosító fizetési eszköz és az elektronikus pénzeszköz, amely a Hpt. 2. számú melléklete I. fejezetének 5. pontjában említett készpénz-helyettesítő

- távolról hozzáférést biztosító fizetési eszköz¹¹⁸ és
  - elektronikus pénzeszköz¹¹⁹
- 2) csekk¹²⁰
- 3) egyéb dolog, amely birtokosa számára lehetővé teszi, hogy pénzügyi intézménnyel szemben fennálló valamely pénzkövetelésével rendelkezék, annak terhére készpénzt vegyen fel, vagy áruk, illetőleg szolgáltatások ellenértékét kiegyenlítsé.

II. Utazási csekk

III. Váltó¹²¹

---

fizetési eszköz. Nem minősül elektronikus fizetési eszköznek az olyan eszköz, amely legfeljebb egy jogi személy, jogi személyiség nélküli gazdasági társaság, egyéni vállalkozó áruja vagy szolgáltatása ellenértékének kiegyenlítésére alkalmas (232/2001. (XII. 10.) Korm. rendelet a pénzforgalomról, a pénzforgalmi szolgáltatásokról és az elektronikus fizetési eszközökről).

¹¹⁸ A távolról hozzáférést biztosító fizetési eszköz olyan eszköz, amellyel birtokosa - rendszerint személyazonosító kód, illetőleg más hasonló azonosító használata révén - rendelkezhet a hitelintézzel szemben fennálló bankszámla-követeléséről vagy a hitelintézet által nyújtott hitellehetőségéről. Ilyen különösen a bankszámla-követeléssel való rendelkezést biztosító fizetési kártya (bankkártya), valamint a bankszámla-követelésről való rendelkezést telefon vagy számítógép útján biztosító egyéb eszköz. (232/2001. (XII. 10.) Korm. rendelet a pénzforgalomról, a pénzforgalmi szolgáltatásokról és az elektronikus fizetési eszközökről)

¹¹⁹ Az elektronikus pénzeszköz az a távolról hozzáférést biztosító fizetési eszköznek nem minősülő, újratölthető fizetési eszköz - akár értéktároló kártya, akár számítógép-memória -, amelyen értékegységek elektronikus úton tárolhatók, lehetővé téve a birtokosnak azt, hogy az értékegységek átadásával közvetlen fizetési műveleteket végezzen (232/2001. (XII. 10.) Korm. rendelet a pénzforgalomról, a pénzforgalmi szolgáltatásokról és az elektronikus fizetési eszközökről)

¹²⁰ „A csekk ipso iure forgatható, pénzkövetelést megtestesítő absztrakt és konstitutív értékpapír, amelyben a kiállító arra utasítja a címzettet, hogy az a kibocsátóval szemben vállalt kötelezettségénél fogva a jogosultnak meghatározott összeget készpénzben vagy jóváírással (átutalással) fizessen meg. A csekk alapvető különbsége a váltóhoz képest, hogy amíg a váltó hiteleszköz szerepét is betöltheti, addig a csekk kizárólag fizetési eszközként használható.” (Szécsényi László: Értékpapírjog Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 1999. 193. oldal) „A csekk valójában az idegen váltó önállósult típusa, ahol az intézvényezett (pl. a bank) előre elfogadta az értékpapírt, így a csekkjogviszonyban utalványozottnak hívják (bankcsekk).” (Dr. Szabó László: Bevezetés a devizaműveletekbe Janus Pannonius Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar, Pécs, 2001. 104. oldal) A számviteli törvény és a pénzforgalom rendjét szabályozó jogszabályok alapján csekknek kell tekinteni - a Genfben 1931. március 19-én megkötött csekkjogi egyezmények kihirdetéséről szóló 1965. évi 2. törvényerejű rendelet, valamint a csekkjogi szabályok szövegének közzétételéről szóló 2/1965. (I. 24.) IM rendelet és a pénz- és elszámolásforgalom, valamint a pénzfeldolgozás szabályairól szóló 9/2001. (MK 147.) MNB rendelkezés értelmében - a készpénzt helyettesítő fizetési eszköznek minősített csekk megnevezésű okiratot. Ez az okirat általános fizetési eszközként alkalmazható, nemcsak egy speciális szolgáltatás ellenértékének pénzügyi rendezésére, hanem általánosan minden fizetési kötelezettség teljesítésére. Ez az egyik alapvető különbsége a különböző szolgáltatásokhoz kapcsolódó utalványokhoz képest. A csekk címzettje mindig az a hitelintézet, amely a csekket kibocsátó személy csekkfedezeti számláját vezeti. Így a kibocsátott csekknek mindig fedezettnek kell lennie. (28/2001. Számviteli kérdés)

¹²¹ „Váltó az a határozott pénzösszegre vonatkozó, ipso iure forgatható, absztrakt, konstitutív értékpapír, amely megfelel a váltótörvény szigorú előírásainak.” (Szécsényi László: Értékpapírjog Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 1999. 117. oldal) „A váltó (Bill of Exchange) hasonló töről fakad, mint a jelenleg funkcióban lévő nemzeti hitelpénzek, a bankjegyek többsége. Amíg a korai bankok, pénzváltók bankjegyet állítottak ki a náluk megőrzésre hagyott pénz (arany) után, megígérve, hogy a bankjegyet bármikor aranyra cserélik, addig a váltót a kereskedelemben a cégek és magánszemélyek állították ki egymásnak, ígérve, hogy a váltón szereplő lejáratú napon fizetni fognak. Mindkét papír a bizalomnak köszönheti világhódító útját.” (Dr. Szabó László: Bevezetés a devizaműveletekbe Janus Pannonius Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar, Pécs, 2001. 94. oldal) A váltóra vonatkozó részletes szabályokat a Genfben

IV. Valamely gazdálkodó szervezet által kibocsátott olyan kártya, amely a kibocsátó áruja vagy szolgáltatása ellenértékének kiegyenlítésére alkalmas.

7. 6. A származékos értékpapírok

„A származékos értékpapírok (derivatívák) olyan értékpapírok, amelyeknek értéke a mögöttük lévő piaci eszközök és egyéb tényezők függvényében határozható meg. Az elmúlt két évtizedben a derivatívák és piacaik rendkívül nagy jelentőségre tettek szert a gazdaság szereplőinek életében. A futures és opciós szerződések aktív felhasználása valamint az ennek következtében kialakult élénk kereskedelem a világ számos pontján hatalmas koncentrált piacokat hozott létre.”¹²² Ezek a piacok esetenként megfelelő táptalajt jelentenek a pénzmosási tevékenység számára is.

Az *opciók* két alapvető fajtája a vételi és az eladási opció. A vételi (call) opció olyan jog, amely vásárlója számára biztosítja az ügyletben szereplő áru meghatározott mennyiségének a szerződésben előre rögzített áron (kötési ár) történő megvételét egy jövőbeli időszakban vagy időpontig. Az eladási (put) opció olyan jog, amely vásárlója számára biztosítja az ügyletben szereplő áru előre meghatározott mennyiségének rögzített áron történő eladását egy jövőbeli időszakban vagy időpontig. Amerikai típusú opciók esetében az opció vásárlója a lejárat időpontja előtt is élhet a jogával, míg az európai opció csak a lejáratkor tehető hatékonyá. Könnyen belátható, hogy mind opciók eladásával, mind vételével lehet pénzt mosni, ha a másik oldalon álló fél a pénzmosó beépített embere. A *futures* az eladó és a vevő közötti olyan megállapodás, amely egy meghatározott specifikációjú árunak egy későbbi időpontban, a szerződés megkötésekor kialakult áron történő szállítását garantálja. A futures standardizált, likvid pénzügyi aktíva, tényleges teljesítés csak ritkán történik (az esetek mindössze 1-2%-ában), és éppen ezen tulajdonságai miatt a pénzmosók által is szívesen használt eszköz.

1930. június 7-én megkötött váltójogi egyezmények kihirdetéséről szóló 1965. évi 1. számú tvr., valamint a 4/1985. (IV. 13.) számú IM rendelettel módosított, a váltójogi szabályok közzétételéről szóló 1/1965 (I. 24.) számú IM rendelet rögzíti.

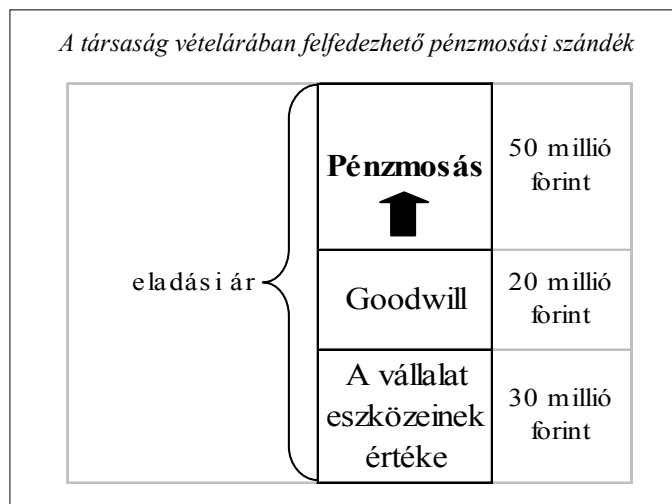
¹²² Ifj. Dr. Zeller Gyula: Bevezetés a származékos értékpapírcsoporthoz Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar Pécs, 2001. 9. oldal

7. 7. Részesedés gazdasági társaságokban

A bűncselekményből származó vagyoni értékek gyakran kerülnek legálisan működő cégekbe. Ha azonban a bűnelkövető a bűncselekményből származó profitot a saját nevében üzlet rész vásárlására fordítja, ez nem minősül pénzmosásnak. Felhasználható azonban a társasági üzlet rész pénzmosásra is: egyrészt a társaságok adásvétele kapcsán (irreálisan magas árat használva), másrészt a társaságok működtetése során (a legális bevételhez keverve a piszkos pénzt). A pénzmosás felismerése adott esetben nem is olyan könnyű. A társaságok adásvételekor problémaként jelentkezhet az, hogy a fizetett ellenérték sok esetben magasabb, mint az átvett eszközök és kötelezettségek figyelembe vételével kiszámított érték. A kettő közötti különbség a „goodwill” (a cég „jó híre”, bejáratott neve a piacon, üzleti kapcsolatai stb.), amelyet a Számviteli törvény cégértéknek nevez. Ezt a rá vonatkozó törvényi rendelkezések alapján kicsit pontosabban is meghatározhatjuk: cégvásárlás esetén a fizetett ellenérték és az egyes eszközök piaci értékének az átvállalt kötelezettségek – a Számviteli törvény szerinti értékeléssel meghatározott - értékével csökkentett értéke közötti különbözet, ha a fizetett ellenérték a magasabb. Azonban nemcsak társaságoknak, de egyes márkáknak is lehet tőkésített eszmei értéke. A világ három legértékesebb márkája egy felmérés szerint¹²³ a Coca-Cola (361 milliárd dollár), a Marlboro (33 milliárd dollár) és a Nescafé (11,5 milliárd dollár). Ha egy céget tehát látszólag irreálisan magas áron vesznek meg, az még nem feltétlenül pénzmosás gyanújára okot adó jel. Két kérdést kell ilyenkor feltennünk:

- 1) Lehet ennek a cégnek „goodwill”-je?
- 2) Lehet ennek a cégnek akkora „goodwill”-je, amennyit kifizettek érte a vételárban?

Előfordulhat ugyanis az, hogy van ugyan „goodwill”-je az adott cégnek, de azt jelentősen felülszámlázták, a cég vételára minden tényezőt figyelembe véve irreálisan magas. Ez már pénzmosás gyanújára okot adó körülmény lehet, ahogy azt a következő ábra szemlélteti:

A másik módszer a társasági részesedések, üzletrészek pénzmosási célra történő felhasználására a cég működtetésével kapcsolatos. A legális bevétellel összekeverik a piszkos pénzt, kifizetik utána az adót, és ezzel be is fejeződött a tisztítási folyamat. Ennek a felismerése nem könnyű, a vállaltok értékelésére kidolgozott pénzügyi mutatók azonban segítséget jelenthetnek. A minősítéshez leggyakrabban használt néhány mutató:

$$1) \text{ Likviditási mutató} = \frac{\text{Forgóeszközök}}{\text{Rövid lejáratú tartozások}}$$

A likviditási mutató a cég fizetőképességét mutatja. A lényeg az, hogy legalább annyi forgóeszközzel rendelkezzen a vállalat, mint amennyi az egy éven belül esedékes fizetési kötelezettsége. Optimális esetben a mutató értéke 1-nél nagyobb (a Világbank által elfogadott érték legalább 1,8).

$$2) \text{ Eszközarányos megtérülés} = \frac{\text{Adózott eredmény}}{\text{Összes eszköz}}$$

Az eszközarányos megtérülés megmutatja, hogy a vállalat mekkora adósságot képes elviselni. Jelzi, hogy a vállalat mennyire eredményesen használja a rendelkezésére álló eszközállományt.

¹²³ Alexandra Ourusoff: Brands: What's Hot. What's Not? (=Financial World 1994. augusztus 44. oldal)

$$3) \text{ Sajátvagyon-arányos megtérülés} = \frac{\text{Adózott eredmény}}{\text{Saját vagyon}}$$

A sajátvagyon-arányos megtérülés különösen a részvényesek számára fontos, mivel a befektetett tőkék működési hatékonyságát jelzi %-os formában.

Természetesen sokkal több mutatót használnak a vállalatok pénzügyi elemzésére, de ha ezek közül akár csak egy is lényegesen eltér a hasonló üzletágban tevékenykedő vállalatok megfelelő mutatójának átlagos értékétől, az már gyanús jel lehet.

7. 8. Nemesfémek, drágakövek és műkincsek

Az arany a Mengyelejev-féle periódusos rendszer első csoportjának eleme (rendszáma:79, atomsúlya: 196,9665), nehéz fajsúlyú, sárga színű fém. Értékét egyrészt a ritkasága, másrészt a tartóssága és az értékállósága adja, mivel nem korrodálódik. Jelentősége világgazdasági szempontból napjainkban már fokozatosan csökken.

A pénz és a készpénz-helyettesítő fizetési eszközök mellett a pénzmosás tipikus elkövetési tárgyának tekinthető az arany is. Egyrészt a bűncselekményből származó profit is megjelenhet aranyban, másrészt a különböző pénzmosási technikákban az arany éppúgy felhasználható, mint más, magas fajlagos értékkel és ritkasági fokkal rendelkező fémek és ásványok. Az aranyrudakat azonban hatósági pecséttel és számmal látják el, ezáltal regisztrálhatók, ami megnehezíti a pénzmosás céljára történő felhasználásukat.

Az arany mellett más nemesfémek (platina, ezüst), valamint drágakövek és műalkotások is felhasználhatók pénzmosási tranzakciók céljára. A drágakövek és a műkincsek esetében azonban felfedezhető különbség a „hagyományos” és a pénzmosási céllal történő befektetés között: nagy értékű, ritka, egyedi darabokat nem szoktak pénzmosási tranzakciókban felhasználni, hiszen ezek mozgása jobban nyomon követhető, anonim adás-vételük ezért körülményesebb és kockázatosabb.

7. 9. Az ingatlanok

A magánjog a dolgokat ingatlanokra és ingókra osztja. Ingatlan a föld, valamint mindaz, ami a földdel tartós összeköttetésben van, és elmozdításuk állaguk vagy értékük lényeges csökkenése nélkül nem lehetséges (ilyen például a ház, a ház szilárd alkotórészei, az élő fa, a lábon álló termés stb.); minden egyéb dolog ingó. Mindaz tehát, amit az eddigiekben a pénzmosás elkövetési tárgyaiként felsoroltunk (a pénz, az értékpapírok, a nemesfémek stb.), jogilag ingó dolognak minősül.

Az ingatlanvagyon-gazdálkodás kialakulásával a XX. század második felétől már nagy volumenben cserélnek gazdát földterületek, épületek és egyéb helységek spekulációs céllal, tőkebefektetésként stb. „Az ingatlanbefektető alapvetően két dologban lehet érdekelt:

1. az ingatlanból származó folyamatos jövedelmek realizálásában és /vagy
2. az ingatlan tőkeértékének emelkedésében.”¹²⁴

Ez a két lehetőség kiváló terepet jelent a pénzmosóknak is. Egyrészt elbújhatnak a sok legális eladó, bérbeadó, vevő és bérlő között, másrészt az ingatlanok ára és bérleti díja bizonyos határok között gyorsan ingadozhat. Emiatt nem gyanús például egy 80 millió forintért vásárolt ingatlant egy hónappal később 100 millió forintért eladni. Egy ilyen – fiktív – adásvétel segítségével 20 millió forintot tisztára moshatnak, öt ilyen tranzakció pedig egy viszonylag rövid idő alatt lebonyolított 100 milliós nagyságrendű pénzmosást jelent. Előnye a nehezen felismerhetőség, hátránya a viszonylagosan magas költségekben jelentkezik (árfolyam-nyereségadó, tranzakciós költségek, jogi képviselők munkadíja stb.). Emellett a jelentős ingatlan-vagyonnal rendelkező pénzmosók a másik módszert is alkalmazhatják: a bérleti díj felülszámlázásával is legalizálhatnak piszkos pénzeket.

8. Pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása

A pénzmosással kapcsolatos általános kérdéskörök bemutatást egy olyan témakörrel zárjuk, amely a 2001. szeptember 11-i New York-i és a 2004. március 11-i madridi

terrortámadások¹²⁵, valamint az ezek hatására beindult nemzetközi jogalkotási folyamat következtében egyre inkább a pénzmosással együtt tárgyalt kérdéskörre válik. A pénzmosás fogalmának meghatározási kísérletei kapcsán már utaltunk arra, hogy a terrorizmus finanszírozása várhatóan rövid időn belül mint „fordított pénzmosás”, vagy „pénzbepiszkítás” (money dirtying) be fog épülni a tágabb értelemben vett pénzmosás-fogalomba.

Nemzeti viszonylatban már bizonyos eredményekről beszámolhatunk. Az 1980-as évektől napjainkig a brit kormányzatok számos sikert értek el az Észak-ír terrorista csoportok finanszírozásának megakadályozásában. Az olasz és a német hatóságok hasonló stratégiát követtek saját problémáik kezelése tekintetében. Más államok – beleértve Hongkongot és Dél-Afrikát – pénzügyekkel foglalkozó titkosszolgálatot állítottak fel, hogy támogassák a viszonylagos stabilitás biztosítását az átmeneti időszak alatt. Hatékony nemzetközi együttműködésről viszont csak 2001 óta beszélhetünk. Az ENSZ, illetve más kormányközi szervezetek már 2001 előtt is foglalkoznak a terrorizmus financiai aspektusaival, azonban a terrorizmus finanszírozásának megakadályozását szolgáló nemzetközi szerződést, amely 2000. január 10-én jött létre New Yorkban, 2001. szeptember 11-ig csak Nagy-Britannia, Üzbegisztán, Botswana és Sri Lanka írta alá!¹²⁶

A 2001-es és a 2004-es, már említett támadások után a terrorizmus elleni harc bekerült az elsődleges preferenciák közé. 2002-ben például az Európai Unió kerethatározatában ítélte el a terrorizmust, és kimondta: „Az Európai Unió az emberi méltóság, a szabadság, az egyenlőség és a szolidaritás egyetemes értékei, az emberi jogok és alapvető szabadságjogok tiszteletben tartása alapján áll, s a demokrácia és a jogállamiság – tagállamai által közösen vallott – elvein alapul. A terrorizmus ezen elvek egyik legsúlyosabb megsértése.”¹²⁷ Emellett a nyugati országok egyik elsődleges célkitűzésévé vált a terrorizmust anyagi eszközökkel támogató hálózatok azonosítása és szétzúzása.

Nem kis összegről van ugyanis szó! Szakértők becslése szerint az Al Qaeda vagyona 1999 és 2001 között átlagosan ötmilliárd USD lehetett, a szervezet költségvetése pedig valahol 20 és 50 millió USD között ingadozik évente. Mi az eredete ezeknek az éves pénzáramoknak? A drogüzlet (főleg a kábítószeres szállítása) ehhez az összeghez 30-35

---

¹²⁴ Soós János és szerzői kollektívája: Ingtalngazdaságtan KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2002. 357. oldal

¹²⁵ Érdekességképpen jegyezzük meg, hogy a két terrortámadás között éppen 911 nap telt el. Ezt az összefüggést (amely talán nem véletlen) már röviddel a madridi robbantás után újságírók is észrevették.

¹²⁶ Donato Masciandaro: Global Financial Crime Terrorism, Money Laundering and Offshore Centres Ashgate Publishing Company, USA, 2004. 62. oldal

¹²⁷ A Tanács kerethatározata (2002. június 13.) a terrorizmus elleni küzdelemről 2002/475/IB. 1. oldal

%-ban járul hozzá, míg a kormányok adományai vagy egyéb pénzbeli hozzájárulásai, gazdag magánszemélyek, és vallási csoportok „felajánlásai” további 20-30 %-ot tesznek ki. Emellett a klasszikus bűncselekmények (azaz a fenyegető levelek, a zsarolás és különösen az emberrablás) 10-15 %-ot jelenthet, és végül a maradék 30-35 %-nak a származása ismeretlen.¹²⁸ (Az iszlám terrorszervezetek pénzmozgásai a világon tisztára mosott összes piszkos pénz teljes összegének¹²⁹ 0,9-5,8 %-át teszik ki, amely számottevőnek mondható.)

A hatályos magyar pénzmosás elleni törvény, a 2003. évi XV. törvény Preambuluma is utal a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem fontosságára: „*E törvény célja, hogy - a terrorizmus finanszírozásának megakadályozását is elősegítve - újtát állja a bűncselekményből származó pénzeknek a pénz- és tőkepiaci rendszeren, továbbá más, pénzmosás szempontjából veszélyeztetett tevékenységeken keresztül történő tisztára mosásának.*”

A két jelenség – a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása – egyre szorosabb összekapcsolódását az a tény is alátámasztja, hogy 2001 szeptembere után a terrorizmus ellen történő első hivatalos lépés pénzügyi lépés volt: a támadás után két hét sem telt el, mikor Bush elnök aláírta a gyanúsított egyének és szervezetek amerikai eszközeinek befagyasztásáról szóló végrehajtási utasítást.¹³⁰

A terrorizmus finanszírozása bizonyos szempontból hasonlít a pénzmosásra, néhány szempontból viszont eltér tőle. A tevékenység célja, hogy egy akármilyen forrásból származó pénzösszeget eljuttassanak egyénekhez vagy csoportokhoz, terrorista cselekményeket téve lehetővé. Ebben az esetben is kell bizonyos „tranzakciós költségekkel” számolniuk az érdekelt csoportoknak, hiszen ezek a pénzáramok megnövelik a terrorcselekmények lelepleződésének, ezáltal a gyanúba keveredés veszélyét. Így egy hatékony terrorista-finanszírozó akció, melynek célja, hogy a pénzösszeget elrejtse, és elhatárolja a céljától, a minimálisra csökkentheti a „tranzakciós költségeket”.¹³¹

---

¹²⁸ Donato Masciandaro: Global Financial Crime Terrorism, Money Laundering and Offshore Centres Ashgate Publishing Company, USA, 2004. 102. oldal

¹²⁹ Korábban már bemutattuk John Walker becslését, amely szerint ez az összeg 2850 milliárd dollár évente.

¹³⁰ Donato Masciandaro: Global Financial Crime Terrorism, Money Laundering and Offshore Centres Ashgate Publishing Company, USA, 2004. 126. oldal

¹³¹ Donato Masciandaro: Global Financial Crime Terrorism, Money Laundering and Offshore Centres Ashgate Publishing Company, USA, 2004. 131. oldal

A „terrorizmus finanszírozása” mint viszonylag új jelenség, a következő jellemvonásokkal rendelkezik.¹³²:

- a) *A motívum inkább erőszakos (megfélemlítés) mint anyagi (nyereségvágy).* A terroristák célja leginkább állami szervek, nemzetközi szervezetek valamire történő kényszerítése, a lakosság megfélemlítése vagy más állam alkotmányos, társadalmi vagy gazdasági rendjének megváltoztatása (illetve megzavarása). Ezeket a nemzetközi dokumentumok által megnevezett célokat a magyar Btk. is tartalmazza a Terrorcselekményről szóló 261. §-ban. A terroristák célja tehát csak a legkritikább esetben lehet a haszonszerzés, míg a pénzmosók egyértelműen „profitorientáltak”.
- b) *A terrorizmus finanszírozására ugyanúgy felhasználnak legális forrásból származó pénzt, mint illegálisat.* A terroristák a pénzügyi támogatásként kapott összeg jelentős részét olyan legális forrásból kapják, mint például a karitatív szervezetek, jótékony adományozók, illetve törvényesen működő cégek.
- c) *A harmadik megkülönböztető jellemvonás az eltérő összegnagyság.* A nagyobb terrortámadások is megszervezhetők és lebonyolíthatók viszonylag kisebb összegekből is. A 2001. évi New York-i repülőgép-eltérítések elkövetői például külföldi diáknak álcázva szerény támogatási összegeket vettek fel rendszeresen, és kivétel nélkül egyik átutalás sem érte el a „bűvös” 10.000 dolláros határt. (A World Trade Center és a Pentagon elleni terrortámadások együttes költsége amerikai becslések szerint nem haladta meg az 500.000 dollárt!¹³³)

A terroristák egyébként – a jelenlegi ismereteink szerint – nem használnak speciális, általunk eddig be nem mutatott pénzmosási technikákat. Azok a non-profit szervezetek pedig, amelyek a terrorizmust alkalmoszerűen vagy rendszeresen támogatják, nem is minden esetben tudnak arról, hogy az általuk átutalt pénz milyen célokat szolgál. Pénzmosás céljára és terrorizmus finanszírozására is gyakran használt technika a már említett radikális túlszámlázás a külkereskedelemben. AZ USA ezt már 2001 szeptember 11 után felismerte, és egyre nagyobb hangsúlyt fektet az ún. nyílt információkból történő hírszerzésre, amit jelen esetben adatbányászatnak (data mining) hívnak. Folyamatosan figyelik a terrorizmussal kapcsolatba hozható országokkal folytatott külkereskedelmet, és

---

¹³² A terrorizmus finanszírozása karakterisztikájának tárgyalásakor elsősorban Steven Mark Levy: *Federal Money Laundering Regulation (Banking, Corporate, and Securities Compliance)* New York, 2003. 2. fejezet 18-20. oldal munkájára támaszkodtunk.

¹³³ <http://www.state.gov/g/inl/rls/nrcrpt/2003/vol2/html/29843pf.htm> (2004. június 3.)

figyelik a gyanús (szokatlanul magas vagy alacsony) árakat. Az így nyert adatok büntetőeljárás megindítását is eredményezhetik.¹³⁴

A FATF 2001 október 31-én adta ki a Nyolc Különleges Ajánlást a terrorizmus finanszírozása tárgyában. Ezek elsősorban a FATF tagállamoknak szólnak, amelyek a korábban kiadott Negyven Ajánlásban foglaltakon felül a következő intézkedéseket kötelesek meghozni:

- 1) ratifikálni az ENSZ 1999-ben meghozott, a terrorizmus pénzügyi forrásainak elzárásáról szóló egyezményt, valamint végrehajtani az ENSZ-nek a terrorizmus finanszírozása megelőzésének tárgyában hozott határozatait,
- 2) bűncselekménnyé nyilvánítani a terrorizmus, a terroristák és a terrorista szervezetek finanszírozását, valamint beiktatni ezeket a bűncselekményeket a pénzmosás lehetséges előcselekményei közé,
- 3) befagyasztani a terroristák pénzügyi eszközeit és egyéb vagyonát, amelyet a terrorizmus vagy a terrorista szervezetek finanszírozását szolgálnak, összhangban a vonatkozó ENSZ határozatokkal,
- 4) megkövetelni a pénzügyi szolgáltatóktól, hogy bejelentsenek minden gyanús körülményt, amely arra utal, hogy az adott pénzösszeg terrorizmussal vagy terrorista szervezetekkel hozható kapcsolatba,
- 5) a lehető legszélesebb körű segítséget nyújtani más államoknak a terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos büntető eljárásokkal kapcsolatban,
- 6) engedélykötelessé tenni és a pénzmosás ellenes szabályozás alá vonni a pénzáttalással foglalkozó vállalkozásokat, ideértve a pénz- vagy értékátutalással foglalkozó informális szervezeteket is,
- 7) kötelezni a pénzáttalással foglalkozó szervezeteket, hogy az átutalásra vezessék rá a feladó nevét, címét és bankszámlaszámát, valamint hogy ez az információ végig rajta legyen az átutaláson a fizetési lánc elejétől a végéig,
- 8) biztosítani, hogy a senkit (különösen non-profit szervezeteket) ne lehessen felhasználni (és kihasználni) a terrorizmus finanszírozása céljára.

A terroristák illegális és legális (vagy legálisnak látszó) forrásokat egyaránt gyűjtenek. A védelmi pénzek szedése, a kábítószer- és lőfegyver-kereskedelem mellett alapítványoktól, non-profit szervezetektől is gyűjtenek forrásokat, illetve tagsági díjat szednek, kiadványokat értékesítenek. „Ehhez:

---

¹³⁴ John S. Zdanowicz: Detecting Money Laundering and Terrorist Financing via Data Mining (=Communications of the ACM 2004. május 53-55. oldal)

- szabályosan működő fedőcégeket használnak, amelyek jövedelmeit összemossák a pizskos pénzekkel,
- szabályosan működő látszatócégeket használnak, amelyek nem végeznek semmilyen érdemleges tevékenységet, csak a cég tulajdonosainak és eszközeinek elfedésére szolgálnak,
- informális pénzeket és átutalási rendszereket (Hawala) használnak,
- strómanokat alkalmaznak,
- készpénzt helyeznek el, vagy banki értékpapírokat vásárolnak nagy mennyiségben, de egyszerre mindig a jelzési határ alatt,
- hitelkártyákat használnak ATM-ben, így a hitelt készpénzzé konvertálják,
- készpénzt csempésznek egyik országból a másikba.”¹³⁵

A terrorizmus finanszírozása a hatályos magyar Btk. szerint is bűncselekménynek minősül. A Btk. 261. §-ában található terrorcselekmény tényállásának (5) bekezdése tartalmazza a terrorizmus finanszírozásának sui generis büntetési alakzatát:

Aki a 261. § „(1) vagy a (2) bekezdésben meghatározott büntettnék terrorista csoportban történő elkövetésére felhív, ajánlkozik, vállalkozik, a közös elkövetésben megállapodik, vagy az elkövetés elősegítése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételeket biztosítja, ahhoz anyagi eszközöket szolgáltat vagy gyűjt, illetőleg a terrorista csoport tevékenységét egyéb módon támogatja, büntetett követ el, és öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

Érdekességképpen megjegyezzük, hogy a terrorizmus finanszírozása kapcsán elvileg elképzelhető olyan szituáció is, hogy négy bűncselekmény követi egymást, mégpedig szorosan egymáshoz (ok-okozati viszonyban) kapcsolódva:

- 1) Előcselekmény (például egy emberrablás);
- 2) Pénzmosás;
- 3) Terrorizmus finanszírozása;
- 4) Terrorcselekmény.

A terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemnek kezd kialakulni az önálló intézményrendszere, bár ma még inkább a pénzmosás elleni küzdelem (a következő fejezetben bemutatásra kerülő) intézményei látják el ezt a feladatot is.

¹³⁵ A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete elnökének 1/2004. évi ajánlása a terrorizmus és a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról (elérhető a www.pszaf.hu honlapról)

Az Egyesült Államok már megalapította a **FATAC**-ot (Foreign Terrorist Asset Tracking Center), melynek éves költségvetése 6,4 millió amerikai dollár. Feladata a bűn- illetve terrorszervezetek vagyonának és ezek pénzmozgásainak kimutatása, továbbá az Adóhivatal és a Vámhatóságok segítségével közvetlen kivizsgálási szabályzatok kidolgozása, mellyel a külföldi pénzt felügyelnék. A FATAC kérheti továbbá az FBI és a CIA segítségét is.¹³⁶

---

¹³⁶ Donato Masciandaro: Global Financial Crime Terrorism, Money Laundering and Offshore Centres Ashgate Publishing Company, USA, 2004. 103-104. oldal

II. A PÉNZMOSÁSSAL FOGLALKOZÓ NEMZETKÖZI EGYEZMÉNYEK ÉS SZERVEZETEK

„Ha majd eljön az idő a XX. század utolsó két évtizedének áttekintésére, talán megbocsáthatunk a majdani történetíróknak, akik ha visszanéznek, valószínűleg azt fogják gondolni, hogy szinte rögeszménk volt a szervezett bűnözés, a pénzmosás és a korrupció.” (Barry A. K. Rider)

A pénzmosással foglalkozó nemzetközi dokumentumok viszonylag későn, a XX. század utolsó két évtizedében jelentek meg. Az Európa Tanács 1980. június 27-én ajánlást fogadott el a bűncselekményekből származó pénz külföldre szállításának és biztonságba helyezésének a megakadályozása tárgyában. Ezt „**Strasbourgi Konvenciónak**” is szokták nevezni. A szervezett bűnözés mértékének aggasztó növekedése – és az egyre nagyobb profit realizálására való törekvés – már akkor megfigyelhető volt (amit az ajánlás indoklásában is hangsúlyoztak). Ez olyan veszélyes kör, amelyben a pénz egyaránt eszköze és célja a bűnözésnek, és ahol a pénz tisztára mosása nemzetközi méretekben, gyakran hétköznapi bankügyletek révén folyik. Az ilyen tevékenység megelőzése és leküzdése nemzeti keretek között nem oldható meg, indokolt a nemzetközi együttműködés formáinak megteremtése. Ennek egyik lépése lehet nemzetközi pénzügyi stratégia kidolgozása.

Javasolták tehát a tagállamoknak, hogy:

- szervezzék meg azon ügyfelek azonosítását, akik számlát vagy betétet nyitnak, letétet bérelnek, s akár részletekben bizonyos összegű készpénzügyleteket vagy bankközi forgalmat bonyolítanak;
- a biztonsági letét lehetőségét csak a megbízhatónak minősített ügyfelek részére tegyék lehetővé;
- az olyan bankjegykészleteket tartsák vissza, amelyekről (például szériaszámuk alapján) feltehető, hogy bűncselekmény elkövetéséből származnak;
- megfelelően képezzék ki alkalmazottjaikat az ügyfelek megfelelő azonosítására;

- teremtsék meg és használják ki a nemzetközi együttműködés lehetőségét.¹³⁷

1988. december 20-án, Bécsben 67 ország írta alá az ENSZ keretében a kábítószeres és pszichotrop anyagok tiltott forgalmazása elleni Egyezményt, amely „**Bécsi Konvenció**” néven vált ismertté. Ezt magyar részről 1989. augusztus 22-én New Yorkban írták alá, és már több mint 90 állam és az Európai Közösség is ratifikálta. A magyar Országgyűlés az 1997. február 11-én hatályba lépett Egyezményt az 1998. évi L. törvénnyel hirdette ki. (A Magyar Köztársaság megerősítéséről szóló okiratának letétbe helyezése az Egyesült Nemzetek Szervezetének Főtitkáránál 1996. november 13-án történt meg.)

Ma már nyilvánvaló ténynek számít, hogy a kábítószerrel kapcsolatos bűnözés és a pénzmosás ellen folytatott küzdelem csak együttműködéssel valósulhat meg. A Bécsi Konvenció célja, hogy az illegális kábítószer-kereskedelemmel szemben a korábnál hatékonyabb fellépést tegyen lehetővé. Emellett a pénzmosással kapcsolatban is több rendelkezést tartalmaz, melyek közül a legfontosabbak a következők:

1) Előírja az aláíró felek számára, hogy *hozzák meg azokat az intézkedéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a belső joguk szerint, amennyiben azokat szándékosan követik el, bűncselekményekké nyilvánítsa:*

- javak konverzióját vagy átutalását, annak tudatában, hogy a javak az e bekezdés a) pontjában megállapított valamely bűncselekményből vagy bűncselekményekből, vagy olyan bűncselekményben vagy bűncselekményekben való részvételből származnak, melyek célja az ilyen javak jogellenes eredetének vagy az eredeti bűncselekménynek leplezése vagy álcázása, [Egyezmény 3. cikk 1.b) (i) alpontja]
- javak valódi természetének, forrásának, helyének, a felettük való rendelkezésnek, mozgásuknak, a javak tulajdonlásának és a tulajdonláshoz kapcsolódó jogoknak eltitkolását és leplezését, annak tudatában, hogy a javak az e bekezdés a) pontjában megállapított valamely bűncselekményből vagy bűncselekményekből, vagy ilyen bűncselekmény vagy bűncselekmények elkövetésében való részvételből származnak. [3. cikk 1. b) (ii) alpont]

2) *Lehetővé kell tenni az elkobzást* a kábítószer-bűncselekményekből és a pénzmosásból származó jövedelem, vagy az ilyen jövedelem értékének megfelelő vagyon tekintetében. [5. cikk]

---

¹³⁷ Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2002. 350. oldal

3) A Felek kölcsönösen a *legszelesebb körű jogsegélyt nyújtják egymásnak* a pénzmosással kapcsolatos minden vizsgálatban, büntetőeljárásban és bírósági eljárásban. A jogsegélyt az alábbi célokból lehet kérni:

- bizonyítékok és vallomások beszerzése személyektől;
- bírósági iratok kézbesítése;
- kutatások és lefoglalások foganatosítása;
- tárgyak megvizsgálása és helyszíni szemle;
- tájékoztatás és tárgyi bizonyítékok szolgáltatása;
- az ügyben releváns eredeti dokumentumok és jegyzőkönyvek vagy hitelesített másolatok szolgáltatása, beleértve banki, pénzügyi, társasági és üzleti okmányokat is;
- jövedelmek, javak, vagyontárgyak, berendezések vagy más dolgok azonosítása vagy felderítése bizonyítás céljára. [7. cikk]

4) *Egy Fél sem hivatkozhat a banktitokra*, hogy megtagadja jogsegély nyújtását az Egyezményben meghatározott bűncselekmények tekintetében.

Ez az Egyezmény hatályánál fogva (tekintettel a csatlakozó államok nagy számára) a kábítószer-bűnözés és a pénzmosás elleni küzdelem nemzetközileg leghatékonyabb eszközének tekinthető.¹³⁸

Az ENSZ Kábítószerekkel és a Bűnözéssel Foglalkozó Hivatala 1998-ban jelentette meg a *Pénzmosás elleni globális programot* (angol rövidítése: GPML). Ez a program a pénzmosás elleni harcban jelentős segítséget jelenthet a fejlődő országoknak (és az átalakulóban lévő gazdasággal rendelkező államoknak is). Itt ugyanis a helyi jogalkalmazók – az ENSZ szakemberei szerint – nem tudnak kellő hatékonysággal a bonyolult pénzügyi bűncselekmények nyomára bukkanni, ameddig nem ismerik a pénzmosók által alkalmazott módszereket és technikákat. A GPML által szakértői támogatást és oktatást kaphatnak ezek a jogalkalmazók a pénzügyi nyomozás terén, valamint átadják nekik a pénzügyi, banki és üzleti élet jogi szabályozásával kapcsolatos legújabb megoldásokat is¹³⁹.

2003-ban az ENSZ említett hivatala kiadott egy *modelltörvényt*¹⁴⁰ „A pénzmosás, a bűncselekményekből eredő jövedelem és a terrorizmus finanszírozása” címmel. Ezt a

¹³⁸ Jacsó Judit: A pénzmosás elleni nemzetközi fellépés eszközei (=Magyar Jog 2000. 9. szám 546. oldal)

¹³⁹ <http://www.imolin.org/gpml.htm> (2003. szeptember 30.)

¹⁴⁰ A <http://www.imolin.org/poctf03.htm> (2003. október 1.) weboldalon megtalálható a modelltörvény teljes szövege.

common law jogrendszereken belül kívánják majd elterjeszteni. A javasolt törvény öt részből áll, ebből főként a második rész foglalkozik a pénzmosással.

Még 1988 decemberében született egy másik fontos nemzetközi dokumentum: a *Bázei Bankfelügyeleti Bizottság* ekkor adta ki az ún. **Baseli Nyilatkozatot**, amely kifejezetten pénzügyi rendelkezéseket tartalmaz. A tíz résztvevő ország (Nagy Britannia, USA, Belgium, Franciaország, Hollandia, Kanada, Japán, Német Szövetségi Köztársaság, Olaszország, Svédország) azzal a kérdéssel foglalkozott, hogy miképpen kerülhető el az, hogy a pénzintézetek akaraton kívül pénzmosás résztvevőivé váljanak.

A Nyilatkozat a bankokba vetett bizalom megőrzése érdekében meghatároz néhány alapvető eljárást, amelyet a bankoknak be kell vezetniük. Ezek az alábbiak:

- mivel a bankok szándékuktól függetlenül felhasználhatók a bűnös eredetű pénzek átutalására és elhelyezésére, ennek megakadályozására a nyilatkozat ügyfél-azonosítási kötelezettséget ír elő;
- ha az ügyfél nem azonosítja magát, pénzmosás gyanúja esetén lehetővé teszi a tranzakció végrehajtásának megtagadását;
- a bankmenedzsmentnek kell biztosítania, hogy az alkalmazottak a vonatkozó jogszabályokat betartsák;
- a bankoknak magas etikai normák szerint kell üzleti tevékenységüket folytatniuk, és meg kell felelniük a vonatkozó törvényeknek illetve szabályozásoknak. Nem szabad szolgáltatást felajánlaniuk és segítséget nyújtaniuk olyan tranzakciókban, amelyekről „jó okkal feltételezhetik, hogy pénzmosási tevékenységhez társulnak”;
- a bankoknak együtt kell működniük a nyomozóhatóságokkal, nem szabad segíteniük azokat az ügyfeleket, akik megpróbálják félrevezetni ezeket a hatóságokat;
- a bankoknak továbbá át kell venniük az alapelveket az alkalmazottak képzésével és a belső jegyzőkönyvek megőrzésével együtt.

A Bázei Bankfelügyeleti Bizottság azóta további ajánlásokat bocsátott ki, 1997-ben „A hatékony bankfelügyelet alapelvei”, 1999-ben pedig „Az alapelvekhez kapcsolódó módszertan” címmel.

1990. november 8-án az Európa Tanács tagállamai Strasbourgban aláírták a pénzmosás megakadályozásáról és a bűncselekményekből származó dolgok felkutatásáról,

lefoglalásáról és elkobzásáról szóló nemzetközi egyezményt. Ez az „**Európa Tanácsi Egyezmény**” néven ment át a köztudatba.

Az Egyezmény az egységes értelmezés érdekében az I. fejezetben rögtön fogalom-meghatározásokkal kezd. A definiált fogalmak közül kettőt érdemes idézni, a jövedelem és a dolog fogalmát:

- a) „jövedelem” a bűncselekményből származó bármilyen gazdasági előny, amely az 1. cikk b) pontjában megjelölt bármilyen dolog formájában megjelenhet;
- b) „dolog” bármilyen dolog lehet, legyen az megfogható vagy megfoghatatlan, ingó vagy ingatlan, illetve olyan jogi irat vagy okmány, amely az ilyen dolgokra vonatkozó jogosultságot, vagy ahhoz fűződő érdeket igazol.

Az Egyezmény 6. cikke értelmében, az abban részes feleknek bűncselekménynek kell minősíteniük:

- a bűncselekményekből származó javak jogellenes eredetének leplezése vagy elrejtése céljából a javak átruházását, természetük megváltoztatását, vagy az alapbűncselekményben érdekelt személy felelősségre vonás elkerülése érdekében való támogatását;
- a bűncselekményből származó javak valódi természetének, forrásának, rendeltetésének, mozgásának, jogi helyzetének eltitkolását és leplezését;

és alkotmányos alapelveiktől valamint jogrendszerük jellegétől függően:

- a dolgok megszerzését, birtoklását vagy használatát, tudván a javak bűnös származásáról;
- a közreműködést pénzmosásra szerveződött társaságban, a pénzmosás kísérletét, részesi alakzatait, és bármely módon történő elősegítését.

Az Egyezmény egyebek mellett hangsúlyozta:

- nincs jelentősége annak, hogy az előcselekmény a pénzmosás miatt eljáró ország joghatósága alá tartozik-e
- nincs akadálya annak, hogy az előcselekmény tettese pénzmosás miatt is felelősséggel tartozzon.

A nemzeti szintű szabályozásra vonatkozó ajánlások mellett az Egyezmény szükségesnek tartotta annak előírását is, hogy a szerződő felek az illegális jövedelmek elkobzására irányuló eljárásokban szorosan együttműködjenek. Ennek keretében indokolt egymás rendelkezésére bocsátaniuk az illegális jövedelmek létre, helyére és forgalmára vonatkozó információkat. Bármelyik szerződő félnek arra is lehetősége van, hogy előzetes

megkeresés nélkül tájékoztassa más szerződő állam hatóságait illegális jövedelmek feltűnésének gyanújáról.

Végül indokolt megemlíteni azt a rendelkezést is, amelynek értelmében az Egyezményben részes államok hatóságai erre irányuló megkeresés esetén rendelkeznek az illegális jövedelem belső jog szabályai szerinti elkobzásáról.¹⁴¹ A megkeresett fél által elkobzott dolgokkal ez a fél rendelkezik belső jogszabályai szerint (kivéve, ha az érintett felek ettől eltérően állapodtak meg). Az Egyezmény ezen utóbbi rendelkezése ösztönzőleg hathat a megkeresések teljesítése szempontjából, hiszen adott esetben az elkobzáskor dollármilliókban mérhető összegekről is szó lehet. A megkeresés teljesítésének rendes költségeit azonban a megkeresett fél állja, ha pedig jelentős vagy rendkívüli költségek merülnek fel, ezek viseléséről a felek – tárgyalás után – megállapodásban döntenek.

Az ENSZ kezdeményezésére jött létre 2000 decemberében a Nemzetközi Szervezett Bűnözés Elleni Egyezmény, amelyet **Palermói Egyezmény** néven ismerünk. A 6. Cikkely értelmében az aláíró államok kötelesek bűncselekménnyé nyilvánítani valamennyi súlyos bűncselekményből eredő vagyronra elkövetett pénzmosást. A 7. Cikkely szerint a tagállamok kötelesek alapítani egy országos szabályozó és felügyeleti szervet a pénzügyi szektor, a pénzmosással kapcsolatos bejelentések és egyéb információk vizsgálata és elemzése céljából. Ezen kívül az aláíró államok kötelesek felállítani egy FIU-t (Financial Intelligence Unit¹⁴²) is. A 12. Cikkely a pénzmosásból származó vagyon elkobzását írja elő, a 27. Cikkely pedig a nemzetközi bűnügyi együttműködéssel és az információcserével kapcsolatos kérdésköröket tárgyalja.¹⁴³

A globalizáció mai magas foka mellett a bűncselekmények elleni küzdelemben a pénzmosás megakadályozására törekvő valamennyi ország érdeke, hogy az anonimitást (és ezen keresztül a pénz eredetének elkendőzését) lehetővé tevő államokkal szemben fellépjen. Ez azonban csak úgy biztosítható, ha van olyan nemzetközi szervezet, amely kész és képes fellépni a nem együttműködő kormányokkal szemben. Ennek érdekében a hét fejlett tőkés ország („G7” – USA, Kanada, Franciaország, Németország, Egyesült Királyság, Olaszország, Japán) a pénzmosás elleni küzdelem jegyében 1989 júliusában, Párizsban nemzetközi szervezetet hozott létre **FATF** (Financial Action Task Force on

¹⁴¹ Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények Budapest, 2002. 351. oldal

¹⁴² A FIU lényegével kapcsolatos részletesebb elemzést lásd később, ugyanebben a fejezetben!

¹⁴³ Steven Mark Levy: Federal Money Laundering Regulation (Banking, Corporate, and Securities Compliance) New York, 2003. 27. fejezet 9. oldal

Money Laundering – Nemzetközi Pénzügyi Akciócsoport) néven. A szervezet feladata az alapítók szándéka szerint a Bécsi Konvenció és a Bázeli Nyilatkozat gyakorlati megvalósítása volt. A 2003 júniusában közzétett lista szerint már 33 ország illetve nemzetközi szervezet tagja a FATF-nak¹⁴⁴.

A FATF (másik hivatalos neve a francia változat szerint GAFI – Group d'action financière sur le blanchiment de capitaux) az OECD pénzmosás elleni küzdelemre alakult munkacsoportjaként tevékenykedik, de maga is munkacsoportokra osztva működik. A szerteágazó feladatok elvégzésére a FATF három munkacsoportot hozott létre (ezek a jogi ügyekkel, a pénzügyekkel, és a külkapcsolatokkal foglalkoznak).¹⁴⁵ Titkársága az OECD párizsi székhelyén található.

Az első munkaszakasz lezárulta után a FATF egy 40 ajánlásból álló csomagot dolgozott ki, amely irányítúként szolgál az egyes országok pénzmosás elleni küzdelmében. A *Negyven Ajánlást*, amelynek első változata 1990-ben készült, már több mint 130 ország fogadta el a vezető nemzetközi pénzmosás elleni alapszabályként, széles körben alkalmazzák és sikeresen valósították vagy valósítják meg.¹⁴⁶ 1996-ban az *Ajánlásokat* a pénzmosási problémák elleni küzdelem során szerzett tapasztalatok alapján a kábítószer-forgalmazáson kívül egyéb, súlyos bűncselekményekre is kiterjesztették. Ezen kívül *Értelmező megjegyzés* is született 1990-1995 között, amelynek célja az *Ajánlások* részletesebb szempontjaira vonatkozó iránymutatás volt. A *Negyven Ajánlást* 2003 nyarán a FATF felújította. Az említett dokumentumokat, tehát a *Felülvizsgált Negyven Ajánlást* és az *Értelmező Megjegyzéseket*, a később kiadott nyolc *Különleges Ajánlást* valamint a *Nem Együttműködő Országok és Területek* (NEOT) című kiadványokat együtt a „*FATF szabályzatának*” is szokták nevezni.

A Nem Együttműködő Országok és Területek listára az egyes államok 25 kritérium alapján kerülhetnek fel. Ezen kritériumok elsősorban a következő négy területre fókuszálnak:

- a) hiányosságok a pénzügyi szektor szabályozásában (például nem megfelelő ügyfél azonosítási szabályok)
- b) egyéb jogszabályi hiányosságok (például nem megfelelő cégjogi előírások a jogi személyek bejegyzésével kapcsolatban)

---

¹⁴⁴ A jelenlegi tagok: Argentína, Ausztrália, Ausztria, Belgium, Brazília, Dánia, Dél-Afrika, Egyesült Királyság, Európai Bizottság, Finnország, Franciaország, Görögország, Gulf Együttműködési Tanács, Hollandia, Írország, Izland, Japán, Kanada, Kína (és Hong Kong), Luxemburg, Mexikó, Németország, Norvégia, Olaszország, Oroszország, Portugália, Spanyolország, Svájc, Svédország, Szingapúr, Törökország, Új-Zéland, USA

¹⁴⁵ Dr. Fejes Eleonóra: A pénzmosás hazai és nemzetközi tapasztalatok alapján MNB Műhelytanulmányok 5. MNB Információs Főosztály, 1994. 19. oldal

- c) hiányosságok a nemzetközi együttműködés terén (például olyan jogszabályok, amelyek tiltják a nemzetközi információcserét a hatóságok között)
- d) nem megfelelő erőforrások a pénzmosás felderítése és megelőzése érdekében (például az adott ország nem tart fenn FIU¹⁴⁷-t)

A FATF ezen kívül éves jelentéseket és tipológiai tanulmányokat is publikál. Ezek a dokumentumok rendkívül részletes és átfogó információt nyújtanak a pénzmosással kapcsolatos káros folyamatokra, ügyekre, módszerekre, megelőző intézkedésekre vonatkozóan, és más hasznos anyagokkal is szolgálnak. Ez a nemzetközi szervezet tehát egyre hatékonyabb fegyver a pénzmosás elleni harcban.

A FATF példája nyomán más nemzetközi szervezetek is felálltak a pénzmosás elleni küzdelem globális arénájában, ezeket a szakirodalom „**FATF-stílusú regionális intézmények**”-nek (FATF-style regional organization – **FSRO**) nevezi. A jelenleg működő hat FSRO szervezetet a pénzmosás ellenes célkitűzés és a tagállamok számára teljesített funkciók teszik a FATF-hoz hasonlatossá.

Az **APG**-t (Asia/Pacific Group on Money Laundering – Ázsiai és Csendes-óceáni Országok Csoportja a Pénzmosás Ellen) 1997 februárjában alapították Bangkokban. Ennek a szervezetnek jelenleg 26 ország a tagja, amelyek közül többen a FATF-nak is alapítói voltak (így például az USA és Japán). A szervezet küldetése (önmeghatározása szerint¹⁴⁸) a következő: közreműködni a pénzmosás, a szervezett bűnözés és a terrorizmus finanszírozása elleni globális küzdelemben, pénzmosás-ellenes intézkedések fejlesztése által az ázsiai és csendes-óceáni térségben. A szervezet a következő célokat tűzte ki maga elé:

1. Jobban megérteni a pénzmosás természetét, kiterjedését és hatását a régióban.
2. A pénzmosással kapcsolatos intézkedésekre és az APG szerepére vonatkozó regionális ismeretek növelése.
3. Átfogó pénzmosás-ellenes intézkedések kidolgozása a régió számára.
4. Elősegíteni és felügyelni a pénzmosás-ellenes intézkedések bevezetését és végrehajtását a tagországokban, valamint felügyelni az ezzel kapcsolatos folyamatot.
5. Előmozdítani és összehangolni a régióban az oktatást és a technikai segítségnyújtást.
6. A pénzmosással kapcsolatos intézkedések hatékonyságának mérése a tagországokban.

---

¹⁴⁶ A FATF Negyven Ajánlásának felülvizsgálata Konzultációs Dokumentum 2002. május 30. 1. oldal

¹⁴⁷ Financial Intelligence Unit, lásd később!

¹⁴⁸ Az APG Strategic Plan July 2001 – June 2004 megtalálható a <http://www.apgml.org> (2003. szeptember 22.) oldalon az Interneten.

7. Előmozdítani a FATF Terrorizmussal Kapcsolatos Különleges Ajánlásainak és az ENSZ vonatkozó dokumentumainak végrehajtását az összes tagországban.

(Egy magán kutatócég 2002-es becslése szerint egyébként 257 milliárd dollárt mosnak tisztára a térségben évente.¹⁴⁹)

A **CFATF** (Caribbean Financial Action Task Force – Karib-térségi Pénzügyi Akciócsoport) az 1990-es évek elején alakult meg, így ez a legrégebbi FSRO szervezet. Jelenleg 26 tagja van a Karib-térségből és Közép-Amerikából, amely országok a FATF 40 Ajánlása mellett kidolgoztak saját 19 ajánlást is („the CFATF Nineteen Recommendations”), kifejezetten a Karib-térség pespektívájából szemlélve a pénzmosás problematikáját. A szervezet működésében az USA is részt vesz mint „együttműködő és támogató nemzet”.¹⁵⁰

(A CFATF 2000-ben publikált, saját becslése szerint a térségben átlagosan 60 milliárd dollárt mosnak tisztára minden egyes esztendőben.¹⁵¹)

A **PC-R-EV** (Council of Europe Select Comitte of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures – Az Európa Tanács által a Pénzmosás Ellenes Intézkedések Értékelésére Kijelölt Szakértői Bizottság) a 43 nemzetet tömörítő Európa Tanács hozta létre abból a célból, hogy ezen 43 ország közül a két tucat nem FATF-tag által intézményesített pénzmosás-ellenes intézkedések megfelelő voltát vizsgálja. Ez a Szakértői Bizottság „2002. év februárjában vizsgálatot folytatott hazánkban annak érdekében, hogy a bűnüldözésben részt vevő szervezeteknek mi a véleménye az új jogszabályi rendelkezésekről, miként fognak azok a jövőben hatályosulni. Ezen belül többirányú kérdéseket fogalmaztak meg a tekintetben, hogy akadályozhatják-e az egyes szakmák kifogásai a törvény hatályosulását.”¹⁵² A PC-R-EV egyébként 2002-től az Európa Tanács által létrehozott Bűnözési Problémák Európai Bizottságának egyik albizottságaként, *Moneyval* néven működik.

(Egy Európára készült, külön becslés szerint, amelyet egy magán cég publikált 2002-ben, ezen a kontinensen 231,3 milliárd dollár piszkos pénzt mosnak tisztára éves szinten.¹⁵³)

A Kelet- és Dél-Amerikai Pénzmosás Elleni Csoport (Eastern and Southern Africa Anti Money Laundering Group – **ESAAMLG**) az afrikai pénzmosási problémák hatékonyabb kezelésére jött létre 1999-ben, Arushában (Tanzánia). Jelenleg 11 afrikai ország a teljes

¹⁴⁹ <http://www.anti-money-laundering.com/statistics.htm> (2004. november 15.)

¹⁵⁰ Lásd részletesebben a <http://www.cfatf.org> weblapon!

¹⁵¹ <http://www.anti-money-laundering.com/statistics.htm> (2004. november 15.)

¹⁵² Dr. Herich György – Dr. Tóth Mihály – Zettish Nándor: Bevezetés az adótanácsadásba, adókommunikáció PENTA UNIO Oktatási Centrum Kft. Budapest 2004. 82. oldal

jogú tagja, székhelye Dar es Salaam-ban található (Tanzánia).¹⁵⁴ A szervezet fő célkitűzései a következők¹⁵⁵:

- végrehajtani a FATF Negyven Ajánlását,
- pénzmosás-ellenes intézkedéseket alkalmazni minden veszélyes bűncselekmény tekintetében, valamint
- végrehajtani minden egyéb, a nemzetközi egyezmények által előírt intézkedést, amely a pénzmosás ellenes rendelkezésekkel kapcsolatos.

A Csoportnak csak a Brit Nemzetközösség országai lehetnek a tagjai, amennyiben aláírják a Csoport Egyetértési Memorandumát. Az USA és az Egyesült Királyság együttműködő és támogató nemzetként jelentős anyagi hozzájárulással segíti az ESAAMLG munkáját.

(Afrikában egyébként viszonylag csekély a pénzmosási tevékenység volumene, egy magáncég 2002-es becslése szerint Közép- és Kelet-Afrikában 42,8 milliárd dollárt mosnak tisztára évente.¹⁵⁶)

A Financial Action Task Force of South America (Dél-Amerikai Pénzügyi Akciócsoport) a **GAFISUD** elnevezést a spanyol nevének kezdőbetűi alapján kapta. Ez volt 2004 második feléig a legfiatalabb FSRO szervezet. 2000 decemberében alapították Kolumbiában a FATF Negyven Ajánlásának és a Nyolc Különleges Ajánlásnak az alkalmazása és végrehajtása céljából. Jelenleg kilenc tagja van.¹⁵⁷

(Az amerikai kontinensen egyébként egy magán kutatócég 2002-es számítása szerint 325,5 milliárd dollárt mosnak tisztára éves szinten.¹⁵⁸)

Az Eurasian Group on prevention of money-laundering and terrorist financing (**EAG**) elnevezésű szervezet 2004. október 6-án tartotta alakuló ülését Moszkvában. Jelenleg hat tagja van, Belorusszia, Kazahsztán, Kirgízia, Kína, Oroszország és Tadzsigisztán. A szervezet a tényleges munkát 2005-ben kezdi meg, bár tartottak már egy plenáris ülést 2004. december 8-án.¹⁵⁹

Az **Európai Unió** is foglalkozott – irányelvi szinten – a pénzmosással. Az Unió döntéshozó szervei ugyanis felismerték, hogy a szervezett bűnözés növekvő térhódítása az integrált pénzügyi rendszer által kínálgató lehetőségekkel együtt komoly kockázatot

---

¹⁵³ <http://www.anti-money-laundering.com/statistics.htm> (2004. november 15.)

¹⁵⁴ http://www1.oecd.org/fatf/Ctry-orgpages/org-esaamlg_en.htm (2004. május 25.)

¹⁵⁵ Steven Mark Levy: Federal Money Laundering Regulation (Banking, Corporate, and Securities Compliance) New York, 2003. 27. fejezet 15. oldal

¹⁵⁶ <http://www.anti-money-laundering.com/statistics.htm> (2004. november 15.)

¹⁵⁷ Lásd a www.gafisud.org weboldalt!

¹⁵⁸ <http://www.anti-money-laundering.com/statistics.htm> (2004. november 15.)

jelent: az uniós kereteken belül elkövetett pénzmosás kialakulását és elterjedését. A már hatályos nemzetközi egyezményeket alapul véve ezért egy, a Közösség sajátosságaihoz igazodó irányelvet készítettek, melynek címe: az Európai Közösségek Tanácsának 91/308/EEC. számú irányelve a pénzügyi rendszer pénzmosás céljára történő felhasználásának megakadályozásáról¹⁶⁰. (Ezt később a 2001/97/EC. számú irányelvvel módosították.)

A módosított irányelv az 1. cikkben definiálja a „pénzmosás” fogalmát. Eszerint a következő magatartások minősülnek pénzmosásnak:

- „vagyontárgy¹⁶¹ cseréje vagy átruházása annak tudatában, hogy a vagyontárgy bűnöző tevékenységből vagy abban való részvételből származik, azon céllal, hogy eltitkolja vagy leplezze a vagyontárgy jogellenes származását, vagy segítséget nyújtson a bűnöző tevékenység elkövetésében résztvevő bármely személynek abban, hogy a tevékenység jogi következményei alól kibújjon;
- vagyontárgy valódi jellegének, forrásának, elhelyezkedésének, mozgásának, a hozzá fűződő jogoknak vagy tulajdonjognak az eltitkolása vagy elrejtése annak tudatában, hogy az említett vagyontárgy bűnöző tevékenységből vagy abban való részvételből származik;
- vagyontárgy megszerzése, birtoklása vagy használata, az átvétel időpontjában annak tudatában, hogy az ilyen vagyontárgy bűnöző tevékenységből vagy abban való részvételből származik;
- a fentiekben említett bármelyik tevékenység elkövetésében való részvétel, elkövetésre való szövetkezés, elkövetésének megkísérlése, valamint elkövetésének támogatása, pártolása, elősegítése és ajánlása.”

Az irányelv rendelkezései eredetileg főként a hitelintézetekre és pénzügyi vállalkozásokra vonatkoztak, megalkotói szerint ugyanis a pénzmosás elleni harcban leginkább itt érhetők el eredmények. A 2001-es módosítás azonban jelentősen kiterjesztette a személyi hatályt, többek között a könyvvizsgálókra, adótanácsadókra, közjegyzőkre és más független jogi szakértőkre, műkinckereskedőkre és kaszinókra. A célok, amelyeket az irányelv megfogalmaz, a következők:

---

¹⁵⁹ http://www.wpfdc.com/eng/news.php?tab_id=2&id=670 (2005. január 27.)

¹⁶⁰ Az irányelv rendelkezéseit a tagállamoknak 1993 január 1.-ig kellett a saját jogrendszerükbe átültetniük.

¹⁶¹ A „vagyontárgy” fogalmát a módosított irányelv kiterjesztően értelmezi, ide tartozik „mindenfajta vagyontárgy, legyen az anyagi vagy nem anyagi, ingó vagy ingatlan, testi vagy eszmei, továbbá mindazon jogcím vagy eszköz, amely bizonyítja az ilyen vagyontárgyakban megtestesült jogcímet vagy érdekeltséget.” (1. cikk, D pont)

- annak megakadályozása, hogy a közös piacban rejlő lehetőségeket kihasználva a bűnözők pénzmosási műveleteket hajtsanak végre, amelyek az EU pénzügyi rendszerének integritását és stabilitását veszélyeztetik;
- annak megakadályozása, hogy a tagállamok a pénzmosás elleni küzdelem során az egységes piaccal össze nem egyeztethető intézkedéseket hozzanak;
- a szervezett bűnözés, ezen belül főként a kábítószer-kereskedelem elleni fellépés, valamint a pénzmosás bűncselekménnyé nyilvánítása a tagállamok jogrendszerében.

Az Irányelv preambuluma hivatkozik többek között az Európai Közösséget létrehozó szerződésre, a Stasbourg-i Konvencióra, a Bécsi Egyezményre, a Bázeli Nyilatkozatra valamint a FATF Negyven Ajánlására is. Legfontosabb rendelkezései¹⁶² a következők:

- a 2. cikk szerint a tagállamok gondoskodnak az irányelv által meghatározott pénzmosás büntetendővé nyilvánításáról;
- az Irányelv a pénzmosás definícióját a Bécsi egyezmény rendelkezései alapján adja meg, fontosnak tartja ugyanakkor, hogy a tagállamok a meghatározást minden olyan jövedelemre kiterjesszék, amely alkalmat adhat pénzmosással kapcsolatos ügyletekre;
- az Irányelv 3-12. Cikkelyei elsősorban a pénzügyi rendszer védelmét szolgálják, ezen rendelkezések hatálya azonban a 2001-es módosítás óta – mint fentebb utaltunk rá – már nemcsak a pénz- és hitelintézetekre terjed ki;
- az Irányelv által létrehozott Kapcsolattartó Bizottság feladata annak vizsgálata, hogy valamely szakma vagy vállalkozási kategória e cikkely hatálya alá tartozik-e akkor is, ha valamely tagállamban pénzmosásra használják fel (13. cikk 1. d) pont);
- a 3. cikkben kötelezettséget ír elő a 15.000 eurós határt meghaladó egyszeri tranzakció és összeghatár nélkül minden pénzmosás-gyanús tranzakció esetén az azonosításra;
- az Irányelv 5. cikkelye szerint a „a tagállamok biztosítják, hogy a hitelintézetek és a pénzügyi szervezetek különös figyelemmel vizsgáljanak meg minden olyan ügyletet, amely jellegénél fogva különösen valószínű, hogy pénzmosással kapcsolatos lehet”. (Ez a fokozott óvatosságra vonatkozó követelmény egyébként nem azonos a gyanús tranzakciók jelentésével kapcsolatos kötelezettséggel. Akkor kap szerepet, amikor a gyanú még nem áll fenn.);

---

¹⁶² Jacsó Judit: A pénzmosás elleni nemzetközi fellépés eszközei c. tanulmánya alapján (=Magyar Jog 2000. 9. szám 550-551. oldal)

- a pénzmosás elleni fellépésekben résztvevő hatóságokat értesíteni kell a kétes ügyletekről, és el kell látni őket a szükséges információkkal. A felderítés sikere érdekében az Irányelv megtiltja, hogy a hatálya alá tartozó szolgáltatók az adatszolgáltatást az ügyfél vagy harmadik személy tudomására hozzák. (Ez a rendelkezés egyébként a nemzetközi dokumentumokban mint „a riasztás tilalma” jelenik meg.) Ha a szolgáltató tudja (vagy gyanítja), hogy a tranzakció pénzmosással kapcsolatos, az értesítésig az ügyletet nem hajthatja végre (6-8. cikk);
- az Irányelv hatálya alá tartozó szervezeteknek és személyeknek megfelelő belső ellenőrzési rendszert és továbbképzési programot kell bevezetniük (11. cikk);
- felállítottak egy Kapcsolattartó Bizottságot (Contact Committee), amely előmozdítja a párbeszédet a tagállamok között, és tanácsokat ad a nemzeti szintű szabályozáshoz (13. cikk);
- a tagállamok belső joga az Irányelv előírásainál szigorúbb szabályokat tartalmazhat a pénzmosási cselekmények megelőzése érdekében (15. cikk).

Az EU irányelvei nemcsak a Közösségen belül gyakorolnak hatást a jogalkotásra, hiszen több csatlakozásra váró állam már évekkel ezelőtt megkötötte az Európai Unióval a társulási, együttműködési megállapodást, így a jogalkotási programjukban már a csatlakozás előtt is figyelembe veszik az uniós normákat. Emellett az EU önálló közösségi büntetőjoga is kialakulóban van. Ennek egy nagyon fontos mozzanata volt a Mireille Delmas-Marty nevével fémjelzett szakértői csoport által 1995-ben készített Corpus Juris. Ezt a pénzügyi érdekek védelmét szolgáló jogszabály-tervezetet négy évvel később Firenzében, 1999 májusában fogadták el. A Corpus Juris büntető anyagi jogi rendelkezései között megtalálhatjuk a pénzmosásra vonatkozó szabályokat is, a pénzmosás fogalma ugyanakkor itt szűkebb a nemzetközi gyakorlatban ma elfogadottnál. A CJ kizárólag a pénzügyi érdekeket sértő bűncselekmények (ezek közül is csak a csalás, a versenytárgyalás manipulálása, a bűnszervezet és a hivatali titoksértés) eredményéhez vagy az azokból származó haszonhoz kapcsolja a pénzmosást. Elkövetési magatartásait a következőképpen szabályozza:

a) „az előbb említett, pénzügyi érdekeket sértő bűncselekményekből származó javak átváltása, átutalása, illetve ezen tevékenységekben való közreműködés azzal a céllal, hogy ezeknek a javaknak a jogellenes eredetét elrejtésük, elleplezésük, vagy ezeknek a cselekményeknek az elkövetésében részt vevő személy jogkövetkezmények alóli kibúvásához segítséget nyújtsanak;

b) az előbb említett bűncselekményekből származó javak vagy jogok valódi természetének, eredetének, helyének, elhelyezésének, mozgásának, a velük való rendelkezésnek, illetve birtoklásuknak az eltitkolása vagy leplezése – ha az elkövető tudja, hogy a dolog a már említett bűncselekményekből származik – vagy ezeknek a cselekményeknek az elkövetésében való részvétel.

A pénzmosás fogalmába tartozik ugyanakkor az is, ha valaki a fenti bűncselekmény eredményeként létrejött termékből vagy az abból származó haszonból közvetlenül részesül. A részesül kifejezés alatt az említett bűncselekményekből származó javak megszerzése, tartása, használata vagy ilyen cselekményekben való részvétel értendő (3. cikk.)¹⁶³

Az ún. első pilléres közösségi jogforrások (az első, a második valamint a kodifikációs folyamatban már elkészült harmadik pénzmosási irányelv) mellett harmadik pilléres jogszabályok is születtek a pénzmosás tárgyában. Az EUSz 34. cikk (2) bekezdése a *Büntetőügyekben folytatott Rendőrségi és Igazságügyi Együttműködés* keretében lehetővé teszi speciális jogforrások kibocsátását, amelyek azonban nem képezik a primer közösségi jog részét.¹⁶⁴ Az Európai Uniót létrehozó szerződés K.3. cikke értelmében a tagállamok együttműködésük során, cselekvésük összehangolása céljából a Tanácson belül tájékoztatják egymást, illetve tanácskoznak egymással, és e célból közigazgatásuk megfelelő szervezeti egységei között együttműködést építenek ki. A Tanács bármely tagállam kezdeményezésére a K.1. cikk 7. pontjában említett területen (azaz az „igazságügyi együttműködés büntetőügyekben” elnevezésű területen) együttes fellépést fogadhat el, amennyiben a tervezett fellépés terjedelmét vagy hatását tekintve az Unió célkitűzései az együttes fellépéssel jobban megvalósíthatók, mint a tagállamok önálló fellépésével. Az első ilyen jogi norma az *Együttes Fellépés* (98/699/JHA, 1998. december 3.) *a pénzmosásról, az elkövetéshez használt eszközök, valamint a bűncselekményekből származó jövedelmek azonosításáról, felkutatásáról, zárolásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról*. A fontosabb cikkei (röviden összefoglalva a tartalmukat) a következők:

1. cikk Az 1990. évi Európa tanácsi egyezmény egyes cikkeinek tekintetében (a pénzmosás előcselekményének tekinthető bűncselekmények kapcsán) a tagállamok fenntartásokkal ne éljenek és ilyeneket ne tartsanak fenn. Minden tagállam gondoskodik arról, hogy bűncselekményekből származó jövedelmek elkobzására vonatkozó jogszabályai és eljárási szabályai lehetőséget nyújtsanak az ilyen

¹⁶³ Lásd: Farkas Ákos: Büntetőjogi együttműködés az Európai Unióban Osiris Kiadó, Budapest, 2001. 50-55. oldal

¹⁶⁴ Szalayné Sándor Erzsébet: Az Európai Unió közjogi alapjai I. kötet Dialog Campus Kiadó Budapest-Pécs 2003. 231-232. oldal

jövedelmek összegének megfelelő vagyontárgyak elkobzására, akár kifejezetten hazai eljárások, akár egy másik tagállam megkeresése alapján elrendelt eljárások keretében, beleértve a külföldi elkobzási határozatok végrehajtására irányuló megkereséseket is.

2. cikk Az Európai Igazságügyi Hálózat működésének keretében minden tagállam elkészít egy felhasználóbarát útmutatót, a tanácsadó irodákra és az adott tagállam által a bűncselekmények elkövetéséhez használt eszközök és a bűncselekményekből származó jövedelmek azonosítása, felkutatása, zárolása vagy lefoglalása, valamint elkobzása terén nyújtható segítségre vonatkozó információkkal.

3. cikk A tagállamok a hazai eljárásaikban alkalmazott, hasonló intézkedéseket megillető prioritásokkal azonos prioritások szerint kezelik a többi tagállamtól a vagyontárgyak felkutatására, nyomozására, zárolására vagy lefoglalására, illetve elkobzására vonatkozóan érkező megkereséseket.

4. cikk A tagállamok a rendelkezésre álló együttműködési megállapodások alkalmazásával ösztönzik a közvetlen kapcsolatokat a nyomozó hatóság tagjai valamint az ügyészek között.

5. cikk A tagállamok, amennyiben ez belső jogukkal nem ellentétes, minden esetben megteszik a vagyontárgyak eltüntetésének megakadályozásához szükséges intézkedéseket.

6. cikk A tagállamok gondoskodnak azokról az intézkedésekről, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a bírók és ügyészek megismerjék a bűncselekmények elkövetéséhez használt eszközök és a bűncselekményekből származó jövedelmek azonosítása, felkutatása, zárolása vagy lefoglalása, valamint elkobzása terén alkalmazott nemzetközi együttműködés legjobb módszereit.

Egy másik ilyen jogi norma a *Tanács Kerethatározata* (2001/500/IB, 2001. június 26.) a *pénzmosásról, valamint a bűncselekményhez felhasznált eszközök és az abból származó jövedelmek azonosításáról, felkutatásáról, befagyasztásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról*. Ennek a legfontosabb rendelkezései a következők:

Az 1. cikk gyakorlatilag az 1998-as Együttes Fellelés 1. cikkében foglalt rendelkezéseket ismétli meg.

A 2. cikk értelmében minden tagállam megteszi a saját büntetési rendszerével összhangban álló szükséges intézkedéseket annak biztosítása érdekében, hogy az 1990. évi egyezmény 6. cikke (1) bekezdésének a) és b) pontjában említett bűncselekmények, ahogy azok ezen kerethatározat 1. cikkének b) pontjából

következnek, olyan szabadságvesztés-büntetésekkel legyenek büntethetők, amelyek büntetési tételének felső határa nem lehet kevesebb négy évnél.

A 3. cikk a vagyonekobzás szabályairól rendelkezik. Új elemként lehetővé teszi, hogy a tagállamok kizárhatják a bűncselekményből szerzett jövedelem értékével egyenértékű vagyontárgyak elkobzását abban az esetben, ha annak értéke a 4 000 eurót nem haladja meg.

A 4. cikk értelmében minden tagállam megteszi a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a más tagállamoktól érkezett, vagyoni értékek azonosítására, felkutatására, befagyasztására vagy lefoglalására és elkobzására vonatkozó megkereséseket ugyanolyan prioritással kezelje, mint amellyel az ilyen intézkedéseket belföldi eljárásaiban kezeli.

Az 5. cikk az idézett 1998-as együttes fellépés 1., 3. cikkét, az 5. cikkének (1) és 8. cikkének (2) bekezdését hatályon kívül helyezi.

Ezek a jogforrások abban különböznek az első pilléres normáktól (esetünkben az irányelvektől), hogy nem rendelkeznek közvetlen hatállyal. Ettől függetlenül nem kerülhetők meg egy pénzmossási tárgyú elemzésben.

A FATF nem az egyetlen nemzetközi szervezet, amelyik valamilyen formában a pénzmossással foglalkozik. 1995-ben alakult meg az ún. **EGMONT Csoport**, amelynek hazánk is tagja. (A csoport a nevét a brüsszeli Egmont Arenberg Palotáról kapta, ahol az első találkozót tartották¹⁶⁵.) Ez a személyes ismeretségen alapuló, folyamatos kapcsolattartás lehetőségét is biztosítja az egyes országok pénzügyi hírszerző és nyomozó egységei számára. „Tevékenysége és működése informális, csupán arra szorítkozik, hogy évente a tagországok részére konferenciát szervez, illetve a saját fejlesztésű, az Internet alapjain működő titkos számítógépes programban összegzi a tagországok jogi szabályait, a jogalkalmazókról szóló információkat, illetve az adatcsere lehetőségeit.”¹⁶⁶ Nem szabad azonban alábecsülni ennek az információcserének a jelentőségét, hiszen egy integrált adatbázis segítségével az egyébként önmagukban közömbösnek tűnő mozaiklemek együtteséből sok esetben kirajzolódik az elkövetett bűncselekmény árnyékképe. A pénzügyi nyomozó hivatalok (nemzetközileg bevett rövidítéssel: FIU – „Financial

---

¹⁶⁵ Néhány ország pénzügyi nyomozó hivatala felismerve a hálózat kiépítésében rejlő előnyöket, 1995-ben Brüsszelben, az Egmont Arenberg palotában meghozta a döntést egy, a nemzetközi együttműködés elősegítésére irányuló informális csoport megalakításáról. Ma már mint EGMONT Csoport, ezek a pénzügyi nyomozó hivatalok rendszeresen találkoznak, keresik az együttműködés lehetőségeit, különösen az információcsere, a képzés és a szakmai tapasztalatok egymással történő megosztása területén.

Intelligence Unit”) közötti együttműködés segítségével az elkövetett bűncselekmények felderítése hatékonyabbá válhat.

Az EGMONT Csoportnak a 2003. júliusi, utolsó jelentése szerint 84 tagja van. Föderális berendezkedésű államok is csak egyetlen tagot delegálhatnak.

A csoport 1996-ban kiadott, ma is használatos definíciója szerint az „FIU” szervezet fogalma a következő:

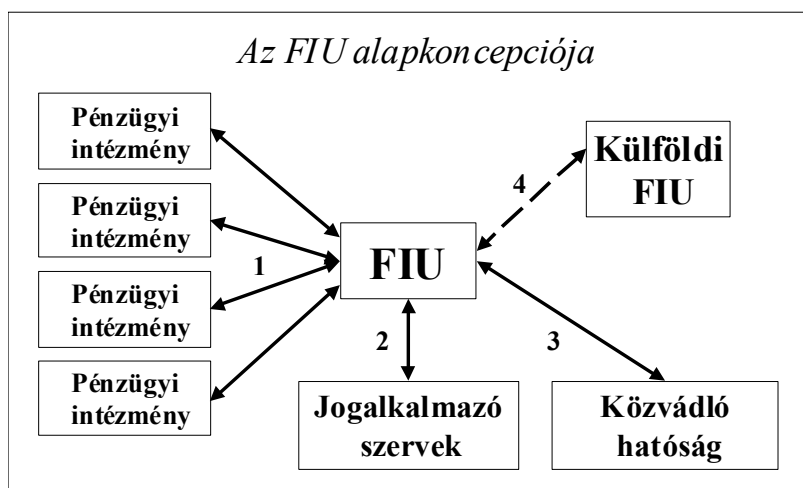
„Egy olyan központi nemzeti egység¹⁶⁷, amely fogadja (vagy kéri¹⁶⁸), elemzi, valamint az illetékes szervek felé továbbítja azokat a pénzügyi információkat,

a) amelyek bűncselekmény elkövetésének gyanúját vetik fel, illetve

b) amelyekre a nemzeti törvényhozásnak szüksége van,

a pénzmosás elleni küzdelem¹⁶⁹ érdekében.”

Az FIU-k, azaz a pénzügyi nyomozó hivatalok működésének alapvonásait a következő ábra szemlélteti:

Magyarázat az ábrához:

1. Jelentések és az igényelt további, pótlólagos információk küldése az FIU-nak, valamint az FIU közlései¹⁷⁰ a pénzügyi intézmények (szolgáltatók) felé.
2. Az FIU pótlólagos információkat kap a jogalkalmazó szervektől.

¹⁶⁶ Molnár Csaba: Néhány gondolat a pénzmosásról (=ORFK Tájékoztató 1999. 2. szám 16. oldal)

¹⁶⁷ Az Egmont Csoport csak a nemzeti keretek között, az adott állam joghatósága alatt, az állam területén működő szervezetekre fókuszál, mivel a nemzetközi együttműködésben a hatékonyság érdekében csak az ilyen, nemzeti szintű szervezetekkel célszerű kapcsolatot tartani.

¹⁶⁸ Nem minden FIU-nak van hatásköre a törvényben meghatározott információkon túl további adatkérésre a szolgáltatókkal történő kapcsolattartás során.

¹⁶⁹ A pénzmosás elleni küzdelem minden FIU közös célja és feladata, ez tehát a definíció legfontosabb eleme. (Lásd a www.egmontgroup.org honlapot.)

3. Az FIU megkapja a kért információkat a vádhatóságtól, majd a kapott adatok elemzése után visszaküldi a következtetéseit.
4. Információcsere a külföldi partnerekkel.

Látható tehát, hogy az egyes országok pénzügyi nyomozó szervei információkat gyűjtenek a különböző pénzügyi szolgáltatóktól, a jogalkalmazó szervektől stb., majd a kapott információkat a lehető legszélesebb körű együttműködés keretében megosztják egymással. Ez egyfajta szinergia-hatást is eredményez, amit szemléletesen úgy érzékeltethetnénk, hogy „kettő meg kettő néha öt” is lehet, ha ügyesen adjuk össze...

(Természetesen az információcserének megvannak a maga korlátjai is: az egyes országok saját bűnüldözési érdeke, a személyes adatok védelme, az állam-, a bank-, az üzleti titok és más jogilag védett titkok megőrzéséhez fűződő érdekeket is figyelembe kell venni, mérlegelve azt, hogy az információ közlése vagy megtartása jár-e több haszonnal.)

Az Európai Unió tagállamaiban felállított FIU-k közötti szorosabb együttműködést kívánja előmozdítani a Tanács 2000/642/IB határozata, amelynek 1. cikke kimondja:

- (1) A tagállamok biztosítják, hogy a pénzmosás elleni küzdelem érdekében felfedett pénzügyi információk átvételére létrehozott vagy kijelölt FIU-k együttműködnek annak érdekében, hogy a nemzeti hatáskörüknek megfelelően a FIU-n belül összegyűjtsék, elemezzék és megvizsgálják azokat az információkat, amelyek pénzmosásra utaló tényekkel kapcsolatosak lehetnek.
- (2) Az (1) bekezdés céljából a tagállamok biztosítják, hogy a FIU-k – saját kezdeményezésre vagy kérésre, akár ennek a határozatnak, akár meglévő vagy jövőbeni egyetértési megállapodásoknak megfelelően – kicserélik ma rendelkezésre álló olyan információkat, amelyek az információk feldolgozása vagy elemzése, illetve a FIU-nak a pénzmosással kapcsolatos pénzügyi műveleteket és az abban résztvevő természetes vagy jogi személyeket érintő vizsgálata során fontosak lehetnek.
- (3) Ha a tagállam FIU-ként rendőrséget jelöl ki, az adott FIU birtokában lévő, az e határozat alapján kicserélendő információkat szolgáltathatja a fogadó tagállam erre kijelölt és az (1) bekezdésben említett területen illetékes hatósága számára.¹⁷¹

---

¹⁷⁰ Például a gyanús tranzakciók felismeréséhez útmutatókat dolgoznak ki, és elküldik a szolgáltatóknak. Ezeket az információkat a szolgáltatók kötelesek bizalmasan kezelni.

¹⁷¹ A Tanács határozata (2000. október 17.) a tagállamok pénzügyi hírszerző egységeinek az információcsere terén folytatott együttműködésére vonatkozó rendelkezésekről (2000/642/IB) 3. oldal

Természetesen nem vállalkozhatunk az EGMONT Csoport mind a 84 tagjának a részletes tárgyalására, arra azonban igen, hogy a nemzetközi szempontból kiemelkedő jelentőségű amerikai, és a hazai viszonylatban kikerülhetetlen magyar FIU-t röviden bemutassuk.

Az Amerikai Egyesült Államok 1990-ben hozta létre a Financial Crimes Enforcement Network-öt (**FinCEN**), amely a pénzügyminisztérium keretein belül a pénzmosás-ellenes politika kidolgozásáért és működtetéséért elsődleges felelősséggel rendelkező szövetségi intézmény. „A FinCEN egy kicsi, specializált ügynökség, mindössze 200 munkatárssal, és (...) regionális vagy területi irodái sincsenek.”¹⁷² A FinCEN hatásköre a következőkre terjed ki:

- az 1970-es BSA (Banktitok-törvény) pénzmosás-ellenes rendelkezéseinek érvényre juttatása,
- a BSA pénzmosás-gyanús tranzakciók bejelentéséről és a 10.000 dollárt elérő tranzakciók jelentéséről szóló rendelkezéseinek továbbfejlesztése,
- a BSA rendelkezéseinek értelmezése, útmutatók publikálása, válaszadás a telefonon vagy levélben érkező kérdésekre,
- eljárás kezdeményezése (például pénzbírság kiszabása végett) ha ez szükségesnek látszik,
- a pénzügyi szolgáltatók jelentéseiből és egyéb forrásokból összeállít egy adatbázis, amelyet folyamatosan karbantart, és elérhetővé tesz a szövetségi, állami és helyi hatóságok számára
- jelentések készítése a pénzmosással kapcsolatos legújabb trendek, módszerek figyelembe vételével,
- más országok támogatása hatékony pénzmosás-ellenes szabályozás kialakítása céljából, valamint együttműködés olyan nemzetközi szervezetekkel (FATF stb.), amelyek a gazdasági bűnözés elleni globális küzdelemben részt vesznek.

Hazánkban a pénzmosás üldözésére nem hoztak létre külön szervként működő pénzügyi nyomozó hivatalt, így az általunk vizsgált bűncselekmény nyomozásával kapcsolatos feladatokat a rendőrség látja el. Az **ORFK** Bűnügyi Főigazgatóság, Szervezett Bűnözés Elleni Igazgatóság Gazdaságvédelmi Főosztály (2004-től már a Nemzeti Nyomozó Iroda) keretein belül felállított **Pénzmosás Elleni Osztály** a megyei rendőr-főkapitányságokkal

---

¹⁷² Steven Mark Levy: Federal Money Laundering Regulation (Banking, Corporate, and Securities Compliance) New York, 2003. 4. fejezet 3. oldal

együttműködve nyomoz a pénzmosás gyanújával indult bűnügyekben. Az osztály elődjének tekinthető négyfős csoport 1994-ben kezdte meg működését, ez az egység alakult tíz fővel osztállyá 1998-ban. Jelenleg 30 fővel, két egységre bontva működik¹⁷³.

A Pénzmosás Elleni Osztály (PEO) fogadja a gyanús tranzakciókkal kapcsolatos, több mint 100.000 bejelentésre kötelezett szolgáltató által tett bejelentéseket, és dönt a nyomozás megindításáról. A nyomozás során szorosan együttműködik a megyei rendőr-főkapitányságokkal, amelyek a PEO által küldött szempontok alapján – általában titkosszolgálati eszközök felhasználásával – vizsgálják a gyanúsítottnak ítélt tranzakciókat. Emellett a PEO a pénzmosás megelőzésével kapcsolatos szempontokat dolgoz ki és juttat el a szolgáltatókhoz, valamint fogadja és megvizsgálja az állami vagy szakmai felügyelettel nem rendelkező szolgáltatók által elkészített pénzmosás elleni szabályzatokat, amelyeket ezek a szolgáltatók a törvény szerint kötelesek az ORFK-nak megküldeni. Tevékenysége azonban még ennél is szerteágzóbb: részt vesz a pénzmosással kapcsolatos jogszabályok kidolgozásában és továbbfejlesztésében, emellett a pénzváltók engedélyezésével és ellenőrzésével, valamint a takarékbetétek nevesítése során automatikusan tett bejelentések feldolgozásával is foglalkoznak az itt dolgozó munkatársak. A PEO tagja az EGMONT Csoportnak, és tevékenyen közreműködik hazánk és a FATF közötti kapcsolatok fejlesztésében.

2000. október 30-án a legnagyobb svájci bank, az UBS AG kezdeményezésére *tizenkét pénzügyi intézet egységes nemzetközi szabályok bevezetéséről állapodott meg*. Ezeket a szabályokat nevezzük a „**Wolfsbergi pénzmosás-ellenes alapelvek**”-nek. Az alapelvek célja a pénzmosással kapcsolatos ügyletek kiszűrése. A szabályok megkövetelik a megállapodást aláíró bankoktól a náluk elhelyezett pénzek eredetének tisztázását, különösen olyan ügyfelek esetében, akik gyenge pénzmosás-ellenes szabályozással rendelkező országokból kívánnak az adott bankban pénzt elhelyezni. Az alapelvek átvétele önkéntes alapon történik, a csatlakozó bankok menedzsmentje felel az alapelvek átültetéséért és betartásáért. Szankciós mechanizmust nem dolgoztak ki, ezt hiányosságnak is tekinthetnénk, mivel azonban az egész folyamat alapgondolata az önkéntesség volt, a csatlakozó bankok nagy valószínűséggel komolyan is veszik a vállalt kötelezettségeiket¹⁷⁴.

---

¹⁷³ Molnár Csaba: A pénzmosásról. A múlt és a jelen (=Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat 2003. június 255. oldal)

¹⁷⁴ Hirsowicz Christine: Schweizerische Bankpolitik, 4. Auflage, Verlag Haupt, Bern/Stuttgart/Wien, 1996. Überarbeitete Fassung des Kapitels 9. 10. 1. des Buches Schweizerische Bankpolitik April 2002. 8. oldal

A csatlakozó bankok létrehozták a **Wolfsberg Csoportot** (Wolfsberg Group of Banks, másik neve: Wolfsberg Group of International Financial Institutions), amely 2002 januárjában elfogadott egy nyilatkozatot a terrorizmus finanszírozásának visszaszorítása tárgyában.

Végül ezen szervezetek mellett a pénzmosás megelőzésével számos magáncég is foglalkozik világszerte, üzleti alapon. Ezek a **profitorientált vállalkozások** a pénzmosási szabályok hatálya alá tartozó szolgáltatóknak nyújtanak tanácsot, oktatásokat, tréningeket szerveznek, és számítógépes programokat készítenek, amelyek a gyanús tranzakciók azonosításához nyújtanak segítséget. Tevékenységükkel hozzájárulnak a pénzmosás visszaszorításához, ezért – noha üzleti alapon működnek – érdemes őket a lehetőségekhez mérten támogatni.

III. A BÜNTETŐJOGI SZABÁLYOZÁS

„A büntető rendelkezések társadalmi korlátokat állítanak az egyén gazdasági törekvéseinek totalitása elé.”

(Erdősy Emil)

1. Néhány külföldi szabályozási példa

Az egyes országok pénzmosással kapcsolatos szabályozása a részletszabályok tekintetében változatos képet mutat, a cél azonban mindenhol azonos: a pénzmosás visszaszorítása. Ennek elérése azonban mindaddig irreális marad, amíg lesznek olyan országok, amelyek nem alkotnak hasonló normákat¹⁷⁵, vagy hallgatólagosan eltúrik a pénzmosást elősegítő pénzügyi eszközöket és a pénzmosókkal kooperáló pénzügyi szolgáltató szervezeteket. Tehát nemcsak a pénzmosás elleni normák léte, hanem azok gyakorlati alkalmazása és hatékonysága is vizsgálendő¹⁷⁶, ha arra a kérdésre akarunk felelni, hogy egy adott ország jogrendszere, pénzügyi infrastruktúrája stb. mennyire kedvez a pénzüket legalizálni kívánó bűnelkövetőknek. A magyar szabályozás ismertetése előtt célszerű röviden áttekinteni néhány jellemző szabályozási technikát szűkebb és tágabb környezetünkből. (Meg kell jegyezni, hogy az Európai Unió tagállamaiban természetesen hatályos jogszabályként a pénzmosással foglalkozó, már elemzett irányelv képezi a szabályozás gerincét, egymástól azonban – az irányelv által meghatározott keretek között – mégis eltérhet az egyes tagországok szabályozása. Ezért indokolt külön megvizsgálni néhány kiemelt uniós tagállam szabályozási modelljét.)

---

¹⁷⁵ A pénzmosás – természetéből fakadóan – nemzetközi jelenség, amellyel szemben csak nemzetközi eszközökkel lehet fellépni, és rendkívüli mértékben lerontja az alkalmazott intézkedések hatékonyságát, ha néhány ország nem áll be a sorba, és kikapukat kínál a bűnelkövetőknek.

¹⁷⁶ A FATF (Financial Action Task Force) rendszeresen vizsgálja az egyes államok jogi előírásait és azok gyakorlati érvényesülését, amit rendszeresen közzé is tesznek például a <http://www.oecd.org/fatf/index.html> internetes weblapon.

A **svájci szabályozás** nemzetközi jelentőségét az adja, hogy Svájcot központi földrajzi elhelyezkedése, politikai és társadalmi stabilitása, a jelenlegi liberalizált gazdasági környezet, valamint az országra jellemző banki titoktartási rendszer mindig vonzóvá tette a befektetők számára, függetlenül attól, hogy pénzüik legális vagy illegális forrásból származik-e. Ehhez járul hozzá a hitelintézeti rendszer fejlettsége, illetve a pénzügyi szervezetek változatossága, ami Svájcot kiteszi annak a veszélynek, hogy a nemzetközi pénzmosási akciókban felhasználják a pénzügyi rendszerét. Emellett az ország egészen napjainkig kedvelt végállomása volt a korrupt politikusok pénzének. Az ország tagja a FATF-nak.

A svájci pénzmosás-ellenes politikának három fő pillére van. Az első a pénzmosási törvénysértések nagyon tág értelmezése, beleértve minden bűntényből származó pénzzel folytatott tranzakciót. A második a pénzügyi szektor önszabályozó rendszere, kiegészítve az állami felügyelettel. A harmadik pedig a bejelentési jog, amely 1994-től feljogosította a pénzügyi átutalásokat végző cégeket, hogy gyanújukat bejelentsék. Ezt 1998-ban felváltotta a bejelentési kötelezettség.

A svájci Btk.¹⁷⁷ 305. szakasza szerint pénzmosás miatt büntetendő, „akinek a cselekménye alkalmas olyan vagyoni értékek származásának megállapítását, fellelését vagy lefoglalását megakadályozni, amelyekről tudja, vagy tudnia kell, hogy bűncselekmény elkövetéséből származnak. Súlyosabban büntetendő az elkövető, ha szervezett banda vagy pénzmosással foglalkozó szervezet tagja, vagy olyan személy, aki üzletszerű pénzmosás révén jelentős forgalmat bonyolít le, vagy jelentős nyereséget ér el.” A pénzmosásról szóló 1997-ben kiadott törvény a pénzügyi intézményrendszer szereplőire vonatkozik. Ezek a törvény szerint a bankok, a befektetési alapok, a biztosítók, az értékpapír-kereskedők, a játéktermek, valamint azok a személyek is, akik hivatásszerűen mások vagyoni értékeit elfogadják, megőrzik, segítenek azokat befektetni, vagy átruházni. A pénzügyi rendszer minden szereplőjének két fő kötelezettsége van: a jelentési kötelezettség és a vagyonzárlat (azon vagyontárgyakra, amelyekre a jelentési kötelezettség vonatkozik). A pénzmosás-bejelentési hatóságot a Szövetségi Rendészeti Hivatal vezeti. A jelentési kötelezettség megszegése esetén 200.000 frankig terjedő pénzbírság szabható ki.

Az **osztrák Btk.** kimondja, hogy aki olyan vagyontárgyat, amelyek meghatározott szakaszok alapján büntetendő cselekményekből származnak, elrejt, vagy származásukat

elleplezi, különösen, ha a forgalomban a származásukról, vagy valós jellegükről, az őket terhelő tulajdon vagy más jogokról, a rendelkezési jogosultságról, az átruházásukról vagy arról, hogy hol található, hamis nyilatkozatot tesz, két évig terjedő szabadságvesztéssel vagy 360 napig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő¹⁷⁸. Ugyanígy büntetendő az is, aki ilyen vagyontárgyakat az eredetükről tudva magához vesz, megőrizz, befektet, gondoz, átalakít, értékesít vagy harmadik személyre átruház. Súlyosabban büntetendő, aki a tettet 40.000 eurót meghaladó értékben, vagy pénzmosás céljából létrejött bűnszervezet tagjaként követi el. A büntetőjogi szabályozás vázlatos áttekintése után érdemes röviden foglalkozni egy, a pénzmosás céljára kiválóan alkalmas eszközzel, a Sparbuch¹⁷⁹ elnevezésű pénzügyi instrumentummal, amely miatt Ausztriát a FATF részéről hosszú ideig erőteljes kritika érte, holott ez az ország is tagja a FATF-nak. Egyes becslések szerint¹⁸⁰ a 7 milliós népességű Ausztriában 26 millió ilyen betétkönyv létezett még a közelmúltban is, és a teljes egyenleg meghaladta az 50 milliárd dollárt. A befektethető összegnek nem volt felső korlátja. A FATF 2000-ben már azzal fenyegetőzött, hogy felfüggeszti Ausztria FATF tagságát, ha az ország nem szünteti meg ezeket a névtelen takarékbetéteket. Ennek hatására 2000. november 1-től tilos a névtelen Sparbuch nyitása, a nyitás alkalmával a hitelintézetnek meg kell állapítania (és dokumentálni kell) az ügyfél személyazonosságát. Készpénzes befizetések és átutalások is tilosak ettől az időponttól kezdve, kivételt képeztek e szabály alól a névtelen értékpapír-számlákról történő átutalások (kamat, osztalék) 2002. június 30-ig. Szintén eddig az időpontig lehetett felvenni készpénzt a névtelen Sparbuch-ról anélkül, hogy az ügyfél azonosítaná magát. Megszűnt tehát egy pénzmosásra különösen alkalmas konstrukció, bezárult egy nagyon veszélyes „kiskapu”.

A **liechtensteini** törvények szerint korábban csupán a kábítószerekkel kapcsolatos bűncselekményekből származó tőke elrejtése és a legális gazdaságba történő visszaforgatása minősült pénzmosásnak. Ma már azonban ez a törpeállam is kiterjesztette a

---

¹⁷⁷ Svájcban az anyagi büntetőjog egységes, csak az eljárásjog változik kantononként.

¹⁷⁸ A korábbi osztrák szabályozás értékhatárt is tartalmazott: a bűncselekményből származó „piszkos pénz” értékének a 100.000 schillinget meg kellett haladnia. (Manfred Burgstaller: Die neuen Geldwäschereidelikte Zeitschrift für das Gesamte Bank- und Börsenwesen 42. Jahrgang 3/94. 174-175. oldal)

¹⁷⁹ A Sparbuch egy névtelen, takarékbetétkönyvön alapuló számla, amelynek megnyitásakor nem kérnek személyi igazolványt, és az ügyletek egy jelszó segítségével bonyolódnak, a bank tehát nem rendelkezik adatokkal a számla tulajdonosáról. Készpénzfelvétel a takarékbetétkönyv bemutatásával és a kódszó bemondásával valósulhat meg, így tehát a számla tulajdonosának nem kell feltétlenül jelen lennie, elég, ha képviselőt küld maga helyett. (Peter Lilley: Piszkos ügyletek. A pénzmosás világa Perfekt Gazdasági Tanácsadó, Oktató és Kiadó Rt., Budapest, 2001. 230-231. oldal)

¹⁸⁰ Peter Lilley: Piszkos ügyletek. A pénzmosás világa Perfekt Gazdasági Tanácsadó, Oktató és Kiadó Rt., Budapest, 2001. 22. oldal

lehetséges előcselekmények körét. Emellett 2002 júliusában liechtensteini és amerikai vezetők kölcsönös jogsegélyről szóló egyezményt írtak alá a pénzmosás elleni küzdelem újabb lépéseként. Az egyezmény megkönnyíti a pénzmosás kapcsán külföldön lefolytatandó nyomozások végrehajtását. 2002 szeptemberében Liechtenstein megállapodást kötött Monacóval a pénzmosás megelőzése érdekében.

Luxemburgban 1989-ben született meg az első, a pénzmosást bűncselekménnyé nyilvánító törvény. Kezdetben kizárólag a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekményekből származó jövedelem elrejtése és újabb bűncselekmények elkövetésére való felhasználása minősült pénzmosásnak a luxemburgi büntetőjog szerint, 1998-ban ezt a kört itt is kiterjesztették.

2003. július 15-én a luxemburgi kormány a 97/2001/EC Irányelv átvételére egy törvénytervezetet készített, amely bejelentési kötelezettséget ír elő a pénzügyi szolgáltatók széles köre számára, és ebbe a csoportba már a könyvvizsgálók, az ügyvédek és az adótanácsadók is beletartoznak. A tranzakciós értékhatár 10.000 euró, amely szigorúbb az Irányelv által előírt 15.000 eurós értékhatárnál. Luxemburg is tagja a FATF-nak.

Belgiumban viszonylag későn, 1993-ban fogadták el a pénzügyi rendszer pénzmosás céljára történő felhasználását megakadályozni hivatott törvényt. A jogszabály több okból is hatékonynak mondható. A Pénzügyi Információkat Feldolgozó Központ (CTIF) – amelynek élén bíró áll – a gyanús pénzügyi tranzakciókat bármikor befagyaszthatja.

Belgium emellett a cselekmény üldözése körében határozottan szakított bizonyos tradicionális büntető eljárásjogi elvekkel. Ha gyanús tranzakciót észlelnek, az ügyfelet szólítják fel az anyagi javak eredetének igazolására, s ha ez nem jár sikerrel (s a hatóság sem tudja pl. az adónyilvántartások, jövedelem-kimutatás, szerencsejátékok, öröklés stb. révén a legális eredetet feltárni), az illetőt pénzmosás miatt az alpbűncselekmény felderítetlensége ellenére is elítélik.¹⁸¹ Belgium tagja a FATF-nak.

A **Német Szövetségi Köztársaságban** a StGB 261. §-a járulékos bűncselekményként szabályozza a pénzmosást. Előcselekmény bármely büntett lehet, továbbá számos – elsősorban a kábítószer-törvény hatálya alá tartozó, illetve bűnszervezet tagjaként elkövetett

---

¹⁸¹ Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2002. 352. oldal

– vétség. Az elkövetési magatartások és a minősített esetek lényegében megegyeznek a magyar szabályozással (hiszen nálunk főképpen a német tényállás szolgált mintaként).

A szervezett bűnözésről szóló 1998-as törvény szerint azonosítási kötelezettség terheli a szolgáltatókat tartós üzleti kapcsolat szerződéssel történő létesítésekor, valamint minden egyszeri, 15.000 eurót elérő nagyságú készpénz-, értékpapír- valamint nemesfém-tranzakció esetén. Az általános azonosítási kötelezettség a következőket terheli: ügyvédek, jogtanácsosok, közjegyzők, ingatlanügynökök, könyvvizsgálók, adótanácsadók, ingatlanalkuszok, játékkaszinók (ez utóbbi esetben csak akkor, ha legalább 1000 euró értékben vásárolnak vagy adnak el zsetont). Pénzmosás gyanúja esetén a Szövetségi Bűnügyi Hatóságnál kell bejelentést tenni.

2002 júniusában fogadta el a Bundestag a pénzmosás elleni küzdelem erősítéséről szóló törvényt, amely egyebek között a bankok jelentési kötelezettségének szigorításával elősegíti a nemzetközi terrorizmus pénzforrásainak elapasztását. A törvény a más nevében kötött ügyletek felderítésének megkönnyítésével, a nyomozóhatóságok és a pénzügyi felügyelő hatóságok jobb együttműködésének elősegítésével, a Szövetségi Bűnügyi Hatóságon belül külön, a pénzmosással foglalkozó központi részleg felállításával teszi hatékonyabbá a pénzmosás elleni harcot.

A pénzmosás-ellenes szabályok hatékonysága Németországban megfelelőnek tekinthető, hiszen a rendelkezésre álló legfrissebb statisztika szerint 2002-ben 1.061 pénzmosás vált ismertté, 1.253 elkövetővel. Az elkövetők többsége német állampolgárságú (56%) férfi (74%)¹⁸² volt.

Franciaország pénzügyi rendszerének nemzetközi jelentősége, valamint a korábbi afrikai gyarmatokkal való kapcsolatai kikerülhetetlenné teszik a francia büntetőjogot egy nemzetközi összehasonlítás végzésekor. Franciaországban a főként a kábítószer-kereskedelemből származó pénzek tisztára mosásának megakadályozására hivatott rendelkezéseket elsősorban az egészségügyi törvényben, a vámtörvényben és a pénzügyi intézetek kábítószerügyletekből származó pénzek tisztára mosása elleni küzdelemben való részesedéséről szóló törvényben találhatjuk.¹⁸³ A vámtörvény szerint a határ átlépésekor minden olyan személyt bejelentési kötelezettség terheli, akinél 7000 eurót

---

¹⁸² http://www.bka.de/pks/pks2002/tab_01.pdf (2003. október 1.)

¹⁸³ Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2002. 353. oldal

meghaladó készpénz van. (Összehasonlításképpen nálunk ez az értékhatár határátlépéskor 1 millió forint, azaz kb. 3800 euró.) Franciaország is tagja a FATF-nak.

A szintén FATF-tag **Olaszország** 1991 óta rendelkezik pénzmosás-ellenes szabályozással (197/1991. törvény), melyet 1997-ben módosítottak (a 153/1997. törvénnyel). Az Olasz Devizahivatalon (Ufficio italiano dei Cambi) belül létrehozott Pénzmosás Elleni Osztály fogadja a gyanús tranzakciókkal kapcsolatos bejelentéseket. A olasz Btk. a pénzmosással kapcsolatban a következő szabályokat tartalmazza:

„Aki szándékos bűncselekmény elkövetéséből származó pénzt, dolgot vagy más vagyoni előnyt az eredetének leplezése céljából kicserél, továbbad, vagy azt felhasználva bármilyen más ügyletet köt, négytől tizenkét évig terjedő szabadságvesztéssel és kettőtől harmincmillió líra összegű pénzbüntetéssel büntetendő.” (A pénzbüntetést természetesen ma már euróra átszámítva szabják ki.)

Nagy-Britanniában az igazságszolgáltatási törvény (Criminal Justice Act) 1993-ban történt módosítása a korábban kizárólag kábítószerrel és terrorizmussal összefüggő előcselekmények körét valamennyi bűncselekményre kiterjesztette. A jelenleg hatályos szabályozás lényege a következő:

Pénzmosás büntetést követi el az, aki tudja, vagy azt hiszi, hogy a dolog bűncselekményből származik vagy ilyen dolog helyébe lépett, illetőleg azzal nem törődik, hogy a dolog bűncselekményből származik vagy abból származó dolog helyébe lépett, törvényes megbízás nélkül (aminek a bizonyítása az elkövető felelőssége)

(a) konvertálja, továbbítja vagy kezeli a dolgot, vagy az államból eltávolítja azzal a céllal, hogy

(i) elrejtse vagy álcázza annak valódi természetét, forrását, helyét, rendeltetését, mozgását, tulajdonjogát vagy bármely rá vonatkozó jogot, vagy

(ii) egy másik személynek segítséget nyújtson a tárgyhoz tartozó bűncselekménnyel kapcsolatos bünvádi eljárás elkerülésében, vagy

(iii) elkerülje az elkobzási vagy elkobzási együttműködési rendelet érvényesítését,

(b) elrejtje vagy álcázza annak valódi természetét, forrását, helyét, rendeltetését, mozgását, tulajdonjogát vagy bármely rá vonatkozó jogot, vagy

(c) megvásárolja, birtokolja vagy használja a dolgot.

Az a személy, aki pénzmosás büntetében vétkes

- (a) gyors eljárás esetén 1500 fontot meg nem haladó pénzbüntetéssel és/vagy maximum 12 hónapi szabadságvesztéssel,
- (b) súlyosabb esetben pénzbüntetéssel és/vagy maximum 14 évi börtönbüntetéssel sújtható.¹⁸⁴

Eredményes munkát végez a Bűnügyi Hírszerző Szolgálat, amely a bankok pénzmosásra utaló bejelentései kapcsán különleges hatáskörrel és illetékességgel jár el. Az Egyesült Királyság tagja a FATF-nak. Saját 2003-as kormányzati becslése szerint az országban évente 45,5 milliárd dollárt mosnak tisztára.¹⁸⁵

Az USA-ban született először olyan törvény, amely a pénzmosással kapcsolatban is tartalmazott rendelkezéseket: az 1970. évi banktitok-törvény (Bank Secrecy Act – BSA) előírta, hogy a pénzintézetek minden 10.000 dollárt meghaladó tranzakciót jelentsenek a központi hatóságnak. Ez az ún. Currency Transaction Report (CTR) módszer.¹⁸⁶ A pénzmosás-gyanús esetek bejelentése szintén kötelező, ezt SAR-nak, azaz Suspicious Activity Report-nak nevezik. Minden egyes évben a kb. 230.000 bejelentésre kötelezett szolgáltató 13 millió CTR-t és több százezer SAR-t készít.

Később már kifejezetten a pénzmosásról szóló jogszabályt is alkottak az USA-ban. A Money Laundering Control Act szerint bármely kriminális magatartás lehet előcselekmény, és pénzmosásért felel, aki tudva, hogy a vagyoni javak bűncselekményből származnak, azokkal olyan tranzakciót követ el, vagy kísérel meg, amely

- büntetendő cselekményt segít elő,
- a javak természetét, eredetét, tulajdonát vagy őrzési helyét eltitkolja vagy elleplezi.

Büntetendő a törvényben előírt jelentési kötelezettség megszegése is. Az ország tagja a FATF-nak.

A pénzmosás-ellenes szabályozás az Amerikai Egyesült Államokban egyébként viszonylag hatékonyan működik, egy elemzés szerint¹⁸⁷ 1994-2001 között összesen 9.169 személyt ítétek el pénzmosás, vagy pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása miatt. Ebből a vizsgálat utolsó évében, 2001-ben 1.243 személyt ítétek el a vizsgált

---

¹⁸⁴ CRIMINAL JUSTICE (THEFT AND FRAUD OFFENCES) ACT, 2001 SECTION 21 [Nyersfordítás alapján.]

¹⁸⁵ <http://www.anti-money-laundering.com/statistics.htm> (2004. november 15.)

¹⁸⁶ Dr. Auer Katalin – Dr. Osváth Piroska: Törvény a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról (=Pénzügyi Szemle 1994. 5. szám 385-386. oldal)

¹⁸⁷ Mark Motivans, Ph.D.: Money Laundering Offenders 1994-2001. Bureau of Justice Statistics, Special Report (Federal Justice Statistics Program) July 2003, NJC 199574.

bűncselekmények miatt, 1.021-en pénzmosás, 222-en pedig pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása miatt kaptak az esetek döntő többségében (72%-ban) szabadságvesztés-büntetést. A részletes statisztikai adatfelvétel következtében megkapjuk a tipikus amerikai pénzmosó leírását is: büntetlen előéletű (67%), fehér (52%), férfi (80%), életkora 35-45 év között van (31%), továbbá amerikai állampolgár (77%).

Az átlagos szabadságvesztés-büntetés egy 2000-es statisztika szerint¹⁸⁸ 38 hónap volt (összehasonlításképpen: az összes elítélt tekintetében ugyanebben az évben az átlagos büntetés 46 hónap volt). Érdekességgént megjegyezzük, hogy ugyanezen kimutatás szerint 200-ben az elkövetők 17 százaléka „mosott” egymillió dollárnál nagyobb összeget.

Az USA egyébként megfelelő létszámmal (és hozzá rendelt anyagi támogatással) rendelkező több olyan intézményt működtet, amelyek a pénzmosás elleni küzdelemben hatékonyan tudnak részt venni. A már tárgyalt FinCEN-en kívül itt most egyet ragadnánk ki: a Szövetségi Nyomozóirodát (FBI). Az FBI (melynek éves költségvetése három milliárd dollár fölött van, 56 nagyobb amerikai városban tart fenn irodát, és 11.000 különleges ügynököt valamint 16.000 egyéb munkatársat alkalmaz) hatáskörébe tartozik több mint 200 szövetségi bűncselekmény nyomozása, köztük a pénzmosás és azon deliktumok többsége is, amelyek a pénzmosás élőcselekményei lehetnek. Az FBI-on belül működik egy különleges pénzmosási egység is, amely a pénzmosással kapcsolatos bejelentéseket és egyéb pénzügyi adatbázisokat is elemez és vizsgál. Az FBI emellett a vezető szövetségi hatóság a terrorizmus és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemben is.¹⁸⁹

Az USA pénzügyi rendszerében évente átlagosan 179 milliárd dollárt mosnak tisztára¹⁹⁰ – olvashatjuk egy 2003-as (egyébként véleményünk szerint meglehetősen óvatos) kormányzati becslésben.

Kanada szintén tagja a FATF-nak, de korábban liberális pénzmosás-ellenes törvényekkel rendelkezett. Napjainkban saját pragmatizmus jellemzi a kanadai szabályozást. Itt a bankok saját üzleti szabályzatuknak megfelelően az elhelyezni kívánt pénz eredetét részletekbe menően firtathatják, és nem kellően meggyőzőnek minősített válasz esetében a felügyeleti szervek egyidejű értesítése mellett megtagadhatják az elhelyezést.

---

¹⁸⁸ Steven Mark Levy: Federal Money Laundering Regulation (Banking, Corporate, and Securities Compliance) New York, 2003. 17. fejezet 9. oldal

¹⁸⁹ Steven Mark Levy: Federal Money Laundering Regulation (Banking, Corporate, and Securities Compliance) New York, 2003. 4. fejezet 10. oldal

¹⁹⁰ <http://www.anti-money-laundering.com/statistics.htm> (2004. november 15.)

A legújabb kanadai pénzmosás-ellenes törvény (2000. évi 17. törvény)¹⁹¹ hatálya még mindig nem terjed ki az ügyvédekre, az adótanácsadókra, a könyvelőkre, és a könyvvizsgálókra. A szabályozás tehát liberálisnak tekinthető.

A **japán** pénzmosás-ellenes szabályok¹⁹² jelentőségét az ország gazdasági és pénzügyi ereje adja, ezért röviden ezekkel is foglalkoznunk kell. Japán alapító tagja a FATF-nak, de a pénzmosás elleni rendszere sokáig nem volt hatékony. A japán kormány hosszú ideig a kábítószer-kereskedelemből származó pénz mosása elleni küzdelemre összpontosította az erőforrásokat. A legfontosabb ilyen mozzanat a Különleges Drogellenes Törvény elfogadása volt 1991-ben. Ez a törvény úgy nyilvánítja büntetendőnek a pénzmosást, hogy beleérti abba a kábítószerrel való visszaélésből származó jövedelmek eltitkolását, valamint azok elfogadását is. Az új pénzmosás elleni törvény 2000-ben lépett hatályba, és kiterjesztette a pénzmosás előcselekményeinek körét több mint 200 vétségre. Szintén ebben az évben, 2000 februárjában hozták létre a Japán Pénzügyi Nyomozó Hivatalt (JAFIO), amely a saját maga által kifejlesztett számítógépes adatbázist használja a pénzmosással kapcsolatos bejelentések elemzésére.

A japán pénzmosás-ellenes szabályok több ponton is eltérnek a nyugati országokban megszokott rendelkezésektől, mind tartalmukban, mind szövegezésükben. Csak két példa:

„Azt a személyt, aki eltitkolja a tényeket a bűnözésből vagy más hasonló módon szerzett vagy elosztott vagyont illetően, illetve aki elhallgatja a bűnözésből vagy más hasonló módon szerzett vagyont, legfeljebb öt évig terjedő szabadságvesztéssel vagy legfeljebb 3.000.000 yen összegű pénzbüntetéssel, vagy mindkettővel büntetendő. Ugyanígy büntetendő az is, aki eltitkolja a tényeket a bűnözésből származó jövedelmek forrását illetően. (10. fejezet 1. §)”

„Bármely olyan személy, aki szándékosan fogad el bűnözésből vagy más hasonló módon szerzett pénzüsszeget, legfeljebb három évig terjedő szabadságvesztéssel vagy legfeljebb 1.000.000 yen összegű pénzbüntetéssel büntetendő, vagy mindkettővel. Ez nem vonatkozik arra, aki elfogad bármilyen összeget, amit egy törvényben szabályozott kötelelem teljesítéséért ajánlottak fel számára, hiszen számos személy nem is tudja, hogy szerződéses kötelezettként bűnözésből vagy más hasonló módon szerzett összegekkel kerül kapcsolatba. (11. fejezet 1. §)”

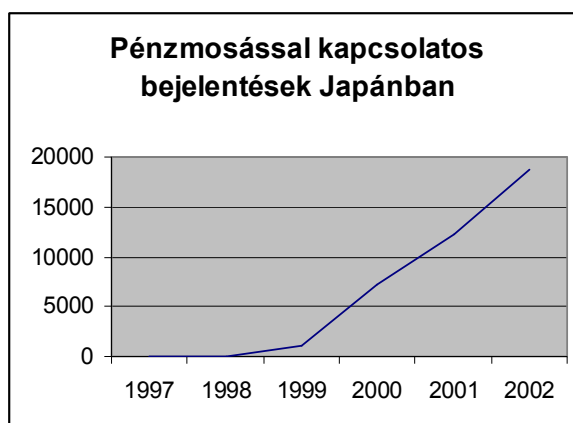
¹⁹¹ A jogszabály elérhető a <http://www.justice.gc.ca/en/P-24.501/93599.html> oldalon.

¹⁹² A www.fsa.go.jp/fiu/fiue/fme001.html#hyou internetes forrás alapján.

Nagyon érdekesen alakult a pénzmosással kapcsolatos, gyanús tranzakciók bejelentésének száma (nemzetközi rövidítéssel: STRs) az elmúlt hat évben. A folyamatos, évről évre gyorsuló ütemű növekedés valószínűleg a pénzmosással kapcsolatos szabályozás megváltozására (szigorodására) vezethető vissza, de az is elképzelhető, hogy a pénzmosási tevékenység volumene is növekedett az elmúlt években.

Év	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Bejelentés	9	13	1059	7242	12342	18768

Ha az adatokat grafikonon ábrázoljuk, jól látható az 1999-es törés után a megközelítően lineáris trendre emlékeztető, egyenletesen növekvő görbe, amely előre vetíti azt is, hogy a JAFIO munkaterhei várhatóan továbbra is jelentősen növekedhetnek a jövőben:

Kínában is megkezdtek már a küzdelmet pénzmosás ellen. Noha az országban a kommunista ideológia és a párt vezető szerepe ma is megkérdőjelezhetetlen dogmának számít, a gazdasági életben egyre markánsabban érzékelhetők kapitalista tendenciák is. Ez pedig maga után vonja a szervezett bűnözői csoportok erősödését. A helyi és a külföldi bűnszervezetek már elkezdtek a kínai pénzügyi és gazdasági rendszert is pénzmosás céljára felhasználni. Erre válaszképpen 2003-ban Kínában olyan pénzmosás-ellenes szabályokat vezettek be, amelyek meghatározott feltételek esetén előírják a pénzügyi szolgáltatók számára a bejelentést. A készpénzes tranzakciókat 10.000 USD, a nem készpénzes tranzakciókat pedig 100.000 USD értékhatár fölött kell azonosítani, gyanú esetén pedig a Kínai Nemzeti Banknál („Kína Népi Bankja”-nál) illetve az Állami Valutahivatalnál kell bejelentést tenni. Az ügyfelek adatait a szolgáltatók öt évig kötelesek megőrizni, és a pénzügyintézetek emellett kötelesek pénzmosás-ellenes részleget létrehozni, valamint pénzmosás elleni szabályzatot készíteni.¹⁹³

Két további, a téma szempontjából marginálisnak tűnő európai ország érdemel még figyelmet, főként azért, mert mindkettő tagja a FATF-nak (másrészt pedig a szervezett bűnözés és a korrupció rendkívüli elterjedtsége miatt): Törökország és Oroszország.

Törökország regionális alapon egyre fontosabb pénzügyi központtá válik, és egyben az Ázsiából Európába tartó kábítószer tranzitútvonalán helyezkedik el. Emellett maga is kábítószer-termelő országnak számít. Mindezek ellenére úgy tűnik, a pénzmosási problémák inkább hazaiak, mint nemzetközi.

A török szabályozás gerincét a 4208-as számú törvény alkotja, amely 1996-ban lépett hatályba. 2003. január 2-án egy törvénymódosítással beemelték a pénzmosás előcselekményei közé a vesztegetést is, és bevezették a jogi személyek büntetőjogi felelősségét a vesztegetéssel kapcsolatban. A hatályos török szabályozás meghatározza a „piszkos pénz” fogalmát („pénz, pénzügyi eszközök, vagyon és jövedelem, amely illegális tevékenységből származik”), valamint tételesen felsorolja azokat az előcselekményeket, amelyekből származó pénzre el lehet követni a bűncselekményt. A bűncselekmény alanya lehet az alapbűncselekmény elkövetője is. Az elkövetési magatartásokat a törvény részletesen felsorolja (pl. piszkos pénz birtoklása, forrásának, természetének megváltoztatása vagy elrejtése stb.). A pénzmosás-elleni törvény felállította a Pénzügyi Bűncselekmények Nyomozó Hivatalát (török rövidítése: MASAK), ahová a gyanús tranzakciókkal kapcsolatos jelentések futnak be. Ezt a Hivatalt közvetlenül a Pénzügyminisztérium alá rendelték.¹⁹⁴

Oroszország szintén tagja a FATF-nak, bár azt is hozzátehetjük: a legfiatalabb tagja. Még egy évvel korábban is a „nem együttműködő országok” listáján szerepelt, csak 2002 októberében került le onnan – jelentette az ITAR-TASZSZ hírügynökség.¹⁹⁵ Emellett 2004. októberében Oroszország alapító tagként részt vett az Eurasian Group (EAG) létrehozásában.

Vlagyimir Putyin orosz elnök 2001 augusztusában írta alá az állami дума által már korábban elfogadott pénzmosás elleni törvényt. A szabályozás 2002 februárjában lépett hatályba, és ellenőrzést rendel el gyakorlatilag minden, 600.000 rubel értéket meghaladó

---

¹⁹³ China Law&Policy (<http://www.omm.com/webdata/content/publications/clp030124.pdf>)

¹⁹⁴ Seminar on international tax evasion: Money laundering and tax havens (Dr. Omer Faruk Altintas: Turkey and fight against money laundering) Lisszabon, 2003. június 26-27. (A konferencián kiadott összefoglaló alapján.)

¹⁹⁵ www.figyelo.hu/cikk.php?action=nyomtat&cid=45789&layout=no&id=3 (2003. június 30.)

készpénzes műveletre, amennyiben az nem függ össze a napi gazdálkodással. A törvény kiterjed a valutaváltásra, az értékpapírok beváltására, a lízingügyletekre, sőt a zálogházi ügyletekre is. Ennek következtében szinte minden, a készpénzforgalomban érintett intézménynek és vállalkozásnak adatszolgáltatási kötelezettsége lett, amelynek teljesítésére belső ellenőrzési csoportokat hoztak létre. Az ingóságok adásvételét egyelőre nem vonta kontroll alá a jogszabály. Az információk kezelésére pénzügyi monitoring központot hoztak létre, amelynek feladata a pénzmosás ellen harcoló külföldi és nemzetközi szervezetekkel való kapcsolattartás.

Végül nézzük meg néhány hazánkkal szomszédos ország pénzmosás-ellenes törvényeit is, elsősorban a földrajzi közelségük, másodsorban a szabályozásukban napjainkban bekövetkezett változások miatt.

Ukrajna Miniszteri Kabinetje 2003-ban megtartott ülésén elfogadta a pénzmosás elleni harc 2003. évi programját, amelynek tervezetét a kormány az Ukrán Nemzeti Bankkal közösen dolgozta ki. Szigorították a 2002-ben elfogadott pénzmosás elleni törvényt, a Btk.-t, a büntetőeljárás törvényt, valamint a banktörvényt. Az ukrán Btk. 209. §-a szerint „aki olyan cselekményt követ el, amely arra irányul, hogy törvénytelen úton szerzett vagyon vagy eszközök eredetét eltitkolja vagy álcázza, illetve ilyen eszközöket birtokol, háromtól hat évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, valamint foglalkozástól eltiltásnak és vagyonelkobzásnak is helye van.” Súlyosabban minősül a bűncselekmény, ha az előcselekmény kábítószerrel visszaélés, ha jelentős összegre követik el, vagy az elkövető visszaeső.

A fenti szigorításokra annak érdekében került sor, hogy az ország lekerüljön a FATF „feketelistájáról”, ez azonban máig nem történt meg. A FATF 2003. június 20-án kiadott éves jelentésében¹⁹⁶ Ukrajna a „nem együttműködő országok és területek” (NCCTs) között szerepel.

Romániát a gyors cégalapítás lehetősége, a banktitokra vonatkozó szabályok vonzóvá teszik a befektetők számára. Sok cég ugyanakkor – kihasználva a törvényes kereteket – adócsökkentési céllal helyezi át székhelyét. A pénzmosási törekvések erősödését jelzi a Romániában bejegyzett off-shore cégek számának rohamos növekedése. Ezek a

---

¹⁹⁶ Annual Review of Non-Cooperativa Countries or Territories (FATF – GAFI 20. June 2003.)

vállalkozások – a pénzmosási lánc tagjaként – alkalmasak lehetnek a bűncselekményből származó pénzek legalizálására.

A román parlament 2002. december 7-én elfogadta az új pénzmosás elleni, 656/2002. számú törvényt, amely a 21/1999-es törvényt váltotta fel. Ez az új jogszabály előírja, hogy a hitelintézetek mellett – többek között – a könyvelőknek, a befektetési-, biztosítási szolgáltatásokat végzőknek, az ingatlanközvetítőknek, a könyvvizsgálóknak, és az adószakértőknek is értesíteniük kell a román kormány alárendeltségében működő Pénzmosás Megelőzésével és Megakadályozásával Foglalkozó Nemzeti Hivatalt az ügyfelükkel szemben felmerülő gyanújukról. A bejelentési értékhatár 10.000. euró.

A **szlovák** szabályozás értelmében a szokatlan, illetve legalább 15.000 euró értékű pénzügyi ügyletek végrehajtói azonosítani kell. A 2001-ben hatályba lépett törvény az azonosítási (illetve a bejelentési) kötelezettséget a következő szervezetek tekintetében rendeli el: bankok, értékpapírokkal foglalkozó szervezetek, posták stb. Azonosítani kell továbbá mindazokat, akiknek az életbiztosítása egyszeri éves prémium esetén eléri a 2.500 eurónak megfelelő összeget.

A **horvát** pénzmosás elleni szabályozás 1997-ben lépett hatályba. Jelentési kötelezettséget ír elő a gyanús tranzakciókra bankok, befektetési alapok, postai szolgáltatók, a Horvát Privatizációs Alap, a tőkepiac intézményei, a pénzváltók, a zálogházak, a kaszinók és a szerencsejátékkal foglalkozó szervezetek számára. A bejelentéseket egy, a Pénzügyminisztériumon belül létrehozott külön szervezet, a Pénzmosás Megelőzésével Foglalkozó Hivatal (rövidítve: AMLD) fogadja, elemzi, és rögzíti az itt kezelt adatbázisban. Az AMLD a Pénzügyi Rendőrséggel és a Belügyminisztériummal együttműködve látja el a pénzmosás felderítésével és megelőzésével kapcsolatos feladatokat¹⁹⁷.

Szlovéniában a törvény gondatlanság esetén nemcsak a tett pénzügyi alkalmazottak által elkövetett formáját, hanem az „ügyfél” általi pénzmosást is bünteti. Felelősségre vonásra számíthat tehát az az elkövető, aki „tudta, vagy a körülményekből tudnia kellett, hogy az anyagi javak bűncselekmény elkövetéséből származnak”.

A bejelentési értékhatár 5.000.000 szlovén tolar, ami átszámítva körülbelül 21.000 euró, ezt legkésőbb az Unióhoz történő csatlakozáskor maximum 15.000 eurónak megfelelő

tolárra kell majd csökkenteni. A törvénymódosítás és az uniós irányelvek beépítése a szabályozásba már folyamatban van, ezt a Pénzügyminisztérium keretein belül felállított Pénzmosás Megelőzéséért Felelős Hivatal honlapján¹⁹⁸ is nyomon követhetjük.

2. A hazai szabályozás előzményei

Az 1970-1980-as években nem azért nem volt Magyarországon pénzmosás, mert nem voltak szervezett bűnözők, vagy nem termeltek extraprofitot, hanem azért, mert a bankrendszer fejletlensége és a forint konvertibilitásának hiánya megakadályozta azt. „Ismeretlen, sőt lehetetlen volt a pénzmosás a rendszerváltás előtt, hiszen hazánkban akkor még nem létezett kétszintű bankrendszer, ráadásul a nemzetközi pénzmozgás csupán egy-két, rendszerint állami tulajdonban lévő társaság kiváltsága volt, arra a lakosság és mások nem kaptak lehetőséget. A banki szolgáltatások csupán takarékszövetkezetek révén voltak elérhetőek a lakosság számára, és a szolgáltatások közül is csak a betét elhelyezése és esetleg hitel igénylése jöhetett szóba. Sem tőzsde-, sem valutaügyletek nem tették lehetővé a pénzmosást, így annak lehetősége csupán a takarékbetétekkel kapcsolatos műveletekre korlátozódott. A takarékbetétek azonban jellemzően minimális összegű megtakarításokat jelentettek, és egyébként is csak magyar állampolgároknak lehettek betéteik.”¹⁹⁹

Néhány évvel később azonban minden gyökeresen megváltozott. Az életszínvonal az 1980-as évek második felében folyamatosan csökkent, az infláció pedig felgyorsult. Nyilvánvalóvá vált, hogy a gazdasággal tenni kell valamit, és küszöbön állt már a politikai rendszerváltás is. 1989 nyarára „a politikai szférában zajló mozgások irányukban, tartalmukban és dinamizmusukban is módosultak, a meghirdetett modellváltás mellett a hangsúly – legalábbis néhány szervezet és a társadalom egyes rétegeinek megnyilvánulásában – a rendszerváltás irányába tolódott át.”²⁰⁰ A *politikai és gazdasági rendszerváltozást* követően már 1990-ben megkezdődött a piacgazdaság kiépítése. Ez megteremtette a lehetőséget a korábban felhalmozott pénz elköltésére. A bankrendszer

---

¹⁹⁷ <http://www.crofin.tel.hr/en/banrer.htm> (2003. szeptember 11.)

¹⁹⁸ www.gov.si/mf/angl

¹⁹⁹ Molnár Csaba: A pénzmosásról. A múlt és a jelen (=Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat 2003. június 252. oldal)

még nem tudta kielégíteni a tőkeéhséget, az alvilágban virágzott az uzorakamat és az ehhez kapcsolódó pénzbehajtás. Az életszínvonal tartós csökkenése, a jövedelemelosztási feszültségek fokozódása²⁰¹ ösztönzőleg hatott a bűnözésre, emellett terjedt a megélhetési bűnözés is. Kiemelkedő képességű, jó szervezőkészséggel rendelkező bűnözők kezdték felépíteni a hazai bünszervezeteket, ehhez pedig már megfelelő mennyiségű készpénzzel is rendelkeztek. Az alvilág előretöréséhez a rendőrség szétzilálódása is hozzájárult. „A politikai rendszerváltás hatására elbizonytalanodási folyamat indult meg az államigazgatásban, különösen a bűnüldöző szerveknél.”²⁰² A „Dunagate-botrány” következtében átszervezték az állambiztonsági szerveket, és a III/III. Csoportfőnökség megszüntetésével sok, jól képzett rendőrtiszt is távozott a testülettől. Ennél nagyobb probléma volt azonban, hogy a botrány hatására szétesett a rendőrségi besúgóhálózat (nem csak a politikai, hanem a köztörvényes vonalon szervezett hálózat is évekre elsorvadt). Egyetlen bűnüldöző szerv sem tud hatékonyan működni informátorok, „hálózati személyek” nélkül, emiatt nem tekinthető szerencsésnek a 2002 nyarán kirobbant, és utóhatásaiban máig érzékelhető ügynök-botrány sem. (Ha ugyanis a „hálózati személyek” nem lehetnek biztosak abban, hogy soha, semmilyen körülmények között nem derül ki a hatósággal történő kapcsolattartásuk, akkor valószínűleg nem vállalják majd az együttműködést.)

Az első szabadon megválasztott kormánynak praktikusán nem voltak hatékony eszközei a gazdaságpolitika alakítására. 1992-től a monetáris politikában centrális szerepet kapott a gazdaságélénkítés szándéka, ami a kamatok leszorításában és a forint leértékelésének halogatásában öltött testet. „E felelőtlen politika hatására 1994-ig reálértelemben jelentősen felértékelődött a forint, miközben a folyó fizetési mérleg hiánya meghaladta a GDP 9 %-át, a nettó külföldi adósságállomány pedig a 18 milliárd dollár fölé emelkedett.”²⁰³ A bizonytalanság tőkekimenekítést indított meg, a kialakult helyzet megoldásával nem lehetett tovább várni. Ezt a forint 1995-ben bevezetett csúszó leértékelése jelentette, aminek hatására 2001-ben a kötött devizagazdálkodásról át tudunk térni a szabadra.

---

²⁰⁰ Emlékeztető a Belső Biztonsági Szolgálat 1989. augusztus 15-i rendkívüli országos értekezletéről (BM III/III. Csoportfőnökség 11-3540/1989.) In: Dr. Horváth József: A táborkok vallomása Pallas Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 1990. 315. oldal

²⁰¹ A jövedelemkoncentráció mérésére kifejlesztett Lorenz-görbe jobbra-lefelé kezdett elhajlani, ami egy rendkívül kedvezőtlen tendenciára utalt. (Szemléletesen egy bibliai idézettel érzékeltethetjük ezt a folyamatot: „Akinek sok van, még több adatik, akinek kevés van, elvételik.”)

²⁰² Dr. Katona Géza: Szervezett bűnözés Magyarországon BM Kiadó, Budapest, 2000. 24. oldal

A rendszerváltozással összefüggő *gazdasági és társadalmi átalakulás*, valamint az *állami tulajdon privatizációja* szükségszerűen együtt járt bizonyos gazdasági bűncselekmények megjelenésével. A bűncselekmények számának jelentős emelkedése és az egy bűncselekményre jutó átlagos kárérték nagyságának az inflációt leszámítva is jelentős mértékű megnövekedése folyamatosan termeli ki azt a vagyont, amely alapja lehet a pénzmosásnak. Emellett 1987. január 1-jén az *egyszintű bankrendszert kétszintű váltotta fel*, és a kezdeti években a banktitok körének túlzottan tág értelmezése is kedvező terepet jelentett a pénzmosók számára. A pénzmosás-ellenes szabályok és a büntetőjogi védelem megalkotása azonban még évekig váratott magára. „Hazánk 1993-94-re pénzmosásra alkalmas területként híresült el. Ennek okai a következők:

- hiányoztak a pénzügyi szektor védelmét biztosító jogszabályok, nincs azonosítási kötelezettség, nincs bejelentési kötelezettség;
- a banktitok érvényesült a rendőrségi adatkérések során;
- terjedt a szervezett bűnözés, amivel nem tartott lépést a rendőrség felkészültsége;
- tőkeéhség jellemezte a hazai gazdaságot, lehetővé téve az ellenőrzést nélkülöző intenzív tőkebeáramlást;
- megnyíltak a határok, »kontroll« nélküli határátlépés kezdődött;
- gyorsan kialakult a kétszintű és a régióhoz képest fejlett bankrendszer, gyorsan bekapcsolódott a nemzetközi pénzforgalomba, vonzotta mind a legális, mind az illegális tőkét.

Ezek az okok, illetve hazánk földrajzi elhelyezkedése vezetett odáig, hogy országunk a régióban szerepet játszhatott a pénzmosásban, és ez végül is lépésre készítette a politikusokat, ki kellett alakítani a megfelelő védelmet.²⁰⁴

Az 1994-ben hatályba lépett *Társulási Szerződés* 86. Cikkében kötelezettséget vállaltunk arra, hogy minden erőfeszítést megteszünk a pénzmosás megakadályozására, és olyan megfelelő szabályozást vezetünk be, amely egyenértékű azokkal a szabályokkal, amelyeket a Közösség és az e területen működő más nemzetközi fórumok - ideértve a Pénzügyi Akció Munkacsoportot (FATF) - elfogadtak.

A pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról 1994-ben az Országgyűlés törvényt alkotott, a Kormány végrehajtási rendeletet bocsátott ki, továbbá sor került a Büntető

---

²⁰³ Várhegyi Éva: Ötéves a csúszó árfolyamrendszer (=Világ gazdaság, 2000. március 21.)

²⁰⁴ Molnár Csaba: A pénzmosásról. A múlt és a jelen (=Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat 2003. június 252. oldal)

Törvénykönyvben a pénzmosás bűncselekményének meghatározására és a pénzmosás szankcionálására. Az 1994. évi IX. törvény a 303. §-ként iktatta be a pénzmosást a Btk.-ba. A törvény a pénz tisztára mosását a szervezett bűnözéssel leginkább érintett területeken rendelte büntetni. A pénzintézetekről és a pénzintézeti tevékenységről szóló 1991. évi LXIX. törvény (a Hit. elődje) tervezett módosításával összhangban szankcionálta a törvényben előírt bejelentési kötelezettség elmulasztását szándékos és gondatlan elkövetés esetén is.

Minősített esetként az üzletszerűséget, a kábítószerral visszaéléshez hasonlóan a szervezet keretében történő elkövetést tartalmazta a szabályozás, a törvény súlyosabban rendelte büntetni továbbá azokat az elkövetőket, akik helyzetüknél (beosztásuknál, foglalkozásuknál, hivatásuknál) fogva könnyebben nyújthatnak segítséget a bűnösen szerzett pénz eredetének eltitkolásához.

Magyarország csatlakozott továbbá a pénzmosásról, a bűncselekményből származó dolgok felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló, Strasbourgban, 1990. november 8-án kelt Egyezményhez, amelynek kihirdetéséről a *2000. évi CI. törvény* rendelkezik.

A pénzmosás bűncselekménye folyamatos átalakuláson ment keresztül, gyakorlatilag úgy módosították a tényállást szinte minden második évben, hogy a deliktumnak nem volt valódi gyakorlata.

Ezek a lépések azonban nem elégítették ki a nemzetközi pénzügyi szervezeteket. Magyarország (elsőként és eddig egyedülként az OECD-tagállamok közül) *2001. június végén* került fel a FATF pénzmosási „feketelistájára”, a nem együttműködő országok közé. „Magyarország azért került erre a listára, mert történelmileg, kulturálisan vannak olyan pénzügyi instrumentumaink, például a bemutatóra szóló és a jeligés takarékbetétek megléte, ami miatt ez a szervezet minket elmarasztalt” – kommentálta a FATF határozatát Varga Mihály, az akkori pénzügyminiszter.²⁰⁵ Bár a törvényalkotási folyamatban már 2000. év végén alkottunk olyan jogszabályokat, amelyek értelmében az EU-hoz történő csatlakozásunk napjától nem lehetett volna bemutatóra szóló és jeligés takarékbetétkönyvet²⁰⁶ nyitni, illetve a már meglévőkből azonosítás nélkül pénzt felvenni, ezt a megoldást a FATF nem tartotta kielégítőnek, különös tekintettel arra, hogy a hasonló

---

²⁰⁵ Kósa Ferenc: A terrorizmus elleni és a pénzmosást megakadályozó törvényjavaslat kritikája www.jogiforum.hu/publikaciok/index.php?p=47&print=1 (2001. november 5.)

²⁰⁶ Ilyenek voltak a „Jubileum”, a „Garas”, a „Dénár”, a „Zafir” stb. fantázianevű banki papírok.

helyzetben lévő szomszédos államok az azonosítás megszüntetését rögzített időponthoz kötötték.²⁰⁷

A FATF döntése után három hónappal, a szeptember 11-i terrortámadások hatására a terrorizmus elleni nemzetközi együttműködés határozottan erősödni kezdett, és felgyorsult a pénzmosás elleni szabályozás amúgy is napirenden lévő szigorítása. Ennek jegyében született meg a terrorizmus elleni küzdelemről, a pénzmosás megakadályozásáról szóló rendelkezések szigorításáról, valamint az egyes korlátozó intézkedések elrendeléséről szóló 2001. évi LXXXIII. törvény. Ez a jogszabály próbálta orvosolni a FATF által felvetett problémákat és hiányosságokat is, a következő módon:

- a) a pénzmosásról szóló jogszabály kijátszásának megelőzését szolgálja, hogy a takarékbetétről szóló 1989. évi 2. törvényerejű rendelet módosításával megszűnik az anonim betétek nyitásának lehetősége. A törvény megfelelő intézkedéseket tartalmaz a meglévő bemutatóra szóló és jelíges takarékbetétek vonatkozásában is. Minden hitelintézet köteles a 2002. június 30-át követően névre szólóvá átalakított, 2 millió forintot elérő vagy meghaladó összegű takarékbetétek esetén az ügyfél azonosító adatait megküldeni az Országos Rendőr-főkapitányságnak a pénzmosás megelőzése és megakadályozása céljából. 2005. január 1-jét követően a nem névre szóló takarékbetét az ügyfél írásbeli kérelmére és az ORFK jóváhagyásával alakítható át névre szólóvá.
- b) a takarékbetétekhez hasonló okból rendelkezik a törvény - az értékpapírok forgalomba hozataláról, a befektetési szolgáltatásokról és az értékpapír-tőzsdéről szóló 1996. évi CXI. törvény módosításával - úgy, hogy értékpapírt sorozatban kibocsátani és nyilvánosan forgalomba hozni csak névre szólóan lehet.
- c) a pénzforgalom jelentős része készpénzben bonyolódik. Ennek a nemzetközi forgalomban való nyomon követését szolgálja az említett törvény azzal, hogy az államhatárt átlépő személyeket kötelezi arra, hogy ha a birtokukban összesen egymillió forintot elérő vagy azt meghaladó összegű forint vagy valuta van, akkor kötelesek ezt a tényt a vámhatóságnak bejelenteni és az azonosító adataikat, a birtokukban lévő pénz összegét és pénznemét a vámhatóság számára megadni.
- d) 2002. január 1-jét követően kizárólag hitelintézet és a hitelintézet ügynöke kaphat a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletétől engedélyt pénzváltási tevékenység végzésére. Ezzel a pénzváltói tevékenység folytatása, illetve működési feltételeinek

---

²⁰⁷ Koós-Hutás Katalin: A pénzmosás elleni szabályok szigorítása: megszűnő anonimitás (=Cég és Jog 2002. 3. szám 44. oldal)

szigorítása, valamint fokozott ellenőrzése a többi pénzügyi szolgáltatást végző gazdálkodóval azonos szabályok alapján történik.²⁰⁸

A bevezetett intézkedések hatására 2002 júniusában lekerültünk a Nem Együttműködő Országok és Területek (NEOT) listáról.²⁰⁹ 2003-ban a korábbi „téglatörvényt” (ahogyan a törvény hatálya alá tartozók elnevezték) új váltotta fel, az Országgyűlés a 2003. február 24-i ülésnapján fogadta el a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2003. évi XV. törvényt. Ez a törvény, valamint a korábbi intézkedések arra készítették a FATF döntéshozóit, hogy a szervezet a *2003. június 20-án befejeződött berlini ülésén megszüntette a korábbi különleges figyelemmel kíséresi mechanizmust is Magyarországgal kapcsolatban.*

A FATF indoklása szerint Magyarország „megfelelően kezelte a korábban megnevezett hiányosságok mindegyikét”, ezért nincs már szükség a különleges figyelő mechanizmusra. A jelentés kiemeli továbbá a magyar pénzmosás elleni politika jelentős fejlődését, pozitívan szól a törvény kiterjesztéséről a nem pénzügyi szakmákra, többek között az ingatlanforgalmazókra, az adótanácsadókra, legutóbb pedig az ügyvédekre és a közjegyzőkre. Ugyancsak elismerően szól a magyarországi anonim betétek állománya több mint 90 százalékának nevesítéséről és az ország jó színvonalú együttműködéséről a Financial Action Task Force-szal.²¹⁰ A legújabb fejlemények tehát biztatóak.

3. A pénzmosás-ellenes hatályos szabályozás rendszere

A hatályos magyar pénzmosás-ellenes szabályozás *két törvényben*, a Btk.-ban (1978. évi IV. törvény), és a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvényben (2003. évi XV. törvény) található. A jogalkotó tehát szakított a majdnem egy évtizedes gyakorlattal, hogy a keretet kitöltő jogszabályi rendelkezéseket a törvényi szabályozás mellett egy ahhoz szorosan kapcsolódó kormányrendeletben helyezze el, a hatályos háttérnorma már egységes szerkezetben tartalmazza a pénzmosás megelőzéséről

---

²⁰⁸ 2001. évi LXXXIII. tv. Indokolása (=CompLEX CD-Jogtár)

²⁰⁹ A legutóbb megjelent listán (FATF-GAFI Annual Review of Non-Cooperative Countries and Territories, 20. June 2003.) a következő országok szerepelnek: Cook Szigetek, Egyiptom, Fülöp Szigetek, Guatemala, Indonézia, Myanmar, Nauru, Nigéria, Ukrajna)

és megakadályozásáról szóló összes jogszabályi rendelkezést. Az egységes szabályozás indoka valószínűleg egyrészt a nemzetközi követelményeknek való minél magasabb szintű megfelelésre törekvés (a legmagasabb szintű jogszabályban szabályozzuk a pénzmosással kapcsolatos összes kérdéskört), másrészt a Btk.-hoz kapcsolódó, keretet kitöltő jogszabályként is célszerű a törvényi szintű szabályozás.

A Btk. jelenleg két tényállást tartalmaz a pénzmosással kapcsolatban, a *Pénzmosás és A pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása* címet viselő bűncselekmények alkotják a büntetőjogi szabályozást. Ezek közül az első tekinthető az ún. „klasszikus” pénzmosásnak, a második pedig a pénzügyi szféra pénzmosás céljára történő felhasználását próbálja meggátolni, tipikus keretdiszpozíciós szabályozási módszerrel. A „téglatörvény”-nek nevezett háttérnorma tehát jórészt ehhez a második tényálláshoz kapcsolódik. A tényállások tartalmát, valamint a hozzájuk kapcsolódó háttérnormák rendelkezéseit a következő oldalakon elemezzük.

4. Pénzmosás

Btk. 303. § (1) Aki szabadságvesztéssel büntetendő cselekmény elkövetéséből származó dolgot az eredetének leplezése céljából gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználja, a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi vagy bankműveletet végez, büntetést követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a pénzmosást

a) üzletszerűen,

b) különösen nagy, vagy azt meghaladó értékre,

c) pénzügyi intézmény, befektetési vállalkozás, befektetési alapkezelő, elszámolóház, biztosítóintézet vagy szerencsejáték szervezésével foglalkozó szervezet tisztségviselőjeként vagy alkalmazottjaként,

d) hivatalos személyként,

e) ügyvédként

követik el.

---

²¹⁰ www.figyelo.hu/cikk.php?action=nyomtat&cid=61860&layout=no&id=3 (2003. július 20.)

(3) Aki pénzmosás elkövetésében megállapodik, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) Nem büntethető pénzmosás miatt, aki a hatóságnál önként feljelentést tesz, vagy ilyet kezdeményez, feltéve, hogy a cselekményt még nem, vagy csak részben fedezték fel.

(5) Az (1) bekezdés szerinti dolgon a vagyoni jogosultságot megtestesítő olyan okiratot, dematerializált értékpapírt is érteni kell, amely a benne tanúsított vagyoni érték vagy jogosultság feletti rendelkezést önmagában -, illetve a dematerializált formában kibocsátott értékpapír esetében az értékpapírszámla jogosultjának - biztosítja.

303/A. § (1) Aki a más által elkövetett büntetendő cselekményből származó

a) dolgot gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználja,

b) dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi vagy bankműveletet végez, és gondatlanságból nem tud a dolog eredetéről, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

(2) A büntetés vétség miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott cselekményt

a) különösen nagy, vagy azt meghaladó értékre,

b) pénzügyi intézmény, befektetési vállalkozás, befektetési alapkezelő, elszámolóház, biztosítóintézet vagy szerencsejáték szervezésével foglalkozó szervezet tisztségviselőjeként vagy alkalmazottjaként,

c) hivatalos személyként

követik el.

4. 1. A bűncselekmény jogi tárgya

A bűncselekmény jogi tárgya a bűnözés – ezen belül is elsősorban a szervezett bűnözés – elleni fellépés eredményességéhez fűződő közérdek. Emellett másodlagosan jogi tárgynak tekinthetjük az állam pénzügyi rendszerébe vetett bizalmat²¹¹ is.

4. 2. Az elkövetési tárgyak

Elkövetési tárgy a dolog. „A dolog jogi értelemben: a külvilágnak olyan önálló része, amely állandó tulajdonságai folytán más testi tárgyaktól megkülönböztethető és jogviszonynak önálló tárgya lehet.”²¹² Jogi értelemben az minősül dolognak, ami tulajdonjog tárgya lehet. „A dolog mint polgári jogi kategória tehát valójában a tulajdonjog tárgyának elvont kifejezése.”²¹³ A Strasbourg-i Egyezmény 1. Cikkelyének b) pontja szerint „dolog”: bármilyen dolog lehet, legyen az megfogható vagy megfoghatatlan, ingó vagy ingatlan, illetve olyan jogi irat vagy okmány, amely az ilyen dolgokra vonatkozó jogosultságot, vagy ahhoz fűződő érdeket igazol. A dolog fogalmát tehát a lehető legtágabban kell értelmeznünk. Ezt támasztja alá a Btk.-ban található jogalkotói jogértelmezés is, amely szerint az (1) bekezdés szerinti dolgon a vagyoni jogosultságot megtestesítő olyan okiratot, dematerializált értékpapírt is érteni kell, amely a benne tanúsított vagyoni érték vagy jogosultság feletti rendelkezést önmagában -, illetve a dematerializált formában kibocsátott értékpapír esetében az értékpapírszámla jogosultjának - biztosítja. (Itt érdemes felfigyelni egy *törvényszerkesztési hibára* is: az értelmező rendelkezés csak az (1) bekezdésre vonatkozik, holott a gondatlan változatot szabályozó 303/A. § is használja a „dolog” kifejezést, és nem valószínű, hogy a gondatlan elkövetés tekintetében a törvényhozó szűkebben akarta volna értelmezni a dolog fogalmát.)

A jogalkotói értelmezésben szereplő *dematerializált értékpapír* fogalmát a tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény határozza meg. Értékpapírnak csak az a pénzügyi eszköz minősülhet, amely tartalmazza a jogszabályban előírt kellékeket. E kellékek hordozója régebben mindig egy különleges, biztonsági papír volt, amelyet csak engedéllyel rendelkező nyomdák állíthattak elő. Ugyanakkor a kellékek hordozója a technika fejlődése folytán már nem csupán papír, azaz okirat lehet, hanem számítógépes jel is. A dematerializált értékpapírokat a befektetési szolgáltatók által vezetett értékpapírszámlákon tartják nyilván, nyomdai úton nem állíthatók elő. Annak érdekében, hogy az ilyen értékpapírok tartalma is ellenőrizhető legyen, a kibocsátó köteles elhelyezni a központi elszámolóháznál egy, az értékpapírról kiállított okiratot,

---

²¹¹ Horváth Tibor – Kereszty Béla – Maráz Vilmosné – Nagy Ferenc – Vida Mihály: A magyar büntetőjog Különös része Korona Kiadó, Budapest, 1999. 670. oldal

²¹² Benedek Ferenc: Római magánjog Dologi és kötelmi jog Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 1995. 8. oldal

amely az értékpapírok egyedi azonosításához szükséges kellékeket²¹⁴ természetesen nem tartalmazza²¹⁵. A dematerializált értékpapír a tőkepiaci törvényben és a külön jogszabályban²¹⁶ meghatározott módon, elektronikus úton létrehozott rögzített, továbbított és nyilvántartott, az értékpapír tartalmi kellékeit azonosítható módon tartalmazó adatösszesség. A dematerializált értékpapír tehát olyan névre szóló értékpapír, amelynek nincs sorszáma, a tulajdonos nevét, egyértelmű azonosítására szolgáló adatokat pedig az értékpapírszámla tartalmazza.

(A pénzmossás tipikus elkövetési tárgyaival a pénzmossással kapcsolatos általános kérdéseket tárgyaló fejezetben külön, részletesebben foglalkoztunk.)

4.3. A pénzmossás előcselekményének tekinthető bűncselekmények

Az elkövetési tárgy kapcsán még egy kérdéskört kell érintenünk, az előcselekmények problémakörét. A tényállásban említett dolognak ugyanis szabadságvesztéssel büntetendő cselekmény elkövetéséből kell származnia. Bár a törvény azt már nem mondja ki, hogy az „e törvény szerint” kell szabadságvesztéssel fenyegetett cselekménynek lennie, mégis egyértelmű, hogy a magyar Btk. által ilyen módon büntetni rendelt cselekményeket kell érteni alatta. A törvény nem a „bűncselekmény”, hanem a „büntetendő cselekmény” fogalmat használja, amiből az következik, hogy a pénzmossás akkor is megállapítható, ha az előcselekmény elkövetője bármely okból nem büntethető (például gyermekkor miatt, vagy ha kóros elmeállapotú az elkövető). Annak sincs jelentősége, hogy az alapbűncselekmény a pénzmossás miatt eljáró állam joghatósága alá tartozik-e, vagy sem (ahogy ezt a Strasbourgi Egyezmény 6. Cikkelye is rögzíti.). „Napjainkban éppenséggel inkább az a jellemző, hogy az eredetleplezés az eredményesség reménye nélkül másként, mint nemzetközi méretekben nem is történhet. Szinte szükségszerű tehát, hogy az alapügy elkövetésének és az eredetleplezés (részbeni) színhelyének országa különböző legyen. Az egyetlen fontos kritérium az, hogy a gyanított előcselekmény az elkövetés és a pénzmossás

---

²¹³ Világhy Miklós – Eörsi Gyula: Magyar polgári jog I. Budapest, 1965. 285. oldal

²¹⁴ Pl. sorszám, a tulajdonos neve, eredeti aláírás stb.

²¹⁵ Dr. Tomori Erika: Értékpapírszám Mobil Kft. Kiadó, Budapest, 2003. 9. oldal

²¹⁶ Ld. a 284/2001. (XII. 26.) számú kormányrendeletet!

országában is szabadságelvonással fenyegetett tett legyen. (Ez különösen pénzügyi, devizális érdekeket sértő bűncselekmények esetében lehet kérdéses.)²¹⁷

Abban a kérdésben, hogy büntetendő cselekményről van-e szó, a bíróság nyilvánít véleményt. Nem kell azonban az, hogy az alapügy jogerős ítélettel befejeződjön, hiszen ha ezt minden esetben meg kellene várnunk, akkor időközben elenyésznének a pénzmosás bizonyítékai is. Ezt a gondolatmenetet támasztja alá az is, hogy a Btk. nem „elbírált”, hanem „büntetendő” cselekményt említ előcselekményként.

4. 4. Az elkövetési magatartások rendszere

Az elkövetési magatartások: a dolog gazdasági tevékenység gyakorlása során történő felhasználása, valamint a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi vagy bankművelet végzése.

A *gazdasági tevékenység* a legáltalánosabb értelemben az emberi szükségletek kielégítésére szolgáló anyagi javak termelésével, elosztásával, cseréjével és fogyasztásával kapcsolatos tevékenység. Meghatározó vonását a termelő (szolgáltató) jelleg jelenti. A gazdasági tevékenység szélesebb fogalom a produktív munkánál, magában foglal olyan improduktív munkafajtákat is, amelyek nélkül az anyagi javak termelésének, elosztásának és fogyasztásának lebonyolítása megoldhatatlan lenne (pl. könyvelés, nyilvántartás), de áruviszonyok esetén az áruforgalommal és a pénzmozgásokkal összefüggésben kifejtett tevékenység is beletartozik a fogalomba²¹⁸.

A „gazdasági tevékenység” fogalmát több jogszabály is definiálja (néhol „üzletszerű tevékenység” vagy „vállalkozási tevékenység” név alatt). A következő meghatározásokkal találkozhatunk:

- gazdasági tevékenység: a bevétel elérése érdekében vagy azt eredményező módon rendszeresen vagy üzletszerűen végzett tevékenység (1997. évi CIII. törvény a jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól);

---

²¹⁷ Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2002. 358. oldal

²¹⁸ A politikai gazdaságtan kisszótára Kossuth Kiadó, Budapest, 1984. 158. oldal

- üzletszerű tevékenység: az ellenérték fejében nyereség, illetve vagyonszerzés végett - előre egyedileg meg nem határozott ügyletek megkötésére irányuló - rendszeresen folytatott gazdasági tevékenység (1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról);
- üzletszerű tevékenység: az ellenérték fejében nyereség, illetve vagyonszerzés végett rendszeresen folytatott gazdasági tevékenység (2001. évi CXX. törvény a tőkepiacról);
- gazdasági tevékenység alatt olyan tevékenységet kell érteni, amely a kézművesség, illetőleg a szellemi szabadfoglalkozás kereteit meghaladja (1995. évi C. törvény a vámjogról, a vámeljárásról, valamint a vámigazgatásról);
- vállalkozási tevékenység: az a rendszeres gazdasági tevékenység, amelyet a magánszemély, illetve a jogi személy vagy egyéb szervezet saját nevében és kockázatára üzletszerűen végez (2003. évi XCII. törvény az adózás rendjéről);
- gazdasági tevékenység: nyereség- és vagyonszerzés céljából üzletszerűen, ellenérték fejében történő termelő vagy szolgáltatási tevékenység folytatása (1990. évi LXXXVII. törvény az árak megállapításáról);
- gazdasági tevékenység az üzletszerűen - ellenérték fejében, nyereség- és vagyonszerzés céljából, rendszeresen - folytatott termelő vagy szolgáltató tevékenység (1990. évi V. törvény az egyéni vállalkozásról).

A hatályos jog alapján tehát a gazdasági tevékenység fogalmát a következőképpen adhatjuk meg: *nyereség és vagyonszerzés céljából rendszeresen és ellenérték fejében történő termelő vagy szolgáltató tevékenység, amelyet a magánszemély, illetve a jogi személy vagy egyéb szervezet saját nevében és kockázatára üzletszerűen végez.*

Az egyértelmű fogalom hiánya okozhat problémákat a jogalkalmazásban, óvatosan azonban megpróbálhatunk kizárni néhány olyan tevékenységet, ami – véleményünk szerint – nem tartozik a gazdasági tevékenység körébe. Ilyenek:

- ◆ azok a tevékenységek, amelyeknek a célja nem nyereség- és vagyonszerzés (pl. egy alapítvány működése)
- ◆ azon tevékenységek, amelyek esetében a rendszeresség hiányzik (pl. egyetlen kereskedelmi ügylet)

- ◆ végül biztosan nem tartoznak a gazdasági tevékenység fogalma alá a saját szükségletek kielégítését célzó tevékenységek (pl. utazásra, autókra vagy a saját maga által használt ingatlanokra költik el a bűncselekményből származó pénzt²¹⁹).

Az elkövetési magatartások második fordulata a dologgal összefüggésben történő *pénzügyi vagy bankműveletek végzése*. A „felhasználás” és az anyagi javakkal (vagy azok ellenértékével) bármilyen pénzügyi vagy bankművelet végzése lényegében ugyanazon fogalmat jelenti, csak az utóbbiak a felhasználás speciális esetét nevesítik²²⁰.

A pénzügyi műveletek és a bankműveletek fogalmát jogszabályban nem találjuk meg. A számvitelről szóló 2000. évi C. törvény azonban tartalmaz olyan rendelkezéseket a pénzügyi műveletekkel kapcsolatban, amelyekből kiindulhatunk.

A pénzügyi műveletek *eredménye* a pénzügyi műveletek bevételeinek és ráfordításainak különbözete.

A pénzügyi műveletek *bevételei* közé tartoznak: a kapott (járó) osztalék és részesedés, a részesedések értékesítésének árfolyamnyeresége, a befektetett pénzügyi eszközök kamatai, árfolyamnyeresége, az egyéb kapott (járó) kamatok és kamatjellegű bevételek, a pénzügyi műveletek egyéb bevételei.

A pénzügyi műveletek *ráfordításai* közé tartoznak: a befektetett pénzügyi eszközök árfolyamvesztesége, a fizetendő kamatok és kamatjellegű ráfordítások, a pénzügyi műveletek egyéb ráfordításai, a részesedések, az értékpapírok, a bankbetétek értékvesztése. Szintén a *Számviteli törvényben* található meg a befektetett pénzügyi eszközök, az értékpapírok és a pénzeszközök felsorolását, amelyekkel kapcsolatban különböző pénzügyi műveleteket (vétél, eladás, kamat-, osztalék- és árfolyamnyereség fizetése/realizálása) lehet végezni. A törvény a mérleg „Eszközök” oldalán szerepelteti a befektetett eszközöket és a forgóeszközöket²²¹. A befektetett eszközök olyan aktívák, amelyek a vállalkozás

---

²¹⁹ Ehhez kapcsolódóan szellemesen jegyzi meg Tóth Mihály, hogy az ilyen költségek esetén kérdéses, hogy így lehet-e egyáltalán vagyont leplezni. (Tóth Mihály: *Gazdasági bűnözés és bűncselekmények* KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2002. 359. oldal)

²²⁰ Horváth Tibor – Kereszty Béla – Maráz Vilmosné – Nagy Ferenc – Vida Mihály: *A magyar büntetőjog* Különös része Korona Kiadó, Budapest, 1999. 672. oldal

²²¹ Közgazdasági értelemben az egy gazdasági ciklus alatt felhasznált, elhasznált eszközöket forgóeszközöknek, a több gazdasági ciklust is kiszolgáló eszközöket befektetett eszközöknek nevezzük. E besorolás – az eszközfelhasználás közgazdasági tartalma szerint – minden egyes vállalatnál a konkrét tevékenységtől függő csoportosítást eredményezne. A *Számviteli törvény* egy évben határozza meg a gazdasági ciklus hosszát, de a gazdasági folyamatok hosszának ilyen egyszerű meghatározása önmagában nem lenne elég az egyértelmű besorolás elvégzéséhez, hiszen vannak eszközök, amelyek bizonyos vállalatoknál egy éven belül, máshol pedig ennél hosszabb idő alatt használnak el. Ezért a számviteli jogszabályok részletesen, eszközfajtákra lebontva meghatározzák a besorolás pontos rendjét és feltételeit, amelyek néha ellentmondani látszanak a közgazdasági, üzleti elveknek. (Pénzügyi jog szerk.: Földes Gábor Osiris Kiadó, Budapest, 2001. 53-54. oldal)

működését tartósan, egy éven túl szolgálják. Ezek között található a befektetett pénzügyi eszközök felsorolását:

1. Tartós részesedés kapcsolt vállalkozásban
2. Tartósan adott kölcsön kapcsolt vállalkozásban
3. Egyéb tartós részesedés
4. Tartósan adott kölcsön egyéb részesedési viszonyban álló vállalkozásban
5. Egyéb tartósan adott kölcsön
6. Tartós hitelviszonyt megtestesítő értékpapír
7. Befektetett pénzügyi eszközök értékhelyesbítése

A forgóeszközök (amelyek az újratermelés folyamatában egy évnél rövidebb ideig vesznek részt) között találhatóak az értékpapírok és a pénzeszközök:

Értékpapírok

1. Részesedés kapcsolt vállalkozásban
2. Egyéb részesedés
3. Saját részvények, saját üzletrészek
4. Forgatási célú hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok
5. Értékpapírok értékelési különbözete

Pénzeszközök

1. Pénztár, csekkek
2. Bankbetétek

Ha a *bankműveletek* fogalmát kívánjuk feltárni, akkor a banküzemtanban használatos „bankügyletek” kategóriát kell körüljárunk. A bankügyleteknek két alapvető formáját ismerjük. A passzív bankügyletek a bank forrásszerzését szolgálják, és arra irányulnak, hogy a bank valamilyen kötelezettségvállalás ellenében pénzeszközöket vonjon be a mérlegébe. A másik alapvető forma az aktív bankügyletek kategóriája, amelyek azt a célt szolgálják, hogy a bank különböző ügyletek révén finanszírozza a gazdasági aktorokat²²². A két alapvető típus mellett megkülönböztetünk még semleges bankügyleteket, ezek során a bankok sem új kötelezettségvállalást, sem új követelésszerzést nem végeznek. Passzív bankügyletek a látra szóló-, a határidős-, és a takarékbetétek elfogadása, illetve banki értékpapírok (takaréklevelek, letéti jegyek) kibocsátása, de lehetőségük van a bankoknak kötvénykibocsátásra is. Aktív bankügyletek a személyi hitelek, a dologi fedezet mellett nyújtott hitelek és a kötelezettségvállalási hitelek. Ezen kívül ide tartoznak még a speciális finanszírozási ügyletek (pl. lízing, faktorálás, forfetírozás stb.). A semleges bankügyletek közé tartozik például a pénzváltás, illetve egyéb valuta- és devizaügyletek lebonyolítása, a széfszolgáltatás, az értékpapírok letéti őrzésével kapcsolatos szolgáltatás vagy a befektetési vagyonkezelési vagy egyéb bankári tanácsadás.

A pénzmosás bankműveletekkel megvalósuló fordulata szempontjából a passzív és a semleges bankügyletek jöhetnek szóba. Ha valaki „piszkos pénzzel” aktív bankügyletekbe

---

²²² Madár – Schepp – Szabó – Szabellédi – Zeller: Pénzügyek alapjai UNIO Kiadó, Budapest, 2002. 268. oldal

fogna, akkor gazdasági tevékenység (pénzügyi szolgáltatási tevékenység) gyakorlása során használná fel a büntetendő cselekmény elkövetéséből származó dolgot, tehát az első fordulat alapján felelne pénzmosásért, és emellett halmazatban jogosulatlan pénzügyi szolgáltatási tevékenységért is (ha az ilyen tevékenység végzésére nem rendelkezik engedéllyel).

Összegezve a fentieket, pénzügyi vagy bankműveletnek kell tekinteni többek között a hitelintézetek, a pénzügyi vállalkozások engedélyhez kötött tevékenységi körébe tartozó műveleteket, a biztosítók, a befektetési szolgáltatók, az önkéntes kölcsönös biztosító pénztárak, valamint ügynökeik által végzett, engedélyhez kötött pénzügyi, biztosítási, befektetési, finanszírozási műveleteket, és az ezekhez kapcsolódó pénzforgalmi, számviteli és jogi eljárásokat, valamint a pénzügyi szervezet alapítását²²³.

Hangsúlyozni szeretnénk azonban, hogy a bűncselekménynek ezt a fordulatát is elkövetheti bárki, tehát nem csak a legális pénzügyi és bankműveletek végzése tényállásszerű a pénzmosás megállapítása szempontjából. A Btk. által használt „bármilyen” jelző is arra utal, hogy mind a legális, mind az illegális műveletek megalapozzák a bűncselekmény megállapítását, tehát akár egy érvénytelen jogügylettel is elkövethető a pénzmosás, és nem szükséges a törvény által előírt szervezeti keretek betartása vagy feltételek megléte sem (ami viszont más bűncselekmény megállapítását is lehetővé teheti). A jogalkotó tehát az elkövetési magatartást a második fordulat esetében is meglehetősen tág körben határozta meg.

4. 5. A tárgyi oldal egyéb elemei

A pénzmosás alapesete mind a szándékos, mind a gondatlan változat esetén *értékhatártól függetlenül* bűncselekmény, tehát az alapesetnek nincs sem vétségi, sem szabálysértési alakzata.

A bűncselekmény az elkövetési magatartások bármelyikének tanúsításával *befejezetté* válik (mivel magatartási, immateriális bűncselekményről van szó), tehát nem szükséges hozzá az, hogy a pénzmosási művelet sikeres legyen.

4. 6. A bűncselekmény alanya

A 303. § (1) bekezdésébe ütköző szándékos alakzatot *bárki elkövetheti*, tehát mind az alapbűncselekmény elkövetője (tettese és részese), mind az alapbűncselekményhez eredetileg nem kötődő személy.

Néhány szerző véleménye szerint az alapbűncselekmény elkövetőjének pénzmosás miatt történő megbüntetése több szempontból aggályos. A magyar büntetőjog dogmatikája ugyanis a látszólagos anyagi halmazat egyik eseteként tartja számon a „*büntetlen utócselekmények*” kategóriáját. Földvári József álláspontja ezzel kapcsolatban a következő: „emberiességi szempontokkal indokolhatjuk a büntetlen utócselekmény másik megnyilvánulási formáját. Az emberi természettel ellentétes követelmény lenne azt várni egy bűnelkövetőtől, hogy saját maga leplezze le bűncselekményét. Ennek elmaradását ezért nem értékelhetjük soha külön önálló bűncselekményként. Ha tehát valamely bűncselekmény megvalósítását az elkövető csak úgy kerülhetné el, ha leleplezné korábbi bűnelkövetését, az utóbbi bűncselekményt büntetlenül kell hagyni.”²²⁴ Egyes szerzők álláspontja szerint a pénzmosást is ilyen büntetlen utócselekményként kellene kezelni, ha saját bűncselekményből származó pénz mosásáról van szó. Az elkövetőnek ugyanis, ha nagyobb összegű profitot realizált egy bűncselekmény elkövetéséből, két lehetősége van. Megteheti, hogy a személyes szükségleteire fordítja az összeget, ekkor azonban számolnia kell az azonnali lebukás veszélyével (ezért az elkövetők többnyire várnak néhány hónapot a bűncselekményből származó profit felhasználásának megkezdése előtt, és nem is kezdenek gyanúsan nagy költsékezésbe). A másik alternatíva: megpróbálja tisztára mosni a pénzt, ekkor viszont azzal is számolni kell, hogy a lebukás esetén legalább két bűncselekmény miatt fogják felelősségre vonni.

Tóth Mihály abból indul ki, hogy „*nálunk az idegen pénz mosása 1878 óta bűncselekmény (csak nem mindig így hívtuk)*, s szintén évszázadok óta büntetjük a vagyon elvonásán kívül is azt, aki saját bűnös úton szerzett javait igyekszik legalizálni, legfeljebb nem pénzmosás, hanem korábbi bűnös vagyonszerző tevékenysége, »alapbűncselekménye« miatt. Az pedig, hogy a bűnös úton szerzett javakkal mi volt a célja, bizvást lehet akár büntetés kiszabási

---

²²³ A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete elnökének 3/2002. számú ajánlása a terrorizmus és a pénzmosás megakadályozása és megelőzése érdekében. 5. oldal (www.pszaf.hu/ajanlasok/2002/3-2002.htm)

²²⁴ Földvári József: Magyar büntetőjog Általános rész Osiris Kiadó, Budapest, 1997. 227. oldal

tényező is.”²²⁵ A szerző álláspontja szerint továbbra is büntetlen utócselkménynek kellene tekinteni azokat a tetteket,

- amelyek az alpbűncselkmény tipikus, jellemző következményei, mintegy folytatásai, amelyek esetében tehát okkal állíthatnánk, hogy a terhelt nem tett többet, mint az alpbűncselkmény hasznának realizálása, és
- amelyek elkerülése a terheltől nem is várható el, ellenkező esetben magatartása például már „önfeljelentés” lenne.

Ezzel szemben van olyan álláspont, hogy mivel a bűncselkményből származó anyagi javak felhasználásának *nem rendszerinti előfeltétele a pénzmosás*, ezért nem tekinthetjük büntetlen utócselkménynek. A bűncselkményből származó pénzt az elkövető felhasználhatja pénzmosás nélkül is, és ha nem azonnal, nem nagy mennyiségben kezdi meg a pénz elköltését, valószínűleg nem is fog gyanút kelteni vele. Az alpbűncselkmény elkövetőjének büntethetőségét támasztja alá az is, hogy a pénzmosásnak *önálló jogi tárgya* van, hiszen ez a tényállás a pénzügyi szektorba vetett bizalmat is védi.

Véleményünk szerint az alpbűncselkmény elkövetőjének felelősségre vonása pénzmosás miatt *nem ütközik a büntetőjog dogmatikájának elveibe*. A kérdés ugyanis feltehető úgy is, hogy valódi vagy látszólagos az anyagi halmazat az alpbűncselkmény és a pénzmosás vonatkozásában. Az elkövető ilyen esetben több törvényi tényállást valósít meg, és többszörösen terheli bűnösség (tipikusan szándékosság, ezen belül is egyenes szándék). Mivel pedig a pénzmosás minőségileg más társadalomra veszélyességgel rendelkezik (önálló jogi tárgya van), a társadalomra veszélyesség is többszörösen fennforog. Ez még nem lenne elég ahhoz, hogy egyértelműen állást foglalhassunk a valódi anyagi halmazat mellett, hiszen „önálló társadalomra veszélyesség fennforgása esetén is sor kerülhet az utócselkmény büntetlenül hagyására olyan esetben, amikor a második cselkmény elkerülése ellenkeznék az emberi természettel. Ilyen helyzet áll fenn akkor, amikor a második büntett el nem követése leleplezné az elkövető elő-büntettét, vagyis amikor a második büntett el nem követése *önfeljelentéssel* lenne egyértelmű.”²²⁶ Tipikus példa erre a megvesztegetett hivatalnok, akit nem fogunk a passzív vesztegetés mellett adócsalásért is felelősségre vonni, hiszen ha bevallotta volna ezt a „bevételét” is, akkor önmagát jelentette volna fel. A kérdéskör Földvári József szerint a szükségszerű előcselkmények problémaköréhez hasonló, itt azonban az egyik bűncselkmény a másik nélkül is

---

²²⁵ Tóth Mihály: Gazdasági bűncselkmények egyszerű többséggel és számos kétséggel (1) (=Cég és Jog 2002. 9. szám 33. oldal)

elképzelt, de az együttes előfordulás felel meg az emberi természetnek, így nem róható fel az elkövetőnek. Akkor maradhatna el az alaphűncselekmény elkövetőjének felelősségre vonása pénzmosás miatt, ha a korábbi bűncselekmény titokban maradása érdekében *feltétlenül* el kellene követnie a pénzmosást is. Mivel azonban a tapasztalat szerint a bűncselekmény elkövetése után a megszerzett profit elköltésének nem tipikus előzménye a pénzmosás (ehhez kell bizonyos összeg nagyság, vagy egyéb körülmény, például az, hogy az elkövető „ki akar szállni” a bűnszervezetből, és át akar kerülni a legális szférába), véleményünk szerint nem tekinthetjük büntetlen utócelekménynek a pénzmosást, *az anyagi halmazat valódi*. Érvelésünket alátámasztja az a FATF által végzett kutatás is, amely szerint a kábítószer-kereskedelemből (amely talán a leginkább „készpénz-intenzív” bűncselekménytípus) származó piszkos pénzt sem mossák teljes egészében tisztára, kb. 50-70%-a kerül be a pénzmosási folyamatba.²²⁷ Erre támaszkodva megkockáztathatjuk azt a kijelentést, hogy a világon elkövetett összes bűncselekmény (amelyek döntő többsége megközelítően sem eredményez akkora mennyiségű készpénzt, mint a kábítószerrel visszaélés) elkövetéséből származó „piszkos pénz”-nek *legfeljebb a felét kísérlük meg tisztára mosni*. Nincs tehát (elméleti) akadálya annak, hogy az alaphűncselekmény elkövetőjét pénzmosás miatt is felelősségre vonjuk.

(Ettől függetlenül, az eset összes körülményeit mérlegelve a bíróság egy *konkrét ügyben* dönthet majd úgy is, hogy *az adott bűncselekményhez kapcsolódóan* büntetlen utócelekményként eltekint a pénzmosás magállapításától. Ennek nem akadálya az sem, hogy a hatályos tényállásból kikerült a „más által elkövetett bűncselekményből származó” kitétel. Az adócsalás tényállásában sem szerepel ugyanis az, hogy nem büntethető az elkövető, ha saját korábbi bűncselekményéből származó profit után nem fizet adót, a gyakorlat ezt mégis büntetlen utócelekménynek tekinti. *Kivételesen* tehát a hatályos szabályozás mellett is elképzelt a pénzmosás büntetlen utócelekményként történő értékelése.)

---

²²⁶ Földvári József: Az egység és a halmaz határesetei a büntetőjogban Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1962. 242. oldal

²²⁷ Lásd részletesebben a FATF Report on Money Laundering Typologies 1996-97 c. anyagban (elérhető a www.fatf-gafi.org weboldalon)

4. 7. Az alanyi oldal elemei

Az alanyi elemek körében a bűnösségről annyit kell megjegyeznünk, hogy az első fordulat csak egyenes szándékkal (*dolus directus*-szal), a második eshetőleges szándékkal (*dolus eventualis*-szal) is elkövethető. A más által elkövetett bűncselekményből származó dologra történő elkövetés esetén a tettes tudatának át kell fognia a dolog bűnös eredetét.

Esetleges alanyi elemként a törvényalkotó *célzatot* is szerepeltet a tényállásban: az első fordulat csak akkor tényállásszerű, ha az elkövető a dolgot az *eredetének leplezése céljából* használja fel gazdasági tevékenység gyakorlása során. A szándékos alakzatnak Tóth Mihály álláspontja szerint „csak az első fordulata célzatos, ellenkező esetben (ha a jogalkotónak más lett volna a szándéka) az eredetleplezési célzatot ki kellett volna emelni az első fordulatból. Így azonban – kiváltképpen arra tekintettel, hogy az (1) bekezdés második fordulatában a jogszabály szövege megismétli az elkövetési tárgyat (első fordulat: »dolgot«, második fordulat: »dologgal összefüggésben«), nem juthatunk más következtetésre, csak arra, hogy a pénzügyi vagy bankművelet nem eredetleplezési céllal megvalósítva is tényállásszerű.”²²⁸ Ezzel ellentétben van olyan álláspont, amely a második fordulatot is csak a célzat megléte esetén tartja megállapíthatónak.

Valójában törvényszövegezési hibáról van szó, hiszen a célzat hiányában az is bűncselekménynek számítana, ha valaki a be nem fizetett adóját a saját neve alatt elhelyezné egy bankszámlán, mivel ezzel már bankműveletet végzett az adócsalásból származó pénzzel. Ekkor külön pénzmosás miatt büntetőeljárást indítani célszerűtlen (és méltánytalan) lenne²²⁹. Véleményünk szerint tehát a célzatnak ki kell terjednie a bűncselekmény mindkét fordulatára. Helyesebb lett volna azonban a következőképpen megfogalmazni az alaptényállást:

Aki szabadságvesztéssel büntetendő cselekmény elkövetéséből származó dolgot az eredetének leplezése céljából

- 1. gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználja,*
  - 2. azzal összefüggésben bármilyen pénzügyi vagy bankműveletet végez,*
- büntettet követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*

---

²²⁸ Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2002. 361. oldal

A törvényi tényállás még utalásszerűen sem tartalmazza azt, hogy az elkövető a pénzmosásból bármiféle előnyt élvez az elkövetés kapcsán vagy utólag, a diszpozíciószerű magatartás ennek hiányában is megvalósulhatnak tekinthető. A „*haszonszerzés végett*” történő elkövetés súlyosabb minősítést sem von maga után, ez tehát legfeljebb a büntetés kiszabása során értékelhető súlyosító körülményként.²³⁰

4. 8. A szándékos változat minősített esetei

A törvényhozó a 303.§ (2) bekezdésében sorolja fel azokat a körülményeket, amelyek megvalósulása esetén a bűncselekmény társadalomra veszélyessége olyan fokban megnő, hogy súlyosabb büntetési tétel (kettőtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés) kilátásba helyezése indokolt.

Az első ilyen körülmény az **üzletszerűség**. A Btk. 137. § 9. pontja szerint üzletszerűen követi el a bűncselekményt, aki ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik. A Legfelsőbb bíróság BK 104. számú kollégiumi állásfoglalása szerint – mivel jelen esetben az üzletszerűség a bűncselekmény minősítő körülménye – ez nem létesít törvényi egységet, tehát bűnhalmazat keletkezik. Emiatt a büntetési tétel rendszerint kettőtől tizenkét évig terjedő szabadságvesztés lesz.

Minősítő körülmény továbbá, ha a bűncselekményt **különösen nagy vagy azt meghaladó értékre** követik el. Ez a Btk. 138/A. § szerint ötvenmillió forintot meghaladó értéket jelent. Hangsúlyoznunk kell, hogy nem a pénzmosási tevékenységből származó „jutaléknak” kell meghaladnia az ötvenmillió forintos értékhatárt, hanem a büntetendő cselekményből származó dolog (azaz általában a tisztára mosni kívánt pénz) értékének kell átlépnie azt.

A harmadik minősítő körülmény a **speciális szervezeti keretekben** történő elkövetéssel kapcsolatos. E szervezeti keretek részletes bemutatását ehelyütt mellőzzük, a pénzmosással

---

²²⁹ A rendőrség a kialakult gyakorlat szerint nem is indít nyomozást céltartalom hiányában.

kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása elnevezésű bűncselekmény kapcsán majd visszatérünk rájuk.

Pénzügyi intézmény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény szerint a hitelintézet (azaz a bank, a szakosított hitelintézet és a szövetkezeti hitelintézet) és a pénzügyi vállalkozás (amely részvénytársasági vagy szövetkezeti formában működhet).

Befektetési vállalkozás a tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény szerint az értékpapír-bizományos, az értékpapír-kerekedő és az értékpapír-befektetési társaság. A befektetési vállalkozás bizományosi tevékenység folytatására köteles. Befektetési vállalkozáson kívül más szervezet, illetőleg személy csak a törvényben meghatározott keretek között és feltételek fennállása esetén folytathat befektetési szolgáltatási illetőleg kiegészítő befektetési szolgáltatási tevékenységet.

A *befektetési alapkezelő* fogalmát is a tőkepiaci törvény határozza meg. E törvény szerint befektetési alapkezelő a befektetési alapkezelési tevékenységre engedéllyel rendelkező részvénytársaság. Befektetési alapkezelési tevékenység a befektetési alapkezelő által, a meghirdetett befektetési elveknek megfelelő befektetési alap kialakítása és a befektetési alap portfóliójában lévő egyes eszkozelemeknek (befektetési eszköz vagy ingatlan) a befektetési alapkezelő döntése alapján, a befektetési alap meghirdetett befektetési elveihez igazodó adásvétele. Végül a törvény meghatározza a befektetési alap fogalmát is. Befektetési alap a befektetési jegyek nyilvános vagy zártkörű kibocsátásával létrehozott és működtetett, jogi személyiséggel rendelkező vagyontömeg, amelyet a befektetési alapkezelő a befektetők általános megbízása alapján, azok érdekében kezel.

Az *elszámolóház* fogalma szintén a tőkepiaci törvényben található. Az elszámolóház a tőzsdén és tőzsdén kívül megkötött pénz- és tőkepiaci ügyletek elszámolásával és teljesítésével kapcsolatos szolgáltatásokat teljesítő szakosított hitelintézet. A tőkepiaci törvény szerint elszámolóházi tevékenység:

- a) klíring²³¹,
- b) klíringelt ügylet pénzügyi teljesítése,
- c) klíringelt ügylet nem pénzben (termékkel) történő teljesítése,
- d) a tőzsdéi ügylet teljesítéséhez kapcsolódó kötelezettségvállalás,
- e) értékpapír-kölcsönzési rendszer működtetése.

---

²³⁰ Dr. Kereszty Béla: A pénzmosás (=Magyar Jog 1995. 2. szám 67. oldal)

²³¹ A klíring (elszámolás) két vagy több fél kölcsönös tartozásainak, illetve követeléseinek rendezése olyan módon, hogy a szemben álló követeléseket kölcsönösen beszámítják, és csak a különbséget fizetik ki, illetve kapják meg.

Biztosítóintézet a biztosítóintézetekről és a biztosítási tevékenységről szóló 1995. évi XCVI. törvény szerint a felügyelet engedélye alapján létrejött biztosítótársaság, szövetkezet vagy egyesület.

Szerencsejáték szervezésével foglalkozó szervezet a Szerencsejáték Felügyelet engedélye alapján a szerencsejáték szervezéséről szóló 1991. évi XXXIV. törvénynek megfelelően koncessziós társaság, az állami játékszervező és a liberalizált tevékenység gyakorlására létrehozott gazdasági társaság, szervezet vagy személy lehet. (Szerencsejáték a törvény szerint minden olyan játék, amelyben a játékos pénz fizetése vagy vagyoni érték nyújtása fejében meghatározott feltételek fennállása vagy bekövetkezése esetén pénznyereményre vagy más vagyoni értékű nyereményre válik jogosulttá.)

A **hivatalos személy** fogalmát a Btk. 137. §-a határozza meg. E törvény alkalmazásában hivatalos személy:

- a) az országgyűlési képviselő;
- b) a köztársasági elnök;
- c) a miniszterelnök;
- d) a Kormány tagja, a politikai államtitkár;
- e) az alkotmánybíró, a bíró, az ügyész;
- f) az állampolgári jogok országgyűlési biztosa és általános helyettese, valamint a külön biztosok;
- g) a helyi önkormányzati testületek tagja;
- h) a közjegyző és a közjegyzőhelyettes;
- i) az önálló bírósági végrehajtó és az önálló bírósági végrehajtó-helyettes;
- j) alkotmánybíróságnál, bíróságnál, ügyészségnél, államigazgatási szervnél, önkormányzati igazgatási szervnél, az Állami Számvevőszéknél, a Köztársaság Elnökének Hivatalánál, az Országgyűlés Hivatalánál szolgálatot teljesítő személy, akinek a tevékenysége a szerv rendeltetészerű működéséhez tartozik;
- k) jogszabály alapján közhatalmi, államigazgatási feladatokkal megbízott szervnél, testületnél az a személy, aki közhatalmi, államigazgatási feladatot lát el.

Ügyvédnek tekintendő az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény szerint az a személy, aki egyéni ügyvédként, alkalmazott ügyvédként és ügyvédi iroda tagjaként fejt ki tevékenységet. Nem alapozza meg a súlyosabb minősítést, ha az ügyvéd a törvény szerint szünetelteti illetve nem gyakorolja az ügyvédi tevékenységet, vagy az ügyvédi

tevékenységét felfüggesztik. Az alkalmazott ügyvéd ügyvédi tevékenységet kizárólag a munkáltatója által, a részére adott megbízás alapján végezhet. Ebből következően, amennyiben az alkalmazott ügyvéd ügyvédi megbízás alapján követi el a pénzmosást, de nem tud a bűncselekményről, abban az esetben a megbízó ügyvéd közvetett tettesként felel. Az alkalmazott ügyvéd kategóriája azonban nem terjedt el a gyakorlatban, ezért a problémafelvetés is pusztán elméleti. Végül az alkalmazott ügyvéddel ellentétben nem tartozik ebbe a körbe az ügyvédjelölt, mivel az ügyvédekről szóló törvény szerint nem tagja az ügyvédi kamarának.

Kérdésként merülhet fel, hogy a felsorolt személyek és szervezetek csak törvényesen – megfelelő engedélyek birtokában – működve alapozzák-e meg alkalmazottaik pénzmosás miatti súlyosabb fenyegetettségét. Egyetértve Tóth Mihály álláspontjával kijelenthetjük, hogy „nem, a lényeg ugyanis az, hogy a pénzmosást az említett szervezeti keretek attól függetlenül megkönnyítették, hogy formálisan nem feleltek meg a törvényes követelményeknek.”²³² Természetesen, ha az elkövető a megfelelő engedélyek hiányában fejt ki a fent említett tevékenységeket, és így követ el pénzmosást, akkor a pénzmosás minősített esete mellett vizsgálendő, hogy ezzel halmazatban más bűncselekmény is megvalósult-e.

A kérdés persze elméleti jellegű, mert a pénzmosók valódi bankokat, a jogszabályok által előírt követelményeknek megfelelően működő, nagy tekintélyű (megfelelő bonitással rendelkező) pénzintézeteket szeretnek felhasználni. A felsorolt szervezeti keretek közötti elkövetés esetén a társadalomra veszélyességet az növeli meg, hogy az ilyen szervezetek alkalmazottai ismerik a pénzügyi rendszer működését, ráadásul egyszerre több pénzmosónak is segíthetnek a bűncselekményből származó dolgok legalizálásában.

4. 9. A gondatlan változat

A 303/A. § esetében a cselekmény a kizárólag más által elkövetett büntetendő cselekményből származó dologra vonatkozhat. Ha ugyanis az elkövető a saját maga által

---

²³² Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2002. 361. oldal

elkövetett bűncselekményből származó dolgot akarja tisztára mosni, akkor a gondatlanság szóba sem jöhet. A másik különbség a szándékos változathoz képest, hogy itt előcselekményként nemcsak szabadságvesztéssel büntetendő, hanem *bármilyen büntetendő cselekmény szóba jöhet*. Érthetetlen, hogy a kisebb büntetési tétellel fenyegetett gondatlan alakzat esetén miért tágította ki a törvényhozó az előcselekmények körét. Bár rögtön hozzátehetjük, hogy a Btk.-ban található, kizárólag pénzbüntetéssel fenyegetett, csekély súlyú bűncselekmények pénzmosás előcselekményeként történő előfordulásának valószínűsége a nullához konvergál. A probléma tehát teoretikus, de világosan rámutat arra, hogy a pénzmosás büntetőjogi szabályozása a mai formájában tartalmaz illuzorikus elemeket is.

Az elkövetési magatartások tanúsítása, a felhasználás, illetve a pénzügyi műveletek végzése itt is szándékos, a gondatlanság – amely itt értelemszerűen csak negligencia lehet – a dolog bűnös eredetének felismeréséhez kapcsolódik. Ha a pénzmosást elkövető nem volt tisztában a dolog bűnös eredetével (vagy csak nem lehet rábizonyítani), ám ezt a körülményekből fel kellett volna ismernie, a gondatlan alakzatért felelhet. A gondatlan alakzattól természetszerűleg kimaradt a célzat is.²³³

A gondatlan alakzat minősített esetei közül az üzletszerűség értelemszerűen hiányzik, és az ügyvédként történő elkövetés sem minősítő körülmény.

4. 10. Előkészület, büntethetőséget megszüntető ok

Az előkészületi magatartások közül a törvény csak a pénzmosás elkövetésében való megállapodást bünteti. A megállapodás legalább két személy kölcsönös egyetértését feltételezi. Részesé lehet az alpbűncselekmény elkövetője is, de ha később a pénzmosást legalább megkísérlik, abba az előkészületnek minősülő cselekmény beolvad. Az a személy, aki az alpbűncselekmény elkövetése előtt állapodik meg a tettel a pénzmosásban, az előkészületen kívül felelősséggel tartozhat az alpbűncselekményhez nyújtott pszichikai bűnsegélyért is.

A törvény meghatároz egy *büntethetőséget megszüntető okot* is. A pénzmosás elleni hatékonyabb fellépés elősegítése és az a kriminálpolitikai célkitűzés hívta életre ezt a rendelkezést, hogy nagyobb érdek fűződik a még felderítetlen, vagy csak részben felderített cselekmény leleplezéséhez, mint az elkövető megbüntetéséhez. Ha tehát az elkövető önként feljelentést tesz, vagy illet kezdeményez, nem büntethető pénzmosás miatt. A bíróságnak nincs mérlegelési lehetősége: ha a cselekményt még nem fedezték fel teljesen, a feljelenő mentesül a felelősségre vonás alól. Ez azonban természetesen nem vonatkozik az előcselekményre. Ha abban bármilyen elkövetői minőségben részt vett a pénzmosás miatt nem büntethető elkövető, azért felelősségre vonható. A „feljelentés kezdeményezése” elsősorban az intézeti, vagy hivatalos személyként elkövetett pénzmosás miatt fontos, ahol – bizonyos hivatali, szolgálati utak betartása folytán – maga a kezdeményezés is méltányolható lehet.

A büntethetőséget megszüntető ok – a rendszerbeli elhelyezésétől függetlenül – a szándékos és a gondatlan változatra egyaránt vonatkozik (hiszen a gondatlanságára a tettes később is rájöhet), nem terjed ki azonban a 303/B. §-ban szabályozott „pénzüintezeti pénzmosásra”, amely önálló bűncselekmény.²³⁴

4. 11. Egység-többség, elhatárolási és gyakorlati kérdések

A bűncselekmény folytatólagosan elkövetettnek minősül (tehát egy bűncselekmény valósul meg), ha a pénzmosás azonos előcselekmény kapcsán több alkalommal rövid időközönként, azonos akaratelhatározásból megvalósított elkövetési magatartásai folytatólagos egységet képeznek, akár saját pénz mosásáról, akár más bűnös pénzek legalizálásáról van szó. Tekintettel arra, hogy a pénzmosásnak nincs kifejezett sértettje, az orgazdaság kapcsán követett bírói gyakorlatból is levezethetően arra a következtetésre juthatunk, hogy a pénzmosás folytatólagosságának megállapítását önmagában nem zárja ki a több bűncselekményből eredő pénzre vagy akár több személy bűnös magatartásából származó javakra vonatkozó magatartás tanúsítása. A pénzmosás rendbeliségét (tehát azt,

---

²³³ Volt már sajnos példa arra a magyar büntetőjogban, hogy egy gazdasági bűncselekmény (a Jövedéki orgazdaság) célzatos alapesetéhez kapcsolódóan a gondatlan elkövetést is büntetni rendelte a törvényhozó, ami valószínűleg a hazai büntetőjogi jogalkotás mélypontját jelentette.

hogy egy vagy több bűncselekmény valósult-e meg) nem köthetjük sem az alapbűncselekmények számához (erről ugyanis a pénzmosónak legtöbbször nincsenek pontos ismeretei), sem a pénzmosás során végrehajtott műveletek számához (ekkor ugyanis az „egyszerűbb” technikákat alkalmazó pénzmosók méltánytalan előnyt élveznének). A legjobban indokolható álláspont szerint a pénzmosás annyi rendbeli, ahány elkülöníthető bűnözői kör számára nyújtja az elkövető ezt az illegális szolgáltatást. Ebből persze az is következik, hogy a saját bűncselekményből származó pénzre elkövetett pénzmosás mindig egy rendbeli lesz, itt legfeljebb folytatólagos egységet állapíthatunk meg.

A pénzmosást a hozzá legközelebb álló két bűncselekménytől, a bűnpártolástól és az orgazdaságtól kell elhatárolni.

Ha az előcselekmény és a járulékos bűncselekmény elkövetője ugyanaz a személy, akkor csak pénzmosás megállapítására van lehetőség, az orgazdaság és a bűnpártolás ugyanis csak a más által elkövetett bűncselekményekből származó dologra vonatkozó elkövetési magatartás kapcsán merülhet fel. Más által megvalósított bűncselekmény esetén a pénzmosásról csak akkor lehet szó, ha a bűncselekményből származó dolgot gazdasági tevékenység gyakorlása körében felhasználják, vagy vele összefüggésben pénzügyi vagy bankműveleteket végeznek. Minden más esetben csak a bűnpártolás vagy az orgazdaság megállapítására van lehetőség.

Kérdésként merül fel, hogy megállapítható-e a pénzmosás abban az esetben is, ha az elkövető az orgazdaság tényállásában szereplő kilenc előcselekmény valamelyikéből származó dolog elidegenítésében úgy működik közre, hogy a dologgal összefüggésben valamilyen pénzügyi vagy bankműveletet végez, és a dolog értéke különösen jelentős (azaz ötszázmillió forintnál nagyobb), vagy a bűncselekményt különösen nagy értékre (ötvenmillió forintnál nagyobb értékre) üzletszerűen követik el. Ebben az esetben szóba jöhet a pénzmosás minősített esete (a büntetési tétel kettőtől nyolc év), illetve megállapítható az orgazdaság legsúlyosabban minősülő esete is (a büntetési tétel öttől tíz év). Véleményünk szerint ebben a speciális esetben (és csak ebben az esetben!) a két tényállás konkurálásából az orgazdaság kerül ki győztesen, azaz csak orgazdaság megállapítására látunk lehetőséget, a magasabb büntetési tételre tekintettel.

---

²³⁴ Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2002. 363. oldal

Végül a nem túl szerteágazó bírói gyakorlatból tallózva két pénzmosási ügy lényegét ismertetjük.

1. Két magyar és egy osztrák állampolgár 1996-ban létrehozott Budapesten egy pénzügyi és befektetési rt.-t. Az igazgatóság elnöke az osztrák állampolgár lett, a két vádlott magyar állampolgár igazgatósági tag volt. Tisztában voltak azzal, hogy hitelezési tevékenységet nem folytathatnak. Az rt.-nek 1996-97-ben nem voltak ügyfelei, s még nem kezdték meg az engedélyezett pénzügyi szolgáltatásokat. A cég egyetlen jövedelme abból származott, hogy saját tőkéjét portfólió-kezelési szerződések keretében értékpapírokba fektette.

Az osztrák állampolgár rávette a német és osztrák befektetőket arra, hogy befektetéseiket az rt. számlájára utalják. A „csali” egy ígéret volt, hogy 30%-os hozamot kapnak, valamint hitelként felvehetik a befektetett összeg háromszorosát, ráadásul állami garanciával rendelkező magánbankként tüntették fel az rt.-t. A vád szerint a vádlottaknak nem állt szándékukban az ígéretek teljesítése. A befolyt pénz az osztrák részvényes tőketartalékként került a társasághoz. Erre azért volt szükség, hogy a két vádlott ügy fektethesse értékpapírügyletekbe ezt a pénzt, mintha az a cég saját tőkéje lenne. A vád szerint a két magyar tulajdonos mintegy 400 millió forintnak megfelelő, bűncselekményből származó összeggel végzett pénzügyi és bankműveleteket. Jogerős ítélet még nincs.²³⁵

2. Előfordult már a gyakorlatban olyan ügy is, amelyben a hagyományos módszerrel végzett pénzmosás bizonyítható volt, ám az alapbűncselekményt elkövető szervezet egyik meghatározó tagját nem sikerült felkutatni, nélküle pedig az előcselekmény tisztázása nem volt lehetséges. A nyomozást ezért meg kellett szüntetni.²³⁶

Pénzmosási ügyben eddig körülbelül egy tucatnyi megkeresés érkezett Magyarországra (az Egyesült Államokból, az EU tagállamokból és néhány egyéb országból), amelyek kivétel nélkül az előcselekmények jellegét firtatták, és tanúk kihallgatására irányultak.

Pénzmosás miatt Magyarországon eddig viszonylag kevés eljárás indult, úgy tűnik azonban, hogy a jogszabályok módosítása ezt a trendet megtörte, az eljárások száma ugyanis két év óta szignifikánsan megemelkedett. Az ORFK-tól kapott tájékoztatás szerint a pénzmosás miatt indult eljárások száma a következőképpen alakult az elmúlt kilenc évben:

---

²³⁵ Fővárosi Főügyészség G. 214/1998./27-I. szám (rövid összefoglaló: Népszabadság, 2003. február 17.)

²³⁶ Fővárosi Főügyészség G. 332/1997.

Év	Eljárások száma
1994-2000 között összesen	6
2001-ben	6
2002-ben	5
2003 szeptemberig	5

Kriminálstatisztikai nézőpontból elemezve ezeket az adatokat azt mondhatjuk, hogy valószínűleg nem a pénzmosási tevékenység nőtt meg Magyarországon az elmúlt években, hanem a formális jogi tényezők módosulására vezethető vissza ez a változás, azaz arra, hogy átalakult a vonatkozó különös részi tényállás (és mint látható, a törvénymódosítás ebből a szempontból sikeres volt).

5. A pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása

Btk. 303/B. § (1) Aki a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvényben előírt bejelentési kötelezettségnek nem tesz eleget, büntetést követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki az (1) bekezdésben említett bejelentési kötelezettségének gondatlanságból nem tesz eleget, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

5. 1. A cselekmény általános jellemzése

Évszázados jogi kötelem „Európában az orvosok számára, de így van ez a hatályos magyar egészségügyi törvényben is, hogy az orvos, amennyiben a betegnél nyilvánvalóan bűncselekményből származó sérülést fedez fel (ilyen például a lőtt seb), akkor törvény szerint kötelessége haladéktalanul bejelentést tennie a rendőri szerveknek. Ezt a törvényi rendelkezést a társadalom évszázadok alatt megszokta és természetesnek veszi amellyel a tisztességes többséget védik a bűnözőkkel szemben. Az orvos az első, aki találkozhat ilyen

sérülttel, jelentése tehát felbecsülhetetlen lehet a bűnüldözőknek.”²³⁷ A pénzmosás elleni fellépés frontvonalát értelemszerűen a pénzügyi szolgáltató szervezetek alkotják, a tőlük érkező jelzések segíthetik a nyomozó hatóság munkáját, a kapcsolódó büntetőjogi tényállás a „bejelentési hajlandóságot” kívánja fokozni, mint egyfajta külső „ösztönző erő”.

A pénzmosás büntetőjogi üldözésének második lépcsőjeként tehát a már említett „téglatörvény” által meghatározott bejelentési kötelezettség elmulasztását is büntetni rendeli a törvényhozó. Ezt a tettet „banki pénzmosás” címszóval is illetik egyesek, holott az érintett szolgáltatók köre ma már jóval tágabb. A pénzügyi szolgáltatók mindennapi tevékenységük során olyan –máshonnan nem beszerezhető – információk birtokába juthatnak, amelyek nélkülözhetetlenek a legsúlyosabb bűncselekmények elleni harcban.²³⁸ A szabályozás ezért „abból indul ki, hogy az anyagi javak nagy összegű mozgását, mobilitását, befektetését, összetételét vizsgáló szervek és szervezetek megfelelő szisztema működtetésével képesek kiszűrni a mögöttes bűncselekmények elkövetésére utaló adatokat, s ezek bejelentése fontosabb, mint a titoktartáshoz fűződő jog, illetve kötelezettség.”²³⁹

Felmerülhet azonban a kérdés, hogy a bejelentési kötelezettség nem jár-e valamilyen alapjog megsértésével. Az Alkotmány 59. § (1) bekezdésében foglalt, a személyes adatok védelméhez való alapjog („A Magyar Köztársaságban mindenkit megillet a jóhírnévhez, a magánlakás sérthetlenségéhez, valamint a magántitok és a személyes adatok védelméhez való jog.”) viszonyát a pénzmosás-ellenes szabályokhoz már az Alkotmánybíróság is vizsgálta a 24/1998. (VI. 9.) számú AB határozatában. A taláros testület véleménye szerint a kifogásolt jogszabályi rendelkezések nem ellentétesek az Alkotmány 59. § (1) bekezdésében biztosított személyes adatok védelméhez való alapjoggal. Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata a 15/1991. (IV. 13.) AB határozatban kifejtettek szerint a személyes adatok védelméhez való jogot nem hagyományos védelmi jogként értelmezi, hanem - annak aktív oldalát is figyelembe véve - információs önrendelkezési jogként. Az információs önrendelkezési jog azonban nem abszolút és korlátozhatatlan jog; kivételesen törvény elrendelheti személyes adat kötelező kiszolgáltatását, és előírhatja a felhasználás módját is.

---

²³⁷ Balogh László: A pénzmosás elleni fellépés nemzetközi összefüggései (=Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat 2003. május 211. oldal)

²³⁸ Dr. Auer Katalin – Dr. Osváth Piroska: Törvény a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról (=Pénzügyi Szemle 1994. 5. szám 391. oldal)

²³⁹ Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények KJK-Kerszöv Jogi és Üzletik Kiadó Kft., Budapest, 2002. 364-365. oldal

A sérelmezett törvényi szabály az információs önrendelkezési alapjogot az elkerülhetetlen és arányos korlátozás mértékén túl nem korlátozza, így maga a korlátozás nem érinti az Alkotmány 8. § (2) bekezdése szerint az alapjog lényeges tartalmát.

Az Alkotmánybíróság értelmezte továbbá a szóban forgó pénzmosás-ellenes rendelkezések és a banktitok védelméhez fűződő érdek egymáshoz való viszonyát is. Ezek a rendelkezések az Alkotmánybíróság szerint a banktitok korlátozott továbbításának alkotmányosan szükséges, de egyben elegendő garanciáit jelentik. Érvényesítik a célhoz-kötöttség követelményét és az adattovábbítás figyelemmel kísérhetőségének elvét, maradéktalanul teljesítik az adat további felhasználásával kapcsolatos titoktartás kötelezettségét, így az alapjog korlátozása aránytalannak sem tekinthető, már csak azért sem, mert az új Pmt. 8. § (5) bekezdése szerint sem minősül bank-, értékpapír-, biztosítási-, pénztár- és üzleti titok megsértésének, vagy más - akár jogszabályon, akár szerződésen alapuló - adat- vagy információszolgáltatási korlátozás megsértésének a bejelentési kötelezettség teljesítése.

Az Alkotmánybíróság egyébként ezt a véleményét egy később megjelent határozatában újból megerősítette: „kétségtelen, hogy az Alkotmánybíróság korábbi határozatában a pénzmosás megakadályozása és a banktitok kapcsán a jogállamiságból levezethető alkotmányos célként ismerte el a »bűnmegelőzés« érdekét. A vizsgált jogi szabályozásnál azonban a személyes adatok védelméhez való alapjognak a bűnmegelőzés érdekében történő korlátozása jól körülírható bűncselekményi kör megakadályozását célozza.” (13/2001. (V. 14.) AB határozat)

A jogalkotó az egységes jogértelmezés és a félreérthetlenség – a büntetőjogban egyébként mindenképpen helyeselhető – követelményének érvényesítése érdekében a Btk. 1994-es módosításával az üzleti- és a banktitok megsértése bűncselekményével kapcsolatban (majd később, a feledékenységet pótolva 1999-től az értékpapírtitok megsértésével kapcsolatban is) büntethetőséget kizáró, speciális körülményként kimondta:

Btk. 300/B. § (valamint 300/D. § (3) bekezdés) Nem büntethető üzleti titok megsértése és banktitok megsértése (valamint értékpapírtitok megsértése) miatt, aki

a) (...)

b) a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvényben előírt bejelentési kötelezettségének tesz eleget, vagy ilyet kezdeményez, akkor sem, ha az általa jóhiszeműen tett bejelentés megalapozatlan volt.

Az azonosítási és bejelentési kötelezettség előírása tehát nem korlátozza az információs önrendelkezési alapjogot az elkerülhetetlen és arányos mértéken túl, és immár maga a Btk. is kimondja, hogy nem sérti sem az üzleti-, sem a banktitok, de az értékpapírtitok védelméhez fűződő érdekeket sem.

Mindemellett megjegyezzük, hogy az üzleti életben tevékenykedő, a piacról élő szolgáltatók egy része még ma is úgy érzi, az azonosítási és bejelentési kötelezettség méltánytalan helyzetbe hozza őket azzal, hogy választaniuk kell: vagy teljesítik a törvény által előírt kötelezettségüket, és ezzel veszélyeztetik a saját egzisztenciájukat²⁴⁰ (hiszen ki bízna meg később például egy olyan könyvelőt, akiről kiderül, hogy korábban már „köpött” valakiről), vagy megszegik a törvényt, és akkor adott esetben akár három év szabadságvesztésre is számíthatnak. Félnék attól, hogy a gyanús tranzakciók jelentésével ronthatják az ügyfélkapcsolatot, még akkor is, ha a jelentéstétel elmulasztását a Btk. is bünteti. Nincs jó választás – mondják –, ez tipikusan a 22-es csapdája szituáció... Ez ellen egyrészt az hozható fel, hogy „a szervezett bűnözés térhódítása elleni társadalmi érdek adott esetben fontosabb lehet, mint az egyes pénzügyi tevékenységet végző személyek és ügyfelek közötti bizalmi viszony, vagy a személyes adatok védelméhez való jog”²⁴¹, másrészt nagyon kicsi (szinte nulla) annak a valószínűsége, hogy kiderül, a szolgáltató jelzése miatt indult meg az eljárás. A nyomozást ugyanis először az alaphüccselekmény miatt indítják meg (tipikusan titkos információgyűjtési módszerekkel), ezután térnek rá a pénzmosási számlára. (Egy-egy bejelentés elemzése átlagosan két napig tart. Ez idő alatt a nyomozó tisztázzák, hogy létező vállalkozás vagy magánszemély nevében kezdeményezték-e a tranzakciót, valódiak voltak-e a szolgáltatónál az ügyfél által bemutatott okmányok, az összeg címzettje létező személy-e. Ezután térnek rá az esetleges alaphüccselekmény felderítésére.²⁴²) A lebukott elkövető nem fog gyanakodni, hogy esetleg valaki jelentett, hiszen logikusan arra következtethet majd, hogy az alaphüccselekmény felderítése kapcsán került a rendőrség látókörébe a pénzmosás...

---

²⁴⁰ A szolgáltatók ellenállása az új „téglatörvény” hatályba lépése után is még számottevőnek mondható: például sok kisebb könyvelőiroda még mindig nem rendelkezik pénzmosás-ellenes szabályzattal, és – mint informálisan mondják – csak akkor fogják majd elkészíteni, ha „a papokat a gyónási titok kiadásával kapcsolatos szabályzatok elkészítésére kötelezik”...

²⁴¹ Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és büncselekmények KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2002. 365. oldal

²⁴² <http://www.origo.hu/itthon/20040128nemgyozi.html> (2004. november 10.)

A pénzmosás elleni lépések extra kiadást jelentenek a társaságoknak, amelyek megtérülése pontosan nem mérhető. „A megfelelő eljárások alkalmazása azonban megtérül a folyamatos üzletminőségben, a stabil ügyfélkörben és a piac jó megítélésében.”²⁴³

Megállapíthatjuk tehát, hogy az azonosítási és a bejelentési kötelezettség nem hozza méltánytalan helyzetbe a szolgáltatókat (eddig egyébként egyetlen esetben sem fordult elő, hogy kiderült volna egy szolgáltatóról: az ő jelentése alapján indult meg a büntetőeljárás.)

5. 2. Bejelentés vagy feljelentés?

Rögtön a tényállással kapcsolatos elemzésünk elején célszerű leszögezni: a bejelentési kötelezettség nem jelent feljelentési kötelezettséget. A köztudatban ugyan a két fogalom gyakran összemosódik, és az érintett szakmák képviselői közül is sokan félreértik a szabályozás ezzel kapcsolatos rendelkezéseit. (Innen ered a „téglatörvény” elnevezés is.) Feljelentés esetén a feljelentő bűncselekmény gyanúja esetén büntetőeljárás megindítását kívánja a feljelentett személlyel szemben. Hatályos jogunkban főszabályként „széles körben érvényesül a feljelentési jogosultság, ezzel szemben nagyon szűk körben érvényesül a feljelentési kötelezettség. A feljelentési kötelezettség szűkkörűségét jellemzi, hogy vagy csak nagyon kevés ügyben köteles mindenki feljelentést tenni (állampolgári feljelentési kötelezettség), vagy csak a hatóságok, hivatalos személyek kötelesek minden tudomásukra jutott bűncselekmény miatt feljelentést tenni”²⁴⁴ A hatályos jogi szabályozás nem ír elő sem az állampolgárok, sem a pénzügyi szolgáltatók számára feljelentési kötelezettséget! Az előírt kötelezettség a bejelentés, amely a szokatlan és rendhagyó (pénzmosásra utaló) adatok, tények, személyek, körülmények megfelelő formában történő rögzítését és a nyomozó hatósághoz történő eljuttatását jelenti. „A rendszer lényege, hogy a bejelentési kötelezettség teljesítésekor a szokatlan adatnak, ténynek és körülménynek nem kell elérnie az alapos gyanú szintjét, hanem annál alacsonyabb »bizonyosság« is elegendő a bejelentési kötelezettség teljesítéséhez. Feljelentés esetén a nyomozó hatóságnak intézkedési kötelezettsége van, vagyis alakszerű határozatot kell hoznia a nyomozás elrendeléséről, megtagadásáról, illetve a feljelentés kiegészítéséről, míg

---

²⁴³ Kinek mi a pénzmosás? (=Piac és Profit 2003. október 24.) [Összeállítás, szerző nélkül.]

²⁴⁴ Tremmel Flórián: Büntető eljárásjog, különös és Kiegészítő rész Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Pécs, 1999. 7. oldal

bejelentés esetében a nyomozóhatóságoknak nincs ilyen kötelezettsége.”²⁴⁵ A bejelentésre kötelezett személyek szemszögéből vizsgálva a kérdést a következő megállapításokat tehetjük:

- 1) A bejelentési kötelezettség a feljelentési kötelezettséggel szinte teljesen megegyezik akkor, ha a szolgáltató a működésével összefüggésben pénzmosásról szerez tudomást. Ilyenkor az általa tett bejelentés abban különbözik a feljelentéstől, hogy a hatóságnak ez alapján sem feltétlenül keletkezik intézkedési kötelezettsége. Másrészt: ha a szolgáltató nemcsak gyanítja, hanem tudja is, hogy rajta keresztül hajtanak végre egy pénzmosási tranzakciót, akkor pszichikai bűnsegédként pénzmosás miatt felel majd, nem pedig a bejelentési kötelezettség elmulasztásáért (leegyszerűsítve: ilyenkor a szolgáltató is pénzmosónak minősül).
- 2) A bejelentési kötelezettség tágabb a feljelentési kötelezettségnél annyiban, hogy nemcsak a pénzmosást, hanem már az arra utaló gyanús körülményeket is jelteni kell, függetlenül attól, hogy egyáltalán szó van-e pénzmosásról (ezt majd a nyomozó hatóság fogja kivizsgálni).

5. 3. Az alanyi kör, az alanyi oldal jellemzői

A tradicionális módszertől eltérve (amely szerint az egyes büntetőjogi tényállások elemzésének logikus sorrendje: tárgy, tárgyi elemek, alany, alanyi elemek) a bűncselekmény bemutatását az alanyok körével kezdjük. A hagyományos bemutatási sorrend megváltoztatása azért indokolt, mert az elkövetési magatartások elemzésekor többször is vissza kell majd utalnunk az alanyi körre.

A 2003. évi XV. törvény szakított a „pénzügyi szolgáltató szervezet” fogalmával, és a hatálybalépésével egyidejűleg a Btk. vonatkozó tényállásából is törölte ezt a fogalmat. Az alanyi kör tehát jelentősen kibővült. Érdekes megvizsgálnunk a háttérnorma hatálya alá tartozó szervezetek és személyek körét, mert a bűncselekmény speciális alanyai e szervezetek keretei között tevékenykedhetnek. Az új háttérnorma hatálya alá az a személy tartozik, aki a Magyar Köztársaság területén:

---

²⁴⁵ Dr. Marton Bernadett: A pénzmosásról (=Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat 2003. május 207. oldal)

1) pénzügyi szolgáltatási, kiegészítő pénzügyi szolgáltatási tevékenységet folytat: ezen tevékenységek körét a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény jelöli ki. *Pénzügyi szolgáltatás* a következő tevékenységek üzletszerű végzése forintban, illetőleg devizában, valutában:

- a) *betét gyűjtése és más visszafizetendő pénzeszköz - saját tőkét meghaladó mértékű - nyilvánosságtól történő elfogadása,*
- b) *hitel és pénzkölcsön nyújtása,*
- c) *pénzügyi lízing,*
- d) *pénzforgalmi szolgáltatások nyújtása,*
- e) *készpénz-helyettesítő fizetési eszköz kibocsátása, illetőleg az ezzel kapcsolatos szolgáltatás nyújtása,*
- f) *kezesség és bankgarancia vállalása, valamint egyéb bankári kötelezettség vállalása,*
- g) *valutával, devizával - ide nem értve a pénzváltási tevékenységet -, váltóval, illetve csekkel saját számlára vagy bizományosként történő kereskedelmi tevékenység,*
- h) *pénzügyi szolgáltatás közvetítése (ügynöki tevékenység),*
- i) *letétkezelés kollektív befektetések részére,*
- j) *letéti szolgáltatás, széfszolgáltatás,*
- k) *hitel referencia szolgáltatás,*
- l) *önkéntes kölcsönös biztosító pénztár részére történő vagyonkezelés,*
- m) *készpénzátutalás,*
- n) *magánnyugdíjpénztár részére történő vagyonkezelés.*

Kiegészítő pénzügyi szolgáltatás a következő tevékenységek üzletszerű végzése forintban, illetve devizában:

- a) *pénzváltási tevékenység,*
- b) *az elszámolásforgalom lebonyolítása (elszámolásforgalmi ügylet),*
- c) *pénzfeldolgozási tevékenység,*
- d) *pénzügyi ügynöki tevékenység a bankközi piacon.*

2) befektetési szolgáltatási, kiegészítő befektetési szolgáltatási, befektetési alapkezelési tevékenységet folytat: ezen tevékenységek körét, és gyakorlásuk feltételeit a tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény határozza meg. *Befektetési szolgáltatási*

tevékenység az alábbi tevékenységek üzletszerű folytatása forintban, illetőleg valutában, devizában a törvényben meghatározott egy vagy több befektetési eszközre²⁴⁶:

- a) *bizományosi tevékenység,*
- b) *kereskedelmi tevékenység,*
- c) *egyéni portfóliók egyedi kezelése a befektető által adott megbízás alapján (portfóliókezelés),*
- d) *jegyzési garanciavállalás,*
- e) *ügynöki tevékenység,*
- f) *az értékpapír forgalomba hozatalának szervezése és az ehhez kapcsolódó szolgáltatás.*

Kiegészítő befektetési szolgáltatási tevékenység a következő tevékenységek üzletszerű folytatása:

- a) *értékpapírok letéti őrzése és az azzal kapcsolatos nyilvántartások vezetése,*
- b) *értékpapír letétkezelés,*
- c) *befektetési hitel nyújtása a befektetőknek,*
- d) *tanácsadás társaságoknak tőkeszerkezettel, üzleti stratégiával összefüggő kérdésekben, és szolgáltatás vállalati fúziók és befolyásszerzés esetében,*
- e) *nyilvános vételi ajánlat útján részvénytársaságokban történő befolyásszerzés szervezése és az ehhez kapcsolódó szolgáltatás,*
- f) *befektetési tanácsadás,*
- g) *ügyfélszámla-vezetés,*
- h) *értékpapírszámla-vezetés,*
- i) *értékpapír-kölcsönzés.*

3) biztosítási, biztosításközvetítői, biztosítási szaktanácsadási tevékenységet folytat: ezeknek a tevékenységeknek a fogalmát ma még a biztosítóintézetekről és a biztosítási tevékenységről szóló 1995. évi XCVI. törvényben találhatjuk meg, az Európai Unióhoz történő csatlakozásunkat kihirdető törvény hatályba lépésének napján azonban

---

²⁴⁶ Befektetési eszközök a törvény szerint a következő pénzügyi aktívák:

- a) átruházható értékpapírok;
- b) pénzügyi eszközök;
- c) értékpapírra, devizára, indexre, illetőleg ezek származtatott termékeire vonatkozó határidős ügyletek, ideértve az ezekkel egyenértékű készpénz-elszámolású eszközöket;
- d) határidős kamatlábügyletek;
- e) kamat-, deviza- és tőkecsereügyletek;
- f) vételi és eladási opciók értékpapírra, devizára, indexre és kamatlábra, illetve ezek származtatott termékeire, ideértve az ezekkel egyenértékű készpénz-elszámolású eszközöket.

életbe lép a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről szóló 2003. évi LX. törvény, amely a korábbi szabályozást váltja majd fel. A ma hatályos törvény elfogadása óta a biztosítási szektor jelentős fejlődésen ment keresztül. Számottevően bővült a piaci szereplők köre: megnőtt számuk és mennyiségben, választékban egyaránt gazdagodott az általuk terjesztett szolgáltatás. A piac élénkülése a forgalmi adatok növekedésében is megmutatkozott (a biztosítási díjbevételek és a biztosítástechnikai tartalékok megduplázódtak). A biztosítási, biztosításközvetítői, biztosítási szaktanácsadói tevékenységek az új törvény rendelkezéseinek figyelembe vételével mutatjuk be.

- a) *biztosítási tevékenység,*
- b) *biztosításközvetítői és viszontbiztosítás közvetítői tevékenység,*
- c) *biztosítási szaktanácsadás.*

4) árutőzsdei tevékenységet folytat: árutőzsdei szolgáltatási tevékenység a tőkepiaci törvény értelmében a következő tevékenységek üzletszerű folytatása forintban, illetőleg valutában, devizában:

- a) *bizományosi tevékenység,*
- b) *kereskedelmi tevékenység,*
- c) *ügynöki tevékenység a*

tőzsdei termékek közül az árukra – ideértve a közraktárjegyet, annak leválasztott árujegy részét, a forgalomképes vagyoni értékű jogot is – és az abból képzett származtatott termékekre. Az árutőzsdei szolgáltató - árutőzsdei szolgáltatási tevékenységéhez kapcsolódóan – ügyfélszámla-vezetési tevékenységet folytathat.

5) postai pénzforgalmi közvetítői tevékenységet, postai készpénzáttutalást, belföldi és nemzetközi postautalvány-felvételt és kézbesítést folytat: ezen tevékenységek körét a postáról szóló 2003. évi CI. törvény határozza meg.

6) ingatlanügylettel kapcsolatos tevékenységet folytat²⁴⁷: az ingatlanközvetítés fogalmával kapcsolatban a 49/1982. (X. 2.) MT rendelet ad eligazítást.

---

²⁴⁷ *Ingatlanügylettel kapcsolatos tevékenységnek* számítanak a Pmt. szerint a következő tevékenységek: ingatlan tulajdonjoga átruházásának, bérleti jogának üzletszerű közvetítése, ideértve az ügyletek előkészítését, az ingatlan forgalmi értékének becslését, valamint az üzletszerű ingatlanberuházás és ingatlanfejlesztés.

7) könyvvizsgálói tevékenységet folytat: a könyvvizsgálói tevékenység fogalma a Magyar Könyvvizsgálói Kamaráról és a könyvvizsgálói tevékenységről szóló 1997. évi LV. törvényben található.

8) könyvviteli (könyvelői), adószakértői, okleveles adószakértői, adótanácsadói tevékenységet megbízási, illetve vállalkozási jogviszony alapján folytat:

- a) *a könyvviteli tevékenység* tartalmát a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény részletezi. A törvény a számviteli tevékenység két formáját ismeri: a könyvvizsgálói tevékenységet és a könyvviteli szolgáltatást. A Pmt. szerint az folytat könyvviteli tevékenységet, aki a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény 150. § (2) bekezdése szerint könyvviteli szolgáltatást végez.
- b) *az adószakértői tevékenység*²⁴⁸ végzésének feltételeit az adószakértői működés engedélyezésének szabályairól szóló 20/1994. (VI. 17.) PM rendelet tartalmazza:

Ezek a szolgáltatók egyébként tipikusan inkább megszakítják a kapcsolatot a problémás ügyféllel, legyen szó akár pénzmosásról, akár adócsalásról. Egy cégnek sem jó reklám, hogy feljelentette kliensét – főleg ha utóbb kiderül, hogy alaptalanul. Ezért a szolgáltatók inkább nem kockáztatják a „goodwill”-jüket, és azonnali hatállyal felbontják a szerződést (a megbízást) bármilyen gyanú felmerülése esetén. Saját érdekük azt diktálja, hogy ne keveredjenek bele a kényes ügyekbe, de nem is mindig jelentik azokat.

9) játékkaszinót működtet: a játékkaszinók gyakran a pénzmosási tevékenységet végzők működésének terepei. Működtetésük feltételeit és szabályait a szerencsejáték szervezéséről szóló 1991. évi XXXIV. törvényben találhatjuk. A játékkaszinók Magyarországon kizárólag az állam többségi vagy 100%-os tulajdoni hányadában lévő szervezet keretében tevékenykedhetnek, ez jelentősen csökkenti a pénzmosási kockázatot ezen a területen.

10) nemesfémekkel, drágakövekkel, ezekből készült tárgyakkal, ékszerekkel, kulturális javakkal, művészeti alkotásokkal kereskedik, azokat árverésen vagy bizományosként értékesíti: a belkereskedelem szabályait az 1978. évi I. törvény tartalmazza, e törvény felhatalmazása alapján az egyes kereskedelmi tevékenységek gyakorlásáról szóló 15/1989.

---

²⁴⁸ Adótanácsadó, adószakértő, okleveles adószakértő a Pmt. értelmében az, aki a külön jogszabályokban meghatározott feltételek szerint megszerzett szakmai képesítéssel és ilyen tevékenység folytatására jogosító engedéllyel rendelkezik.

(IX. 7.) KeM rendelet pedig ide vonatkozó rendelkezéseket tartalmaz: nemesfém ékszer és nemesfém díszműáru forgalmazása csak bejelentett és nyilvántartásba vett üzletben, valamint csomagküldő kereskedelem útján történhet. Szakmai kiállításon és alkalmi, ünnepi rendezvényen csak egyébként üzlettel rendelkező kereskedő árusíthat.

A kulturális javak fogalmát a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény határozza meg.

A törvényi szabályozás azonban kijátszható. Több műkincskereskedő és galériatulajdonos állítja, hogy a legtöbb jónevű belvárosi galéria, aukciós ház bejáratához közel parkol egy-egy „fekete” műkereskedőkkel megrakott Mercedes (általában ez is fekete...). Minden képpel közlekedő, a galériába tartó polgárt megállítanak, s vételi ajánlatot tesznek. Készpénzzel fizetnek, s nem tűnik valószínűnek, hogy a kétmillió forint feletti ügyleteket bárkinek is jelentsék, talán még szabályzatuk sincsen, és a jelentésre kötelezett személyt sem választották ki maguk közül... Emellett a kortárs művészek egy része műterméből adja el az alkotásait, és a vevő személyazonosságának igazolása helyett - ami az üzletet fenyegetné -, inkább egyéb dolgokon, például az újabb alkotáson gondolkodnak. (Az előzőekben leírtakkal szemben az hozható fel, hogy a pénzmosók általában törvényesen működő galériákat keresnek, ha ilyen módon akarnak bűnös eredetű pénzt legalizálni. A műkincskereskedők és a galériatulajdonosok üzletét a regisztrációs kötelezettség ugyan tényleg ronthatja, ennek ellenére nem lenne célszerű kivenni őket a szabályozás hatálya alól.)

A Pmt. rendelkezései egyébként a kétmillió limit tekintetében is kijátszhatók: a kétmilliót kétfelé szedve, két önálló ügyletként kezelve kikerülhető az azonosítási, jelentési procedúra, és a galériákban is könnyen megoldható, hogy több alkotás együttes értéke ne érje el a kétmillió bűvös határt. Ezek mellett névleges ajándékozással is lehet komoly értékű műkincsekhez jutni, ahol valójában jóval az összeghatár feletti kifizetések történnek. Problémát jelent az is, hogy a mai közbiztonság mellett a becsületes gyűjtők is szívesebben vásárolnak név nélkül kétmillió forint feletti értéket.

11) önkéntes kölcsönös biztosító pénztárként működik: az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárakat az 1993. évi XCVI. törvény hozta létre, és ez a törvény tartalmazza a rá vonatkozó részletes szabályozást.

12) ügyvédi, közjegyzői tevékenységet végez: ügyvédi tevékenységet az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény értelmében az ügyvéd, az alkalmazott ügyvéd és bizonyos

körben az ügyvédjelölt is végezhet az ott leírtak szerint. (Az ügyvédjelölt véleményünk szerint azért sorolható ebbe a körbe, mert a törvény nem úgy fogalmaz, hogy „ügyvédként” végez valamilyen tevékenységet.) Közjegyzői tevékenységet a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény alapján a közjegyző, a közjegyzőhelyettes és a közjegyzőjelölt végezhet a törvényben meghatározott keretek között.

Az ügyvédi tevékenységet végző személyeket az azonosítási és bejelentési kötelezettség akkor terheli, ha az ilyen személy pénz és értéktárgy letéti kezelését végzi, vagy ha a következő jogügyletek előkészítésével és végrehajtásával összefüggésben végez az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvényben meghatározott ügyvédi tevékenységet:

- a) gazdasági társaságban vagy egyéb gazdálkodó szervezetben lévő vagyonrész (részesedés) vétele, eladása,
- b) ingatlan vétele, eladása,
- c) gazdasági társaság vagy egyéb gazdálkodó szervezet alapítása, működtetése, megszűnése.

„Klasszikus jogi tevékenysége mellett az ügyvéd adótanácsadói tevékenységet is végezhet. Hangsúlyozni kell, hogy ilyen esetben adótanácsadói minőségében kell eljárnia, vagyis ebben az esetben a pénzmosás elleni törvény ügyvédet megillető kivételei nem vonatkoznak rá.”²⁴⁹

Az azonosítási és bejelentési kötelezettség a közjegyzőt akkor terheli, ha bizalmi őrzést végez, vagy a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvényben meghatározott közjegyzői tevékenységet folytat a következő jogügyletek előkészítésével és végrehajtásával kapcsolatban:

- a) gazdasági társaságban vagy egyéb gazdálkodó szervezetben lévő vagyonrész (részesedés), vétele, eladása,
- b) ingatlan vétele, eladása,
- c) gazdasági társaság vagy egyéb gazdálkodó szervezet alapítása, működtetése, megszűnése.

A Pmt.-ben előírt kötelezettségek az ügyvédet nem terhelik, ha:

- a) a pénzmosásra utaló adat, tény vagy körülmény büntetőeljárásban történő védelem, illetve bíróság előtti képviselet - ide nem értve a cégbírósági eljárásban történő képviseletet - előkészítése, ellátása során, vagy ellátását követően utóbb és azzal összefüggésben jutott tudomására,

---

²⁴⁹ Dr. Marton Bernadett: A pénzmosásról (=Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat 2003. május 205. oldal)

b) a pénzmosásra utaló adat, tény vagy körülmény az a) pontban írt képviselőt, védelem ellátásának, vagy az eljárás megindításának a szükségességével összefüggésben végzett jogi tanácsadás során jutott a tudomására.

A Pmt.-ben előírt kötelezettségek a közjegyzőt nem terhelik, ha:

- a) a pénzmosásra utaló adat, tény vagy körülmény képviselőt, védelem ellátásának, vagy az eljárás megindításának a szükségességével összefüggésben végzett jogi tanácsadás során jutott a tudomására,
- b) a közjegyző nemperes eljárást folytat le.

A szabályozás hatálya alá ezek a szolgáltatók azért kerültek, mert a FATF szerint a pénzmosási rendszerek fokozott aggodalmat kiváltó tulajdonsága, hogy a szervezett bűnözők szakembereket, például ügyvédeket, közjegyzőket és könyvelőket (ún. „kapuőrök”) vesznek igénybe, hogy pénzügyi közvetítőként vagy szaktanács nyújtásával segítsenek nekik pénzeik legalizálásában. „Sok országban ezek a szakemberek társaságok és egyéb jogi személyek vagy szervezetek alapítására specializálódnak, miközben egyéb hasznos szolgáltatásokat is nyújtanak a pénzmosó számára.”²⁵⁰

13) az 1-12. pontban felsorolt személyek és szervezetek ügyfele²⁵¹, valamint az a személy, aki a Magyar Köztársaság határát úgy lépi át, hogy a birtokában összesen egymillió forint értéket elérő vagy azt meghaladó összegű forint, valuta, utazási csekk, nemzetközi postautalvány feladóvevénye, átruházható értékpapír, illetve pénzügyi eszköz van. A valuta forintértékének kiszámításakor a határátlépés napján a Magyar Nemzeti Bank által közzétett hivatalos árfolyamot, az MNB hivatalos árfolyamlapján nem szereplő külföldi pénznemek esetében az ezek USD-ra átszámított árfolyamairól szóló, átlépés napján érvényes MNB közleményben foglalt árfolyamot kell alkalmazni.

Egy ország devizagazdálkodása²⁵² lehet kötött vagy szabad, illetve e két végpont közé eső intervallumba sorolható a legtöbb ország által alkalmazott devizagazdálkodási stratégia. A kötött devizagazdálkodás a szabadon nem konvertálható (átváltható) valutájú országokra jellemző, míg a konvertibilis valutával rendelkező országokban általában szabad

²⁵⁰ A FATF Negyven Ajánlásának felülvizsgálata. Konzultációs dokumentum 2002. május 30. 2. oldal

²⁵¹ Ügyfél a 2003. évi XV. törvény értelmében az, aki a szolgáltatóval a szolgáltató tevékenységi körébe tartozó szolgáltatás igénybevételére szerződést köt (rendszeres ügyfél), illetve a szolgáltató részére üzleti megbízást ad (alkalmi ügyfél).

²⁵² „A devizagazdálkodás azon rendeletek, előírások, tiltások, módszerek és intézkedések összessége, melyek révén egy ország belső pénzforgalma a külvilághoz kapcsolódik. A belföldi és külföldi pénzforgalom kapcsolatának szabályozása a monetáris politika része. A monetáris politika devizákkal kapcsolatos részét akkor nevezik devizagazdálkodásnak, ha a szükséges egyensúly megteremtéséhez folyamatos korlátozó

devizagazdálkodás folyik. Magyarország 2001 júniusában tért át a szabad devizagazdálkodásra. 2001. június 15-én hirdették ki a 88/2001. (VI. 15.) számú kormányrendeletet, amely a devizáról szóló törvényben kapott felhatalmazás alapján megteremtette a forint teljes konvertibilitását. A 2001. évi XCIII. törvény pedig 2002. január 1-től teljesen szabad devizagazdálkodást vezetett be. A devizakorlátozások megszűnésével azonban korlátlan mennyiségű készpénz kivitelére és behozatalára nyílt lehetőség. Mivel a pénzmosás elleni küzdelemnek ki kell terjednie a készpénz nemzetközi mozgásának ellenőrzésére is, a Pmt.-be bekerült az a rendelkezés, amely bejelentési kötelezettséget ír elő összesen egymillió forintos összértéket elérő fizetőeszköz kivitele illetve behozatala esetén.

14) a szolgáltató, annak vezetője, alkalmazottja, illetőleg segítő családtagja.

15) a vámhatóság a 13. pontban említett határátlépés esetén.

A fentiek alapján tehát a bűncselekmény *speciális alanyai* a felsorolt szolgáltatók vezetői, alkalmazottai, egyéni vállalkozás esetén annak alkalmazottai, illetőleg segítő családtagjai. (Természetesen maguk az egyéni vállalkozók is alanyok, feltehetően azért nem nevesítették ezt a kategóriát, mert vezetőnek tekintették őket.) Az alanyi kör kapcsán kiemelő, hogy a keretet kitöltő jogszabály, azaz a Pmt. gyakori változásai miatt – amelyek a bejelentésre kötelezettek körét is érintették – rendkívül gondosan kell vizsgálni, hogy a cselekmény elkövetésének idején az adott szolgáltató bejelentésre kötelezett volt-e, s ezáltal elkövethette-e egyáltalán a kérdéses bűncselekményt.

Minden kötelezett önálló tettesként valósítja meg a bűncselekményt, és a bejelentési kötelezettség elmulasztásának rendbelisége a bejelentési kötelezettségek számához igazodik.

Az *alanyi elemek* körében kiemelő, hogy a törvény nem értékelt a tényállásban sem célzatot, sem motívumot. Ha az elkövető bizonyíthatóan haszonszerzési célból követi el a bűncselekményt, akkor már valószínűleg nem is a bejelentési kötelezettség elmulasztásáért, hanem a Btk. 303. §-ába ütköző pénzmosás miatt tartozik majd büntetőjogi felelőséggel.

A bűncselekmény elkövethető szándékosan [Btk. 303. § (1) bekezdés] és gondatlanul [(2) bekezdés] is. Szándékosság esetén a tettes tud a bejelentési kötelezettségről, s azzal is

---

szabályokat kell fenntartani, mert csak piaci módszereket alkalmazva a kívánt egyensúly nem jönne létre.” (Dr. Tóth Éva: Devizagazdálkodási kézikönyv I. kötet Budapest, 1994. 19. oldal)

tisztában van, hogy az adott esetben ezt teljesítenie kellett volna. Szándéka lehet egyenes- (dolus directus) és eshetőleges szándék (dolus eventualis) is. Gondatlanság esetén a tettes rendszerint hanyagsága, felületessége miatt nincs tisztában bejelentési kötelezettségével. Hangsúlyoznunk kell, hogy amennyiben az elkövető tudja (vagy gyanítja), hogy a bejelentési kötelezettsége olyan ügyletre vonatkozik, amely bűncselekménnyel összefüggésbe hozható pénzzel kapcsolatos, akkor már pénzmosást követ el, tettesi vagy bűnsegédi elkövetői alakzatban.

5. 4. A bűncselekmény tárgya, a tárgyi oldal elemei

A már említett okok miatt az alany és az alanyi elemek vizsgálata után térünk át a tárgy és a tárgyi oldal elemzésére. A bűncselekmény *jogi tárgya* itt is a bűnözés – elsősorban a szervezett bűnözés – elleni fellépés eredményességéhez fűződő közérdek. Jogi tárgynak tekinthető továbbá a háttérnormában felsorolt pénzügyi szolgáltatók működésébe vetett bizalom²⁵³ is. „A szervezett bűnözés alapvető jellemvonása, hogy mérhetetlen mennyiségű készpénzbevételt eredményez. A legális gazdasághoz a piacgazdaság érrendszerét jelentő bank- és pénzügyi rendszeren keresztül vezet az út, így a »piszkos« pénzek csaknem mindig felbukkannak a bankok és egyéb pénzügyi intézmények hálózatában. Ezért a pénzmosás büntetendővé nyilvánítása járulékosan védi az említett intézmények törvényes működésébe vetett bizalmat. Természetesen a bűnös úton szerzett pénzek nem csak a szűkebb értelemben vett pénzügyi szektorban tűnnek fel, hanem ennél lényegesen tágabb körben, jellemzően még például az ingatlan vagy szerencsejáték piacon.»²⁵⁴

A *tárgyi oldal elemei* közül csak az elkövetési magatartást tudjuk elemezni, hiszen a törvényhozó egyéb tárgyi elemet nem értékelt. Az elkövetési magatartás a háttérnormában foglalt (és konkretizált) bejelentési kötelezettség elmulasztása, és mivel eredményt nem értékel a tényállás, ezért tiszta mulasztási bűncselekményről van szó.

A háttérnorma a következő kötelezettségeket írja elő:

---

²⁵³ Horváth Tibor – Kereszty Béla – Maráz Vilmosné – Nagy Ferenc – Vida Mihály: A magyar büntetőjog Különös része Korona Kiadó, Budapest, 1999. 670. oldal

²⁵⁴ Dr. Belovics Ervin – Dr. Molnár Gábor – Dr. Sinku Pál: Büntetőjog Különös rész HVGORAC Lap-és könyvkiadó Kft., Budapest, 2002. 515. oldal

1) a rendőrséggel kapcsolatot tartó személy kijelölése, személyéről (illetve annak változásáról) az ORFK tájékoztatása, azaz a szolgáltató köteles kijelölni - a szervezet sajátosságától függően - egy vagy több személyt, aki a szolgáltatótól, annak vezetőjétől, alkalmazottjától, illetve segítő családtagjától érkezett bejelentést az ORFK-nak haladéktalanul továbbítja. A kijelölt személy nevééről, beosztásáról, valamint az ezekben bekövetkezett változásról az alanyi kör vizsgálatakor az 5. 2. fejezetben az 1-5., illetve a 9. és 11. pont alatt felsorolt szolgáltató a kijelöléstől számított öt munkanapon belül köteles tájékoztatást küldeni az ORFK részére. A 6., 8. és 10. pont alatt felsorolt szolgáltató a kijelölt személy nevééről, beosztásáról az első, általa tett pénzmosásra utaló adat, tény vagy körülmény felmerüléséről szóló bejelentés továbbításával egyidejűleg köteles e tájékoztatást az ORFK részére megadni. A vámhatóság vonatkozásában kijelölt személynek a pénzmosásra utaló adat, tény vagy körülmény felmerülésének helye szerint illetékes vámhivatal parancsnokát, illetve távollétében a helyettesét kell tekinteni. A kijelölt személy egyébként nem mérlegelhet, ha a szolgáltató alkalmazottja pénzmosás-gyanús körülményt észlel, és kéri ennek bejelentését. Ilyen esetben a bejelentést haladéktalanul továbbítani kell a nyomozhatóságnak;

2) ügyfél-azonosítás;

3) az ORFK részére történő bejelentés: ezt a kötelezettséget az ügyfél-azonosítási kötelezettséggel együtt a későbbiekben elemezzük, hiszen a bűncselekmény megvalósulása szempontjából csak ezeknek lehet relevanciájuk;

4) belső ellenőrzési- és információs rendszer működtetése, speciális oktatás: azaz a tíz fő alkalmazotti létszámot meghaladó szolgáltató köteles a pénzmosást lehetővé tevő, illetőleg megvalósító üzleti kapcsolatok, ügyleti megbízások megakadályozása érdekében az ügyfelek azonosítását elősegítő belső ellenőrző és információs rendszert működtetni. Emellett a szolgáltató köteles gondoskodni arról, hogy alkalmazottai a pénzmosás bűncselekményére vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket megismerjék, a pénzmosást lehetővé tevő, illetőleg megvalósító üzleti kapcsolatok, ügyleti megbízásokat megtanulják felismerni, és a pénzmosás gyanújára okot adó esetekben megfelelően tudjanak eljárni;

5) adatnyilvántartás és -őrzés (az adatrögzítéstől, a bejelentéstől, illetőleg az üzleti kapcsolat megszűnésétől számított tíz évig); a szolgáltató az azonosítási és adatrögzítési kötelezettség teljesítése során birtokába jutott adatokat, okiratokat, illetve azok másolatait, valamint a bejelentési kötelezettség teljesítését igazoló iratokat, illetve azok másolatait az adatrögzítéstől, illetve a bejelentéstől számított tíz évig köteles megőrizni. Az ügyfél és a

szolgáltató között üzleti kapcsolat²⁵⁵ létesítése alapján a szolgáltató birtokába jutott adatok, okiratok, illetve azok másolatainak megőrzési határideje az üzleti kapcsolat megszűnésekor kezdődik. Az adatokat úgy kell megőrizni, hogy azokból a változás dátuma és a változás előtti adatok is megállapíthatóak legyenek. Az 5.2. fejezetben az 1-5. pontok alatt felsorolt szolgáltató köteles olyan nyilvántartást vezetni, amely tartalmazza a 2 millió forint értéket elérő vagy meghaladó összegű, készpénzben (forintban, illetőleg valutában) lebonyolított üzleti megbízások esetén az ügyfélnek az azonosítás során felvett adatait.

A tízéves adatkezelési kötelezettség a kis cégeket és ezek ügyfeleit az adatbiztonság szükségképpen alacsony szintje miatt bizonyos mértékben fenyegeti. „A műkereskedők, régiségkereskedők ügyfeleikről felvett nyilvántartások érzékeny – bár az adatvédelmi törvény alapján »különleges adatnak« nem minősülő – vagyoni, jövedelmi helyzetre utaló adattartalommal bírnak; ezek az adatok nincsenek elválasztva az adatalany azonosító adataitól: egy ilyen nyilvántartás kezelése a megfelelő infrastruktúrával nem rendelkező adatkezelő által potenciális veszélyforrás az adatalanyra nézve, s alááshatja azt a bizalmi kapcsolatot, amely a műkereskedő és a műgyűjtő között fennáll.”²⁵⁶ Vannak tehát bizonyos veszélyek az adat-nyilvántartási kötelezettséggel kapcsolatban, azonban a pénzmosás elleni küzdelemben semmiképpen nem nélkülözhetjük ezt az intézményt.

6) titoktartási kötelezettség, azaz a szolgáltató, annak vezetője, alkalmazottja, illetőleg segítő családtagja, ideértve a kijelölt személyt is, a bejelentési kötelezettség teljesítéséről, annak tartalmáról és a kijelölt személyről - kivéve a büntetőeljárást folytató hatóságnak - harmadik személynek vagy szervezetnek, ideértve az ügyfelet is²⁵⁷, tájékoztatást nem adhat, és köteles biztosítani, hogy a bejelentés megtörténte, annak tartalma és a bejelentő személye titokban maradjon. E tájékoztatási korlátozás a szolgáltatók többsége esetében nem vonatkozik a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete, továbbá a játékkaszinót működtető szolgáltatók tekintetében a Szerencsejáték Felügyelet részére nyújtandó információk körére, amennyiben az információszolgáltatás e felügyeleti szervek jogszabályban meghatározott feladatainak ellátásához kapcsolódik.

7) belső szabályzat készítése: A Pmt.-ben meghatározott kötelezettségek körébe tartozó feladatok teljesítésére a szolgáltató köteles belső szabályzatot készíteni, melyet a

---

²⁵⁵ A Pmt. szerint *üzleti kapcsolat* az ügyfél és a szolgáltató között a szolgáltató tevékenységi körébe tartozó szolgáltatás igénybevételére vonatkozó írásbeli szerződéssel létrejött tartós jogviszony. Üzleti kapcsolatnak tekintendő az is, ha a Pmt. 14. § (2) bekezdésében meghatározott közjegyzői tevékenységek tekintetében a közjegyző az eljárást lefolytatja.

²⁵⁶ Indítvány az Alkotmánybírósághoz (dr. Majtényi László és dr. Jóri András) (=Fundamentum 2002. 2. szám 92. oldal)

²⁵⁷ A nemzetközi dokumentumokban ez a követelmény mint a „riasztás tilalma” jelenik meg.

szolgáltató felett állami vagy szakmai felügyeletet gyakorló szerv²⁵⁸ hagy jóvá. E felügyeleti szerv a Szabályzat kidolgozásához - az ORFK-val együttműködve - iránymutatásokat és mintaszabályzatokat bocsát rendelkezésre. (Az Európai Unió vonatkozó irányelvei egyébként nem írják kötelezően elő, hogy a nyomozó hatósággal szembeni „tájékoztatási kötelezettség” részleteit titkos, belső szabályzatban kell meghatározni.²⁵⁹)

A Pmt. által előírt Szabályzat *kötelező tartalmi elemei*:

- (a) a pénzmosásra utaló adatok, tények, körülmények megállapításakor figyelembe veendő szempontok,
- (b) az ügyfelek azonosításának belső eljárási rendje,
- (c) a tényleges tulajdonos megállapítása belső eljárási rendjének, illetve az ügyfél erre vonatkozó nyilatkozata megtételének meghatározása,
- (d) a bejelentési kötelezettség teljesítésének belső eljárási rendje, ideértve az ezt elősegítő belső ellenőrző, információs és adatkezelő rendszert,
- (e) az ORFK-nak történő bejelentés eljárási rendje és formája, a pénzmosásra utaló adat, tény vagy körülmény rövid ismertetésével kapcsolatos adatokat tartalmazó formanyomtatvány,
- (f) az azonosítás, illetőleg a bejelentés kapcsán keletkezett adatok kezelésére, megőrzésére, védelmére vonatkozó előírások,
- (g) az alkalmazottak képzésére és folyamatos továbbképzésére vonatkozó előírások,
- (h) az ügyfelekkel kapcsolatba kerülő alkalmazottak részére az egyes esetekben alkalmazandó eljárási, magatartási normák,
- (i) a Büntető Törvénykönyv pénzmosási tényállásának, e törvény rendelkezéseinek ismertetése, továbbá a szolgáltatóra vonatkozó jogszabályok titokvédelmi előírásainak felsorolása.

E hét kötelezettség közül a bejelentési (és részben az ügyfél-azonosítási) kötelezettségnek van büntetőjogi relevanciája, ezért ezeknek a kötelezettségeknek a tartalmát indokolt részletesebben vizsgálni. A Btk. 303/B. §-a ún. tiszta mulasztási bűncselekmény, azaz a diszpozícióban leírt magatartás (a bejelentési kötelezettség) elmulasztása önmagában,

---

²⁵⁸ Ezek a szervek: a legfontosabb a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete, továbbá ide tartozik a Magyar Nemzeti Bank, a Szerencsejáték Felügyelet, a Magyar Könyvvizsgálói Kamara, a Magyar Ügyvédi Kamara és a Magyar Országos Közjegyzői Kamara.

²⁵⁹ Indítvány az Alkotmánybírósághoz (dr. Majtényi László és dr. Jóri András) (=Fundamentum 2002. 2. szám 87. oldal)

minden következmény beállta nélkül már bűncselekménynek minősül.²⁶⁰ Emellett ez a tényállás klasszikus keretdiszpozíció, viszont ennél többről is, ún. blankettás diszpozícióról van szó, hiszen a büntetőjog eszközeivel szankcionált kötelezettségeket nem a Btk., hanem a háttérnorma tartalmazza.

A háttérnormában előírt, *büntetőjogilag releváns* két kötelezettség közül először azt vizsgáljuk meg, amelyik csak áttételesen kapcsolódik az általunk elemzett bűncselekményhez. Az ügyfél-azonosítási kötelezettséget a következő szempontok alapján vizsgáljuk: mikor keletkezik ez a kötelezettség, kinek kell elvégezni az azonosítást, kit kell azonosítani, mi az azonosítási kötelezettség tartalma, és végül mik a következményei a sikertelen azonosításnak.

1. Ügyfél-azonosítási kötelezettség keletkezése:

- a) a szolgáltató az ügyféllel történő üzleti kapcsolat létesítésekor köteles az ügyfél, annak meghatalmazottja, a rendelkezésre jogosult, továbbá a képviselő azonosítását elvégezni;
- b) az a) pontban meghatározott eseten kívül kétmillió forintot elérő vagy meghaladó összegű (forintban, devizában, valutában) ügyleti megbízást²⁶¹ a szolgáltató kizárólag olyan ügyféltől, meghatalmazottól, rendelkezésre jogosulttól, továbbá képviselőtől fogadhat el, akinek azonosítását elvégezte;
- c) a b) pontban meghatározott azonosítási kötelezettség kiterjed az egymással ténylegesen összefüggő, több ügyleti megbízásra, ha ezek együttes értéke eléri a kétmillió forintot. Ebben az esetben az azonosítást azon ügyleti megbízás elfogadásakor kell végrehajtani, amellyel az ügyletek együttes értéke eléri a kétmillió forintot;
- d) pénzmosásra utaló adat, tény vagy körülmény felmerülése esetén, amennyiben az ügyfél azonosítására még nem került sor, a szolgáltató köteles haladéktalanul az

---

²⁶⁰ Földvári József: Magyar büntetőjog Általános rész Osiris Kiadó, Budapest, 1997. 91. oldal

²⁶¹ A 2.000.000 forint 265 HUF/EUR átváltási árfolyamon számolva kb. 7500 euró, ami azt jelenti, hogy az EU-hoz történő csatlakozásunkkal a szigorúbb követelményeket támaztó országok közé fogunk tartozni. Az EU vonatkozó Irányelve szerint az értékhatár 15.000 euró, de a tagállamok ennél szigorúbb (alacsonyabb) összeghatárt is megállapíthatnak. A tagállamok többsége élt is ezzel a lehetőséggel, és a 15.000 eurónál alacsonyabb szinten húzta meg a határt. Franciaországban például 7.000 euró, Belgiumban 7.900 euró a limit, de a tagállamok döntő többsége tíz- és tizenöt-ezer euró közötti értékhatárt alkalmaz. Ha az inflációs ráta hatását (a forint árfolyamának jövőbeli alakulására) is figyelembe vesszük, akkor könnyen előfordulhat, az euró magyarországi bevezetésekor (valamikor 2008 és 2010 között) a mi szabályozásunk lesz a legszigorúbb az EU-ban...

ügyfelet, a meghatalmazottat, a rendelkezésre jogosultat, továbbá a képviselőt a kétmillió forintos értékhatárra tekintet nélkül azonosítani;

e) a játékkaszinót működtető szolgáltató köteles az ügyfelet a játékkaszinó területére való belépéskor azonosítani;

f) háromszázezer forintot elérő, illetve meghaladó összegű pénzváltási tranzakció esetén a pénzváltási tevékenységet²⁶² folytató szolgáltató²⁶³ köteles az ügyfelet a törvényben szereplő valamennyi adatra vonatkozóan azonosítani;

g) a Magyar Köztársaság államhatárát átlépő személy, amennyiben birtokában összesen egymillió forint értéket elérő vagy azt meghaladó összegű forint, valuta, utazási csekk, nemzetközi postautalvány feladóvevénye, átruházható értékpapír, illetve pénzügyi eszköz van, köteles ezt a tényt a vámhatósággal írásban közölni. A közlésnek tartalmaznia kell a törvényben felsorolt adatokat, továbbá a személy birtokában lévő pénz összegét és pénznemét, értékpapír, illetve pénzügyi eszköz esetén a kibocsátót, a sorszámot és a névértéket.

2. Az azonosítás elvégzésére kötelezettek köre:

a) a szolgáltató (főszabály);

b) a vámhatóság azonosítja az államhatárt átlépő személyt, ha pénzmosságra utaló adat, tény vagy körülmény merül fel (kivétel).

3. Az azonosítandó személyek köre:

a) a természetes személy ügyfél,

---

²⁶² A pénzváltási tevékenység végzésének tárgyi feltételei a pénzváltási tevékenységről szóló 297/2001. (XII. 27.) Korm. rendelet szerint:

a) a pénzváltási tevékenység végzésére alkalmas üzlethelyiség,

b) a biztonságos pénztároláshoz szükséges páncélszekrény, falba épített széf vagy - havi átlagban napi 100 000 forintot meg nem haladó forgalom esetén - lemezszekrény,

c) a valuták és a csekkek forgalomképességének ellenőrzéséhez szükséges segédeszközök:

- valuta- és csekktájékoztató,

- technikai segédeszközök (UV-lámpa, nagytítő),

d) legalább egy telefon fővonal,

e) árfolyamjegyzék,

f) az ügyfelet érintő, a pénzváltással összefüggő előírásokat angol és német nyelven tartalmazó tájékoztató tábla,

g) a pénzváltó köteles olyan technikai eszköz telepítésére és üzemeltetésére, mely alkalmas arra, hogy az ügyfélfogadásra szolgáló helyiségeiben lezajló folyamatokat filmszalagon vagy más hasonló, képi, a történetek későbbi rekonstrukcióját lehetővé tévő módon rögzítse (kamera).

²⁶³ Pénzváltási tevékenységet a vonatkozó kormányrendelet szerint csak a következő szolgáltatók végezhetnek:

a) hitelintézet;

b) a hitelintézet által igénybe vett, ügynöki tevékenységen belül pénzváltási tevékenységet végző személy.

b) ha az ügyfél jogi személy vagy más szervezet, a nevében vagy megbízása alapján eljáró személy személyazonosságának megállapítása mellett a jogi személy, illetőleg a más szervezet azonosítását is el kell végezni.

4. Az azonosítási kötelezettség tartalma²⁶⁴:

- a) az ügyfél, a rendelkezésre jogosult, a meghatalmazott, továbbá a képviselő személyazonosságáról való meggyőződés a törvényben meghatározott okiratok²⁶⁵ alapján, továbbá
- b) a törvényben taxatívén felsorolt adatok²⁶⁶ írásban való rögzítése.

²⁶⁴ A bank nem firtathatja az ügyfél pénzének eredetét – summázható az az állásfoglalás, amelyet egy panasz kapcsán fejtett ki 1999-ben az adatvédelmi ombudsman. Manapság némely pénzintézet sajátosan értelmezi a pénzmosás megakadályozásával kapcsolatos törvényi kötelezettségét: a pénz eredetét is firtatja, pedig túlbuzgóságában személyiségi jogokat sérthet. (Bővebben még: Világgazdaság, 1999. szeptember 7. 1. oldal)

²⁶⁵ Azonosítás során a szolgáltató köteles megkövetelni az alábbi azonosságot igazoló okiratok (okmányok) bemutatását:

a) természetes személy esetén

1. belföldi természetes személy személyazonosító igazolványa (személyi igazolványa) és lakcímet igazoló hatósági igazolványa, vagy útlevéle és lakcímet igazoló hatósági igazolványa,
2. külföldi természetes személy útlevéle, személyi azonosító igazolványa, feltéve, hogy az magyarországi tartózkodásra jogosít, vagy érvényes tartózkodási engedélye,
3. 14. életévét be nem töltött természetes személy személyi azonosítót igazoló hatósági igazolványa vagy útlevéle, diákigazolványa;

b) jogi személy, vagy jogi személyiséggel nem rendelkező más szervezet esetén a nevében vagy megbízása alapján eljárni jogosult személy(ek) a) pontban megjelölt okiratainak bemutatásán túlmenően, az azt igazoló okiratot, hogy

1. a belföldi gazdálkodó szervezetet a cégbíróság bejegyezte, vagy a bejegyzési kérelmét benyújtotta; egyéni vállalkozó esetében azt, hogy adószámmal rendelkezik, illetőleg az adóhatósági bejelentkezési kérelmét benyújtotta,
2. más belföldi jogi személy esetén, ha annak létrejöttéhez hatósági vagy bírósági nyilvántartásba vétel szükséges, a nyilvántartásba vétel megtörtént, illetőleg a nyilvántartásba vétel iránti kérelmét benyújtotta,
3. külföldi jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező más szervezet esetén a saját országának joga szerinti bejegyzése vagy nyilvántartásba vétele megtörtént;

c) cégbejegyzési, hatósági vagy bírósági nyilvántartásba vétel iránti kérelem cégbírósághoz, hatósághoz vagy bírósághoz történő benyújtását megelőzően a jogi személy, vagy jogi személyiséggel nem rendelkező más szervezet társasági szerződését (alapító okiratát, alapszabályát).

²⁶⁶ A szolgáltató az azonosítás során az alábbi adatokat köteles rögzíteni:

a) természetes személy

1. családi és utónevét (születési név), amennyiben van, házassági nevét,
2. lakcímét,
3. születési helyét, idejét,
4. állampolgárságát,
5. anyja születési nevét,
6. az azonosító okmányának típusát és számát,
7. külföldi természetes személy esetében az 1-6. pontban meghatározott adatok közül az azonosító okmány alapján megállapítható adatokat, valamint a magyarországi tartózkodási helyét;

b) jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező más szervezet

1. nevét, rövidített nevét,
2. székhelyének, külföldi székhelyű vállalkozás esetén magyarországi fióktelepének címét,
3. főtevékenységét,
4. azonosító okiratának számát,
5. képviselőjére jogosultak nevét és beosztását,
6. a kézbesítési megbízott azonosítására alkalmas adatait;

c) az üzleti kapcsolatra és az ügyleti megbízásra vonatkozó és ahhoz kapcsolódó legfontosabb adatokat.

5. A sikertelen azonosítás következményei. Amennyiben az ügyfél, illetve a tényleges tulajdonos törvény által megjelölt adatai az azonosítási eljárás során nem állapíthatók meg, illetve nem szerezhetők be, a szolgáltató megtagadja:

- a) az üzleti kapcsolat létesítését;
- b) az ügyleti megbízás (illetve a további ügyleti megbízások) teljesítését.

A könnyebb áttekintés kedvéért az ügyfél-azonosítási kötelezettséggel kapcsolatos törvényi rendelkezéseket egy összefoglaló táblázat segítségével szemléltetjük:

Az azonosítási kötelezettség	
<i>1. Mikor keletkezik?</i>	
	a) a szolgáltató üzleti kapcsolatot (írásbeli szerződéssel létrejött tartós jogviszonyt) létesít az ügyféllel
	b) az ügyfél 2 millió forintot elérő vagy meghaladó összegű ügyleti megbízást ad a szolgáltatónak
	c) a b) pontban meghatározott ügyleti megbízás több, egymással ténylegesen összefüggő ügyleti megbízással történik
	d) pénzmosságra utaló adat, tény vagy körülmény felmerülése esetén, ha még nem történt azonosítás
	e) amikor az ügyfél belép a játékkaszinó területére
	f) 300.000 forintot elérő vagy meghaladó pénzváltási tranzakció esetén
	g) a Magyar Köztársaság határának átlépésekor, 1 millió forint (vagy ilyen értékű valuta, értékpapír stb.) birtoklása esetén
<i>2. Ki végzi az azonosítást?</i>	
	a) a szolgáltató
	b) határátlépéskor a vámhatóság
<i>3. Kit kell azonosítani?</i>	
	a) a természetes személy ügylet
	b) ha természetes személy jogi személy vagy más szervezet nevében vagy megbízása alapján jár el, a szervezetet is
<i>4. Mi az azonosítási kötelezettség tartalma?</i>	
	a) meggyőződés a személyazonosságról
	b) adatrögzítés
<i>5. Mi a következménye a sikertelen azonosításnak?</i>	
	a szolgáltató megtagadja:
	a) az üzleti kapcsolat létesítését
	b) az ügyleti megbízás (további ügyleti megbízások) teljesítését

Az azonosítási kötelezettséggel kapcsolatban az érintett szolgáltatók (főként a könyvelők és a könyvvizsgálók) részéről – informálisan - több *kritika* is elhangzik, például:

☞ „Nem a könyvvizsgáló feladata megtudni a cég tényleges tulajdonosának nevét és adatait. Ezt inkább vizsgálja a cégbíróság!”

- ☝ „A pénzmosók nem a szolgáltatókhoz mennek, azoknak saját könyvelőjük van.”
- ☝ „Nem akarunk átvenni sem az APEH-től, sem a cégbíróságtól feladatokat. Ez ugyanis olyan terhet róna az érintettekre, amely sok esetben szinte lehetetlenné tenné a folyamatos, gyors és hatékony szakmai munkát.”
- ☝ „A szigorú szabályzat bevezetésével olyan lehetetlen feltételeket követelnek meg tőlünk, amelyek a szakmában dolgozók számának csökkenéséhez vezethetnek, hiszen a szabályzatban foglaltakat csak azok a szolgáltatók tudják betartani, amelyek kellő számú alkalmazottal rendelkeznek erre a célra.”

Mindezek mellett a könyvelői, adószakértői és könyvvizsgálói tevékenységet folytatók részéről az új pénzmosási törvény kodifikációja kapcsán több kritika és javaslat is elhangzott, mint például: ők „nem pénzügyi szolgáltatást végeznek, a pénzügyi tranzakciók lebonyolításában közvetlenül nem vesznek részt, tehát azokat nem tudják megakadályozni, azok hatásaival jellemzően csak a bizonylatok könyvelésekor, ellenőrzésekor találkoznak.” Valamint: A törvény nem tartalmaz szakmaspecifikus előírásokat, az általánosságban megfogalmazottak pedig nem elegendők ahhoz, hogy a könyvelők a pénzmosással kapcsolatos feladataikat a törvény szellemében el tudják látni.” Végül felmerült olyan aggály is, hogy a belső szabályzat [az ORFK-nak történő kötelező megküldésével „a gazdaság érintett területén dolgozók rendőrségi nyilvántartásba kerülnek úgy, mint a pénzmosásban potenciálisan közreműködő, gyanús tevékenységet végzőkkel kapcsolatban lévő személyek.”²⁶⁷

Ezekkel a felvetésekkel szemben az hozható fel, hogy ezek a szolgáltatók az ügyfeleikkel rendszeres üzleti kapcsolatban állnak, elemi érdekük tehát, hogy kellő részletességgel megismerjék őket (azaz a tevékenységüket és a működésüket). A legtöbb könyvelő és könyvvizsgáló emellett általában részletesebb adatbázissal rendelkezik az ügyfeléről, mint amit a Pmt. előír. (Itt talán egyedüli kivétel a személyazonosító igazolvány száma, de ennek a rögzítése nem jelenthet komoly „terhet”...) Szakmaspecifikus előírásokra a törvényben nincs szükség, arra való a pénzmosás megelőzési szabályzat. Végül az ORFK-nál történő „nyilvántartásba vétel” azért nem jelent veszélyt ezen szolgáltatók számára, mert az adatbázis felhasználása célhoz kötött. Abban viszont lehet némi igazság, hogy a pénzmosóknak a legálisan tevékenykedő könyvelők, adótanácsadók stb. helyett valószínűleg inkább „olyan képzett szakemberek segítenek, akik legálisan sem

---

²⁶⁷ Dr. Nagy Gábor: Hogyan dolgozzanak a könyvelők? (=Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat 2003. június 256. oldal)

alkalmazottként, sem külső (legális) könyvelőként nem érhetők tetten, nevüket nem adják nyilvánosan a ténykedésükhöz.”²⁶⁸

A KYC (azonosítási) szabályokkal kapcsolatban nemcsak a hazai szolgáltatók fejezik ki aggodalmukat: Nagy-Britanniában például még egy 2004-es kutatás szerint is a potenciális új ügyfelek elriasztásától és a rendszer működtetésével kapcsolatos addicionális költségektől tartanak.²⁶⁹

A törvény által meghatározott kötelezettségek közül büntetőjogi szempontból kétségkívül az ORFK részére történő bejelentési kötelezettség a legfontosabb. Ezt először a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 1994. évi XXIV. törvény, tehát a korábbi háttérnorma írta elő, 1994. június 5-től kezdődő hatállyal. Mivel a pénzmosásnak mint bűncselekménynek az a sajátossága, hogy csak igen ritkán van konkrét, megszemélyesíthető sértett, a bejelentési kötelezettségen kívül feljelentő léte sem várható²⁷⁰, ezért kiemelten fontos kérdés ennek a kötelezettségnek az előírása és érvényesítése.

A bejelentési kötelezettséggel kapcsolatos legfontosabb kérdések a következők: mikor kell jelenteni, kinek kell jelenteni az ORFK felé, mit kell tartalmaznia a jelentésnek, és végül milyen módon lehet jelenteni.

1. a bejelentési kötelezettség keletkezése:

- a) pénzmosásra utaló adat, tény vagy körülmény megállapítása esetén;
- b) pénzmosásra utaló adat, tény vagy körülmény gyanújának felmerülése esetén (gyanús, de kétes megítélésű, ellenőrizendő ügylet kapcsán).

2. A bejelentésre kötelezett:

a rendőrséggel való kapcsolattartásra kijelölt személy (ld. fent!)

3. A bejelentés kötelező tartalmi elemei:

- a) a törvényben meghatározott adatok²⁷¹, és
- b) a pénzmosásra utaló adat, tény vagy körülmény rövid ismertetése.

---

²⁶⁸ Zara László: A pénzmosás elleni törvény margójára (=Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat 2003. június 261. oldal)

²⁶⁹ Martin Gill and Geoff Taylor: Preventing Money Laundering or Obstructing Business? (=Brit. J. Criminol. 2004. április 8. 587-590. oldal)

²⁷⁰ Vidékiné Farkas Anikó: A pénzmosásról (=Ügyészek Lapja 1995. 2. szám 23. oldal)

²⁷¹ Ha az ügyfél nyilatkozik arról, hogy a tényleges tulajdonos nevében vagy érdekében jár el, a tényleges tulajdonos adatait is jelenteni kell.

4. A bejelentés módja: a kijelölt személy a szolgáltató saját Szabályzatában előírt formanyomtatványon köteles bejelentési kötelezettségét az ORFK felé teljesíteni - a szolgáltatóra vonatkozó jogszabályok titokvédelmi előírásainak figyelembevételével - személyesen, telefaxon vagy postai kézbesítés útján, vagy ha a késedelem veszéllyel jár, előzetesen telefonon a formanyomtatványnak megfelelő adatok közlésével.

További rendelkezésként azt is kimondja a törvény, hogy az 5. 2. fejezet 1-5. pontjában felsorolt szolgáltató felfüggeszti a gyanús ügyletek lebonyolítását, ha pénzmosásra utaló adat, tény vagy körülmény ellenőrzéséhez azonnali rendőri intézkedést lát szükségesnek. A szolgáltató ebben az esetben haladéktalanul köteles bejelentést tenni az ORFK-nak annak érdekében, hogy a bejelentés megalapozottságát ellenőrizhessék. Az ügylet teljesíthető, ha az ORFK a szolgáltatót 24 órán belül²⁷² nem értesíti írásban (telefax, levél) a büntetőeljárásról szóló törvény rendelkezései alapján meghozott intézkedéséről.

Indokolt azt is hangsúlyozni, hogy noha a bejelentési kötelezettség az alkalmazottakat szervezetszerű keretek között is közvetlenül terheli, ők azonban nem fordulhatnak közvetlenül az ORFK-hoz, hanem csak a kijelölt koordinátor vagy koordinátorok valamelyikének útján, akik a bejelentéseket kötelesek továbbítani az ORFK illetékeseinek. A felelős személyek, illetve helyetteseik a szolgáltató alkalmazottai számára állandóan rendelkezésre kell álljanak a bejelentés ORFK-nak való haladéktalan továbbítása érdekében²⁷³.

Végül megjegyezzük, hogy a bejelentési kötelezettséggel szemben figyelhető meg a legnagyobb ellenállás, főleg a kisebb szolgáltatók részéről, mert – véleményük szerint – a törvény nem tisztázza kellően a gyanú fogalmát, valamint a gyanúra okot adó jelek, adatok ilyen részletes, folyamatos ellenőrzése a gyakorlatban szinte kivitelezhetetlen...

Emellett főként a banki szféra részéről merült fel olyan igény, hogy a pénzmosás-gyanús eseteket jogszabályban meghatározott módon, taxatív felsorolva, precíz meghatározásokban szeretnék látni. „Az alkalmazottaknak a büntetőjogi eszközökkel történő fenyegetettség miatti veszélyérzetét álláspontjuk szerint az tudná eloszlatni, ha a bankalkalmazott előre pontosan körülírt esetekben lenne köteles jelezni a pénzmosás gyanúját, s nem kerülne váratlan, olyan döntést igénylő helyzetekbe, amelyek tőle egyedi

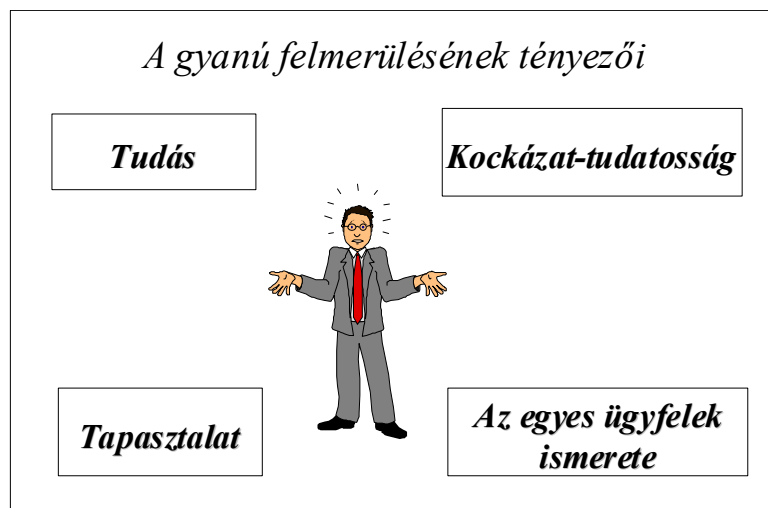
---

²⁷² A 24 óra számításánál a szombatot, a vasárnapot, valamint az ünnepnapokat figyelmen kívül kell hagyni. A 24 órás időtartam kezdő időpontja a szolgáltató által az ORFK-hoz történő bejelentés rövid úton történő (telefon, telefax, levél) megtétele.

²⁷³ Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2002. 369. oldal

mérlegelést kívánnak.”²⁷⁴ Ez azonban nem valósítható meg a gyakorlatban, hiszen egyrészt a pénzmosás gyanújára okot adó tényeket felsorolni lehetetlen, másrészt nyilvános jogszabályban való közzétételük nem is lenne célszerű (ezzel ugyanis a potenciális elkövetőket is tájékoztatnánk). A jogalkotási törvényünk pedig nem teszi lehetővé az ilyen sajátos szituációkra titkos (közvetlenül az érintetteknek eljuttatandó) jogi normák kibocsátását.²⁷⁵

Összefoglalásképpen leszögezhetjük, hogy a szolgáltatók alkalmazottaiban esetenként felmerül a pénzmosás gyanúja, esetenként nem. A pénzmosás gyanújának megfogalmazódása után a büntetőjogi fenyegetettség megfelelő motivációs tényező lehet a jelentéstételhez, ha viszont az alkalmazottnak nem is gyanús az adott tranzakció, nyilván nem fog jelentést tenni. (Ettől persze – gondatlanság megállapítása esetén – büntetőjogilag felelősségre vonható.) A pénzmosás gyanújának felmerülése alapvetően négy tényezőtől függ, amit a következő ábrán szemléltetünk:

1. Az alkalmazott *tudása* fejleszthető oktatási programokkal, de tulajdonképpen erre szolgál a cég megfelelőképpen összeállított, és a dolgozókkal megismertetett pénzmosási szabályzata is. Nyilvánvaló, minél több ismerettel rendelkezik az alkalmazott a pénzmosással kapcsolatban, annál valószínűbb, hogy „kiszúrja” majd a gyanús tranzakciókat.

²⁷⁴ Dr. Auer Katalin – Dr. Osváth Piroska: Törvény a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról (=Pénzügyi Szemle 1994. 5. szám 391. oldal)

²⁷⁵ Dr. Auer Katalin és dr. Osváth Piroska: Törvényjavaslat a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról, avagy szépségtapasz a demokrácia homlokán (=Kereskedelmi Jogi Értesítő 1994. március, 6. oldal)

2. A *tapasztalat* főként az adott munkakörben töltött idő függvényében nő, és az is evidenciaként kezelhető, hogy a nagyobb tapasztalattal rendelkező dolgozók könnyebben ismerik fel a pénzmosás-gyanús tranzakciókat.
3. A *kockázat-tudatosság* azt jelenti, mennyire van tisztában az alkalmazott a fel nem ismert pénzmosásból eredő kockázattal, amely kétirányú lehet:
  - a) büntetőjogi kockázat a bejelentési kötelezettség elmulasztása miatt (ez magát a munkavállalót terheli);
  - b) gazdasági kockázat (a céggel kapcsolatban), amely az adott szolgáltató üzleti hírnevének, tekintélyének, „goodwill”-jének csökkenését eredményezheti.

A magasabb kockázat-tudatossággal rendelkező alkalmazottak jobban odafigyelnek a pénzmosás-gyanús tranzakciókra.
4. Az *egyres ügyfelek ismerete* nagyon fontos tényező, hiszen alapos *ügyfél-profil* készítésével megállapítható, hogy a kliens aktuális tranzakciója milyen mértékben tér el a profil szerinti normális ügymenettől.²⁷⁶

A cél tehát az lenne, hogy a megfelelően képzett, kellő tapasztalattal rendelkező alkalmazottakban magas fokú kockázat-tudatosságot alakítsunk ki, és ezek az alkalmazottak ne csak az ügyfél hiteles azonosítására, hanem az ügyfél-profil elkészítésére is fordítsanak időt és energiát, ezek után pedig – ha pénzmosás gyanúja merül fel bennük – a cégen belül működő, a pénzmosási szabályzaton alapuló bejelentési mechanizmus által az információ minél előbb eljusson az ORFK-hoz.

5. 5. Gyakorlati tapasztalatok

A bejelentési kötelezettségnek eleget téve az elmúlt években (2000-ig) hozzávetőlegesen évente 800-1.200 bejelentést tettek a szolgáltatók az ORFK-nak. Ez a trend 2001-től megtörni látszik, a bejelentések száma szignifikánsan emelkedett. Ezt szemlélteti a következő táblázat:

Bejelentések pénzmosás gyanúja miatt						
Év	Összes bejelentés	bank	biztosító	takarékszövetkezet	kaszinó	egyéb
2001	1628	1404	5	43	0	176
2002	6271	4732	67	910	1	561
2003 nov.-ig	10062	...	...	...	...	...

²⁷⁶ Az alap gondolat Charlie Patricktól, a KPMG szakértőjétől ered. Forrás: Kinek mi a pénzmosás? (=Piac és Profit 2003. október 24.)

Látható, hogy a korábbi évekhez képest már 2001-ben is érzékelhető növekedés történt, 2002-ben pedig csaknem a négyszeresére emelkedett a bejelentések száma az egy évvel korábbi értékhez képest. Ez a folyamat 2003-ban sem állt meg, és bár nem olyan mértékű a növekedés, mint amit a japán szolgáltatók esetében láthattunk, prognosztizálható, hogy ez a szám a következő években tovább fog emelkedni. (A tapasztalatok szerint ugyanis minden nagyobb horderejű, vagy csak nagyobb sajtónyilvánosságot kapott pénzmosási ügy érzékelhetően megnöveli az ORFK-hoz érkező bejelentések számát, amire 2003 nyara különösen jó példának tekinthető.)

Az erre kötelezett kereskedelmi bankok által tett bejelentések száma is meglehetősen szóródik: egyesek két-három, mások két-háromszáz bejelentést tesznek évente. Ezzel együtt az elmúlt évek tapasztalatai alapján elmondható: a legtöbb bejelentés a bankoktól érkezik.

Az viszont, hogy a pénzmosás mindezek ellenére csekély számban válik ismertté, nemcsak hazai sajátosság, hanem nemzetközi jelenség is (és nem a nyomozó hatóság gyenge határfokú munkavégzésére vezethető vissza).

A bűncselekmény meglehetősen szűkös bírói gyakorlatából két esetet ismertetünk. Elsőfokon mindkettő felmentéssel végződött.

1. Az első ügyben a vád szerint az egyik bank vidéki fiókgazgatója 1996-ban az általa régebről jól ismert és a bankkal napi üzleti kapcsolatban álló, kiemeltként kezelt ügyfél esetében arra utasította a beosztottját, hogy soron kívül intézkedjék az ügyfél által alapított, külföldön bejegyzett off-shore cég számlanyitásáról. Ezt megelőzően azonban elmulasztotta ellenőrizni, hogy a számlanyitáshoz szükséges dokumentumok rendelkezésre állnak-e.

Ezután az ügyfél mintegy 500 millió forintos deviza befizetéséről készült adatlapot nem továbbította a központba, noha a számlanyitás és a betételhelyezés körülményeit egyaránt ismerte. A számlatulajdonos cég tevékenysége kapcsán utóbb bűncselekmény gyanúja merült fel. A fiókgazgatót ezek alapján a Btk. akkor hatályos 303. § (4) bekezdésébe ütköző pénzmosás elkövetésével vádolták.

Az elsőfokú ítélet a vádlottat a vád alól bűncselekmény hiányában felmentette. A bizonyítási eljárás feltárta, hogy az ügyfél azonosítása megtörtént, az összegre figyelemmel előírt adatlapot kiállították. Pénzmosásra utaló körülményt azonban az ügyféllel közvetlen

kapcsolatba került alkalmazott sem észlelt, így a felelősségre vont vezetővel illet nem is közölhetett.²⁷⁷

2. A másik ügyben az egyik bank budapesti fiókvezetőjét azzal vádolta az ügyészség, hogy nem jelentett be egy csaknem 200 millió forintos pénzmozgást. A vádirat szerint egy Kft. 2000. május 12-én nyitott számlát a vádlott által vezetett bankfiókban. Erre a számlára május 15-én egy másik Kft. képviselője 200 millió forintot fizetett be, melyből a számlát eredetileg megnyitó kft. ügyvezetője azonnal felvett 120 millió forintot; néhány órával később pedig további 79 millió forintot emeltek le a számláról. A vád szerint a fiókvezető kiállította ugyan a pénzmosás gyanújáról szóló bejelentőlapot, azonban azt nem továbbította a bankbiztonsági főosztályhoz. Az elsőfokú felmentő ítélet indoklása szerint tényként csak annyi állapítható meg, hogy a fiókvezető kitöltötte a bejelentőlapot, és a bankbiztonsági főosztály részére továbbításra előkészítette. Az viszont már nem állapítható meg utólag, hogy a fiókvezető, a bank futára, postázója, vagy a bankbiztonsági főosztály felelős-e a dokumentum eltűnéséért. A pénzügyintézet belső küldeményeinél egyébként semmiféle iktatókönyvet nem használtak, erre vonatkozó belső szabályzat sem létezett. Arra sincs adat, hogy mi érdeke fűződött volna a fiókvezetőnek a bejelentőlap eltűnéséhez.²⁷⁸

5. 6. Felügyeleti szervek; büntetőjogon kívüli szankciók

Az új Pmt. a korábbival szemben már egyértelműen előírja, hogy mely tevékenység tekintetében milyen szerv ellenőrzi a pénzmosás elleni szabályok betartását, illetve mely szerv hogyan szankcionálhatja a szabályok megszegését. Az ellenőrzés állami vagy a felügyeleti szerv feladata, ahol van ilyen (MNB, PSZÁF, Szerencsejáték Felügyelet). A kamarai tagsághoz kötött tevékenységeket gyakorlók esetében a kamara (Magyar Ügyvédi Kamara, Magyar Országos Közjegyzői Kamara, Magyar Könyvvizsgálói Kamara) végezhet ellenőrzést. Azon szakmák esetében, amelyek nem rendelkeznek sem állami, sem pedig szakmai felügyelettel, az ellenőrzést az ORFK Pénzmosás Elleni Osztálya látja el,

---

²⁷⁷ Bács-Kiskun megyei Bíróság B. 932/1998. (idézi: Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2002. 370. oldal)

²⁷⁸ Budapesti II. és III. kerületi Bíróság I. B. II. 1541/2001/17. (idézi: Népszabadság, 2002. szeptember 5.)

államigazgatási jogkörben eljárva. A felügyeletet gyakorló szervek a szolgáltatók által végzett egyes tevékenységekre lebontva a következők²⁷⁹:

TEVÉKENYSÉGEK	FELÜGYELŐ INTÉZMÉNYEK
<ul style="list-style-type: none"> • Pénzügyi szolgáltatók, kiegészítő pénzügyi szolgáltatást végzők • Befektetési szolgáltatók, kiegészítő befektetési szolgáltatást végzők • biztosítók, biztosításközvetítők, biztosítási szaktanácsadók • árutőzsdék • postai pénzforgalmi közvetítők, postai készpénzátutalást, belföldi és nemzetközi postautalvány felvételét és kézbesítését végzők 	<i>Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete</i> (pénzfeldolgozás esetén a <i>Magyar Nemzeti Bank</i>)
Ingtatlanügyletet végzők	<i>Országos Rendőr-főkapitányság</i>
Könyvvizsgálók	<i>Magyar Könyvvizsgálói Kamara</i>
Könyvelők, adószakértők, okleveles adószakértők, adótanácsadók	<i>Országos Rendőr-főkapitányság</i>
Játékkaszinók	<i>Szerencsejáték Felügyelet</i>
Nemesfémekkel, drágakövekkel, ezekből készült tárgyakkal, ékszerekkel, kulturális javakkal, művészeti alkotásokkal kereskedők, ilyeneket árverésen vagy bizományosként értékesítők	<i>Országos Rendőr-főkapitányság</i>
Önkéntes kölcsönös biztosítópénztárak	<i>Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete</i>
Ügyvédek	<i>Magyar Ügyvédi Kamara</i>
Közjegyzők	<i>Magyar Közjegyzői Kamara</i>

A pénzmossa megelözéséről és megakadályozásáról szöló törvény maga is meghatároz egy büntetőjogon kívüli szankciót, amelyet a törvény rendelkezéseinek be nem tartása esetén lehet alkalmazni, de más kapcsolódó jogszabályokban is találhatunk ilyeneket.

A Pmt. rögzíti, hogy az előírások megsértése, illetöleg hiányosság megállapítása esetén az ORFK kötelezheti a szolgáltatót:

- a) e törvény előírásainak betartására, a feltárt hiányosságok megszüntetésére,

²⁷⁹ A táblázat alapjául dr. Marton Bernadett: A pénzmossárról (=Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat 2003. május 208. oldal) c. munkája szolgált.

b) Szabályzat kidolgozására vagy meghatározott szempontok szerinti átdolgozására. Amennyiben törvény súlyosabb jogkövetkezményt nem állapít meg, bírság kiszabásának van helye azzal a szolgáltatóval szemben, aki a Pmt.-ben meghatározott kötelezettségek teljesítését ismételten elmulasztja, késedelmesen vagy hiányosan teljesíti. A bírság összege 10.000 forinttól 100.000 forintig terjedhet.

Az egyéb, büntetőjogon kívüli szankciókat tartalmazó törvények a következők:

- a tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény szerint a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete felügyeleti jogkörében eljárva törvényben meghatározott esetben és mértékben bírságot szabhat ki. A bírság összege a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvényben előírt kötelezettség megsértése esetén 100.000-500.000 forint.
- a szerencsejáték szervezéséről szóló 1991. évi XXXIV. törvény szerint a Szerencsejáték Felügyelet a szerencsejáték-szervezőt, illetve az ilyen tevékenységet folytató szervezet vezetőjét vagy vezető tisztségviselőjét bírság megfizetésére kötelezheti. A bírság 20.000 forinttól 500.000 forintig terjedhet a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvény rendelkezéseibe ütköző cselekmény, szabályszegés esetén.
- a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény és a pénzügyi szolgáltatási tevékenységre vonatkozó egyéb jogszabályok, illetve jegybanki rendelkezések, továbbá a Felügyelet határozatai maradéktalan betartása, a jogsértések vagy hiányosságok megelőzése, illetőleg megszüntetése érdekében a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete a pénzügyi intézménnyel szemben - az MNB egyidejű értesítése mellett - intézkedést, kivételes intézkedést és bírságot alkalmazhat.

A PSZÁF közvetlenül, önállóan jár el, ha az eredményes, megbízható és független tulajdonlásra, illetőleg a prudens működésre vonatkozó jogszabályok rendelkezéseinek megsértését tapasztalja saját (helyszíni vagy helyszínen kívüli) vizsgálata során. Az MNB tv., a pénzforgalomról szóló jogszabályok és jegybanki rendelkezések előírásainak megsértése esetén pedig a Felügyelet szankcionál az MNB kezdeményezésére, amit az MNB vizsgálatai és a monitoring alapoz meg. Az MNB által tapasztalt jogszabálysértés esetén a szankció megalapozásául szolgáló adatokat az MNB gyűjti össze. Ha a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvény rendelkezéseit nem teljesíti egy pénzügyi szervezet, akkor ugyanez az eljárás érvényesül.

A lényeg tehát az, hogy amennyiben a Felügyelet vizsgálatai során, vagy a jegybank pénzforgalmi („oversight”) tevékenysége közben fény derül arra, hogy a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvény rendelkezéseit nem teljesíti egy pénzügyi szervezet, akkor a Felügyelet megfelelő intézkedéseket tesz (vagy közvetlenül, vagy pedig az MNB kezdeményezésére).

Látható tehát, hogy több jogszabály is tartalmaz a pénzmosás elleni küzdelem során felhasználható szankciókat, a kérdés csupán az, milyen hatékonysággal fogják ellátni ezek a rendelkezések a feladatukat a jövőben.

IV. A PÉNZMOSÁS ELLENI KÜZDELEM ESZKÖZTÁRA

„A pénz néha túl sokba kerül.” (Ralph Waldo Emerson)

1. Büntetőjogi eszközök

A pénzmosással szemben bevethető büntetőjogi eszközöket az anyagi büntetőjog (a Btk. és a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvény) és a büntető eljárásjog (a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény és a hozzá kapcsolódó jogszabályok) szabályai tartalmazzák.

1. 1. Anyagi büntetőjog

Az anyagi büntetőjogban főként a kilátásba helyezett szabadságvesztés és a hozzá kapcsolódó pénzmellékbüntetés jelenti az „első védelmi vonalat”. Ezek közül elsősorban a megfelelően alkalmazott **pénzmellékbüntetés** visszatartó erejét vizsgáljuk meg.

A legtöbb pénzmosást elkövető bűnöző pusztán a várható haszon és a költségek (valamint a büntetőjogi szankció) egymással való összevetése utáni latolgatás során dönt a pénzmosással kapcsolatos illegális vállalkozás megindításáról. E döntés során a bűnelkövetők legtöbbször homo oeconomicusként viselkednek.

„1992-ben a chicagói Gary S. Becker Nobel-díjat kapott azért a munkásságáért, amelyben kidolgozta a homo oeconomicus racionális cselekvéseit értelmező tanait. Egyebek mellett kifejtette, hogy az ember a rendelkezésére álló szűkös eszközeit ésszerű döntéseivel a legnagyobb szubjektív haszon elérése reményében működteti. Az ugyancsak szubjektív szükségleteit azonban soha sem tudja teljes mértékben kielégíteni, emiatt állandóan alternatív megoldásokat keres és teremt. Emiatt ökonomikusan, célracionálisan cselekszik,

a legkisebb költségek árán a legnagyobb hasznot kívánja magának megszerezni.”²⁸⁰ A gazdasági bűncselekmények esetében (amelyek a többi bűncselekmény kategóriával összehasonlítva a legkisebb erkölcsi rosszallást váltják ki az emberekből) a leginkább érvényes az a több szerző által is állított tétel, amely szerint a bűnelkövetők a következő tényezőket mérlegelik: (a szankció szigora)x(a felelősségre vonás matematikai-statisztikai valószínűsége). Cento Veljanovszki koncepciója szerint „az egyén azért követ el bűncselekményeket, mert ezzel nagyobb tiszta haszonra tud szert tenni, mint bármely más, szóba jöhető, jogszerű tevékenységgel.”²⁸¹ Gary Becker szerint ha a bűnözés problémaként jelentkezik, ez azért van, mert a bűnözés kifizetődő (!). A bűnözőket Becker modellje szerint két változó képes elrettenteni: a felderítési mutató és a szankció súlyossága.²⁸²

„Számptalan vizsgálat igazolta (például Walsh, 1986; vagy Karstedt – Greve, 1996), hogy olyan kisebb súlyú jogsértések esetén, mint a parkolási kihágás, vagy közlekedési szabálysértés, az átlagember (is) szituációs döntéseket hoz (lényegében választ), és ennek alapján szegi meg, vagy tartja be a szabályokat. Mérlegeli a lebukás, a várható büntetés, az ezzel járó hátrányok és a normasértéstől várható pillanatnyi előnyök egymáshoz mért viszonyát. A bűnelkövetésre vonatkozó döntés meghozatala gyakorlatilag ugyanezen modell alapján történik. A „vétek volna kihagyni” kísértéseknek jobban vagy kevésbé állnak ellen az emberek.”²⁸³ (Éppen emiatt a felderített gazdasági bűncselekmények elkövetőit nem „igazi” bűnözőkként, hanem olyan homo oeconomicus-ként kellene kezelnünk, aki kockáztatott és veszített.)

Ahhoz, hogy „ne érje meg” a pénzmosást elkövetni, a meglehetősen gyakran emlegetett szabadságvesztés-büntetés mellett olyan mértékű pénzmellékbüntetést is ki kellene szabni, hogy a „művelet” várható értéke negatív legyen. Ez a következőképpen érhető el:

Esemény	Nyereség/veszteség	Valószínűség
1. Siker	x	1-p
2. Lebukás	(-y)	p

Tegyük fel, hogy az első változat (siker) estén az elkövető lebukás nélkül élvezheti az általa tisztára mosott pénzt, illetőleg az érte kapott jutalékot. Ekkor a bűncselekmény révén nyert pénz értékének megfelelő „x” haszonhoz jut. Ennek a változatnak a valószínűsége (1-

²⁸⁰ Korinek László: Irányzatok a kriminológiai gondolkodás fejlődésében BM Kiadó, Budapest, 2001. 87. oldal

²⁸¹ Visegrády Antal: Modern jogbölcseleti irányzatok Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 1995. 17. oldal

²⁸² Ld. Gary Becker: Crime and Punishment: An Economic Approach=Journal of Political Economy, vol. 78. (March/April 1968.) 169-217. oldal

p) a látenciával egyenlő, vagyis azzal a valószínűséggel, hogy az elkövető cselekménye vagy az elkövető személye a hatóság előtt ismeretlen marad. Eszerint a második változat, melynek bekövetkezési valószínűsége p lesz, jelöli azt az esetet, amikor az elkövetőt elkapják, elkobozzák tőle a bűnös eredetű pénzt, és ráadásul pénzbüntetést ($-y$) szabnak ki rá. A két változat együttes várható értéke tehát $(1-p)*x-p*y$. Ennek a kifejezésnek kell negatívnak lennie. Ezek szerint a kilátásba helyezett pénzbüntetésnek valamivel nagyobbak kell lennie, mint $\{(1-p)/p\}*x$. Tehát például a gazdasági bűncselekményeknél nem ritka (és a pénzmosás tekintetében minimálisan feltételezhető) 90%-os látencia esetét alapul véve $(0,9/0,1)*x$, azaz a pénzmosás révén nyert pénz névértékénél több, mint kilencszer nagyobb összegű pénzbüntetést kellene kiszabni. Ezt szabadságvesztéssel együtt alkalmazva, és a büntetési gyakorlatnak kellő nyilvánosságot adva megfelelő általános visszatartó erőt (generálpreventív hatást) lehetne gyakorolni a bűnelkövetésekkel szemben. Ha a bűnözők tényleg homo oeconomicus-ként viselkednek, ilyen büntetési gyakorlat mellett reálisan alig kellene számolni pénzmosás elkövetésével. A probléma most már csak az, hogy a pénzmellékbüntetés összege 10.000 Ft-tól 10.000.000 Ft-ig terjedhet, a felső határ tehát nevetségesen alacsony, a pénzmosással okozott nemzetgazdasági kárra, a pénzmosás feltételezett volumenére és a fent elemzett optimális mértékre tekintettel.

A **vagyonekobbzás** az anyagi büntetőjogban intézkedésként szabályozott szankció. Ezt a szankciót a törvényhozó 2002. április 1-től a mellékbüntetések közül az intézkedések közé helyezte, tekintettel arra, hogy a vagyonekobbzás az 1998. évi LXXXVII. törvénnyel történt módosításával elvesztette represszív joghátrány jellegét, mivel megszűnt a jogszerűen szerzett vagyon elkobbzásának lehetősége. Rendeltetése a pénzmosás tekintetében az lehet, hogy az elkövetőket megfossza a bevételeiktől. A pénzmellékbüntetés visszatartó erejével kapcsolatos fejtegetéseinkben már utaltunk rá, hogy a bűncselekményből származó nyereség várható értékének nullánál kisebbnek kell lennie, ha a racionálisan gondolkozó elkövetőt vissza akarjuk tartani a pénzmosástól. Ez azonban csak úgy valósulhat meg, ha lelepleződés esetén a bűncselekményből származó teljes profitot elvonjuk az elkövetőktől. A Btk. a vagyonekobbzással kapcsolatban – többek között – a következő szabályozást tartalmazza:

77/B. § (1) Vagyonekobbzást kell elrendelni arra

---

²⁸³ Korinek László: Irányzatok a kriminológiai gondolkodás fejlődésében BM Kiadó, Budapest, 2001. 89. oldal

- a) a bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyonra, amelyet az elkövető a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett,
- b) a vagyonra, amelyet az elkövető bünszervezetben való részvétele ideje alatt szerzett,
- c) a vagyonra, amely a bűncselekmény elkövetéséből eredő, a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyon helyébe lépett,
- d) a vagyonra, amelyet a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételek biztosítása végett szolgáltatottak vagy arra szántak,
- e) a vagyonra, amely az adott vagyoni előny tárgya volt.

(2) A vagyonelkobzást el kell rendelni arra a bűncselekmény elkövetéséből eredő, a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyonra is, amellyel más gazdagodott. Ha gazdálkodó szervezet gazdagodott ilyen vagyonnal, a vagyonelkobzást vele szemben kell elrendelni.

(4) Az (1) bekezdés b) pontja esetében, az ellenkező bizonyításáig vagyonelkobzás alá eső vagyonnak kell tekinteni a bünszervezetben való részvétel ideje alatt szerzett valamennyi vagyont.

Ez utóbbi rendelkezés jelentősége abban áll, hogy a büntetőjogban „bizonyítottság követelményének” nevezett alapelvet (amely szerint a vádlónak kell bizonyítani) áttörte a törvényhozó, a bünszervezetben (adott esetben pénzmosásra szerveződött társaságban) való részvétel ideje alatt az elkövető által szerzett *minden* vagyon bűnös eredetűnek vélelmezendő, és az elkövetőnek kell igazolni (ha tudja), hogy e vagyontárgyak közül egyik-másik legális eredetű forrásból származik (például örökölte a nyaralót).

Nem ismeretlen azonban ez a rendelkezés hazánkon kívül sem. Nagy-Britanniában például a bűnvádi eljárás során a vádlott – amennyiben már a második alkalommal ítélték el súlyos bűncselekmény elkövetése miatt hat éven belül – minden vagyonát, amelyet az elmúlt hat év során szerzett, és amelynek a forrásáról nem tud kielégítő magyarázatot adni, bűncselekményből szerzett jövedelemnek vélelmezik. (A rendelkezést a 2001-ben született Proceeds Crime Bill még jobban kiterjesztette.)²⁸⁴

Hazánk Európai Unióhoz történő csatlakozásának napján, 2004. május 1-én lép hatályba az a törvény, amely **büntetőjogi intézkedések** alkalmazását teszi lehetővé **jogi személyekkel szemben** is, meghatározott feltételek fennállása esetén. Jogi személlyel szemben *a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV.*

²⁸⁴ Donato Masciandaro: Global Financial Crime Terrorism, Money Laundering and Offshore Centres Ashgate Publishing Company, USA, 2004. 91. oldal

törvényben meghatározott intézkedések a Btk.-ban meghatározott szándékos bűncselekmény elkövetése esetén alkalmazhatók (tehát pénzmosás elkövetése esetén is), ha a bűncselekmény elkövetése a jogi személy javára vagyoni előny szerzését célozta vagy eredményezte, és a bűncselekményt a jogi személy

- a) ügyvezetésre vagy képviselőre feljogosított tagja vagy tisztségviselője, felügyelő bizottságának tagja, illetőleg ezek megbízottja a jogi személy tevékenységi körében követte el,
- b) tagja vagy alkalmazottja a jogi személy tevékenységi körében követte el, és azt a vezető tisztségviselő felügyeleti vagy ellenőrzési kötelezettségének teljesítése megakadályozhatta volna.

(A fenti eseteken kívül a 2001. évi CIV. törvényben meghatározott intézkedések alkalmazhatók akkor is, ha a bűncselekmény elkövetése a jogi személy javára vagyoni előny szerzését eredményezte, és a jogi személy ügyvezetésre vagy képviselőre feljogosított tagja vagy tisztségviselője a bűncselekmény elkövetéséről tudott.)

Pénzmosás miatt jogi személlyel szemben intézkedés alkalmazására akkor kerülhet sor, ha a természetes személlyel szemben a pénzmosás miatt a bíróság büntetést szabott ki. A törvényben meghatározott intézkedések azonban akkor is alkalmazhatók, ha az elkövető a halála vagy a kóros elmeállapota folytán nem büntethető.

A jogi személlyel szemben alkalmazott intézkedések célja a jogi személy működésével összefüggő jogsértések hatékony megelőzése, valamint a bűncselekménnyel szerzett gazdagodás, a vagyoni előny elvonása. Ennek megfelelően a törvény három intézkedési nemet határoz meg. Eszerint lehetőség van a jogi személy megszüntetésére, a jogi személy tevékenységének korlátozására, valamint pénzbírság kiszabására²⁸⁵.

A három intézkedési nem közül a pénzbírságot célszerű kicsit részletesebben is megvizsgálni. A törvény ezt a következőképpen szabályozza:

6. § (1) A jogi személlyel szemben kiszabható pénzbírság legnagyobb mértéke a bűncselekménnyel elért vagy elérni kívánt vagyoni előny értékének a háromszorosa, de legalább ötszázezer forint.

(2) A vagyoni előny értékét a bíróság becsléssel állapíthatja meg, ha az elért vagy elérni kívánt vagyoni előny értéke nem, vagy csak aránytalanul nagy ráfordítással állapítható meg.

---

²⁸⁵ A jogi személlyel szemben alkalmazható intézkedések közül a jogi személy megszüntetése - jellegénél fogva - csak önállóan alkalmazható. A jogi személy tevékenységének korlátozása és a pénzbírság kiszabása egymás mellett is alkalmazásra kerülhet, mert ennek nincsen akadálya, azonban lehetőség van az intézkedések önálló alkalmazására is.

(3) A pénzbírságot - meg nem fizetése esetén - a bírósági végrehajtás szabályai szerint kell behajtani.

A jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedések egyik fő célja, hogy a jogi személytől a bűncselekmény elkövetése útján szerzett vagyoni előnyt elvonja, amellett, hogy további jogsértések elkövetését megelőzze. Erre tekintettel a törvény a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedések között rendelkezik a pénzbírságról. A törvény a pénzbírság alsó határát ötszázezer forintban határozza meg, ugyanakkor a felső határ csak relatíve meghatározott, a pénzbírság maximális mértéke az elért vagy elérni kívánt vagyoni előny értékéhez igazodik, és annak a háromszorosa lehet²⁸⁶. A háromszoros mérték jelzi, hogy a pénzbírság célja nem pusztán a vagyoni előny elvonása, hanem egyidejűleg represszív jellegű szankció is, amelynek célja a további jogsértések megelőzése az elrettentésen keresztül. Ez tehát – szemben a természetes személy bűnelkövetőkkel szemben kiszabható pénzmellékbüntetés maximális 10 millió forintos értékével – már hatékony visszatartó erőt jelenthet a szervezett keretek között elkövetett pénzmosással szemben. A pénzmosási tevékenységet is folytató fedővállalkozások ugyanis komoly vagyoni hátránnyal sújthatók majd, ha a törvény hatályba lép. A jogi személlyel szemben alkalmazható pénzbírság represszív, megtorló jellegű, így a természetes személlyel szemben a Btk. alapján történő vagyoneklkobzással való együttes alkalmazásának nincs akadálya.

1. 2. Büntető eljárásjog

A büntető anyagi jogi eszközök mellett nem kerülhetjük ki, hogy néhány eljárásjogi kérdéskört is érintsünk, főként a pénzmosás nyomozásával, felderítésével kapcsolatban.

A pénzmosás bűncselekmény gyanúja esetén a nyomozást a következő **bizonyítási szempontokra** figyelemmel kell lefolytatni:

- a pénz milyen bűncselekményből származik;

---

²⁸⁶ A felső határ relatív meghatározásának indoka a jogi személyek méretének, gazdasági tevékenységének, pénzügyi hátterének különbözősége. Az alkalmazható pénzbírság felső határa tételesen nem határozható meg, hiszen egészen más mértékű pénzbírsággal érhető el az intézkedés célja egy családi kft.-vel, mint egy multinacionális részvénytársasággal szemben.

- a pénzmosást milyen módszerrel követték el;
- az elkövető (amennyiben nem azonos az alapbűncselekmény elkövetőjével) milyen jelekből tudhatta, hogy a pénz bűncselekményből származik;
- mi a pénzmosó beosztása és munkaköre;
- milyen tevékenységet folytatott az a szervezet, amelynek keretében elkövették a pénzmosást;
- mi lett a sorsa a legalizált, bűncselekményből származó vagyonnak;
- milyen haszna származott a pénzmosónak a tranzakcióból;
- a pénzügyi szolgáltató szervezetnél dolgozó elkövető ügyfél-azonosítási és bejelentési kötelezettségének elmulasztása (ha történt ilyen) mire alapozható.²⁸⁷

Utaltunk már arra, hogy a pénzmosásnak általában nincs konkrét sértettje, ezért a bejelentési kötelezettség teljesítésén kívül nem is várhatunk feljelentőket. Ezért kiemelten fontos az aktív felderítő munka. Mivel a szervezett bűnöző csoportokra is egyre inkább jellemző a gazdasági folyamatokba való beépülés, a magas színvonalú szervezés és a stratégiai tervezés, ezért az ellenük folytatott harc sikerességét nagyban meghatározza, hogy milyen hatékonysággal alkalmaznak a hatóságok *titkos adatgyűjtési eszközöket és módszereket*, és mennyire képesek konspiráltan *beépülni* a szervezett alvilágba.

A bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzésre vonatkozó szabályokat a hatályos Be (az 1998. évi XIX. törvény) részletesen tartalmazza. E törvény szerint az ügyész és a nyomozó hatóság bírói engedély alapján az elkövető kilétének, tartózkodási helyének megállapítása, elfogása, valamint bizonyítási eszköz felderítése érdekében a nyomozás elrendelésétől a nyomozás iratainak ismertetéséig az érintett tudta nélkül

- a magánlakásban történeteket technikai eszközzel megfigyelheti és rögzítheti,
- levelet, egyéb postai küldeményt, valamint telefonvezetéken vagy más hírközlési rendszer útján továbbított közlés tartalmát megismerheti, és azt technikai eszközzel rögzítheti,
- a számítástechnikai rendszer útján továbbított és tárolt adatokat megismerheti és felhasználhatja.

Mivel titkos adatszerzésnek többek között akkor van helye, ha az eljárás ötévi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmény vagy ilyen

---

Előfordulhat, hogy az elért, illetve elérni kívánt vagyoni előny pontos értéke nem, vagy csak aránytalanul nagy ráfordítással határozható meg, ebben az esetben a törvény lehetővé teszi, hogy a bíróság a vagyoni előny értékét becsléssel állapítsa meg.

bűncselekmény kísérletének, illetőleg előkészületének gyanúja miatt folyik, a pénzmosás gyanúja esetén mindig lehetőség van bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzésre.

A titkos adatszerzést a külön törvényben meghatározott szervezet hajtja végre. A hírközlési szolgáltatást, a postai küldemények, illetőleg a számítástechnikai rendszer útján rögzített adatok továbbítását, feldolgozását, kezelését végző szervezetek kötelesek a titkos adatszerzés végrehajtását biztosítani és a titkos adatszerzésre jogosult hatóságokkal együttműködni. A hírközlési szolgáltatást, valamint a postai küldemények továbbítását végző szervezetek kötelezettségeiről és az együttműködés részletes szabályairól külön jogszabály rendelkezik.

Az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény szerint a hírközlési szolgáltató köteles együttműködni a titkos információgyűjtésre külön törvényben felhatalmazott szervezetekkel. A szolgáltatónak a szolgáltatás megkezdésével egyidejűleg saját berendezései, helyiségei tekintetében biztosítani kell a titkos információgyűjtés eszközeinek és módszereinek alkalmazási feltételeit²⁸⁸. Gyakorlati jelentősége a pénzmosás elleni küzdelem szempontjából a postai és a mobil- valamint vezetékes telefonnal kapcsolatos szolgáltatást végző szervezetekkel való együttműködésnek van.

Telefonlehallgatás céljára tehát már egyre ritkábban van szükség „poloskák” alkalmazására, hiszen lehetőség van arra, hogy a telefonok figyelését, lehallgatását e célra szolgáló lehallgató központokban végezzék. Gondot e téren legfeljebb az ún. kártyás mobiltelefon szolgáltatások okozhatnak, ahol nehezebb kideríteni, hogy kinek a tulajdonában van az adott SIM kártya. Ha azonban ismert a célszemély, és hozzá tudnak férni a telefonkészülékhez, akkor az akkumulátor konspirált kicserélésével a bűnelkövető telefonja „átalakul” lehallgató berendezéssé, amely nemcsak a telefonbeszélgetések alkalmával, hanem bármikor lehallgató berendezésként funkcionálhat (még akkor is, ha a telefon ki van kapcsolva...).

A *küldeményellenőrzés* szintén nem okoz komoly problémát a nyomozó hatóságnak, bár a profi elkövetők itt is megnehezíthetik a felderítést akkor, ha ún. „személyi postaládát” alkalmaznak, azaz olyan – vélhetően minden gyanú felett álló – személynek küldik a

---

²⁸⁷ Vidékiné Farkas Anikó: A pénzmosásról (=Ügyészek Lapja 1995. 2. szám 27-28. oldal)

²⁸⁸ Többek között létre kell hozni a szolgáltatóknak ún. alapkiépítésű monitoring alrendszert. Ez az elektronikus hírközlésről szóló törvény szerint olyan rendszer, amely lehetővé teszi a távközlési feladatokat ellátó szervezet előfizetői, illetőleg igénybevevői köréből tetszőlegesen kiválasztható, az előfizetők (igénybevevők) összlétszámának legalább 0,3-0,6%-át - 150 000 előfizetői létszámot meghaladó esetben nem több, mint 0,3%-át - kitevő (a teljes előfizetői körből egy előfizetőre számított átlagforgalom legfeljebb kétszeresével forgalmazó) előfizetői (igénybevevői) csoport tagjai, de nem kevesebb, mint 60 egyidejűleg kapcsolatban álló előfizető vagy igénybevevő közleményeinek és azok kísérőadatainak késedelem nélküli, teljes körű, folyamatos, egyidejű kiválasztását és kiadását a kilépési pontra.

küldeményt, aki nem a valódi címzett, hanem a bűnszervezet beépített embere. A „személyi postaláda” rendszerint nem tagja a bűnszervezetnek, együttműködési készségét úgy nyerik meg, hogy valamilyen ártatlannak tűnő indokkal ismerősként megkérik, hogy „külföldi barátaik hadd küldhessék leveleiket az ő címére”...

(A profi bűnözők emellett egyéb eszközöket is bevetnek a hatóság munkájának ellehetetlenítésére. Rendkívüli módon megnehezítheti az ellenőrzést egy, a küldeményben elhelyezett, szabad kézzel tépett, fényérzékeny filmdarabka. A küldemény felbontásakor ugyanis fényt kap a film, ami visszaállíthatatlan reakció, ugyanakkor a szabad kézzel tépett felület miatt különös nehézségeket okoz a pótlása.)

A *szobabeépülések* sem okoznak gondot a „technikásoknak” (a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok beépülésekkel foglalkozó szakembereinek), bár panellakások esetében problémát jelenthet a többi lakó valamilyen ürüggyel történő eltávolítása a művelet idejére (hiszen adott esetben a technika beszerelése itt még a legmodernebb eszközökkel is zajjal járhat).

A **bírói engedélyhez nem kötött operatív adatszerzésről** a hatályos Be. 178. §-ában, és a rendőrségi törvényben találunk rendelkezéseket. A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény szerint (amely a titkos adatgyűjtés ezen változatának részletes szabályait tartalmazza) a rendőrség bűncselekmény elkövetésének megelőzésére, felderítésére, megszakítására, az elkövető kilétének megállapítására, elfogására, körözött személy felkutatására, tartózkodási helyének megállapítására, bizonyítékok megszerzésére, valamint a büntetőeljárásban részt vevők és az eljárást folytató hatóság tagjainak, az igazságszolgáltatással együttműködő személyek védelme érdekében - törvény keretei között - titokban információt gyűjthet.

A bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtésnek a rendőrségi törvény szerint több fajtája lehet. A rendőrség a bűnüldözési feladatának teljesítése érdekében:

- a) informátort, bizalmi személyt vagy a rendőrséggel titkosan együttműködő más személyt vehet igénybe;
- b) az eljárás céljának leplezésével (puhatolás) vagy a kilétét leplező fedett nyomozó igénybevételeivel információt gyűjthet, adatot ellenőrizhet;
- c) saját személyi állománya, valamint a vele együttműködő személy és a rendőri jelleg leplezésére, védelmére fedőokiratot állíthat ki, használhat fel, fedőintézményt hozhat létre, és tarthat fenn;

- d) a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható és a vele kapcsolatban lévő személyt, valamint a bűncselekménnyel kapcsolatba hozható helyiséget, épületet és más objektumot, terep- és útvonalszakaszt, járművet, eseményt megfigyelhet, arról információt gyűjthet, az észlelteket hang, kép, egyéb jel vagy nyom rögzítésére szolgáló technikai eszközzel (a továbbiakban: technikai eszköz) rögzítheti;
- e) a bűncselekmény elkövetőjének leleplezésére vagy a bizonyítás érdekében - sérülést vagy egészségkárosodást nem okozó - csapdát alkalmazhat;
- f) mintavásárlás végzése érdekében informátort, bizalmi személyt, a rendőrséggel titkosan együttműködő más személyt vagy fedett nyomozót, továbbá - az ügyész engedélyével - álvásárlás, bizalmi vásárlás, bűnszervezetbe való beépülés, illetve ellenőrzött szállítás folytatása érdekében fedett nyomozót alkalmazhat;
- g) ha a bűncselekmény megelőzésére, felderítésére, az elkövető elfogására, kilétének megállapítására nincs más lehetőség, a sértettet szerepkörében - életének, testi épségének megóvása érdekében - rendőr igénybevételével helyettesítheti.

A **különleges titkosszolgálati eszközök felsorolását** a haditechnikai eszközök és szolgáltatások kivételéről, behozataláról, illetve reexportjáról szóló 48/1991. (III. 27.) Kormányrendelet mellékletének XXIII. fejezetében találhatjuk meg. E jogszabály szerint a következő technikai berendezések minősülnek különleges titkosszolgálati eszköznek:

- a) lehallgató eszközök
- b) titkos vizuális megfigyelés eszközei
- c) titkos behatolási eszközök
- d) egyéb krimináltechnikai eszközök

ad a) *Lehallgató eszköznek* minősül bármely elektronikus, mechanikus vagy más eszköz, módszer, "technológia", szoftver, amely az információkhoz egyébként jogosan hozzáférők, illetve a kommunikációban résztvevők tudta nélkül, titkosan alkalmazható és az alábbi tulajdonságok valamelyikével rendelkezik:

- Közvetlen beszéd titkos lehallgatására, továbbítására, rögzítésére tervezték, gyártották vagy erre lényeges átalakítás nélkül felhasználható. Így különösen:
  - ♦ Elektronikus erősítővel ellátott fal (kontakt) mikrofonok és sztetoszkópok.
  - ♦ Lézer- vagy infravörös sugárzást felhasználó, illetve ultrahangos elven működő lehallgató rendszer és elemei.
  - ♦ Beépíthető miniatűr, esetleg távvezérelhető adóberendezések és azok speciális vevőkészülékei.
  - ♦ Különféle rejtőeszközökbe épített vagy ruházat alá rejthető kisméretű adók, az azokhoz tartozó vevők és hangrögzítő eszközök.
  - ♦ A 10 órát meghaladó felvételi idejű miniatűr hangrögzítő eszközök.
  - ♦ Nagyérzékenységű parabola- és puskamikrofonok.
  - ♦ Szubminiatűr elektret mikrofonok és akusztikus szondák.

- Digitális vagy analóg információkat tároló és/vagy feldolgozó számítógépekből, számítástechnikai vagy egyéb eszközökből vagy a hozzájuk használható információhordozókon tárolt információk bármilyen módon történő titkos megszerzésére, továbbítására, rögzítésére tervezték, gyártották, vagy erre lényeges átalakítás nélkül felhasználható.

- Vezetékes és/vagy vezeték nélküli beszéd és nem beszéd jellegű információt továbbító távközlési rendszerek harmadik félként történő titkos lehallgatásra tervezték, gyártották, vagy erre lényeges átalakítás nélkül felhasználható.

ad b) *Titkos vizuális megfigyelőeszköznek* minősülnek mindazok az optikai, mechanikus, elektronikus és egyéb eszközök és tartozékaik, illetve ezek működtető szoftverei, amelyek az alábbi tulajdonságok valamelyikével rendelkeznek:

- Emberek, emberi tevékenység vagy azzal összefüggő cselekmények titkos megfigyelésére, rögzítésére (dokumentálására), illetve az így nyert információ továbbítására és feldolgozására tervezték, gyártották, vagy erre lényeges átalakítás nélkül felhasználható. Így különösen:

- ♦ Kisméretű, nagy felbontású és érzékenységgű CCD kamerák és azok tartozékaik.
- ♦ Rejtőeszközbe vagy ruházat alá rejtett miniatűr kamerák és tartozékaik.
- ♦ Mikrohullámú tartományban üzemelő videojel-továbbító berendezések és ezek vevői.

- ♦ Az elektromos hálózatot felhasználó videojel-továbbító berendezések és ezek vevői.

- ♦ Kis belépőnyílású fiberoszkópok, illetve az üvegszáloptikát felhasználó rejtett megfigyelést lehetővé tevő rendszere és az ezek fényképezőgéphez vagy videokamerához való csatlakozását biztosító adapterek és tartozékok.

- Korlátozott fényviszonyok mellett működnek (segédmegvilágítást nem igényelnek) és különleges fotósokszorozó csövet vagy optikai elemet, alkatrészt tartalmaznak. Így különösen: éjszakai fényképezésre és videofelvétel készítéséhez felhasználható 2. és 3. generációs fényerősítő berendezések és tartozékaik.

- Infravörös tartományban működő speciális rendőrségi éjjellátó készülékek és azok tartozékaik.

ad c) *Titkos behatoló eszköznek* minősül minden mechanikai, elektronika, optikai és szoftver eszköz, illetve ezek tartozékaik, amely zárt objektumba (zárt földterület, épület, gépkocsi stb.) történő titkos behatolás céljából készült, és az alábbi jellemzők bármelyikével rendelkezik:

- Mechanikus, elektromos, elektronikus vagy egyéb elven működő záruk, lakatok, reteszek stb. rendeltetésszerű nyitóeszközeit helyettesítő roncsolásos vagy roncsolásmentes nyítására tervezett és gyártott eszközök, "technológiák", tartozékaik és alkatrészeik.

- Elektronikus biztonsági rendszerek rendeltetésszerű működését befolyásoló vagy működésképtelenséget kiváltó, speciálisan e célra készült eszközök, szoftverek és ezek tartozékaik.

ad d) *Egyéb krimináltechnikai eszközök:*

- Rejtjelző és titkosító berendezések
  - ♦ Távközlési és informatikai rendszerekben használatos rejtjelző és titkosító eszközök, gépek, berendezések és speciálisan ezekhez tervezett szoftverek, valamint azok funkcionális részegységei, alkatrészei, továbbá kiegészítő egységei és tartozékaik.

- ♦ Speciális rejtjelkulcsok előállítására, elosztására, szállítására tervezett vagy használt eszközök, berendezések és speciálisan ezekhez tervezett szoftverek.

- ♦ Rejtjelkulcsok.

- Ruházat alá rejthető, vezeték nélküli fülhallgatóval ellátott kommunikációs rendszer.

- Irány- és helymeghatározásra használható miniatűr jeladók és ezek speciális vevői.

- Lehallgató eszközök felderítésére szolgáló eszközök.

A titkos adatszerzési eszközök és módszerek két fő csoportjának, valamint az egyes technikai eszközöknek az ismertetése után röviden szólnunk kell az **alvilágba történő**

beépülés problémaköréről is. Erre alapvetően két lehetőség kínálkozik: vagy a bűnszervezetből szerveznek be valakit, vagy a nyomozó hatóság egyik munkatársa épül be a szervezetbe.

A *beszervezés* bonyolult, titkos, operatív jellegű tevékenység, amely hosszú előkészítést igényel. A legfontosabb követelmény az, hogy a leendő hálózati személynek ún. operatív lehetőségei legyenek, tehát célszerű legyen beszervezni. A célszerűség azt jelenti, hogy olyan pozíciót foglal el a bűnszervezetben, ahol megfelelő információkhoz juthat. A beszervezéshez különböző operatív eszközöket vesznek igénybe, így például figyelést, telefonlehallgatást, küldeményellenőrzést, szobahallgatást és konspiratív környezettanulmányokat. Miután az összegyűjtött adatok rendelkezésre állnak, meg szokták határozni a beszervezés alapját, azaz a beszervezendő személynek nyújtott ellenszolgáltatást. Ez rendszerint a hatósággal kötött, a büntetlenséggel kapcsolatos alku, kivételes esetben ehhez még anyagi juttatás és – ha szükséges – a tanúvédelmi programban való részvétel felajánlása is járulhat. A Be kimondja, hogy a bűncselekmény elkövetésének gyanúja esetében az ügyész (illetőleg a nyomozó hatóság az ügyész engedélyével) a feljelentést elutasíthatja, ha a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható személy az ügy, illetőleg más büntetőügy felderítéséhez, bizonyításához hozzájárulva olyan mértékben együttműködik, hogy az együttműködéshez fűződő nemzetbiztonsági vagy bűnüldözési érdek jelentősebb, mint az, amely az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez fűződik. Ugyanezen indokból lehetőség van a nyomozás megszüntetésére is.

Ma már lehetőség van az együttműködő személyek *Védelmi Programba* való bevonására. A büntetőeljárásban részt vevők, az igazságszolgáltatást segítők Védelmi Programjáról szóló 2001. évi LXXXV. törvény szerint a Védelmi Program a büntetőeljárásban részt vevő tanú, sértett, terhelt, illetve ezen személyek hozzátartozója, továbbá az érintettre tekintettel fenyegetett helyzetben lévő más személy védelmének a személyi védelem keretében nem biztosítható olyan szervezett formája,

- a) amelyet a rendőrség - polgári jogi jogviszony keretében - a fenyegetett helyzetben lévő személlyel megkötött megállapodás szerint végez, és
- b) amelynek során különleges intézkedések alkalmazása²⁸⁹, illetve - az érintett társadalmi beilleszkedésének elősegítése érdekében - mentális, szociális, gazdasági, humán és jogi támogatás nyújtása szükséges.

---

²⁸⁹ A rendőrség szervezetén belül erre a célra létrehozott Szolgálat az érintett élete, testi épsége, személyi szabadsága elleni jogellenes cselekmény megelőzése érdekében a következő különleges óvintézkedéseket alkalmazhatja:

A nyomozó hatóság beszervezéssel *informátort* és *bizalmi személyt* vehet igénybe. Az informátor beszerzése egyszerűbb, ő ugyanis eseti jelleggel, egyéni motiváltság alapján szolgáltat információt a bűnüldöző hatóságoknak, nevének titokban tartása mellett. Bizalmi személynek („B-egyen”) az tekinthető, aki kötelezettséggként segíti bizonyos időszakon keresztül megbízója, a bűnüldöző szerv munkáját.²⁹⁰

Mivel a pénzmosás alapvetően nagy összegű profittal kecsegtető tevékenység, a felderítés hatékonysága érdekében a büntetlenség ígérete mellett célszerű anyagi ellenszolgáltatást is ígérni a célszemélynek, ami az együttműködési hajlandóságot fokozhatja.

A nyomozó hatóság végül a saját emberét is beépítheti a bűnszervezetbe. Ilyen célra fedett nyomozót alkalmaznak. A *fedett nyomozók* speciális kiképzést kapnak, és adott esetben a családjuktól elszakadva, évekig élnek az alvilágban. Ha a feladat megkívánja, akár évekig is tarthat a beépülési folyamat, és a kapcsolat is megszakadhat több évre a nyomozó hatósággal. Az ilyen, ún. „mélyen fedett nyomozók” közül néhányat el is veszít a hatóság, hiszen ők életvitelszerűen válnak bűnözőkké, és évekkel később már nem mindegyikük hajlandó az együttműködésre.

Egyetlen kizáró ok van úgy a beépített személyekkel, mint a fedett nyomozókkal szemben: nem köthető megállapodás olyan személlyel, illetőleg fedett nyomozóval, aki más életének szándékos kioltásával járó bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható.

A pénzmosás elleni küzdelem büntetőjogi eszköztára tehát megfelelőnek tekinthető, a felderítés hatékonysága ezen eszközök megfelelő működtetésével és a nemzetközi együttműködés erősítésével lenne fokozható.

---

a) lakóhely, tartózkodási hely megváltoztatásával az érintett biztonságos helyen való elhelyezése (elköltöztetése), illetve a Programba bevont fogva tartottnak az elhelyezéséül szolgáló büntetés-végrehajtási intézetből másik büntetés-végrehajtási intézetbe történő átszállítása;

b) személyi védelem igénybevétele;

c) nyilvántartásokban adatzárlat elrendelése, illetve a nyilvántartott adatokkal kapcsolatos megkeresések jelzésének előírása;

d) névváltoztatás;

e) a személyazonosság megváltoztatása;

f) a nemzetközi együttműködésben való részvétel.

²⁹⁰ Nyíri Sándor: Gondolatok a titkos információgyűjtésről (=Rendészeti szemle, 1993. 8. szám 17. oldal)

2. Büntetőjogon kívüli eszközök

Nem szabad a büntetőjogi megközelítést az egyetlen módnak tekinteni a pénzmosás elleni küzdelemben, hiszen abban a pénzügyi szféra is kiemelkedő szerepet játszik. „A büntetőjog a jogi felelősségi rendszerben az ultima ratio. Társadalmi rendeltetése, hogy a jogrendszer egészének szankciós zárköve legyen.”²⁹¹ Nem nélkülözhetjük ugyan a büntetőjogi eszközöket a pénzmosás elleni küzdelemben, de elsősorban a *megelőzésre kell helyeznünk a hangsúlyt*, a megelőzés hatékonyságát pedig főként büntetőjogon kívüli eszközökkel lehet fokozni. Olyan pénzügyi infrastruktúrát kell kiépíteni és működtetni, amely ellenáll a pénzmosással kapcsolatos törekvéseknek.

2. 1. Nemzetközi szervezetek által kibocsátott ajánlások

A nem büntetőjogi eszközök alatt olyan megoldásokat értünk, amelyek a pénzmosással leginkább kapcsolatba kerülő szolgáltatókat motiválják a pénzmosással szembeni fellépésre. A pénzmosást először is fel kell tudni ismerni, ehhez segítenek a különböző ajánlások és tájékoztatók, például azok, amelyeket a FATF publikált. A nemzetközi szervezetek a **szolgáltatók számára** az alábbi **követelményeket** írják elő²⁹²:

☞ *Azonosítsd az ügyfeledet* (Ezt az elvárást a már ismertetett hatályos magyar szabályozás teljes mértékben kielégíti.);

☞ *Légy körültekintő az ügyfeleddel* (Customer due diligence – CDD)

- a társaságot, az ügyfelet úgy kell vizsgálni, hogy a pénzügyi szervezet meggyőződhesen a cégbejegyzés és az engedélyezés rendben létéről, valamint képes legyen azonosítani a valódi tulajdonost. A pénzügyi szervezetnek meg kell értenie a társaság szerkezetét, igényelnie kell, hogy az ügyfél a rendelkezésre álló források eredetét tisztázza.

²⁹¹ 18/2000. (VI. 6.) AB határozat Indoklása

²⁹² A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete elnökének 3/2002. számú ajánlása a terrorizmus és a pénzmosás megakadályozása és megelőzése érdekében című dokumentum alapján. (www.pszaf.hu/ajanlasok/2002/3-2002.htm – 2003. június 15.)

- különös gonddal kell vizsgálni azokat az ügyfeleket, akik más hitelintézettől, pénzügyi szolgáltatótól térnek át azonos, vagy hasonló szolgáltatásért²⁹³.
- körültekintő tájékozódásra van szükség az ügyfelek szándékairól, különösen akkor, ha a kapcsolatfelvételt nem személyesen, hanem közvetítők, így tanácsadók, ügyvédek, vagyongazdálkodók igénybevételevel kezdeményezik;

Ismerd az ügyfeledet (Know your customer – KYC)

- a pénzügyi szolgáltató szervezetnek az ügyféllel való rendszeres, aktív kapcsolata során a lehető legnagyobb mértékben tisztában kell lennie az ügyfél tevékenységének tartalmával, üzleti kapcsolata jellegével, partnerkörével, pénzügyi szokásaival, belföldi és nemzetközi piaci gyakorlatával, a számlán végrehajtott terhelések és jóváírások eredetével, az alkalmazott pénznemekkel, azok szokásos nagyságrendjével.
- külön figyelmet kell fordítani azokra a közismert, kitüntetett közéleti szerepet játszó ügyfelekre, akik pénzügyi magatartásának bekövetkező rendellenességei a pénzügyi szolgáltató hírnevét is károsíthatják. Ezen ügyfelekkel való kapcsolat létesítéséért felső szintű vezető legyen a felelős.;

Alkoss ügyfélarc képet

- az ügyfél azonosítása, gondos megismerése, üzleti, pénzügyi, fizetési szokásainak rendszerezése, kapcsolatainak, pénzforgalmának megfelelő nyilvántartása alapján a pénzügyi szervezet ügyfélarc képet alkothat.
- az így kialakított arckép alapján válik majd érzékelhetővé a szokatlanság;

Ki a tényleges tulajdonos

- annak érdekében, hogy a pénzügyi szervezet mindenkor tisztában legyen azzal, hogy az általa végrehajtott művelet kinek az érdekében, illetve kinek a megbízásából történik, nyilatkoztatni kell az eljáró ügyfelet, vagy annak megbízottját a tényleges tulajdonos személyéről.
- a nyilatkozatért a meghatalmazott vagy az ügyfél a felelős;

---

²⁹³ Ezt a követelményt a hatályos magyar szabályozás levelezőbanki szolgáltatásnak nevezi, amely a törvény szerint „valamely hitelintézet más hitelintézet számára történő számla vezetése pénzforgalmi szolgáltatási megbízás teljesítése vagy pénzügyi, illetve befektetési szolgáltatási tevékenység teljesítése céljából.” A magyar szabályok szerint levelezőbanki szolgáltatás keretében adott megbízást a szolgáltató kizárólag olyan külföldi székhelyű szervezettől fogadhat el, amely a saját országának joga szerint pénzügyi intézmény, és megbízóját megnevezi.

☞ *Azonosítás a napi gyakorlatban* (a hatályos magyar szabályok ezt a követelményt is teljesen lefedik);

☞ *Fokozott figyelem a terrorizmus pénzügyi forrásainak elzárására*

- e követelmény szerint többek között kiemelt figyelmet kell fordítani az elektronikus úton küldött és fogadott összegekre, amelyek bizonyos szempontok szerint nem szokványosak, így az összeg nagysága, a kedvezményezett célország, a rendelkező ügyfél országa, a pénznem, a küldés/fogadás tekintetében.
- felül kell vizsgálni a non-profit, jótékonyági szervezetek pénzügyi magatartásának, szokásainak értékelését, értelmezését;

☞ *A szokatlanság alapozza meg a gyanút*

- a gyanú személyes, szubjektív körülmény, nem azonos a bizonyítékokkal
- a szokatlanság az ügyfél magatartásának, ügyleteinek nem, vagy csak erőltetetten magyarázható változása. Ha a szokatlanság érzékelését követően az ügyfél magatartására a pénzügyi szervezet elfogadható magyarázatot, indokot kap, nem kell a gyanút megfogalmazni. A szokatlanság tehát még nem azonos a gyanúval, de segíti annak felismerését;

☞ *Azonosítsd újra az ügyfelet és fogalmazd meg a pénzmosás gyanúját*

- minden olyan ügylet esetében, amely nem illeszkedik az ismert ügyfél számlatörténetébe, addigi rendes üzleti szokásaiba vagy gyakorlatába, a pénzügyi szervezet által vezetett számla forgalmának sajátosságaiba, szükségessé válik az ügyfél újraazonosítása és a pénzmosás gyanújának megfogalmazása.
- figyelmet kell fordítani arra, hogy
  - ◆ a szóban forgó ügylet nagysága illeszkedik-e az ügyfél megszokott tevékenységéhez
  - ◆ ésszerű-e a tranzakció az ügyfél korábbi üzleti és személyes gyakorlata alapján
  - ◆ az érzékelhetően veszteséges befektetési szerződésekre, számlákra folytatólagos befizetés folyik
  - ◆ a számlára váratlanul ismeretlen, harmadik személy fizet be jelentősebb összeget
  - ◆ VIP ügyfelek különösen nagy összegű, nagy értékű biztosítási, befektetési ügyleteket kötnek

- ◆ van-e kézenfekvő oka az ügyletbe harmadik országot bevonni stb.;

☞ *Készpénz helyett szorgalmazd a pénzhelyettesítők használatát;*

☞ *A bejelentés kötelezettsége* (fokozott figyelmet kell fordítani a szokatlan pénzügyi tranzakciókra, amelyeket – figyelembe véve az ORFK ajánlásait is – a következő oldalakon ismertetünk). Megjegyezzük, hogy a bejelentési kötelezettség tartalma eltérő lehet az egyes országokban. Az amerikai típusú modell (CTR²⁹⁴ modell) szerint készpénzes tranzakció esetén bizonyos összeghatár (például 10.000 USD) felett a szolgáltató azonosítja az ügyfelet, majd automatikusan jelenti a tranzakciót a hatóságnak. A kontinentális modell (STR²⁹⁵ modell) ezzel szemben meghatározott összeghatár felett a készpénzes tranzakciókra csak azonosítási kötelezettséget ír elő, bejelenteni ezek közül csak a pénzmosás gyanús eseteket kell;

☞ *A bejelentők személyének védelme*

- a pénzügyi szolgáltató a bejelentési kötelezettségének eleget tevő alkalmazottja nevét köteles titokban tartani
- a bejelentést kezdeményező, gyanút észlelő ügyintézőt védi a törvény és védi a munkáltató;

☞ *A riasztás tilalma* (tilos a pénzmosás gyanújával kapcsolatos bejelentésről, vagy az ezzel összefüggésben folytatott hatósági eljárásról az érintett személynek bármilyen jelzést, figyelmeztetést adni);

☞ *Figyelemmel kísérés, szűrés, ellenőrzés*

- a pénzügyi szervezet köteles a pénzmosást lehetővé tevő, illetőleg megvalósító pénzügyi műveletek megakadályozása érdekében monitoring rendszert létrehozni, az ügyfelek azonosítását elősegítő belső ellenőrzési és információs rendszert működtetni, belső szabályzatot készíteni és azt betartani.
- figyelemmel kell kísérni az olyan, ismétlődő ügyleteket, amelyek esetében az ügyfél vélhetően – közvetítőket felhasználva – az azonosítási küszöb alatti összegeket fizettet be számlájára
- figyelni kell az ún. alvószámlákra, és két év után újra azonosítani kell az ügyfelet.

---

²⁹⁴ „A készpénzes tranzakciók jelentése.”

²⁹⁵ „A gyanús tranzakciók jelentése.”

A sort persze lehetne tovább folytatni, a felsorolás nem teljes. A pénzmosási technikák és módszerek is állandóan fejlődnek, ezért az ellenük folytatott harcban a pénzmosás felismerésére és megakadályozására vonatkozó eljárásokat is állandóan tökéletesíteni kell.

2. 2. A pénzmosás gyanújára okot adó körülmények listája

Egyre nehezebb észrevenni a pénzmosási műveletek rendhagyó elemeit. Emellett megjegyezzük, hogy egy banki vagy pénzügyi művelet magára ölthet rendhagyó alakot anélkül, hogy ez azt jelentené, pénzmosási kísérletről van szó: a szokatlan jelenségek a pénzmosási tevékenység felderítésének szükségszerű, de nem elégséges feltételét jelentik. A pénzmosás felismerése a konkrét esetben általában nehéz feladat. Az elkövetők bonyolult, egymással kombinált módszereket alkalmaznak, ugyanakkor adhatók bizonyos támpontok, amelyek segítenek az eligazodásban. Ezeknek a gyanús körülményeknek a listáját minden szolgáltató köteles beépíteni a saját pénzmosás megelőzési szabályzatába, és az alkalmazottak oktatása során ez is az elsajátítandó „tananyag” részét képezi. Az ORFK ajánlása alapján a PSZÁF honlapján közzétett pénzmosás megelőzési mintaszabályzatok tartalmazzák a gyanús körülmények többségét, nincs azonban akadálya (sőt kívánatos is!), hogy az egyes szolgáltatók a saját gyakorlatukban felmerült egyéb gyanús körülményekkel *bővítsék ezt a listát*. A **pénzmosás gyanújára okot adó** adatok, tények és **körülmények** a következők²⁹⁶:

I. Pénzmosás gyanújára okot adó körülmények, főként **hitelintézetek** esetében:

1.) Pénzmosás szokatlan készpénztranzakciók használatával

- Szokatlanul nagy készpénzbetét elhelyezése, felvétele természetes személy által, főleg ha az nem egyeztethető össze az ügyfél foglalkozásával. Az ügyfél megjelenése önmagában nem indokolja a nagy készpénzbetét gyanúmentességét. Példa: Egy terroristának mindig rendben van az útlevele és a megjelenése, mert egyszerre nem fog két dolgot kockáztatni.
- Akár magánszemély, akár cég esetében készpénzbefizetések / kifizetések hirtelen, jelentős megnövekedése.

---

²⁹⁶ Az összeállítás alapja a www.pszaf.hu honlapon közzétett mintaszabályzatok anyaga.

- Ügyfelek, akik több, de viszonylag kisösszegű betéttel rendelkeznek, amely betétek azonban teljes összegükben jelentős értékűek.
- Készpénz gyakori váltása egyéb valutánemre.
- Jelentős összegű pénzmozgás egy előzőleg inaktív számlán.
- Ügyfelek, akik együtt érkeznek, és egyidőben ugyanazon banknál nagy összegű készpénzműveletet, valutaműveletet hajtanak végre.
- Rendszeres készpénz tranzakciók közvetlenül az azonosítási értékhatár alatt.

2.) Pénzmosás bankszámla felhasználásával

- A banknál több bankszámlát is vezet ugyanaz az ügyfél anélkül, hogy ezt üzleti tevékenysége indokolná, és a bankszámlák között gyakran fordul elő átvezetés, racionális indok nélkül. Racionális indoknak minősül a könyveléstechnika megkönnyítése érdekében tett átvezetés.
- Természetes vagy jogi személyek részére vezetett bankszámlákon lévő pénzmozgás nem utal üzleti tevékenységre, de a bankszámlán jelentős összegeket írnak jóvá, illetve utalnak át azokról nyilvánvaló cél nélkül.
- Általános bankszolgáltatások szokásostól eltérő formában történő igénybevétele, pl. nagy összegű betét után járó kamatról való lemondás.
- Több személy által ugyanarra a számlára rendszeresen történő, vagy jelentős összeg elhelyezése.
- Ugyanarra a számlára többen, esetleg rendszeresen utalnak kisebb mennyiségű pénzt, amelyeket tovább utalnak egy harmadik számlára, amelyik nincs látható összefüggésben az adott számlával.

3.) Gazdasági társaságok gyanús tranzakciói

- A vállalat tulajdonost vált és az új tulajdonosok háttere, megjelenése (hajléktalanok stb.) összeegyeztethetetlen a vállalat tevékenységével, illetve a tulajdonosváltást követően a társaság pénzügyi tevékenysége hirtelen átalakul.
- Olyan vállalat, amelynek pénzügyi mutatói észrevehetően különböznek hasonló vállalatokétól.
- Az üzlettulajdonos, ha ugyanazon a napon több betétet helyez el különböző bankfiókoknál.
- Olyan számla, amelyen racionális üzleti cél nélküli vagy a számlatulajdonos céggel, illetve a történetével össze nem egyeztethető átutalások bonyolódnak le (ki és

bejövő átutalások, különösen adóparadicsomnak minősülő országokba és országokból).

- Olyan számla, amely sok kis bejövő átutalást fogad, vagy arra sok kisösszegű befizetést eszközölnek, és ezt követően a teljes összeg átutalásra kerül, ha e tevékenység nem egyeztethető össze az ügyfél vállalatával vagy történetével.
- A vállalat gyakran nagy készpénzbetéteket helyez el, és nagy összegű egyenlegeket tart fenn, de nem vesz igénybe más szolgáltatásokat, mint a kölcsönök, akkreditívek, munkabér-, adófizetési szolgáltatások stb.
- Pénzhelyettesítő eszközökkel folytatott pénzügyi ügyletek, amelyek adatai hiányosak, vagy fiktív kedvezményezettek, átutalót stb. tartalmazzak.
- Szokatlan pénzáttalások kapcsolódó számlák között, illetve olyan társaságok számláin, amelyek között a gazdasági kapcsolaton kívül egyértelmű tulajdonosi összefonódások állnak.
- A készpénz befizetések mértéke, elhelyezésük és gyakoriságuk nem egyeztethető össze a társaság tevékenységével.
- A társaságot olyan személy vezeti - cégjegyzésre jogosult - akinek megjelenése és képességei nyilvánvalóan nem teszik alkalmassá ilyen tevékenységre, főleg, ha a számla felett a cég alkalmazásában nem álló személy rendelkezik.
- Egyazon személy, vagy csoport rendelkezik több társaság számlájával, számlái felett, és a számlákon rendszeres a pénzmozgás.
- A számlán gyakran fordul elő létre nem jött szerződés miatt, illetve téves átutalás miatti visszautalás.
- A minimális tőkés társaság megalakulását követően kiemelkedő forgalmat bonyolít, nagy összegű hitelt kap más banktól.
- A társaság részére rendszeresen és indokolatlanul nyújtott tagi kölcsönök, ha azok egyenkénti, vagy teljes összege egyébként is gyanúsán magas

4.) Pénzmosás befektetéssel kapcsolatos tranzakciók felhasználásával

- A befektetési szolgáltatások iránti fokozott igény, ahol az arra szánt tőke forrása nem tiszta, vagy az ügyfél üzleti tevékenységétől idegen.
- Készpénzért nagyobb értékű értékpapír-mennyiség vásárlása, vásárlás több részletben az azonosítási értékhatár alatt.
- Értékpapírok vétele, eladása, birtokban tartása indokolatlanul, illetve szokatlan körülmények között, pl. az eladást a cég anyagi helyzete nem indokolja.

5.) Pénzmosás hitelügyleteken keresztül

- Ügyfelek, akik problémás hiteleiket hirtelen visszafizetik.
- Biztosíték ellenében kölcsön kérése, ahol a biztosíték eredete ismeretlen, vagy a biztosíték nem felel meg az ügyfél vagyoni helyzetének.
- Finanszírozás kérése pénzintézettől, amikor nem ismert az ügyfél pénzügyi hozzájárulásának forrása.
- Kölcsön igénylése olyan esetben, amikor az ügyfél más számláin jelentősebb felhasználható összeg van.
- Kölcsönből eredő pénzüsszegek oly módon történő felhasználása, amely nem összegegyeztethető a kölcsön kinyilvánított céljával.
- Off-shore társaság részére benyújtott kölcsönök iránti kérelem, vagy off-shore bank kötelezvényeivel biztosított kölcsön iránti kérelem.
- Az ügyfél kölcsönre vonatkozólag kinyilvánított céljának nincs gazdasági értelme, vagy az ügyfél azt javasolja, hogy készpénzbiztosítékot nyújtson a kölcsönre, miközben megtagadja a kölcsön céljának feltárását.
- Az ügyfél letéti igazolásokat vásárol, és azokat a kölcsön biztosítékául használja.
- Az ügyfél a kölcsönt készpénzletétellel biztosítja.
- Az ügyfél off-shore pénzügyi intézményben elhelyezett készpénzbiztosítékot használ a kölcsön megszerzéséhez.
- A kölcsönből származó pénzüsszegeket váratlanul off-shore területre irányítják.
- Az ügyfél váratlanul - a bank által nem érzékelt gazdasági előzmény nélkül a hitelt, annak nagy részét visszafizeti.
- Olyan személy fizeti vissza a hitelt, akivel az ügyfélnek nem volt (nincs) pénzügyi kapcsolata.

6.) Pénzmosás nemzetközi tevékenységek felhasználásával

- Olyan cégek jelentkezése nagy összegekkel, amelyek központja kábítószer-kereskedelemmel kapcsolatos országban van.
- Az ügyfél szokásos üzleti forgalmával össze nem egyeztethető nagy egyenlegek tartása, majd átutalása külföldre.
- Olyan ügyfél, aki külkereskedelmi tevékenysége során az illető országokban szokásos fizetési módoktól rendszeresen eltér.
- Gyanús az ügyfél, aki jelentős nagyságú pénzforgalmat bonyolít olyan országokkal, amelyek kapcsolatban állnak a kábítószer-termeléssel vagy

kereskedelemmel, különösen, ha az ügyfél üzleti profilja az illető országok gazdasági, kereskedelmi struktúrájától eltér.

- Off-shore „shell” (fiktív) bankot érintő ügyletek, amely bankok neve nagyon hasonló lehet egy nagy legális pénzüintézet nevéhez.
- Gyakori, vagy nagy összegű fizetési megbízások, amelyekben a jogosult, vagy a kötelezett off-shore intézmény, és ezek nem egyeztethetők össze az ügyfél ismert vállalkozásával.
- Az ügyfél átutalásokat küld és fogad (adóparadicsomnak minősülő országokba, országokból), különösen, ha ezen átutalásoknak nincs szemmel látható üzleti indokuk, vagy ezen átutalások nem egyeztethetők össze az ügyfél vállalkozásával vagy múltjával. Tipikus ilyen eset, amikor off-shore viszontbiztosító ügynöki jutalék címen utal magánszemély részére nagyobb összeget.
- Rendszeresen ismétlődő átutalások természetes személy bankszámlájáról (számlákról) adóparadicsomnak minősülő országokba.
- Az ügyfél éppen a bejelentési érték-küszöb alatt maradó összegeket, vagy számos bankot érintő bejövő átutalásokat fogad vagy ilyen kimenő átutalásokat végez, de e tranzakciók nem hozhatók összefüggésbe tevékenységével, történetével.

7.) Elégtelen, vagy gyanús információ

- Olyan gazdasági társaság, mely vonakodik attól, hogy teljes körű információkat nyújtson vállalkozásának üzleti céljáról, előző banki kapcsolatairól, tisztségviselőiről, igazgatóiról vagy tevékenysége végzésének helyéről.
- Ügyfél, aki nem hajlandó információkat nyújtani, amikor számlát nyit, vagy meghatározott küszöb fölött készpénz-helyettesítő eszközöket vásárol.
- Olyan ügyfél, aki referenciák, helyi cím vagy személyazonosítás nélkül (útlevel, gépjárművezetői jogosítvány vagy társadalombiztosítási kártya) kíván számlát nyitni, vagy aki megtagadja bármely egyéb információ szolgáltatását, amelyet a bank a számlanyitáshoz igényel.
- A lehetséges kölcsönfelvevő vonakodik attól, vagy megtagadja azt, hogy meghatározza a kölcsön célját vagy a visszafizetés forrását, vagy kérdéses célt és/vagy forrást jelöl meg.
- Ügyfél, aki nagyon is minimálisnak, esetleg hamisnak látszó információkat nyújt, vagy olyanokat, amelyeket a bank nem egykönnyen tud ellenőrizni, különösen személyazonosságára vonatkozólag.

- A lehetséges ügyfél vonakodik vagy megtagadja referenciák szolgáltatását, vagy a referenciákat nem lehet ellenőrizni, illetve nem lehet velük kapcsolatba lépni.
- Olyan személy, aki nem tünteti fel múltbeli vagy jelenlegi munkaviszonyát a kölcsönkérelmen.

8.) Szokatlan jellemzők vagy tevékenységek

- A bank, vagy a fiók helyétől távoli címen lévő ügyfél részére vezetett számla, főleg, ha közelebbi fiók is elérhető lenne, és nincs logikus magyarázat a távolabbi fiók választására.
- Olyan számla vagy ügyfél, akinél/amelynél gyakran vannak nagy összegű pénzletétek olyan pénzszalagba csomagolva, amelyeket más bankok bélyegeztek le.
- A számlavezető ügyfél szinte soha nem jön be a pénzügyintézetbe, hanem számos futárja van, aki beteszi a pénzt a számlára.
- Meg nem magyarázott lényeges eltérés a hagyományos banki tevékenység módszereitől.

9) A jelentéstételi vagy nyilvántartási követelmények megkerülésére irányuló kísérletek

- Az ügyfél megkísérli, hogy pénzügyi ügyletbe bocsátkozzék egy bizonyos küszöböt meghaladóan, de amikor tájékoztatják a nyilvántartási vagy jelentéstételi követelményekről, visszaveszi a pénz egy részét, hogy az ügyletet éppen hogy a meghatározott küszöb alatt tartsa.
- A személy készpénzt visz a pénzügyi intézetbe, és ragaszkodik hozzá, hogy az előírt nyilvántartási vagy jelentési űrlapokat ne töltsék ki.
- Az ügyfél sok betétet helyez el a bejelentési értékhatár alatt egyetlen számlára rövid időközönként, vagy a nagy betéteket felosztja több számla között, a kötelező jelentés benyújtásának elkerülése érdekében.
- Olyan ügyfél, aki vonakodik attól, hogy az azonosításhoz szükséges információkat megadja, vagy folytatassa az ügyletet, miután tájékoztatták, hogy magát azonosítani kell.
- Ügyfél, aki arra kényszerít vagy kísérel meg kényszeríteni egy bankalkalmazottat, hogy ne nyújtsa be az előírt nyilvántartási vagy jelentéstételi űrlapokat.

II. Szokatlan tranzakciók, amelyekre a **pénzváltóknak** figyelnie kell:

- Szokatlanul nagy összeg birtoklása, ha az nem egyeztethető össze az ügyfél megjelenésével, viselkedésével;
- Rendszeres, nagyösszegű pénzváltás;

- Ügyfelek, akik együtt érkeznek, és egyidőben nagy összegű váltást hajtanak végre;
- Egymást követő tranzakciók közvetlenül az azonosítási értékhatár alatt;
- Ritkán használt valutanemek nagy összegű, vagy rendszeres váltása;
- Ügyfél, aki vonakodik azonosságát igazolni;
- Az ügyfél megkísérli, hogy váltást kezdeményezzen az értékhatár felett, de amikor tájékoztatják az azonosítási kötelezettségről, visszaveszi a pénz egy részét, hogy az ügyletet éppen hogy a meghatározott küszöb alatt tartsa.
- Kis címletű valuta váltása nagyobb címletre, vagy eladása, esetleg más valutanem egyidejű vásárlása;

III. Tipikus szokatlan ügyleti megbízások, amelyekre a **befektetési szolgáltatóknak** figyelnie kell:

- Rendszeres ügyleti megbízás veszteséges ügyletekre, főleg akkor, ha erre a kapcsolattartó kifejezetten felhívja az ügyfél figyelmét;
- Kiemelkedő nagyságrendben, készpénz befizetéssel kezdeményezett ügyleti megbízások adása;
- Több, egymással kapcsolatba hozható ügyfél (általában gazdasági társaság) által kezdeményezett, összefüggő ügyleti megbízás adása, keresztkötések bonyolítása;
- Ugyanazon ügyfél által indokolatlanul vezetett több értékpapírszámla, melyeken egyenként nem mutatható ki kiemelkedő forgalom, viszont összességében a befektetett összeg jelentős;
- Ügyfél, aki indokolatlanul nagy összegű - mennyiségű – fizikai értékpapírral rendelkezik, annak ellenére, hogy annak elektronikus tárolására lehetősége lenne;
- Eladásokat követően a bevétel felvétele, vagy átutaltatása, majd ezt követően hasonló, vagy még nagyobb volumenű ügyleti megbízás adása újabb befizetést követően;

IV. Szokatlan tranzakciók **biztosítók és biztosításközvetítők** működéséi körén belül:

- jelentős összegre kötött biztosítás, különösen életbiztosítási, nyugdíjbiztosítási szerződések biztosítási esemény nélküli, indokolatlannak tűnő felmondása, a befizetett összeg visszafizetése mellett;
- azonos természetes, vagy jogi személy által rövid időközönként, több kedvezményezett javára szóló szerződésének felmondása, esemény kapcsán történő kifizetése;

- biztosítási szerződés kötése a biztosított áru értékét jelentősen meghaladó biztosítási összegre, e szerződések kapcsán bekövetkező káresemény kapcsán kifizetés;
- aránytalanul nagy összegre kötött szerződés rövid időn belüli felmondása, káresemény bejelentése;
- ügyfél, aki azonosítása során minimálisnak, esetleg hamisnak látszó információkat nyújt, vagy olyanokat, amelyeket a biztosító nem tud könnyen ellenőrizni, különösen személyazonosságára vonatkozólag;
- ügyfél, aki több biztosítónál kíván ugyanarra biztosítást kötni,
- ügyfél, aki rendszeresen hasonló típusú, nagy értékű vagyontárgyakra köt biztosítást, mindig más biztosítónál, ami alapján feltételezhető, hogy az előző biztosításainál biztosítási káresemény következhetett be.
- a szerződés időtartama alatt - például több részletben történő visszavásárlás esetén - változik a kedvezményezett bankszámla, illetve a szerződő a kedvezményezettet többször megváltoztatja.
- Postai, vagy készpénzes befizetéseket követően a kifizetést ugyanazon ügyfél bankszámlára kéri teljesíteni;
- A banki befizetéseket követően ugyanaz az ügyfél másik bankszámlára kéri a kifizetés teljesítését, ha ez a bankszámla a káreseménnyel nem hozható összefüggésbe.

V. Pénzmosás **zálog**tevékenységen keresztül:

- Ügyfelek, akik záloghiteleiket hirtelen visszafizetik.
- Ügyfelek, akik rendszeresen nagymennyiségű zálogtárgyat helyeznek zálogba, amelyek összességében kisebb értéket képviselnek, de együttesen nagyobb értékűek és jellemzően nem váltják ki azokat.
- Ügyfelek, akik megjelenése azt indokolja, hogy a zálogba adott tárgy nem az ő tulajdonukat képezi.
- Az ügyfél nagyon ideges és viselkedése alapján gyanú merülhet fel arra, hogy pénzmosás gyanús ügyletbe keveredett.
- Az ügyfél ruházata, vagy viselkedése nem illeszkedik a zálogba adott tárgy minőségéhez.
- Az ügyfél az azonosítás hallatán inkább eláll az ügylettől.
- Az ügyfél kölcsönre vonatkozólag kinyilvánított céljának nincs gazdasági értelme, vagy megtagadja a kölcsön céljának feltárását.
- Az ügyfél letéti igazolásokat vásárol, és azokat a kölcsön biztosítékául használja.

- Más személy próbálja kiváltani a jelentős értékű zálogtárgyat, amire nincs elfogadható magyarázat.

VI. Ezeken kívül megemlíthetünk néhány olyan körülményt, amelyek egyéb, a szabályozás hatálya alá nemrég bekerült szolgáltatóknál utalhatnak pénzmosásra

„Számviteli tevékenységet folytatóknál, adószakértőknél és könyvvizsgálóknál:

- nem létező vagy azonosítatlan társaságokkal, nem valós gazdasági eseményekkel kapcsolatos, ténylegesen nem folytatott üzleti tevékenység dokumentumainak, bizonylatainak kibocsátása vagy befogadása, illetve ezek könyvelésére irányuló kérés vagy megbízás
- ismeretlen eredetű, jogcím nélküli átutalások, készpénzmozgások, olyanok tehát, amelyek mögött nem áll például szerződés vagy jogszabályi kötelezettség
- kiugróan magas bevétel olyan cégeknél, amelyeknél az elszámolt költségek aránytalanul alacsonyak
- szokatlanul nagy, a cég működése által nem indokolt, készpénzben nyújtott törzstőke-emelés, vagy tulajdonosi kölcsön
- rendszeres nagy összegű leltári többlet vagy hiány az okok meghatározása nélkül
- kis saját tőkével, vagyonnal rendelkező vállalkozás nagy befektetése, amit szabályos kölcsön nem igazol
- az ügyfél kötelezettségeit rendszeresen más teljesíti
- szokatlanul nagy összegű és szokatlan pénznemű valuta-tranzakciók
- adatok, dokumentumok manipulálása, megváltoztatása, hamisítása

Ingatlanközvetítőknél, nemesfém- és műkincskereskedőknél

- az értéktárgy vételárának a piaci értéktől szokatlan mértékű eltérése
- vásárlás, eladás után közvetlenül továbbértékesítés, ha az az ügylet összes körülménye alapján indokolatlanul nagy veszteséggel jár²⁹⁷.

(A pénzmosás gyanújára okot adó tények, körülmények, illetve magatartások teljes körét a pénzmosást elkövetők, illetve elkövetni szándékozók szinte határtalan találékonysága miatt nem lehet teljes körűen megadni. A szolgáltatók alkalmazottainak *a szokatlanságot, a különösséget, a normális ügymenettől való eltérést kell észlelniük.*)

²⁹⁷ [www.figyelo.hu/cikk.php?action=nyomtat&cid=37466&layout=no&id=72] (2003. július 20.); Lásd még: a 7002, 7003, 7004 és 7005/2003. (PK. 8.) PM irányelveket.]

2. 3. Speciális szoftvermegoldások a pénzmosás elleni küzdelemben

Az információs technológia fejlődése nagymértékben megkönnyítette az illegális tranzakciók kivitelezését is. A pénzügyi szolgáltató szervezetek alkalmazottai bizonyos tranzakciókat, elektronikus átutalásokat és egyéb pénzügyi vagy bankműveleteket „hagyományos módszerekkel” már nem, vagy csak nagy nehézségek árán tudnak pénzmosási szempontból felügyelni és vizsgálni. Szinte törvényszerűen következik ebből a megállapításból az, hogy megfelelő, a pénzmosás elleni küzdelem céljára kifejlesztett számítógépes programok nélkül a pénzmosás elleni küzdelem hatékonysága az idő előrehaladtával egyre inkább gyengülni fog.

A szolgáltatók közül egyre többen ismerik fel hazánkban is, hogy előnyük származik abból, ha egy csalás-felderítési informatikai megoldásba investálnak, mert ezáltal

- elkerülhetik a negatív reklámot,
- megőrizhetik a jó hírnevüket, valamint ügyfeleik és befektetőik bizalmát,
- megfelelnek a felügyeleti elvárásoknak, továbbá a hazai és Európai Unió normáknak,
- elkerülhetik a felügyeleti és tulajdonosi vizsgálatok, illetve az esetleges rendőrségi nyomozás által okozott kellemetlenségeket.²⁹⁸

A pénzmosás-gyanús eseteket szűrő informatikai rendszerek olyan szoftverek, amelyek a pénzügyi szolgáltató szervezetek által használt adatbázisokat, a számlaműveleteket, az elektronikus tranzakciókat stb. figyelve előre meghatározott paraméterek alapján jelzik a gyanúsaként vélt körülményeket, és az erre kijelölt személyek az így nyert adatokat elemezve – ha álláspontjuk szerint is fennáll a pénzmosás gyanúja – megteszik a bejelentést, valamint az esetlegesen szükséges egyéb intézkedéseket. Minden pénzmosás-ellenes szoftvermegoldásnak képesnek kell lennie az előre meghatározott paraméterek által megadott gyanús tranzakciók kiszűrésére, és meg kell felelnie az alábbi alapelvárásoknak²⁹⁹:

- *Az adatok kinyerése, átalakítása és betöltése* (mivel a pénzmosás gyanúját felvető körülmények, adatok több operatív rendszerben és adatbázisban lehetnek szétszórva, ezekhez az adatokhoz hozzá kell férni, illetve ki kell nyerni őket).

²⁹⁸ http://www.sas.com/offices/europe/hungary/tudosito_ji/penzmosasellen.html (2004. június 15.)

²⁹⁹ A www.sas.com/offices/europe/hungary/megoldasok/banking_moneylaundering.html (2004. június 15.) alapján.

- *Információ tárolás* (az elemzett adatokat meg kell őrizni, hogy utóbb az egész adathalmazt illetve egyes rekordokat egyenként is lehessen vizsgálni, de az eredeti adatokat – bizonyító erejük miatt – nem szabad megváltoztatni).
- *Elemző intelligencia* (minden fejlett megoldásnak, amely a pénzmosás felderítésére és megelőzésére szolgál, az adatbányászat az alapja, mivel ez teszi lehetővé, hogy megismerjük, hol történt a pénzmosás, és miként hajtották végre).
- *Tudásmenedzsment* (fontos feladat a kinyert információk, a gyanús esetek eljuttatása a megfelelő személyekhez, a megfelelő időben és használható formában).

Azok a hazai pénzügyi szolgáltatók, amelyek alkalmaznak számítógépes ellenőrző-szűrő rendszereket, különféle, egymástól kisebb-nagyobb mértékben eltérő paraméterek alapján állapítják meg a szűrési feltételeket. A szoftvert be lehet állítani úgy is, hogy figyelje a nagy összegű tranzakciókat, természetesen a „nagy összeg” jelenthet kétmillió forintnál alacsonyabb határt is, például 1.700.000 forintot stb. A legegyszerűbb megoldás a különféle tiltólisták összeállítása és figyelése, mint például:

- a *FATF-lista*: a nem együttműködő országokból és területekről származó ügyfelekkel kötött tranzakciók figyelése értékhatártól függetlenül;
- a *PSZÁF által közzétett nemzetközi listák*: ezek alapján a számítástechnikai osztály adatbázist állít össze, amelyet rendszeresen összehasonlít a szolgáltató szervezet saját ügyfél-adatbázisával;
- *off-shore cégek listája*: off-shore cégek számláinak figyelése, esetleg kiegészítve egyéb feltétellel (például kétmillió forintot elérő vagy meghaladó tranzakciók, amelyek a szolgáltató ügyfelei között található off-shore cégek számláján jelennek meg stb.).

A legutóbbi, 1/2004. évi PSZÁF elnöki ajánlás szerint az elektronikus szűrőrendszert a nagyobb pénzügyi szolgáltatóknak célszerű bevezetnie, a következő követelmények figyelembe vételével: „A kiszűrt tranzakciók alapján a pénzmosás elleni egység legyen képes kiválogatni a valóban gyanús eseteket. Fontos, hogy ez a rendszer megfelelően paraméterezhető és utólagosan fejleszthető legyen, hogy az új elkövetési módoknál ne kelljen költséges programmódosítást kérni, ami sokkal lassabban és rugalmatlanabban hajtható végre, mintha maga a kijelölt személy is új paramétereket vihetne fel a rendszerbe. A szűrés lehetőleg terjedjen ki az összes tranzakcióra és legyen képes az ismertté vált pénzmosás-gyanús technikák, tranzakciók felismerésére.”³⁰⁰

³⁰⁰ A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete elnökének 1/2004. évi ajánlása a terrorizmus és a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról (Elérhető a www.pszaf.hu oldalon.)

Véleményünk szerint a jövőben kiemelten fontos szerep jut majd az informatikai megoldásoknak a pénzmosás elleni küzdelemben. Fogalmazhatunk úgy is, hogy a papíralapú pénzmosás-ellenes megoldásokkal szemben ezeknek a szakértői rendszereknek kell prioritást adni. Természetesen a szoftverek csak akkor működhetnek hatékonyan, ha az emberi tényezőt nem zárjuk ki teljesen, azaz a számítógép által szolgáltatott adatokat továbbra is felkészült szakemberek elemzik majd, valamint a pénzügyi szolgáltató szervezetek továbbra is megfelelő erőfeszítéseket tesznek az alkalmazottaik képzése érdekében.

2. 4. A pénzmosás-ellenes szabályozás továbbfejlesztési lehetőségei

Végül megemlítünk néhány szempontot, amelyeket megfontolásra érdemesnek tartunk a pénzmosással kapcsolatos komplex szabályozás fejlesztéséhez.

1) *A gazdasági társaságok törvényességi felügyeletét erősíteni kell* a jövőben, a pénzmosással (is) foglalkozó fantomcégekkel folytatott küzdelem jegyében. A fantomcégek kiszorítása a gazdaságból nemcsak a pénzmosás elleni harc, hanem az egész üzleti élet tisztasága szempontjából elsőrendű feladat.

2) *A pénzmosás felismerésére a felügyeleti szerveken és a rendőrségen kívül egyéb állami szervek segítségét is igénybe lehetne venni.* Például egy pénzmosással gyanúsítható étterem esetében az APEH ellenőrei – fordított logikával – nem a számlaadás elmulasztását ellenőriznék, hanem ellenkezőleg: több különböző időpontban egy-egy órára beülnének az étterembe, és az óra elején és végén is ellenőriznék a pénztárgép állását. (A tulajdonos mindent kénytelen beütni, hiszen ott az ellenőr.) Alkalmasan választott időpontokban többször megismételve az eljárást egy, a szezonalitást is figyelembe vevő statisztikai módszer segítségével szinte tetszőlegesen magas szignifikancia-szinten meg lehetne becsülni az étterem forgalmát. Ha ez mondjuk napi 150.000 forint, és a tulajdonos napi 500.000 forintot mutat ki, akkor megalapozottá válik a pénzmosás gyanúja, és megindítható a nyomozás (tipikusan először operatív, majd nyílt eszközökkel is). A módszer „szépsége” az, hogy a tulajdonos nem is fog gyanakodni, hiszen az APEH ellenőrökről általában nem feltételezik, hogy a „hagyományos” feladatuktól eltérő cél érdekében vannak jelen...

3) Erősíteni kellene a pénzmosás gyanúját bejelentő *alkalmazottak védelmét*, akár az őt alkalmazó szolgáltatóval szemben is. E tekintetben főként a kisebb szolgáltatók alkalmazottai szorulnának hatékonyabb védelemre. Realitásként számolhatunk sajnos azzal, hogy a szolgáltatók piaci helyzetét adott esetben gyengíthetik az ilyen bejelentések, ezért előfordulhat, hogy nem veszik jó néven az alkalmazottaktól, ha a maguk feje után menve „partizánakcióként” megteszik a bejelentést. Szükséges lenne ezért *munkajogi eszközökkel* is védelmet biztosítani az ilyen alkalmazottaknak, például bizonyos ideig felmondási tilalommal lehetne védeni azt, aki bejelentést tesz.

4) Senki sem kockáztatja azonban szívesen az állását (mint alkalmazott), az ügyfélkörét és a jövedelmét (mint tulajdonos). Ezeket a piaci szereplőket tehát motiválni kell. A motiváció bizonyos szintjét jelenti a büntetőjogi szankcióval fenyegetettség és a felügyeleti ellenőrzés is. Ez azonban – úgy tűnik – nem elegendő. Célszerű lenne elgondolkodni bizonyos *pozitív motivációs eszközökön* is. Ilyen lehet például a pénzjutalom. Jogszályban meg lehetne határozni, hogy adott feltételek esetén (például ha az ügyben büntetőeljárás indul, vagy ha bizonyítottá válik a pénz bűncselekményből származó volta, vagy esetleg akkor, ha vagyonek Kobzással az államra száll az adott összeg) a „piszkos pénz” például 1 százalékat (bizonyos alsó és felső limittel, például 50.000-tól 5.000.000 forintig terjedő határokon belül) a bejelentő megkaphatná jutalomként. Így már érdekeltté válnának a szolgáltatók a pénzmosás elleni küzdelemben, és még az összeg visszatartásában és biztosításában is, amíg a rendőrség megérkezik... Az államnak pedig semmiféle költsége nem lenne, hiszen a jutalmat az elkobzott pénzből lehetne fizetni, aminek még így is megmaradna a 99 százaléka.

5) A pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása tényállásából megfontolandó lenne kivenni a gondatlan alakzatot. Ezt több gyakorlati szempont is alátámasztja. Az első ilyen megfontolásra érdemes körülmény a pénzmosás-gyanús bejelentések ma már szinte kezelhetetlenül magas száma. Míg 2001 előtt évente átlagosan 800-1200 bejelentés érkezett a szolgáltatóktól, 2001 óta a bejelentések száma exponenciálisan emelkedik. (2001-ben 1628, 2002-ben 6271, 2003-ban 12364, 2004-ben pedig csak november elejéig 12654³⁰¹ bejelentést küldtek a szolgáltatók.) Könnyen belátható, hogy az elmúlt időszakban nyilvánosságra került pénzmosási ügyek hatására a szolgáltatók inkább azt az utat választják, hogy a már kicsit szokatlan tranzakciókat is mint „pénzmosás-gyanús” eseteket jelentik az ORFK-nak, sőt néhány szolgáltató már a törvényben meghatározott értékhatárt (a 2 millió forintot) meghaladó készpénzes

tranzakciókat ab ovo gyanúsaknak véli, és bejelenti.³⁰² Ez helytelen gyakorlat, mivel az ORFK-n ezzel foglalkozó harmincfős osztály számára szinte megoldhatatlan terhet jelent a több ezer megalapozatlan bejelentés közül kiválasztani a valóban gyanús eseteket. A megoldás tehát vagy az lehet, hogy a Pénzmosás Elleni Osztály létszámát radikálisan megnöveljük (megduplázzuk vagy megháromszorozzuk), ami egyébként a problémát önmagában még nem oldaná meg, vagy kivesszük a gondatlan alakzatot a pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása tényállásából. További, a javaslatunkat alátámasztó körülmény az, hogy a gondatlan alakzatot mellőző országokban lényegesen kevesebb bejelentés érkezik a hatósághoz.³⁰³ Végül utalnánk arra, hogy a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvény első változatának hatályba lépése óta több mint tíz év eltelt. Ez idő alatt a szolgáltatók többségében kialakult egyfajta „kockázattudatosság”, nagy figyelmet fordítanak az alkalmazottak képzésére, oktatásokat szerveznek, és kezdik súlyához mértén kezelni a problémát.³⁰⁴ Nem okozna tehát semmilyen törést a pénzmosás elleni küzdelem területén eddig megtett utunkban ez a módosítás, sőt növelhetné a felderítés hatékonyságát is.

6) A bejelentésekkel kapcsolatos szabályozás hatékonyságát növelni lehetne egységes űrlap rendszeresítésével, számítógépes adatbázisban rögzíthető formában. Így a rendőrség ezeket egységes adatbázisban tárolhatná. Össze lehetne kötni a rendőrségi nyilvántartást a banki rendszerekkel, hogy a bejelentések eleve elektronikus formában feldolgozva érkezzenek be. Végül létre lehetne hozni egy országos, integrált adatbázis, amelyen minden egyes tranzakciót átfuttatnak.³⁰⁵ Mindezek jelentős mértékben megnövelhetnék a felderítés hatékonyságát, de nem biztos, hogy rövid időn belül bevezethetők (mivel jelentős lenne a költségvonzatuk, és adatvédelmi szempontból is felvethetnek bizonyos problémákat).

7) Végül hangsúlyt kell fektetni a pénzmosást felismerő *banki szoftverek* folyamatos *fejlesztésére* is, hiszen ezek rendkívül fontos szerepet játszanak napjainkban is, amikor a

---

³⁰¹ Az ORFK-tól kapott tájékoztatás alapján.

³⁰² Az ún. *amerikai típusú* szisztéma a „CTR rendszer” (currency transaction reporting), amely már bejelentési kötelezettséget ír elő pusztán meghatározott értéket (az USA esetében ez 10.000 USD) elérő illetve meghaladó készpénzes tranzakciók esetén (is). Nálunk ehelyett a *kontinentális* „STR-rendszer” (suspicious transaction reporting) alapján a meghatározott értékhatárt (2 millió forintot) elérő vagy meghaladó készpénzes ügyletekre *csak azonosítási kötelezettséget ír elő a törvény!* Bejelenteni pedig csak a gyanús tranzakciókat kell, ez az STR szisztéma lényege.

³⁰³ Németországban például, melynek gazdasága és pénzügyi rendszere összehasonlíthatatlanul nagyobb és fejlettebb a magyarnál, évente kb. 5000, Szlovákiában, amely ugyan kisebb nálunk, mindössze évente 600 bejelentés érkezik a szolgáltatóktól. Ezeket a számokat talán nem is kell kommentálni.

³⁰⁴ Ezt támasztják alá a szerző eddigi pénzmosás megelőzéssel kapcsolatos oktatási tapasztalatai is.

³⁰⁵ <http://www.terminal.hu/newsread.php?id=04203005045613> (2004. november 10.)

digitális pénz korszakára történő áttérés folyamata zajlik. Bizonyos szituációkban a tranzakciók nagy száma, az egyes átutalások és az egyéb pénzügyi műveletek sebessége nem is teszi lehetővé, hogy az ilyen szoftverek alkalmazása nélkül az alkalmazottaknak egyáltalán bármilyen esélyük legyen a pénzmosás felismerésére.

8) A magánszemélyek/cégek nem megfelelően nyilvántartott tranzakcióira jelentős forrásadót vehetnének ki³⁰⁶ (pl. a tranzakció bruttó összegének 25%-át). Ez erősen ösztönözné a pénzügyi közvetítőket (elsősorban a bankokat) arra, hogy ne foglalkozzanak szabálytalan ügyletekkel. Mindennek három erősen pozitív hatása lenne:

- a) Először is segítségével a nem bejegyzett tőke kezelése nem lenne kifizetődő, vagy a legrosszabb esetben is legalább azzal a hatással járna, hogy a bűnözőknek sokba kerülne üzletelni, amely révén csökkenne fizetőképességük és tőkéjük is.
- b) Másodsorban az adó kivetésének folyamata egy egyenletes információáramlást biztosítana a behajthatatlan fizetésekről.
- c) Harmadszor pedig az adóparadicsomok bezárása a fejlett és egyben a fejlődő országok költségvetési forrásainak növekedését is elősegíti, amely a társadalmi egyenlőtlenségek csökkenését vonná maga után. (A fejlett országok érdeke a megnövekedett biztonsági kiadások kompenzálása.)

A pénzmosás elleni fellépés tehát büntetőjogi és büntetőjogon kívüli eszközök együttes alkalmazásával, ezen eszközök folyamatos fejlesztésével, a benne részt vevő szereplők motiválásával, és a különböző állami szervek és intézmények együttműködésével lehet csak hatékony. Ha kicsit pesszimisták vagyunk, a jelenlegi helyzet alapján azt is kijelenthetjük, hogy a fenti javaslatok megvalósítása esetén is hosszú ideig még a pénzmosók lesznek előnyben...

---

³⁰⁶ Ez utóbbi Friedrich Schneider javaslata (Donato Masciandaro: Global Financial Crime Terrorism, Money Laundering and Offshore Centres Ashgate Publishing Company, USA, 2004. 106. oldal).

V. ZÁRÓ GONDOLATOK

„A pénz fő értéke abban van, hogy olyan világban élünk, amely túlbecsüli a szerepét.” (H. L. Mencken)

A szervezett bűnözés térnyerése napjainkban egyre aggasztóbb folyamat. Ezzel kapcsolatban elég csak a kábítószer- és lánykereskedelemre, az alvilág által koordinált gyermek-prostitúcióra, vagy éppen a nemzetközi terrorizmusra utalni. A szervezett bűnözésből hatalmas profit termelődik, ugyanakkor megfelelő anyagi bázis nélkül nem lehet bűnözői csoportokat, bűnszervezeteket létrehozni és működtetni. „Nem kevés szakember véli úgy, hogy a szervezett bűnözés elleni küzdelem a szervezett bűnözés anyagi bázisának az elvonása révén lehet csak hatékony.”³⁰⁷ Ha megakadályozzuk a bűncselekményből származó jövedelem tisztára mosását, akkor az anyagi bázis kiapadása után a bűnszervezet elsorvad, mint az a fa, amelynek elvágják a gyökereit. Ha pedig a szervezett bűnözőket megfosztjuk a jövedelmeiktől (illetve attól, hogy szabadon, kockázat nélkül felhasználhassák ezeket a jövedelmeket), akkor ezzel egy öntisztulási folyamatot indíthatunk el a társadalomban. Nagyon fontos erkölcsi kötelességünk tehát a pénzmosás elleni küzdelem erősítése.

Az erkölcsi indokok mellett megvizsgálhatjuk a problémát racionális közgazdasági érvek mentén is. Vannak ugyanis olyan országok, amelyek rendkívül jól jövedelmező üzletet csinálnak abból, hogy hallgatólagosan eltűrik a pénzmosást, engedélyezik fantomcégek alapítását, és a banktitok rendkívül szigorú értelmezése mellett lehetővé teszik anonim bankbetétek elhelyezését. Mivel pedig a piszkos pénz nagyon gyorsan megtalálja az ilyen területeket, ezek az országok a pénzmosás révén kiugróan magas bevételhez jutnak. Be kell látnunk azonban, hogy Magyarországnak nem pusztán erkölcsi indokok alapján (bár önmagában már ezek is elegendőek lennének), hanem a gazdasági racionalitás diktálta célszerűségből sem szabad ezt az utat választania. Egy demokratikus politikai kultúrával rendelkező, közepes méretű európai ország ugyanis többet veszítene a nemzetközi

---

³⁰⁷ Dr. Györgyi Kálmán: A szervezett bűnözés és a pénzmosás elleni fellépés jogi lehetőségei a Magyar Köztársaságban (=Közjegyzők Közlönye 2000. 1. szám 5. oldal)

közösség és a pénzmosással foglalkozó szervezetek által bevezetett szankciók miatt, mint amennyi haszon az ide áramló, mosásra váró tőkéből származna. Fogalmazhatunk úgy is, hogy nem vagyunk sem elég kicsik, sem elég nagyok ahhoz, hogy eltűrjük a pénzmosást. Minden köztes álláspont, minden apró engedmény azonban ugyanolyan veszélyes lehet, mintha hallgatólagosan teret engednénk a pénzmosóknak. Magyarország érdeke tehát az, hogy a rendelkezésre álló összes eszközzel üldözze a pénzmosást, vagy legalábbis igyekezzon kiszorítani azt az országból.

A pénzmosás elleni küzdelem mint cél érdekében együtt kell működnünk más országokkal és nemzetközi szervezetekkel. Erre vonatkozóan már több nemzetközi kötelezettségvállalást is tettünk, de késznek kell lennünk újabb megállapodások kötésére vagy a korábbiak erősítésére, illetve adott esetben nekünk is kezdeményezni kell ilyeneket. A jogi szabályozás fejlesztéséről, folyamatos tökéletesítéséről sem mondhatunk le, annak tudatában sem, hogy a pénzmosás problémáját *csak büntetőjogi eszközökkel* megoldani nem lehet. A büntetőjog – mint sajnos napjainkban tapasztalhatjuk – nem képes orvosolni a káros társadalmi jelenségeket, sőt még a bűnözéssel kapcsolatban felmerült problémákat sem tudja megoldani. A bűnözés társadalmi jelenség, amellyel kapcsolatban a büntetőjog – orvosi szakkifejezéssel – csak tüneti kezelést tesz lehetővé. Ennek ellenére ez a jogág nem nélkülözhető, semmivel ki nem váltható eszköz. A pénzmosás elleni küzdelemben viszont a *nem-büntetőjogi eszközöknek* kellene prioritást adnunk, azaz a pénzügyi rendszert úgy kellene továbbfejlesztünk, hogy Magyarországon csak kivételes nehézségek árán lehessen pénzt mosni. Ezzel a „piszkos pénz” nagy része elkerülné az országot, inkább olyan területek felé áramolna, ahol nem ütközik ekkora ellenállásba. Ha ezt sikerül elérnünk, és emellett folyamatosan részt veszünk a pénzmosás elleni küzdelem jegyében folytatott együttműködésben is, akkor már azt mondhatjuk, hogy mi megtettük a nemzetközileg vállalt kötelezettségünket. A karosszékben azonban ezután sem dőlhetünk hátra, hiszen a pénzmosási módszerek is folyamatosan tökéletesednek, újabb és újabb technikákat találnak ki az elkövetők. A harcnak tehát előreláthatóan soha nem lesz vége, a fő célkitűzés következésképpen csak az lehet, hogy lépéselőnyre tegyünk szert az elkövetőkkel szemben, és *ezt a lépéselőnyt minél hosszabb ideig meg tudjuk őrizni.*

VII. FELHASZNÁLT IRODALOM

Adam Smith: A nemzetek gazdagsága Akadémiai Kiadó, Budapest, 1959.

A FATF Negyven Ajánlásának felülvizsgálata Konzultációs Dokumentum 2002. május 30.

Alexandra Ourusoff: Brands: What's Hot. What's Not? (=Financial World 1994. augusztus)

Andor László: Nemzetek és pénzügyek Nemzeti Tankönyvkiadó Budapest, 2003.

A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete elnökének 3/2002. számú ajánlása a terrorizmus és a pénzmosás megakadályozása és megelőzése érdekében.

A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete elnökének 1/2004. évi ajánlása a terrorizmus és a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról

A politikai gazdaságtan kyszótára Kossuth könyvkiadó, Budapest, 1984.

Alfred Marshall: A közgazdaságtan alapelvei (=Alapművek, alapirányzatok AULA Kiadó Budapest, 2000.)

Annual Review of Non-Cooperativa Countries or Territories (FATF – GAFI 20. June 2003.)

Az ügyfelekkel kapcsolatos megfelelő gondosság (due diligence) a bankoknál (Tartalmi ismertető a Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság kiadványa alapján, 2001. október)

Bácskai Tamás – Huszti Ernő – Simon Péterné: A pénz. A kaori kagylótól az Euróig Yuki Stúdió Budapest, 2003.

Balogh László: A pénzmosás elleni fellépés nemzetközi összefüggései (=Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat 2003. május)

Barakonyi Károly: Stratégiai tervezés Budapest, 1999.

Barbara Parker: Globalization and Business Practise, Sage publications, USA, 1998.

Bardócz Csaba: Pénzmosási technikák (=Belügyi szemle 1997. 3. szám)

Benedek Ferenc: Római magánjog Dologi és kötelmi jog Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 1995.

B. Varga Judit: Mosott pénzek alkonya? (=Cégvezetés 2003. május)

Cech András – Szűts Márton: A pénzmosás elleni küzdelem nemzetközi követelményrendszere és a magyar jog(szabályok) (=Külgazdaság Jogi Melléklete 2003/6. szám)

David C. Korten: Tőkés társaságok viláгурalma KAPU Kiadó, Budapest, 1996.

Der Spiegel, 1992. 9. szám

Donato Masciandaro: Global Financial Crime Terrorism, Money Laundering and Offshore Centres Ashgate Publishing Company, USA, 2004.

Dr. Auer Katalin – Dr. Osváth Piroska: Törvény a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról (=Pénzügyi Szemle 1994. 5. szám)

Dr. Auer Katalin és dr. Osváth Piroska: Törvényjavaslat a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról, avagy szépségtapasz a demokrácia homlokán (=Kereskedelmi Jogi Értesítő 1994. március)

Dr. Auer Katalin: A biztosítóiintézetek a pénzmosás ellen (=Biztosítási Szemle 1994. 5. szám)

Dr. Barabás A. Tünde – Dr. Molnár Csaba (ORFK): „A pénzmosás fantomja” Tanulmány a pénzmosással kapcsolatos empirikus kutatásról (=kriminológiai Tanulmányok 37. kötet, 2000.)

Dr. Belovics Ervin – Dr. Molnár Gábor – Dr. Sinku Pál: Büntetőjog Különös rész HVGORAC Lap- és könyvkiadó Kft., Budapest, 2002.

Dr. Fejes Eleonóra: A pénzmosás hazai és nemzetközi tapasztalatok alapján (MNB Műhelytanulmányok 5. MNB Információs Főosztály, 1994.)

Dr. Györgyi Kálmán: A szervezett bűnözés és a pénzmosás elleni fellépés jogi lehetőségei a Magyar Köztársaságban (=Közjegyzők Közlönye 2000. 1. szám)

Dr. Herich György – Dr. Tóth Mihály – Zettish Nándor: Bevezetés az adótanácsadásba, adókommunikáció PENTA UNIO Oktatási Centrum Kft. Budapest 2004.

Dr. Horváth József: A tábornok vallomása Pallas Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 1990.

Dr. Katona Géza: Szervezett bűnözés Magyarországon BM Kiadó, Budapest, 2000.

Dr. Korona Lajos: A pénzmosás elleni harc eszközei a nemzetközi büntetőjogban (=Kriminológiai és Kriminálisztikai tanulmányok 36. kötet OKKRI, Budapest, 1999.)

Dr. Madár Péter: Bevezetés a pénzelméletbe Janus Pannonius Tudományegyetem, Közgazdaságtudományi Kar, Pécs, 1997.

Dr. Marton Bernadett: A pénzmosásról (=Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat 2003. május)

Dr. Nagy Gábor: Hogyan dolgozzanak a könyvelők? (=Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat 2003. június)

Dr. Szabó László: Bevezetés a devizaműveletekbe Janus Pannonius Tudományegyetem, Közgazdaságtudományi Kar, Pécs, 2001.

Dr. Tomori Erika: Értékpapírjog Mobil Kft. Kiadó, Budapest, 2003. 9.

Dr. Tóth Emese: A bankok a pénzmosás ellen (=Cég és Jog 2002. 4. szám)

Dr. Tóth Éva: Devizagazdálkodási kézikönyv I. kötet Budapest, 1994.

Erdősy – Földvári – Tóth: Magyar büntetőjog Különös rész Rejtjel Kiadó, Budapest, 1998.

Farkas Ákos: Büntetőjogi együttműködés az Európai Unióban Osiris Kiadó, Budapest, 2001.

FATF Report on Money Laundering Typologies 1996-97

Földes Gábor: Adójog Osiris Kiadó, Budapest, 2001.

Földvári József: Az egység és a halmazat határesetei a büntetőjogban Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1962.

Földvári József: Magyar büntetőjog Általános rész Osiris Kiadó, Budapest, 1997.

Gary Becker: Crime and Punishment: An Economic Approach=Journal of Political Economy, vol. 78. (March/April 1968.)

Hársing László: A tudományos érvelés logikája Akadémiai Kiadó, Budapest, 1981.

Henry B. Gonzalez: New and Continuing Challenges in the Fight Against Money Laundering, 20 Fordham Int'l L.J. 1997.

Henry Cheeseman: Contemporary Business Law Prentice Hall, Englewood Cliffs/NJ 1995.

Herczeg Ferenc visszaemlékezései Szépirodalmi Kiadó Budapest, 1985.

Hirszowicz Christine: Schweizerische Bankpolitik, 4. Auflage, Verlag Haupt, Bern/Stuttgart/Wien, 1996. Überarbeitete Fassung des Kapitels 9. 10. 1. des Buches Schweizerische Bankpolitik April 2002.

Horváth Tibor – Kereszty Béla – Maráz Vilmosné – Nagy Ferenc – Vida Mihály: A magyar büntetőjog Különös része Korona Kiadó, Budapest, 1999.

Ifj. Dr. Zeller Gyula: Bevezetés a származékos értékpapírpiacokba Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar Pécs, 2001.

Indítvány az Alkotmánybírósághoz (dr. Majtényi László és dr. Jóri András) (=Fundamentum 2002. 2. szám)

Jackie Johnson: In Pursuit of Dirty Money: Identifying Weaknesses in the Global Financial System (=Journal of Money Laundering Control Henry Stewart Publications London, Autumn 2001.)

Jackson, R.W.- Cooper, Ph.D.: Unique Aspects of Marketing Industrial Services, Industrial Marketing Management, 1988/6.

Jacsó Judit: A pénzmosás elleni nemzetközi fellépés eszközei (=Magyar Jog 2000. 9. szám)

Jaksity György: A pénz természete Alinea Kiadó Budapest 2003.

Jeffrey Robinson: A pénzmosoda. A világ harmadik legnagyobb üzlete belülről Park Kiadó, Budapest, 1996.

John S. Zdanowicz: Detecting Money Laundering and Terrorist Financing via Data Mining (=Communications of the ACM 2004. május)

Kemenes Csaba: A pénzmosás technikái és a jogalkalmazás hazai tapasztalatai (=Belügyi Szemle 2001. 4-5. szám)

Kerékgyártó Györgyné – Mundruczó György: Statisztikai módszerek a gazdasági elemzésben Aula Kiadó, Budapest, 1995.

Kereszty Béla: A Btk. novella és a gazdasági bűncselekmények (=Ügyészek Lapja 1999. 1. szám)

Kereszty Béla: A pénzmosás (=Magyar Jog 1995. 2. szám)

Kereszty Béla: Gazdasági bűnözés, feketegazdaság és a pénzmosás (=Tokaji-emlékkönyv 1996.)

Kertész Imre: A szervezett bűnözés terjedelmének becslése (kézirat)

Kinek mi a pénzmosás? (=Piac és Profit 2003. október 24.)

Konyecsniné Szécsi Mária: Harc a pénzmosás ellen (=Rendészeti Szemle 1993. 10. szám)

Koós-Hutás Katalin: A pénzmosás elleni szabályok szigorítása: megszűnő anonimitás (=Cég és Jog 2002. 3. szám)

Korinek László: Irányzatok a kriminológiai gondolkodás fejlődésében BM Kiadó, Budapest, 2001.

Kósa Ferenc: A terrorizmus elleni és a pénzmosást megakadályozó törvényjavaslat kritikája

Kovacsicsné Nagy Katalin Igazságügyi statisztika Rejtjel Kiadó, Budapest, 2001.

Lars Hombrecher: Geldwäsche (§ 261 StGB) durch Strafverteidiger? Aachen 2001.

Madaras Attila – Dr. Varga József: Pénzügyi ismeretek I. Nebuló 2001 Kiadó, Budapest, 2001. 11. o.

Madár – Schepp – Szabó – Szebellédi – Zeller: Pénzügyek alapjai UNIO Kiadó, Budapest, 2002.

Manfred Burgstaller: Die neuen Geldwäschereidelikte Zeitschrift für das Gesamte Bank- und Börsenwesen 42. Jahrgang 3/94.

Mark Motivans, Ph.D.: Money Laundering Offenders 1994-2001. Bureau of Justice Statistics, Special Report (Federal Justice Statistics Program) July 2003, NJC 199574.

Martin Gill and Geoff Taylor: Preventing Money Laundering or Obstructing Business? (=Brit. J. Criminol. 2004. április 8.)

Marx Károly: A tőke. A politikai gazdaságtan bírálata. Első kötet Kossuth Könyvkiadó Budapest, 1973.

Mayerhofer/Jehle: Organisierte Kriminalität Kriminalistik Verlag Heidelberg, 1996.

Meir Kohn: Bank- és pénzügyek, pénzügyi piacok Osiris Kiadó Budapest, 2003.

Michael Klepper – Robert Gunther: 100 gazdag ember Magyar Könyvklub, 1998.

Milliárdok a mosodában (=Világgazdaság, 1999. június 16.)

Molnár Csaba: Néhány gondolat a pénzmosásról (=ORFK Tájékoztató 1999. 2. szám)

Molnár Csaba: A pénzmosásról. A múlt és a jelen (=Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat 2003. június)

Nyeviczkey Zoltán: A mai devizajog Budapest, 1933.

Nyíri Sándor: A titkos adatszerzés BM Kiadó, Budapest, 2000.

Nyíri Sándor: Gondolatok a titkos információgyűjtésről (=Rendészeti Szemle, 1993. 8. szám)

Oroszi Sándor: a makroökonómia alapvető elméletei Janus Pannonius Egyetemi Kiadó Pécs, 1992. 32.

Patrick Moulette: Money laundering: staying ahead of the latest trends In: Observer No. 220. April 2000.

Paul A. Samuelson-William D. Nordhaus: Közgazdaságtan KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2000.

Paul Heyne – Peter Boettke – David Prychitko: A közgazdasági gondolkodás alapjai Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2004.

Pénzügyi jog (szerk.: Földes Gábor) Osiris Kiadó, Budapest, 2001.

Pete Péter: Bevezetés a monetáris makroökonómiába Osiris Kiadó, Budapest 1996., 35-36. oldal

Peter Lilley: Piszkos ügyletek. A pénzmosás világa Perfekt Gazdasági Tanácsadó, Oktató és Kiadó Rt., Budapest, 2001.

Robert F. Worth: Bank Failed to Question Huge Deposits New York Times 2002. november 28.

Seminar on international tax evasion: Money laundering and tax havens (Dr. Omer Faruk Altintas: Turkey and fight against money laundering) Lisszabon, 2003. június 26-27.)

Simanovszky Zoltán: Introductory Economics (bevezetés a közgazdaságtanba) TRIMESTER Bt. Tatabánya, 2000. 113. oldal

Sinkó András: Az elektronikus pénzek fajtái (kézirat)

Soós János és szerzői kollektívája: Ingatlanguzdaságtan KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2002.

Steven Mark Levy: Federal Money Laundering Regulation (Banking, Corporate, and Securities Compliance) New York, 2003.

Strafgesetzbuch (Kommentar) München, 2001.

Strafgesetzbuch (Studienkommentar) München, 2003.

Szalayné Sándor Erzsébet: Az Európai Unió közjogi alapjai I. kötet Dialog Campus Kiadó Budapest-Pécs 2003.

Szécsényi László: Értékpapírjog Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 1999.

Szikinger István: Mire és kire veszélyes a szervezett bűnözés (=Collega 1998. 4. szám)

Tájékoztató a magyarországi szervezett bűnözésről (Szervezett bűnözés elleni Koordinációs Központ Budapest, 2003. november)

The Economist, 1992. május 9.

Tóth Mihály: A bűnszervezet és környéke. A klasszikus dogmatika és a pragmatizmus pengeváltásának kétes sikerű kompromisszuma (Jogtudományi Közlöny 1997. 12. szám)

Tóth Mihály: A pénzmosás Magyarországon – avagy fantomból valóság (=Ügyészek Lapja 1998. 6. szám)

Tóth Mihály: A szervezett bűnözés néhány történeti és gyakorlati kérdése (=Collega 1999. szeptember 47-50. oldal)

Tóth Mihály: Gazdasági bűncselekmények egyszerű többséggel és számos kétséggel (1) (=Cég és Jog 2002. 9. szám)

Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2002.

Tremmel Flórián: Büntető eljárásjog, Különös és Kiegészítő rész Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Pécs, 1999. 7. oldal

Ulrike Suendorf: Geldwäsche Neuwied; Kriftel ; Luchterhand, 2001.

Vágási Mária: Újtermék-marketing Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2001.

Várhegyi Éva: Ötéves a csúszó árfolyamrendszer (=Világgazdaság, 2000. március 21.)

Veres Zoltán: Szolgáltatásmarketing Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 2001.

Vidékiné Farkas Anikó: A pénzmosásról (=Ügyészek Lapja 1995. 2. szám)

Világhy Miklós – Eörsi Gyula: Magyar polgári jog I. Budapest, 1965.

Visegrády Antal: A jog hatékonysága Budapest, 1997.

Visegrády Antal: Modern jogbölcseleti irányzatok Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 1995.

Vörös József: Termelési-szolgáltatási rendszerek vezetése (Gazdálkodástani doktori program) Janus Pannonius Egyetemi Kiadó, Pécs, 1999.

Walter Nachreiner: Geldwäsche – Ein Deliktum im kriminalistischen „Versuchsstadium“
(=Kriminalistik 1995. 6. szám)

Wolfgang Wohlers: Geldwäscherei durch die Annahme von Verteidigerhonoraren – Art.
305. StGB als Gefahr für das Institut der Wahlverteidigung (=Schweizerische Zeitschrift
für Strafrecht 2002. 2. szám 197-219. oldal)

Zara László: A pénzmosás elleni törvény margójára (=Számvetel, Adó, Könyvvizsgálat
2003. június 261. oldal)

Zeithaml-Parasurman-Berry: Problems and Strategies in Services Marketing, Journal of
Marketing, Vol. 49., No. 2., 1985.

Fontosabb internetes hivatkozások:

<http://www.anti-money-laundering.com>

www.oecd.org/fatf/index.html

www.gazdasagihirek.hu/interju

www.jogiforum.hu/publikaciok/index.php?p=47&print=1

www.figyelo.hu/cikk.php?action=nyomtat&cid=45789&layout=no&id=3

www.figyelo.hu/cikk.php?action=nyomtat&cid=37466&layout=no&id=72

www.hetek.hu/index.php?cikk=777

www.topnet.hu/archiv/00/0003/text.htm

www.bka.de/pks/pks2002/tab_01.pdf